Viðhorf ferðamanna í Landmannalaugum

Samanburður áranna 2000, 2009 og 2019

Anna Dóra Sæþórsdóttir

Þorkell Stefánsson

Margrét Wendt

Viðhorf ferðamanna í Landmannalaugum

Samanburður áranna 2000, 2009 og 2019

Anna Dóra Sæþórsdóttir

Þorkell Stefánsson

Margrét Wendt

2020
© Anna Dóra Sæþórsdóttir, Þorkell Stefánsson og Margrét Wendt
Útgefandi: Land- og ferðamálafræðistofa, Líf- og umhverfisvísindadeild Háskóla Íslands
Háskóli Íslands, Sturlugata 7, IS-101 Reykjavík
Forsíðumynd er af Brennisteinsöldu við Landmannalaugar. Ljósmynd: Anna Dóra Sæþórsdóttir
Prentun: Háskólaprent ehf.
ISBN: ISBN 978-9935-9266-7-8

Efnisyfirlit

Töfluskrá v

Myndaskrá vii

1 Inngangur 1

2 Landmannalaugar 3

3 Langtímarannsóknir meðal ferðamanna á víðernum og öðrum náttúruskoðunarstöðum 7
3.1 Ánægja og upplifun ferðamanna 7
3.2 Samfélagsleg viðmið 8
3.3 Upplifun á fjölda ferðamanna 8
3.4 Ánægja með uppbyggingu og þjónustu 10

4 Gögn og aðferðir 13
4.1 Spurningalistakönnun 13
4.2 Viðtalskönnun 13

5 Niðurstöður 17
5.1 Ferðamenn í Landmannalaugum og einkenni þeirra 17
5.2 Eiginleikar svæðisins 21
5.2.1 Aðgengilegt svæði 21
5.2.2 Kyrrt svæði 24
5.2.3 Hreint svæði 26
5.2.4 Öruggt svæði 28
5.2.5 Náttúrulegt svæði 30
5.2.6 Fallegt svæði 32
5.3 Aðdráttarafl svæðisins 34
5.3.1 Víðernisupplifun 36
5.3.2 Mannleg ummerki í víðernum 38
5.4 Viðhorf til fjölda ferðamanna og ökutækja 39
5.4.1 Viðhorf til fjölda ferðamanna almennt 39
5.4.2 Viðhorf til fjölda fólksbifreiða 42
5.4.3 Viðhorf til fjölda hópferðabifreiða 43
5.4.4 Viðhorf til fjölda göngumanna 45
5.4.5 Viðhorf til fjölda mótorhjóla og fjórhjóla 47
5.4.6 Viðhorf til fjölda hestamanna 48
5.5 Rask vegna ferðamanna og umferðar 50
5.5.1 Truflun af völdum ferðamanna 50
5.5.2 Skemmdir af völdum ferðamanna 50
5.5.3 Truflun af völdum flugumferðar 52
5.6 Væntingar ferðamanna, ánægja og vonbrigði 53
5.6.1 Ánægja með dvölina á svæðinu 53
5.6.2 Sérstök ánægja 55
5.6.3 Sérstök vonbrigði 57
5.6.4 Ánægja með náttúru svæðisins 60
5.6.5 Ánægja með göngustíga 61
5.6.6 Ánægja með skilti og merkingar 63
5.6.7 Ánægja með þjónustu 64
5.6.8 Ánægja með gistiaðstöðu 66
5.6.9 Ánægja með salernisaðstöðu 67
5.6.10 Ánægja með sturtuaðstöðu 69
5.7 Flokkun ferðamanna með hliðsjón af viðhorfskvarðanum 71
5.7.1 Að upplifa óraskaða náttúru 73
5.7.2 Kyrrð og ró 75
5.7.3 Merktar gönguleiðir 77

5.7.4 Að ganga án þess að sjá mannvirki (önnur en fjallaskála) 79
5.7.5 Skipulögð tjaldsvæði 81
5.7.6 Engin ummerki um utanvegaakstur 83
5.7.7 Skoðunarverðir staðir merktir 85
5.7.8 Fáir aðrir ferðamenn 87
5.7.9 Lagðir göngustígar 89
5.7.10 Göngubrýr 91
5.7.11 Engin ummerki eftir aðra ferðamenn 93
5.7.12 Að mega tjalda hvar sem er innan svæðisins 95
5.7.13 Að geta tjaldað án þess að verða var við aðra 97
5.7.14 Áningarstaðir (bekkir og borð) 99
5.8 Viðhorf til uppbyggingar og aðstöðu 101
5.8.1 Fjallaskálar 103
5.8.2 Gestastofa 105
5.8.3 Óuppbyggðir malarvegir 107
5.8.4 Uppbyggðir malarvegir 109
5.8.5 Akbrýr á vatnsföllum 111
5.8.6 Vegir bundnir slitlagi 113
5.8.7 Verslun / veitingastaður 115
5.8.8 Kaffihús 117
5.8.9 Heilsársvegur 118
5.8.10 Bensínstöð 120
5.8.11 Hótel / gistiheimili 122
5.8.12 Virkjunarmannvirki 124

6 Umræður 127

Heimildir 131

Töfluskrá

1. tafla. Fjöldi ferðamanna í Landmannalaugum í júlí og ágúst metinn með þremur mismunandi aðferðum. 4
2. tafla. Fjöldi svaraðra spurningalista og viðtala. 13
3. tafla. Ferðamennirnir sem rætt var við 14
4. tafla. Aðgengilegt svæði – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 23
5. tafla. Kyrrt svæði – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 25
6. tafla. Hreint svæði – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 27
7. tafla. Öruggt svæði – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 29
8. tafla. Náttúrulegt svæði – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 31
9. tafla. Fallegt svæði – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 33
10. tafla. Víðerni hluti af aðdráttarafli svæðisins – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 37
11. tafla. Viðhorf til fjölda ferðamanna almennt – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 40
12. tafla. Viðhorf til fjölda fólksbifreiða – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 43
13. tafla. Viðhorf til fjölda hópferðabifreiða – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 44
14. tafla. Viðhorf til fjölda göngumanna – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 46
15. tafla. Viðhorf til fjölda mótorhjóla/fjórhjóla – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 48
16. tafla. Viðhorf til fjölda hestamanna – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 49
17. tafla. Ánægja með dvölina á svæðinu – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 54
18. tafla. Ánægja með náttúruna – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 60
19. tafla. Ánægja með göngustíga – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 62
20. tafla. Ánægja með skilti og merkingar – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 63
21. tafla. Ánægja með þjónustu – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 65
22. tafla. Ánægja með gistiaðstöðu – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 66
23. tafla. Ánægja með salernisaðstöðu – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 68
24. tafla. Ánægja með sturtuaðstöðu – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 70
25. tafla. Mikilvægi þess að upplifa óraskaða náttúru – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 74
26. tafla. Mikilvægi þess að hafa kyrrð og ró – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 76
27. tafla. Mikilvægi merktra gönguleiða – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 78
28. tafla. Mikilvægi þess að ganga án þess að sjá mannvirki – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 80
29. tafla. Mikilvægi skipulagðra tjaldsvæða – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 82
30. tafla. Mikilvægi þess að sjá ekki ummerki um utanvegaakstur – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 84
31. tafla. Mikilvægi þess að skoðunarverðir staðir séu merktir – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 86
32. tafla. Mikilvægi þess að sjá fáa aðra ferðamenn – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 88
33. tafla. Mikilvægi lagðra göngustíga – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 90
34. tafla. Mikilvægi göngubrúa – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 92
35. tafla. Mikilvægi þess að ekki sjáist ummerki eftir aðra ferðamenn – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 94
36. tafla. Mikilvægi þess að mega tjalda hvar sem er innan svæðisins – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 96
37. tafla. Mikilvægi þess að geta tjaldað án þess að verða var við aðra – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 98

38. tafla. Mikilvægi áningarstaða – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum................100
39. tafla. Viðhorf til fjallaskála – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum...................104
40. tafla. Viðhorf til gestastofu – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum..................106
41. tafla. Viðhorf til óuppbyggðra malarvega – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.....108
42. tafla. Viðhorf til uppbyggðra malarvega – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.....110
43. tafla. Viðhorf til akbrúa á vatnsföllum – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.....112
44. tafla. Viðhorf til vega með bundnu slitlagi – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.....114
45. tafla. Viðhorf til verslunar – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum...................116
46. tafla. Viðhorf til veitingastaðar – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum............117
47. tafla. Viðhorf til verslunar – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum...................118
48. tafla. Viðhorf til heilsársvegar – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 119
49. tafla. Viðhorf til bensínstöðvar – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. 121
50. tafla. Viðhorf til hótels/gistiheimilis – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum. .123
51. tafla. Viðhorf til virkjunarmannvirkja – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.125

Myndaskrá

1. mynd. Landmannalaugar, Friðland að Fjallabaki og Torfajökulsaskjan. 5
2. mynd. Kyn svarenda. 17
3. mynd. Aldur svarenda. 17
4. mynd. Þjóðerni svarenda. 18
5. mynd. Ferðamáti svarenda. 18
6. mynd. Ferðafélagar svarenda. 18
7. mynd. Fjöldi heimsókna (þeirra sem hafa komið áður). 19
8. mynd. Dvalarlengd dagsgesta. 19
9. mynd. Dvalarlengd næturgesta. 19
10. mynd. Náttstaður svarenda árið 2019. 20
11. mynd. Gistimáti svarenda sem gistu í Landmannalaugum árið 2019. 20
12. mynd. Lengd gönguferða. 20
13. mynd. Afþreying svarenda. 21
14. mynd. Eiginleikar svæðisins – yfirlit. 21
15. mynd. Aðgengilegt svæði – þróun milli ára. 22
16. mynd. Kyrrt svæði – þróun milli ára. 24
17. mynd. Hreint svæði – þróun milli ára. 26
18. mynd. Öruggt svæði – þróun milli ára. 28
19. mynd. Náttúrulegt svæði – þróun milli ára. 30
20. mynd. Fallegt svæði – þróun milli ára. 32
21. mynd. Aðalaðdráttarafl svæðisins að mati svarenda 2019. 34
22. mynd. Víðerni hluti af aðdráttarafli svæðisins. 36
23. mynd. Mannleg ummerki sem geta verið til staðar án þess að víðerni glati merkingu sinni. 38
24. mynd. Viðhorf til fjölda ferðamanna og ökutækja 2019 – yfirlit. 39
25. mynd. Viðhorf til fjölda ferðamanna almennt – þróun milli ára. 39
26. mynd. Truflun af völdum ferðamanna. 50
27. mynd. Skemmdir af völdum ferðamanna. 51
28. mynd. Truflun af völdum flugumferðar. 52
29. mynd. Ánægja með ýmsa þætti árið 2019. 53
30. mynd. Ánægja með dvölina á svæðinu – þróun milli ára. 53
31. mynd. Þættir sem ollu sérstakri ánægju. 55
32. mynd. Þættir sem ollu sérstökum vonbrigðum árið 2019. 57
33. mynd. Flokkun ferðamanna eftir viðhorfskvarða – þróun milli ára. 71
34. mynd. Mikilvægi allra þátta viðhorfskvarðans – yfirlit. 72
35. mynd. Mikilvægi þess að upplifa óraskaða náttúru – þróun milli ára. 73
36. mynd. Mikilvægi þess að hafa kyrrð og ró – þróun milli ára. 75
37. mynd. Mikilvægi merktra gönguleiða – þróun milli ára. 77
38. mynd. Mikilvægi þess að ganga án þess að sjá mannvirki – þróun milli ára. 79
39. mynd. Mikilvægi skipulagðra tjaldsvæða – þróun milli ára. 81
40. mynd. Mikilvægi þess að sjá ekki ummerki um utanvegaakstur – þróun milli ára. 83
41. mynd. Mikilvægi þess að skoðunarverðir staðir séu merktir – þróun milli ára. 85
42. mynd. Mikilvægi þess að sjá fáa aðra ferðamenn – þróun milli ára. 87
43. mynd. Mikilvægi lagðra göngustíga – þróun milli ára. 89
44. mynd. Mikilvægi göngubrúa – þróun milli ára. 91
45. mynd. Mikilvægi þess að ekki sjáist ummerki eftir aðra ferðamenn – þróun milli ára. 93
46. mynd. Mikilvægi þess að mega tjalda hvar sem er innan svæðisins – þróun milli ára. 95
47. mynd. Mikilvægi þess að geta tjaldað án þess að verða var við aðra – þróun milli ára. 97
48. mynd. Mikilvægi áningarstaða – þróun milli ára. 99
49. mynd. Viðhorf til mannvirkja á svæðinu – yfirlit. 101
50. mynd. Viðhorf til fjallaskála – þróun milli ára. 103
51. mynd. Viðhorf til óuppbyggðra malarvega – þróun milli ára. 107
52. mynd. Viðhorf til uppbyggðra malarvega – þróun milli ára. 109

53. mynd. Viðhorf til akbrúa á vatnsföllum – þróun milli ára. 111
54. mynd. Viðhorf til slitlagðra vega – þróun milli ára. 113
55. mynd. Viðhorf til verslunar / veitingastaðar – þróun milli ára. 115
56. mynd. Viðhorf til bensínstöðvar – þróun milli ára. 120
57. mynd. Viðhorf til hótels/gistiheimilis – þróun milli ára... 122
58. mynd. Viðhorf til virkjunarmannvirkja – þróun milli ára... 124

1 Inngangur

Á árunum 2000-2003 var fyrsta heildstæða rannsóknarverkefnið á þolmörkum ferðamennsku unnið hér á landi þar sem lagt var mat á þolmörk út frá náttúru, innviðum, viðhorfi heimamanna og viðhorfi ferðamanna. Verkefnið var unnið á 5 stöðum á landinu: Landmannalaugum, Lónsöræfum, Skaftafelli, Jökulsárgljúfrum og Mývatnssveit og var styrkt af Rannís. Rannsókn á þeim hlut þolmarka sem snýr að upplifun ferðamanna í Landmannalaugum var endurtekin árið 2009 og aftur árið 2019 og var styrkt af Ferðafélagi Íslands.

Á þessu tímabili hefur erlendum ferðamönnum hér á landi fjölgað um 1,7 milljón, úr um 300 þúsund árið 2000 í um 2 milljónir árið 2019 (Ferðamálastofa, 2020). Sérstæð og fjölbreytileg náttúra er aðalaðdráttarafl landsins, en um 92% erlendra ferðamanna koma til landsins vegna hennar og um 45% nefna sérstaklega fegurð hennar og að hún sé lítt spillt (Oddný Þóra Óladóttir, 2019). Undanfarin ár hafa landsmenn einnig sótt æ meira í útivist af ýmsu tagi og er hún orðin snar þáttur í daglegu lífi fjölda fólks. Hálendið er vinsæll leikvöllur sumra ferðamanna og griðastaður annarra. Það státar af fjölbreytilegri og einstæðri náttúru en auk þess felst aðdráttarafl þess í fámenninu, fjarveru hins manngerða og því sem margir ferðamenn upplifa sem víðerni (Anna Dóra Sæþórsdóttir, 2012; Sæþórsdóttir, 2014). Aðgangur fólks að slíku umhverfi verður sífellt mikilvægari í borgarsamfélagi nútímans þar sem gengur hratt á gæði slíks umhverfis.

Landmannalaugar eru vinsælasti áningarstaður hálendisins en sumarið 2016 fóru rúmlega 23% erlendra ferðamanna þangað (Maskína, 2016), auk þess sem um 3-5% Íslendinga fóru þangað árlega á árunum 2010-2017 (Markaðs- og miðlarannsóknir ehf., á.á.). Þegar víðerni verða vinsælir ferðamannastaðir getur mannmergð og röskun á umhverfinu dregið úr þeim eiginleikum sem upphaflega löðuðu að ferðamenn. Með aukinni ásókn ferðamanna í hálendið hefur þurft að byggja upp aðstöðu og bæta innviði en við það dregur úr víðerniseiginleikunum og að mati sumra er þeim „spillt“. Til þess að fólk upplifi einveru má heldur ekki vera margt fólk. Ferðamennska umfram ákveðin mörk getur haft neikvæð áhrif í för með sér. Hin neikvæðu áhrif geta gert það að verkum að svæði missa aðdráttarafl sitt og hvergi er þetta brothættara en einmitt á hálendinu þar sem náttúran er viðkvæm og gert er út á ímynd hins „óspillta“. Það er því áskorun að viðhalda eiginleikum hálendisins á vinsælum ferðamannastöðum. Aukin uppbygging og aukinn fjöldi ferðamanna leiðir síðan til neikvæðra áhrifa á umhverfið sem verður minna náttúrulegt en áður (Butler, 1980, 2018; Haraldsson og Ólafsdóttir, 2018; Ryan, 2002).

Í þessari skýrslu er greint frá niðurstöðum langtímarannsóknar á félagslegum þolmörkum ferðamanna í Landmannalaugum. Rannsóknin er byggð á þversniðsgögnum, þ.e.a.s. spurningalistakönnunum sem voru lagðar fyrir ferðamenn í Landmannalaugum sumrin 2000, 2009 og 2019. Alls fengust svör frá um 2.900 einstaklingum. Meginmarkmiðið er að greina hvernig ánægja ferðamanna og skynjun þeirra á umhverfinu, innviðum, þjónustu og fjölda ferðamanna hefur breyst á tímabilinu. Jafnframt er kafað dýpra í niðurstöðurnar frá árinu 2019 með því að greina þær eftir mismunandi bakgrunnsbreytum. Því til viðbótar voru tekin voru viðtöl við 21 ferðamann á svæðinu sumarið 2019 og er þeim ætlað að veita dýpri skilning á viðhorfum ferðamanna.

2 Landmannalaugar

Landmannalaugar og nágrenni státa af einstaklega fjölbreyttri náttúru sem einkennist af fjalllendi, eldvirkni og jarðhita, auk mikillar litadýrðar. Krefjandi landslag og beljandi jökulár stuðluðu að því að í gegnum aldirnar lögðu fáir ferð sína um svæðið aðrir en þeir sem fóru til fjárleita og veiða. Á seinni hluta átjándu aldar hófu náttúruvísindamenn að fara í rannsóknarleiðangra um svæðið en það var ekki fyrr en á fjórða áratug tuttugustu aldar sem ferðalangar fóru að leggja leið sína þangað sér til skemmtunar og þá ýmist fótgangandi eða á hestum. Fyrsta bílnum var ekið í Landmannalaugar árið 1946 og Ferðafélag Íslands reisti þar fyrsta fjallaskálann á árunum 1951-1952 þegar aðkoma að svæðinu var enn þá mjög erfið (Ólafur Örn Haraldsson, 2010). Á síðari hluta sjöunda áratugarins batnaði aðgengi vegna uppbyggingar vatnsaflsvirkjana á Tungnaár-Þjórsársvæðinu og þeim vegaframkvæmdum og brúarsmíði sem fylgdu. Stuttu síðar voru síðustu tveir kílómetrarnir lagðir að fjallaskálanum og með þeim framkvæmdum var ekki lengur þörf á að fara yfir ár til að komast í Landmannalaugar. Nú til dags er hægt að aka í Landmannalaugar á flestum fólksbílum og smájeppum. Vegurinn þangað er venjulega opnaður í lok júní eða byrjun júlí og hann lokast oftast um miðjan september en það getur engu að síður verið mjög breytilegt eftir árum. Náttúrufegurð, gott aðgengi og nálægð við höfuðborgarsvæðið, sem er einungis í þriggja klukkustunda akstursfjarlægð, hefur gert það að verkum að Landmannalaugar eru nú vinsælasti áfangastaður hálendisins (Markaðs- og miðlarannsóknir ehf., á.á.; Maskína, 2016). Langflestir ferðamenn koma þangað að sumri þótt eitthvað sé um að ferðamenn komi þangað einnig á veturna, þá ýmist á jeppum, vélsleðum eða gönguskíðum.

Það er erfitt að segja nákvæmlega til um fjölda þeirra ferðamanna sem koma í Landmannalaugar en þrjár mismunandi aðferðir hafa verið notaðar til að áætla fjöldann (1. tafla). Þær gefa töluvert mismunandi niðurstöður, auk þess sem gagnaöflun hefur ekki verið alveg samfelld. Ráðgjafafyrirtækið Rannsóknir og ráðgjöf ferðaþjónustunnar (RRF) notast við spurningakannanir sem eru lagðar fyrir erlenda ferðamenn á Keflavíkurflugvelli á leiðinni út úr landinu og metur fjölda þeirra sem heimsækja Landmannalaugar út frá svörum gesta. Samkvæmt þessari aðferð voru gestirnir um 55 þúsund sumarið 2008 og þeim fjölgaði um nokkur þúsund frá ári til árs. Árið 2017 var fjöldi gesta kominn upp í 94.500 þúsund (Rögnvaldur Guðmundsson, 2018). Ferðamálastofa lagði rafræna spurningakönnun fyrir erlenda ferðamenn sumrin 2011, 2014 og 2016 þar sem spurt var hvaða staði þeir heimsóttu á Íslandi. Niðurstöðurnar sýndu að 23,4% ferðamanna heimsóttu Landmannalaugar sumarið 2011 (Markaðs- og miðlarannsóknir ehf., 2012), 15% sumarið 2014 (Maskína, 2014) og 19,8% sumarið 2016 (Maskína, 2016). Þessi hlutföll er hægt að umreikna í fjölda ferðamanna með því að líta á fjölda brottfara erlendra ferðamanna frá Keflavíkurflugvelli í júlí og ágúst en um 96-99% af ferðamönnum fara frá Íslandi um alþjóðaflugvöllinn í Keflavík (Ferðamálastofa, 2020). Þegar það er gert fæst að um 46.700 ferðamenn hafi heimsótt Landmannalaugar í júlí og ágúst árið 2011, 44.700 árið 2014 og tæp 94.600 árið 2016. Þriðja gagnasettið er frá Rögnvaldi Ólafssyni og Gyðu Þórhallsdóttur (2019) en þau notuðu bifreiðateljara til að meta fjölda ferðamanna. Samkvæmt þeirri aðferð komu um 57.200 manns í Landmannalaugar í júlí og ágúst árið 2019 eða um eitt þúsund manns á dag. Inni í tölum bifreiðatalninganna eru Íslendingar meðtaldir en þeir eru

aftur á móti ekki með í tölum RRF og Ferðamálastofu. Sú aðferð virðist samt sem áður alltaf gefa hóflegasta matið en þau tvö ár sem ferðamenn voru taldir með öllum þremur aðferðunum, þ.e. árin 2014 og 2016, munaði um tæplega 25.700 annars vegar og 32.900 hins vegar. Árið 2014 gefur aðferð RRF mesta fjöldann en árið 2016 metur Ferðamálastofa fjöldann mestan (1. tafla).

1. tafla. Fjöldi ferðamanna í Landmannalaugum í júlí og ágúst metinn með þremur mismunandi aðferðum.

Ár	Reiknað úr frá spurningakönnunum Rannsókna og ráðgjafar ferðaþjónustunnar*	Reiknað úr frá netkönnunum Ferðamálastofu**	Metið út frá bifreiðateljurum***	Spönn
2008	55.000			
2011		46.706		
2013	61.400		45.802	15.598
2014	70.400	44.706	47.502	25.694
2015	72.000			
2016	78.100	94.560	61.667	32.893
2017	94.500		53.840	40.660
2018			65.723	
2019			57.214	

Unnið úr gögnum:
*Rögnvaldur Guðmundsson, (2018)
**Markaðs- og miðlarannsóknir ehf., (2012); (Maskína, 2014, 2016)
***Rögnvaldur Ólafsson og Gyða Þórhallsdóttir, (2019)

Vaxandi fjölda ferðamanna í Landmannalaugum hefur verið mætt með byggingu innviða og aukinni þjónustu. Nú eru níu byggingar á þjónustusvæðinu, þar á meðal fjallaskáli FÍ (sem hefur verið stækkaður nokkrum sinnum), salernis- og sturtuhús, starfsmannabústaður, áhaldahús, hesthús og skýli fyrir dagsgesti ásamt palli við laugina. Verslun og kaffihús eru rekin í þremur gömlum rútum. Björgunarsveitir eru með aðstöðu í einu húsi, húsbíl og færanlegum gámum. Tvö bílastæði eru á svæðinu og merktar gönguleiðir af mismunandi erfiðleikastigum. Landmannalaugar eru einnig upphafs- eða endapunktur vinsælustu lengri gönguleiðar landsins, Laugavegarins.

Landmannalaugar eru innan Friðlands að Fjallabaki sem var friðlýst árið 1979 og fer Umhverfisstofnun með umsjón þess (Auglýsing um friðland að Fjallabaki, 1979). Friðlandið er um 446 km^2 og er í miðri Torfajökulsöskjunni en hún teygir sig yfir um 700 km^2 svæði (1. mynd). Árið 2010 setti Umhverfisstofnun Landmannalaugar á svokallaðan *rauðan lista* fyrir vernduð svæði sem þurfa ráðstafanir án tafar til að koma í veg fyrir frekari hnignun á náttúrugæðum svæðisins. Ástæðan var álag vegna mikils fjölda ferðamanna og umsvif ferðaþjónustunnar (Umhverfisstofnun, 2010). Takmarkaðar rannsóknir hafa verið gerðar á umhverfi svæðisins. Þó má nefna rannsókn sem Rannveig Ólafsdóttir og Micael Runnström (2013) gerðu á ástandi gönguleiða innan friðlandsins en þau komust að þeirri niðurstöðu að flestar gönguleiðirnar (61%) voru í góðu ástandi og að minna en 1% þeirra var í mjög slæmu ásigkomulagi.

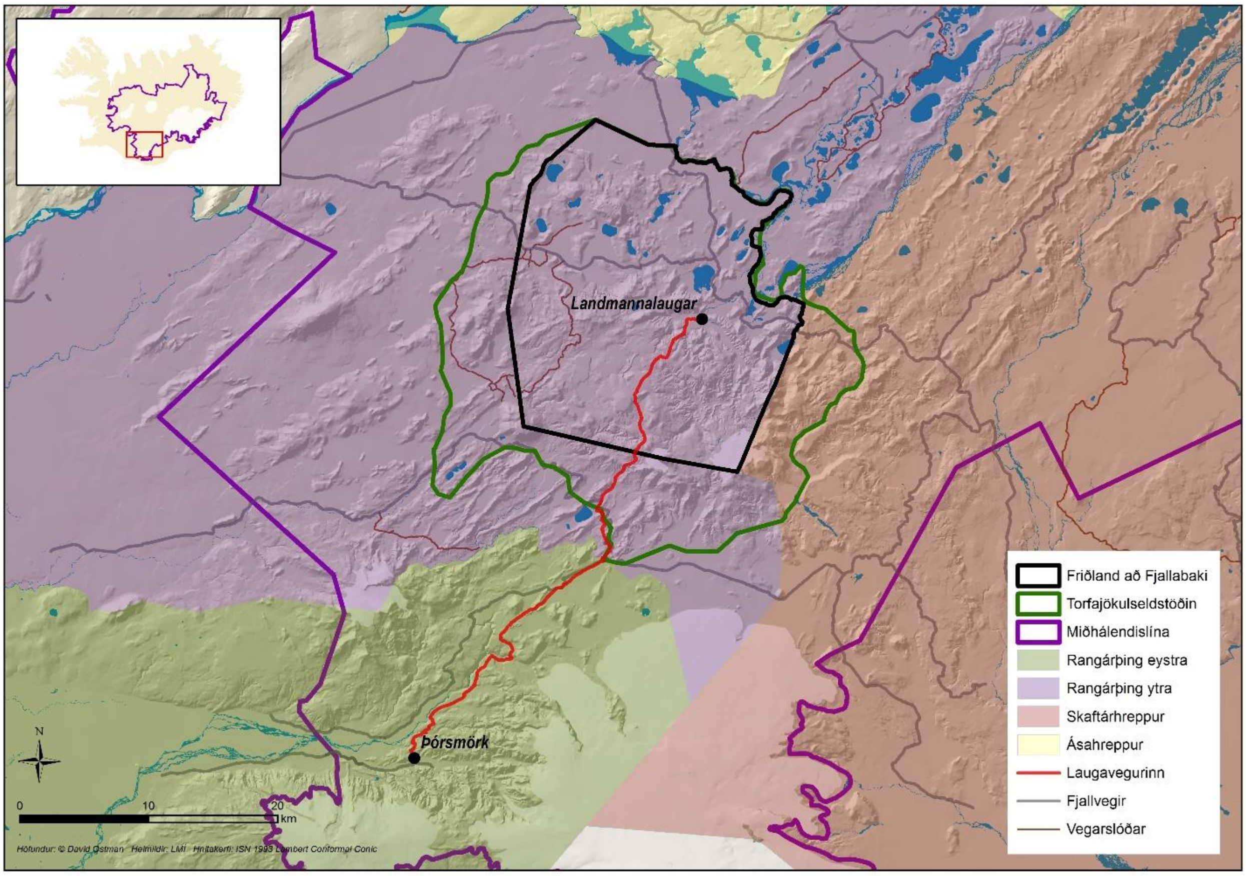

1. mynd. Landmannalaugar, Friðland að Fjallabaki og Torfajökulsaskjan.

3 Langtímarannsóknir meðal ferðamanna á víðernum og öðrum náttúruskoðunarstöðum

3.1 Ánægja og upplifun ferðamanna

Langtímarannsóknir byggjast á endurteknum þversniðsgögnum og fela í sér söfnum sambærilegra gagna a.m.k. á tveimur tímapunktum, ásamt greiningu og samanburði á gögnunum á milli tímabilanna sem um ræðir (Légaré og Haider, 2008; Menard, 1991). Langtímarannsóknir í ferðamálafræðum leitast við að greina breytingar til lengri tíma með það að markmiði að skilja hvernig og hvers vegna mismunandi þættir ferðaþjónustunnar, ferðamanna og ferðamannastaða breytast. Slíkar langtímarannsóknir geta veitt dýpri skilning en stakar rannsóknir og eru í raun eina leiðin til að greina raunverulegar breytingar, bæði á samsetningu ferðamanna og viðhorfum þeirra (Kuentzel og Heberlein, 2003). Langtímarannsóknir sem greina þróun á ánægju og viðhorfum ferðamanna til víðerna og lítt raskaðrar náttúru eru mjög takmarkaðar, ekki aðeins hér á landi heldur einnig á heimsvísu (Marušić, 2017; Wall-Reinius og Bäck, 2011). Upplýsingar um breytingar til lengri tíma eru hins vegar mjög mikilvægar fyrir ferðaþjónustuna og til að viðhalda samkeppnishæfni ferðamannastaða. Þær eru einnig gagnlegar fyrir náttúruvernd, sem og fyrir stjórnun og skipulag ferðamannastaða. Langtímarannsóknir skapa jafnframt grundvöll fyrir sjálfbæra nýtingu náttúruskoðunarstaða þar sem ætlunin er að nýta þá fyrir ferðaþjónustuna.

Erfitt getur verið að meta gæði upplifunar og ánægju ferðamanna á víðernum og öðrum náttúruskoðunarstöðum (t.d. Ryan og Cessford, 2003). Í ferðamálafræðum er gjarnan litið á ánægju sem heildarniðurstöðu af upplifun ferðamanna (Tung og Ritchie, 2011) og er mæling á henni mest notaða tækið til að meta gæði upplifunar (Tonge og Moore, 2007). Ánægja er háð fjölmörgum þáttum, eins og t.d. væntingum ferðamanna, fyrri reynslu þeirra, persónuleika, sjálfsmynd og náttúrusýn þeirra (Ryan og Cessford, 2003). Það síðastnefnda endurspeglar mismunandi þankagang fólks um náttúruna, verndun hennar og umgengni við hana. Má t.d. nefna ólíka sýn á það hvaða innviði og þjónustu *má* eða *á* að bjóða upp á í náttúrunni, ekki síst á víðernum. Þar kemur til sögunnar önnur áskorun en það er víðernishugtakið sem er bæði flókið og umdeilt. Í sumum löndum eru til lagalegar skilgreiningar á víðernum sem byggjast almennt á hlutlægum eiginleikum þeirra, þ.e.a.s. óröskuð náttúra, umhverfi án mannvirkja, án umferðar vélknúinna farartækja og að þar sé hægt að njóta einveru (Hendee, Stankey og Lucas, 1990). Á Íslandi eru víðerni skilgreind í lögum um náttúruvernd (nr. 60/2013). Þar er talað um óbyggt víðerni og það skilgreint sem:

> Svæði í óbyggðum sem er að jafnaði a.m.k. 25 km^2 að stærð eða þannig að hægt sé að njóta þar einveru og náttúrunnar án truflunar af mannvirkjum eða umferð vélknúinna farartækja og í a.m.k. 5 km fjarlægð frá mannvirkjum og öðrum tæknilegum ummerkjum, svo sem raflínum, orkuverum, miðlunarlónum og uppbyggðum vegum.

Ef túlka á hugtakið víðerni bókstaflega, er þannig um að ræða mannvirkja- og mannlausa veröld. Ýmsir fræðimenn hafa hins vegar gagnrýnt þessa nálgun á víðernishugtakið og bent á að hugtakið lýsi fyrst og fremst hugmyndum fólks um náttúruna og hvernig hún „eigi“ að vera. Landfræðingurinn Yi-Fu Tuan (1990, bls. 112) bendir t.d. á að víðerni séu „ekki síður lýsing á hugarástandi fólks en lýsing á náttúrunni“ („“Wilderness” cannot

be defined objectively: it is as much a state of the mind as a description of nature“). Upplifun ferðamanna á víðernum er þar af leiðandi ekki hlutlaus endurspeglun á raunveruleikanum, heldur byggð á þeirri þekkingu og skilningi sem ferðamenn tengja við ákveðið landslag. Því leggja ekki allir sömu merkingu í hvernig víðerni eiga að vera (Freimund og Cole, 2001; Higham, 1998; Stankey og Schreyer, 1987) og eins og Stankey og Schreyer (1987, bls. 257) benda á þá er „líklega ekki um að ræða einhverja eina víðernisupplifun“. Williams (1980 , bls. 67) minnir einnig á að hugmyndir manna um náttúruna séu kirfilega mótaðar af sögu mannkyns, eða með hans orðum: „Idea of nature contains, though often unnoticed, an extraordinary amount of human history“.

3.2 Samfélagsleg viðmið

Norm (*e. norms*) eru samfélagsleg viðmið, þ.e. eitthvað sem samfélagið skilgreinir sem venjulegt eða dæmigert. Á sviði ferðamennsku og útivistar eru samfélagsleg viðmið oftast notuð í samhengi við hvað ferðamenn telja vera ásættanlegt mat á ástandi ferðamannastaða, hvernig ferðamannastaðir „eiga að vera“ eða hvað sé hæfilegur fjöldi ferðamanna þar (Manning, Valliere og Wang, 1999; Shelby, Vaske og Donnelly, 1996). Kenningin um samfélagsleg viðmið (e. *social norm theory*) gerir ráð fyrir að almennt samkomulag ríki um ásættanlegt ástand og að það sé hægt að nota til að búa til staðla/viðmið með hliðsjón af því. Í normatívri nálgun sem þessari eru viðmið mæld hjá hópi einstaklinga. Í greiningu á niðurstöðum eru þessi viðmið tekin saman og fást þá samfélagsleg viðmið um ásættanleg mörk breytinga eða áhrifa eða æskilegt ástand (Shelby og Vaske, 1991). Samfélagsleg viðmið geta verið breytileg t.d. eftir samfélagshópum, þjóðerni, tegund afþreyingar sem fólk stundar og umhverfinu (Manning o.fl., 1999). Shelby og Vaske (1991) benda á að um sum viðmið ríki gott samkomulag („high levels of agreement“) en um önnur séu aftur á móti skiptar skoðanir („low levels“). Whittaker og Shelby, (1988) benda auk þess á að viðmiðin séu margvísleg. Þeir tala um „no tolerance norm“ sem á við þegar flestir notendur eru sammála um að öll áhrif séu óásættanleg og „single-tolerance norm“ þegar hópurinn er nokkuð sammála um að einhver áhrif séu ásættanleg. Loks tala þeir um „multiple-tolerance norm“ þegar tveir eða fleiri notendahópar hafa mismunandi viðmið fyrir hvað er ásættanlegt. Samfélagsleg viðmið geta jafnframt breyst með tímanum og eru sum viðtekin (e. *well formed*) en önnur eru aftur á móti breytileg (e. *emerging*) (Shelby o.fl., 1996).

3.3 Upplifun á fjölda ferðamanna

Rannsóknir hafa sýnt að á víðernum skiptir félagslegt umhverfi, eins og t.d. fjöldi ferðamanna og rusl, meira máli en ástand náttúrunnar (Hendee o.fl., 1990). Skynjun á fólksfjölda er mismunandi og fer meðal annars eftir gildum einstaklinganna, venjum, athöfnum og aðstæðum (Kim og Shelby, 2008; Oklevik o.fl., 2019). Fáar langtímarannsóknir hafa verið gerðar á upplifun á fjölda ferðamanna á víðernum og lítt spilltri náttúru en þær sem til eru gefa nokkuð ólíkar niðurstöður (Choe, Schuett og Sim, 2017; Hall og Cole, 2000; Kim og Shelby, 2008). Sumar rannsóknir hafa leitt í ljós að ánægja ferðamanna minnkar eftir því sem þeir upplifa fleiri ferðamenn í kringum sig (e.g. Lawson og Manning, 2001; Manning o.fl., 1999; Patterson og Hammitt, 1990; D. R. Williams, Roggenbuck og Bange, 1991). Einnig hafa fyrirframgefnar væntingar áhrif, þ.e. ef ferðamenn eru fleiri en aðspurðu ferðamennirnir áttu von á, er líklegra að þeir verði óánægðir (Kuss, Graefe og Vaske, 1990).

Aðrir rannsóknir hafa hins vegar sýnt fram á ekkert, lítið eða jafnvel öfugt samband á milli ánægju og upplifunar á fjölda (e.g. Kuentzel og Heberlein, 2003; Légaré og Haider, 2008; McIntyre og Boag, 1995; Stewart og Cole, 2001). Rannsókn sem Heberlein og Vaske (1977) gerðu leiddi í ljós að ánægja ferðamanna við Miklagljúfur í Arizona-fylki í Bandaríkjunum breyttist ekki þrátt fyrir aukinn fjölda ferðamanna. Einnig sýndi rannsókn Kuentzels og Heberleins (2003) meðal ferðamanna við Apostle Islands National Lakeshore í Wisconsin-fylki í Bandaríkjunum árin 1975, 1985 og 1997 að færri ferðamönnum fannst vera of margt um manninn í lok tímabilsins en í upphafi þess þrátt fyrir að ferðamönnum hefði fjölgað verulega.

Ýmsar ástæður geta verið fyrir því að ferðamenn upplifi síður fjölmenni þrátt fyrir ferðamönnum fjölgi. Ein ástæðan gæti verið að samfélagsleg viðmið hafi breyst. Þekkt er að samfélagsleg viðmið í þjóðfélögum með tilliti til ýmissa þátta hafa verið að breytast hratt á undanförnum árum, eins og t.d. hjónabönd samkynhneigðra og skilgreining á kyni fólks. Í fáum rannsóknum hefur hins vegar stöðugleiki venja þegar kemur að ferðamennsku og útivist verið skoðaður og hafa rannsóknirnar gefið blendnar niðurstöður (Choe o.fl., 2017; Kim og Shelby, 2008; Kuentzel og Heberlein, 2003; Schoenfeld og Hendee, 1978).

Önnur ástæða fyrir því að ferðamenn upplifi mögulega síður fjölmenni þrátt fyrir fjölgun ferðamanna gæti verið að samsetning gestanna á staðnum hafi breyst. Það var raunin í rannsókn Wall-Reinius og Bäck (2011) en þau báru saman spurningakannanir frá 1980 og 2003 sem voru gerðar á meðal sænsks göngufólks í fjórum þjóðgörðum í Norður-Svíþjóð. Niðurstöður þeirra sýndu að ferðamenn legðu minna upp úr því að mæta fáum ferðamönnum árið 2003 en þeir gerðu árið 1980. Það sem hafði hins vegar gerst var að samsetning hópsins hafði breyst þar eð ferðamennirnir árið 2003 voru eldri og dvöldu skemur á staðnum en í fyrri rannsókninni.

Samsetning gestanna getur einnig breyst vegna fjölgunar ferðamanna, þ.e.a.s. ef fjöldinn fer ekki lengur saman við samfélagsleg viðmið ákveðins hóps þá hætta þeir að heimsækja viðkomandi áfangastað og finna sér annan stað þar sem eru færri ferðamenn. Einhverjir aðrir ferðamenn sætta sig hins vegar við fjöldann og koma á staðinn. Þetta leiðir til þess að samsetning gestanna breytist, einn hópur fer og annar kemur í staðinn og er enska hugtakið *displacement* notað til þess að lýsa þessari breytingu (Hall og Cole, 2000; Ryan og Cessford, 2003; Shelby og Heberlein, 1986). Dæmi um slíkt má t.d. sjá í rannsókn sem Hall og Cole (2000) gerðu meðal ferðamanna á þremur gönguleiðum sem liggja um víðerni Oregon-fylkis í Bandaríkjunum á árunum 1991 og 1997. Á tímabilinu fjölgaði ferðamönnum mikið og var gripið til þeirrar ráðstöfunar að taka upp kvótakerfi til að takmarka fjölda ferðamanna á einni af gönguleiðinni. Vonuðust stjórnendur þjóðgarðsins að við það myndu ferðamenn síður upplifa of mikinn fjölda á gönguleiðinni. Það varð hins vegar ekki raunin og fjölgaði þeim ekki sem voru viðkvæmir fyrir fjölda. Aftur á móti leiddi kvótakerfið til þess að þeir ferðamenn sem er illa við boð og bönn hættu að koma á svæðið.

Rannsókn sem var gerð meðal ferðamanna á Chilkoot-gönguleiðinni sem tengir saman Alaska í Bandaríkjunum og Bresku-Kólumbíu árin 1993, 1998 og 2004 leiddi í ljós mismunandi ánægju gesta og upplifun þeirra á fólksfjölda eftir því hvers konar ferðamenn var um að ræða (Légaré og Haider, 2008). Ferðamönnum fjölgaði á svæðinu frá 1993 til 1998 en fækkaði aftur 2004 eftir að bókunar- og kvótakerfi var tekið upp. Niðurstöður rannsóknarinnar sýndu að ferðamenn á svæðinu voru mjög ánægðir og var ekki marktæk breyting á ánægju á þessu tólf ára tímabili. Þegar nánar var að gáð var það ekki alveg svo einfalt. Um helmingur gesta sem

kom á svæðið sóttist eftir mikilli náttúruupplifun og einveru (e. *nature appreciation*) og fækkaði töluvert í þeirra hópi á þessu 12 ára tímabili. Ánægja þessa hóps var jafnframt minnst árið 1998 þegar fjöldi gesta var mestur. Um þriðjungur gestanna kom til að upplifa ævintýri og eiga stund í góðum félagsskap (e. *soft adventure*) og fjölgaði nokkuð í þeirra hópi á tímabilinu. Ánægja þessa hóps minnkaði árið 2004. Þriðji hópurinn hafði fyrst og fremst áhuga á arfleifð og sögu svæðisins (e. *heritage*) og var um 17% hópsins. Þeim fjölgaði árið 1998 en þá var haldin aldarafmælishátíð á svæðinu en svo fækkaði þeim aftur árið 2004. Þessi hópur var síður ánægður en aðrir með heimsókn sína á svæðið og var ánægja þeirra minnst árið 2004.

3.4 Ánægja með uppbyggingu og þjónustu

Almennt hafa gæði innviða og þjónustu mikil áhrif á ánægju ferðamanna og upplifun þeirra á áfangastöðum. Það er þó ekki algilt og á t.d. ekki alltaf við á víðernum en þar geta ferðamenn einmitt verið ánægðir vegna einfaldra innviða og takmarkaðrar þjónustu (Ryan og Cessford, 2003). Rannsóknir benda einnig til þess að hluti af ástæðunni fyrir því að ferðamenn heimsækja víðerni sé að þeir vilja komast úr manngerðu borgarumhverfi sem einkennist af stressi og andlegu áreiti í náttúrulegt umhverfi sem skapar þeim hugarró og veitir vellíðan (Olafsdottir, Cloke og Vögele, 2017). Á víðernum á því einfaldleikinn að vera ráðandi, auk þess sem ferðalög um víðerni eiga að fela í sér líkamlega og andlega áskorun (Marshall, 1930/1998; Nelson, 1998; Olson, 1938/1998). Hvað síðan er *erfitt* er afstætt og breytilegt eftir fólki. Sálfræðingurinn Csikszentmihalyi (1988) hefur bent á að ef áskorunin er mátulega erfið, þ.e.a.s. þegar rétt jafnvægi er á milli getu og áskorana, kallar hún fram tilfinningu sem hann kallar flæði (e. *flow experience*). Þetta flæði er mikilvæg forsenda þess að hámarka ánægju fólks og það gerist þegar fólk sigrast á krefjandi verkefnum.

Þegar ferðamönnum fjölgar á ferðamannastöðum er gjarnan farið í frekari uppbyggingu innviða og þjónustu. Það hvetur til aukinna heimsókna þeirra sem vilja þjónustu en fælir oft frá þá sem sækjast eftir því frumstæða, fámenni og mannvirkjalausri náttúru (Ólafsdóttir, Sæþórsdóttir og Runnström, 2016; Sæþórsdóttir, 2010; O. I. Vistad og Vorkinn, 2012). Í þjóðgörðum og víðernum Norður-Ameríku og Skandinavíu hefur gjarnan verið stuðst við svokallaðan viðhorfskvarða (e. *the purist scale*) í skipulagi og stefnumótun fyrir svæðin (Fredman og Emmelin, 2001; Hendee, Catton Jr., Marlow og Brockman, 1968; Stankey, 1973; O.I. Vistad, 1995; Wallsten, 1988). Viðhorfskvarðinn skipar ferðamönnum í eftirfarandi hópa: eindregna náttúrusinna (e. *strong purists*), náttúrusinna (e. *moderate purists*), almenna ferðamenn (e. *neutralists*) og þjónustusinna (e. *non purists*) með hliðsjón af því hvaða óskir þeir hafa um uppbyggingu og þjónustu og hversu viðkvæmir þeir eru fyrir fjölda ferðamanna og röskun á umhverfinu. Öll náttúruferðamennska krefst einhverra innviða, mismikilla og misjafnra að gæðum eftir því hvort markhópurinn er náttúrusinnar eða þjónustusinnar. Þjónustusinnar vilja gjarnan þægindi, eins og t.d. hótel og veitingastaði, en náttúrusinnar vilja helst frumstæð skilyrði, eins og t.d. að tjalda á víðernum.

Fjöldi annarra breyta hefur verið notaður í markaðshlutun, þ.á m. breytur byggðar á félags- og lýðfræði (t.d. kyn og aldur), ferðamáti, afþreying og þjóðerni (Choe o.fl., 2017; Kotler, Bowen og Makens, 2009). Þeir sem eru að heimsækja svæði í fyrsta sinn virðast sætta sig frekar við ástand þess en þeir sem hafa komið þangað áður. Þeir fyrrnefndu breyta jafnvel samfélagslegum viðmiðum sínum svo að þau falli að þeim aðstæðum sem

eru á staðnum (Schreyer, Roggenbuch, McCool, Royer og Miller, 1976). Rannsóknir í fjallaþjóðgörðum í Noregi sýna einnig að sum þjóðerni, sérstaklega Hollendingar og Tékkar, vilja takmarkaðri innviði en ferðamenn frá Norðurlöndunum (Haukeland, Veisten, Grue og Vistad, 2013; O. I. Vistad og Vorkinn, 2012). Samkvæmt Meng og Uysal (2008) er kynjamunur hvað þetta varðar þar sem karlmenn leggja áherslu á krefjandi afþreyingu eins og fjallgöngur og hestaferðir en konur leggja aftur á móti áherslu á fallegt náttúrulegt umhverfi og leiðsögn um svæðið.

Í fyrrnefndri rannsókn Wall-Reinius og Bäck, (2011) meðal sænsks fjallgöngufólks er bent á að fleiri óskuðu eftir betri gistingu og meiri innviðum, eins og t.d. betra aðgengi, fleiri og betur merktum gönguleiðum, ásamt aukinni þjónustu, árið 2003 en 1980. En eins og áður segir þá hafði samsetning ferðamanna á tímabilinu breyst þ.e. ferðamenn voru bæði eldri og dvöldu skemur árið 2003 en í fyrri rannsókninni.

Dwyer (2005) og Ryan og Trauer (2005) benda einnig á þá þróun að dvalartími fólks á áfangastöðunum sé að styttast og eftirspurn eftir betri gistingu og meiri þjónustu, sérstaklega á meðal eldra fólks, sé að aukast. Þetta er þó ekki algilt því að eins og Janke, Davey og Kleiber (2006) sýndu fram á þá er það heilsa, frekar en aldur, sem ákvarðar þátttöku í útivist og afþreyingu. Á meðan fólk heldur heilsu breytist þátttaka lítið með hækkandi aldri. Þ.a.l. virðist þátttaka í útivist vera hegðunarmynstur til lífstíðar. Ryan og Trauer (2005) og Dwyer (2005) taka undir þetta og telja að þrátt fyrir að fólk eldist muni það ekki breyta ferðahegðun sinni. Fólk er hraust og heldur góðri heilsu lengur en áður og það gerir því kleift að njóta áframhaldandi krefjandi útivistar. Ferðaþjónustuframboð fyrir fólk yfir sextugt mun þ.a.l. líklegast aukast frá því sem nú er í boði fyrir þann aldurshóp.

4 Gögn og aðferðir

4.1 Spurningalistakönnun

Í rannsókninni var annars vegar notast við spurningalistakannanir og hins vegar viðtöl við ferðamenn. Spurningalistum var dreift meðal ferðamanna eina viku í júlí árin 2000, 2009 og 2019. Einn til þrír spyrlar dreifðu spurningalistunum við skála Ferðafélagsins, á tjaldsvæðinu og bílastæðinu og var leitast við að ná til eins margra ferðamanna og kostur var. Erfitt getur reynst að fá ferðamenn í skipulögðum hópferðum sem koma í dagsferð á svæðið til að svara könnunum sem þessari enda dvalartími þeirra almennt stuttur. Því voru leiðsögumenn eða bílstjórar beðnir um að taka með sér spurningalista í rútuna ásamt frímerktu umslagi og biðja farþegana að svara í rútunni á leiðinni frá áfangastaðnum. Alls fengust rúmlega 2.900 útfylltir spurningalistar (2. tafla).

Sams konar spurningalisti var notaður öll árin og var hann á ensku, þýsku og frönsku, auk íslensku. Hann innihélt 27 spurningar sem margar voru í nokkrum liðum. Spurt var meðal annars um ferðahegðun, aðdráttarafl svæðisins, ánægju, upplifun ferðamannanna á svæðinu og fjölda ferðamanna, óskir um þjónustu og viðhorf til mannvirkja, auk bakgrunnsupplýsinga.

2. tafla. Fjöldi svaraðra spurningalista og viðtala.

Ár gagnasöfnunar	Fjöldi spurningalista	Fjöldi viðtala	Styrkveitandi
2000/2003	546	14	Rannís
2009	1105		Ferðafélag Íslands
2019	1281	21	Ferðafélag Íslands

Svarmöguleikar sumra spurninganna voru á fimm stiga Likert-kvarða, t.d. 1 = mjög óánægð(ur), 2 = óánægð(ur), 3 = hlutlaus, 4 = ánægð(ur), 5 = mjög ánægð(ur). Út úr þessu var reiknað meðaltal sem var notað til að bera saman hvort tölfræðilegur marktækur munur væri á milli áranna þriggja. Fyrir árið 2019 voru niðurstöður hverrar spurningar jafnframt greindar eftir kyni, aldri, þjóðerni, ferðamáta, ferðafélögum, hvort um nætur- eða dagsgesti var að ræða, hvort svarendur hefðu komið áður á staðinn eða ekki og lengd gönguferðar. Þannig fæst yfirsýn yfir hvort viðhorf ferðamannanna sé breytilegt eftir mismunandi bakgrunnsbreytum. Greint er frá niðurstöðum spurningakönnunarinnar með lýsandi tölfræði (t.d. myndum, töflum, meðaltölum og hlutföllum) og ályktunartölfræði þar sem miðað er við 5% marktekt.

4.2 Viðtalskönnun

Hin magnbundna aðferð, sem felst í spurningalistanum, er ýmsum takmörkunum háð. Til að fá fyllri mynd á viðfangsefnið voru því tekin opin ítarviðtöl, 21 að tölu, við 33 ferðamenn í Landmannalaugum dagana 23. til 30.

júlí 2019. Árið 2003 voru tekin 14 viðtöl en þeim eru ekki gerð skil í þessari skýrslu. Ferðamennirnir voru meðal annars spurðir hvernig þeir upplifðu svæðið, þar með talið fjölda ferðamanna þar og um viðhorf sitt til mannvirkjana á svæðinu. Við val á úrtaki viðmælenda var leitast við að ná til fjölbreytts hóps, með tilliti til þjóðernis, ferðamáta, kyns og aldurs (3. tafla). Öll viðtölin fóru fram á ensku. Rætt var við átta ferðamenn frá Frakklandi, fimm frá Belgíu, fjóra frá Hollandi, þrjá frá Þýskalandi, tvo frá Austurríki, tvo frá Kanada, tvo frá Póllandi, tvo frá Slóvakíu, einn frá Indlandi sem er búsettur í Bandaríkjunum, einn frá Argentínu, einn frá Noregi, einn frá Bandaríkjunum og einn frá Finnlandi sem er búsettur í Noregi. Viðmælendur voru á aldrinum 20-63 ára og kynjaskipting viðmælenda var þannig að fimmtán voru konur og átján voru karlmenn. Sumir viðmælenda voru í áætlunarferðum, aðrir í skipulögðum hópferðum, sumir ferðuðust um á bíl, aðrir fótgangandi eða á hjólum. Viðmælendur höfðu víðtæka menntun. Í hópi erlendu ferðamannanna voru m.a. kennarar, doktorsnemi, hugbúnaðarverkfræðingur, skrifstofustarfsmenn, lögfræðingur og rithöfundur. Meðallengd viðtalanna var um 35 mínútur, það lengsta 54:49 mínútur og stysta 18:33 mínútur.

3. tafla. Ferðamennirnir sem rætt var við

Viðmælendur	*Viðmælendur*
Argentínskur (kk) tónlistarkennari (28 ára)	Hollenskur (kk) doktorsnemi (25 ára)
Austurrískur (kk) nemandi (24 ára)	Hollenskur (kk) einkaþjálfari (31 ára)
Austurrískur (kvk) nemandi (22 ára)	Hollenskur (kk) sjúkraþjálfari (31 ára)
Bandarískur (kk) barþjónn (25 ára)	Hollenskur (kvk) verkefnastjóri (29 ára)
Belgísk (kvk) lögreglukona (25 ára)	Indverskur (kk) hugbúnaðarverkfræðingur, búsettur í Bandaríkjunum (39 ára)
Belgísk (kvk) skrifstofukona (45 ára)	Kanadískur (kk) smiður (51 ára)
Belgískur (kk) forritari (27 ára)	Kanadískur (kvk) starfsmaður í kanadíska samgönguráðuneytinu (50 ára)
Belgískur (kk) starfsmaður í íslenskri ferðaþjónustu (40 ára)	Norskur (kk) verkamaður (26 ára)
Belgískur (kvk) kennari (25 ára)	Pólskur (kk) hugbúnaðarhönnuður (34 ára)
Finnskur (kvk) kennari, búsettur í Noregi, (39 ára)	Pólskur (kvk) gjaldkeri (28 ára)
Franskur (kk) sorphirðustarfsmaður (34 ára)	Slóvakísk (kvk) skrifstofukona (29 ára)
Franskur (kk) félagsráðgjafi (55 ára)	Slóvakískur (kvk) tölfræðingur (29 ára)
Franskur (kk) háskólakennari (54 ára)	Þýskur (kk) starfsmaður í banka (63 ára)
Franskur (kk) nemi (24 ára)	Þýskur (kvk) nemandi með sumarvinnu í hestaferðamennsku á Íslandi (20 ára)
Franskur (kk) starfsmaður í íslenskri ferðaþjónustu (39 ára)	Þýskur (kvk) starfsmaður í banka (59 ára)
Franskur (kvk) háskólakennari (52 ára)	
Franskur (kvk) lögfræðingur (28 ára)	
Franskur (kvk) rithöfundur (45 ára)	

Nánari lýsing á viðmælendum:

- Fimmtíu og níu ára kona og sextíu og þriggja ára karlmaður sem eru bæði frá Þýskalandi og vinna í banka. Þau komu með ferjunni til Íslands og ferðuðust um landið á eigin bíl. Þau komu með áætlunarrútunni í Landmannalaugar og voru þar dagsgestir.
- Tveir austurrískir nemendur, annars vegar tuttugu og tveggja ára kona og hins vegar tuttugu og fjögurra ára karlmaður, sem áttu eftir að ferðast saman á bílaleigubíl um Ísland í rúmar tvær vikur. Þau höfðu komið til landsins deginum áður en viðtalið var tekið og voru dagsgestir á svæðinu.
- Fimmtíu og fjögurra ára karlmaður og fimmtíu og tveggja ára kona frá Frakklandi sem starfa sem háskólakennarar. Þau tóku áætlunarrútuna í Landmannalaugar og gistu þar í tvær nætur, áður en þau ætluðu síðan að sækja bílaleigubíl og leggja af stað í þriggja vikna hringferð um landið.

- Þrjátíu og níu ára indverskur hugbúnaðarverkfræðingur, búsettur í Bandaríkjunum, sem var einn á ferðinni um landið og gisti í skála í Landmannalaugum. Hann var búinn að ferðast um Evrópu í einn mánuð áður en hann kom til Íslands. Hann hafði keyrt um Gullna hringinn og síðan tekið rútuna í Landmannalaugar, þar sem hann ætlaði að ganga Laugaveginn.
- Tuttugu og fjögurra ára franskur nemi sem kom til Íslands til að heimsækja vin sinn sem búsettur er í Reykjavík. Hann var búinn að keyra til Hafnar og hafði síðan tekið áætlunarrútuna í Landmannalaugar, þar sem hann ætlaði að tjalda.
- Tuttugu og átta ára tónlistarkennari frá Argentínu sem var einn á ferðinni um landið. Hann ferðaðist á puttanum um landið og ætlaði að tjalda í Landmannalaugum.
- Tuttugu og átta ára kona og þrjátíu og fjögurra ára karlmaður, bæði frá Póllandi. Hann starfar sem hugbúnaðarhönnuður og hún sem gjaldkeri. Þau fengu bíl að láni frá vinum á Íslandi og voru búin að ferðast í þrjár vikur um landið. Þau höfðu byrjað á að heimsækja Hornstrandir og keyrðu síðan hringveginn.
- Franskur þrjátíu og fjögurra ára karlmaður sem var á ferðalagi með kærustu sinni. Þau höfðu gengið Laugaveginn frá Þórsmörk í Landmannalaugar og ætluðu næst að ferðast í eina viku um Norðurland. Hann starfaði við meðhöndlun úrgangs.
- Tuttugu og sjö ára belgískur forritari og tuttugu og sex ára norskur verkamaður. Þeir voru búnir að ganga Laugaveginn og ætluðu að stoppa í nokkra tíma í Landmannalaugum áður en þeir myndu halda áfram ferðum sínum.
- Tvær tuttugu og níu ára konur frá Slóvakíu. Önnur starfar sem tölfræðingur en hin við skrifstofustörf. Þær ætluðu að vera tvær nætur í Landmannalaugum og fara í gönguferðir um svæðið. Þær komu með áætlunarrútunni og gistu í skála.
- Tuttugu og fimm ára barþjónn frá Bandaríkjunum sem ferðaðist einn um landið. Hann hafði tekið áætlunarrútuna frá Reykjavík og ætlaði að byrja að ganga Laugaveginn sem var helsta ástæðan fyrir ferð hans til Íslands.
- Tuttugu og fimm ára karlmaður og tuttugu og níu ára kona frá Hollandi. Hann er doktorsnemi og hún er verkefnastjóri. Þau voru á Íslandi í u.þ.b. þrjár vikur og höfðu meðal annars farið í hesta- og hjólaferð um Kjöl. Síðan hjóluðu þau úr Jökulsárlóni í Landmannalaugar.
- Þrjátíu og níu ára Frakki og fertugur Belgi sem báðir eru búsettir á Íslandi og starfa í ferðaþjónustu. Þeir komu fyrst til Íslands fyrir sex árum síðan en eru núna fluttir til landsins. Þetta var í fyrsta skiptið sem þeir komu í Landmannalaugar.
- Þrjátíu og níu ára kennari frá Finnlandi sem búsett er í Noregi. Hún hafði komið til Íslands fyrir fjórum árum og þá farið í hjólreiðaferð. Í þetta sinn fór hún í gönguferðir, þar á meðal gönguferðir um Hornstrandir og Laugaveginn.
- Fimmtug kona og fimmtíu og eins árs karlmaður frá Kanada. Þau höfðu komið til Íslands fyrir tíu árum og voru nú á þriggja vikna ferðalagi um Ísland. Þau tóku áætlunarrútuna í Landmannalaugar og gistu í skála.

- Tvær tuttugu og fimm ára konur frá Belgíu. Önnur er lögreglukona og hin er kennari. Þær ferðuðust á vegum belgískrar ferðaskrifstofu með u.þ.b. fimmtíu manna hópi. Hópurinn tjaldaði í Landmannalaugum og ætlaði síðan að ganga Laugaveginn.
- Fjörutíu og fimm ára kona og fimmtíu og fimm ára karlmaður frá Frakklandi. Þau skoðuðu Gullna hringinn og gengu síðan Laugaveginn úr Þórsmörk í Landmannalaugar. Næst ætluðu þau keyra suðurströndina að Jökulsárlóni og til baka á bílaleigubíl.
- Tveir þrjátíu og eins árs karlmenn frá Hollandi. Annar starfar sem sjúkraþjálfari, hinn sem einkaþjálfari. Þeir voru að ferðast með sama hópi og tveir aðrir viðmælendur, u.þ.b. fimmtíu manna hópi á vegum belgískrar ferðaskrifstofu sem tjaldaði í Landmannalaugum og ætlaði síðan að ganga Laugaveginn.
- Tvítugur þýskur nemandi sem hafði fengið sumarvinnu á Íslandi hjá hestaleigu. Hún hafði fyrst komið í Landmannalaugar fyrir fjórum árum og var núna að koma í fjórða skiptið. Hún var að fara að ganga Laugaveginn með fjölskyldu sinni.
- Tuttugu og átta ára lögfræðingur frá Frakklandi. Hún og ferðafélagi hennar gistu eina nótt í Landmannalaugum. Þau voru í bílaleigubíl og ætluðu að halda áfram að keyra hringinn í kringum landið á þremur vikum.
- Fjörutíu og fimm ára frönsk kona sem vinnur á skrifstofu. Hún var á bílaleigubíl með dætrum sínum í tvær vikur um Ísland og ætlaði að keyra suðurströndina til Hafnar og til baka. Hún gisti í Landmannalaugum í þrjár nætur.

5 Niðurstöður

5.1 Ferðamenn í Landmannalaugum og einkenni þeirra

Í rannsókninni árin 2009 og 2019 var kynjahlutfall nokkuð jafnt en árið 2000 voru konur töluvert fleiri en karlar, eða 56% (2. mynd). Meðalaldur ferðamanna í Landmannalaugum hefur verið að lækka en hann var tæpt 41 ár árið 2000, tæp 40 ár árið 2009 og rúm 38 ár árið 2019. Hlutfall svarenda yngri en 35 ára fór úr 42% árið 2000 í 48% árið 2019 (3. mynd).

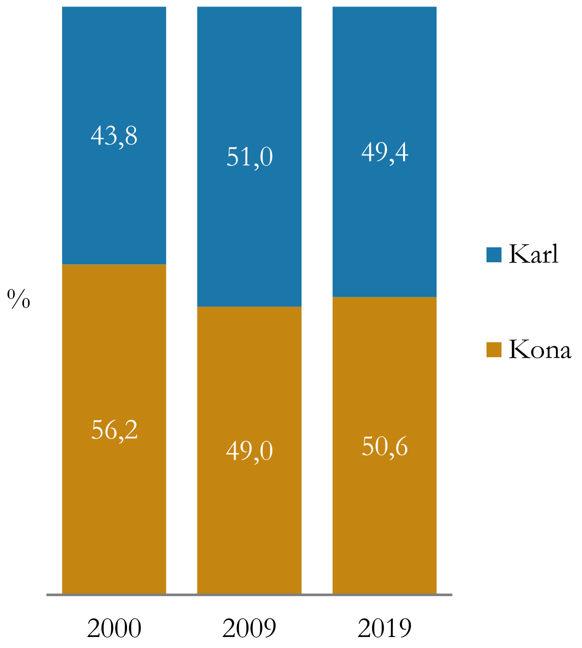

2. mynd. Kyn svarenda.

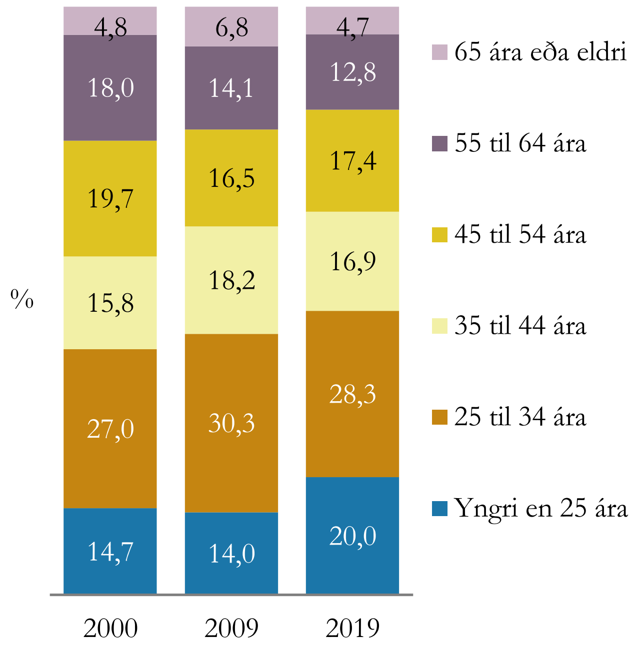

3. mynd. Aldur svarenda.

Samsetning gesta með tilliti til þjóðernis hefur verið að breytast töluvert á tímabilinu. Árið 2000 kom 91% ferðamannanna frá Íslandi, Frakklandi, Þýskalandi, Belgíu/Hollandi, Sviss/Austurríki og Norðurlöndunum (4. mynd). Hlutfall gesta frá þessum löndum hafði lækkað í 84% árið 2009 en árið 2019 komu aðeins 68% frá þessum nefndu löndum. Hlutfall Íslendinga hafði jafnframt lækkað mikið, eða úr 21% árið 2009 í 7% árið 2019. Það gæti skýrst af því að árið 2009 ferðuðust margir innanlands vegna kreppunnar í kjölfar hruns íslensku bankanna. Hlutfall Svisslendinga/Austurríkismanna hefur einnig lækkað mikið en árið 2000 voru 15% ferðamanna frá Sviss eða Austurríki en aðeins 8% árið 2019.

Á móti koma nú mun fleiri Bandaríkja- og Kanadamenn en áður. Þeir voru aðeins 1% árið 2000 en 8% 2019. Sömu sögu er að segja um Spánverja og Ítali, en sá hópur óx úr nánast engu árið 2000 í 6% árið 2019. Belgum og Hollendingum fjölgaði einnig töluvert en þeir voru 9% gesta árið 2000 en 14% árið 2019. Ein helsta breyting á samsetningu gesta með tilliti til þjóðernis er að ferðamenn koma nú frá mun fleiri löndum en áður: Árið 2000 voru 8% gesta frá 6 öðrum löndum en nefnd voru hér að ofan. Árið 2019 voru um 18% svarenda frá 27 öðrum löndum en nefnd voru – þar af 5% sem komu frá Visegrád-löndunum fjórum (Póllandi, Tékklandi, Slóvakíu og Ungverjalandi).

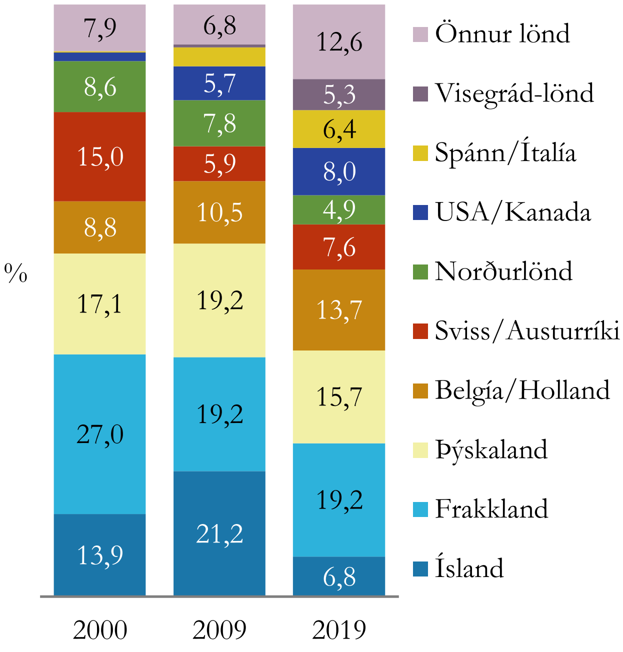

4. mynd. Þjóðerni svarenda.

Frá árinu 2000 hefur hlutfall ferðamanna sem kemur í Landmannalaugar með hópferðabifreiðum lækkað mikið, en þess í stað koma nú fleiri þangað á bílaleigubílum (5. mynd). Árið 2000 ferðuðust 66% ferðamanna með hópferðabíl en 43% árið 2009 og 49% árið 2019. Á sama tíma jókst hlutfall þeirra sem koma á bílaleigubílum úr 11% í 28%. Hátt hlutfall svarenda, eða 21%, kom í Landmannalaugar á eigin bíl árið 2009, en eins og áður segir var hlutfall Íslendinga hærra það ár en hin árin. Þessar breytingar á ferðamáta haldast í hendur við lækkun hlutfalls þeirra sem ferðast í skipulagðri hópferð en þeir fóru úr 56% árið 2000 í 21% árið 2019 (6. mynd). Aftur á móti hefur færst í aukana að fólk ferðist með fjölskyldum/maka sínum eða vinum, en árið 2019 voru um 50% svarenda á ferð með fjölskyldu eða maka.

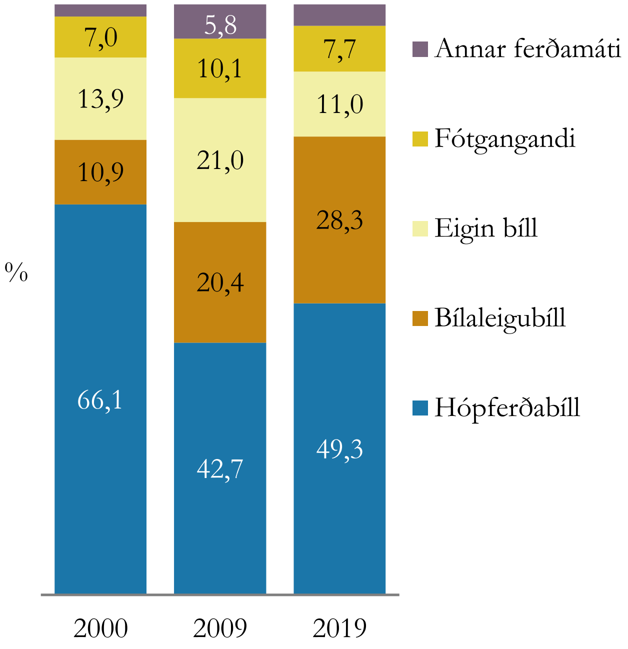

5. mynd. Ferðamáti svarenda.

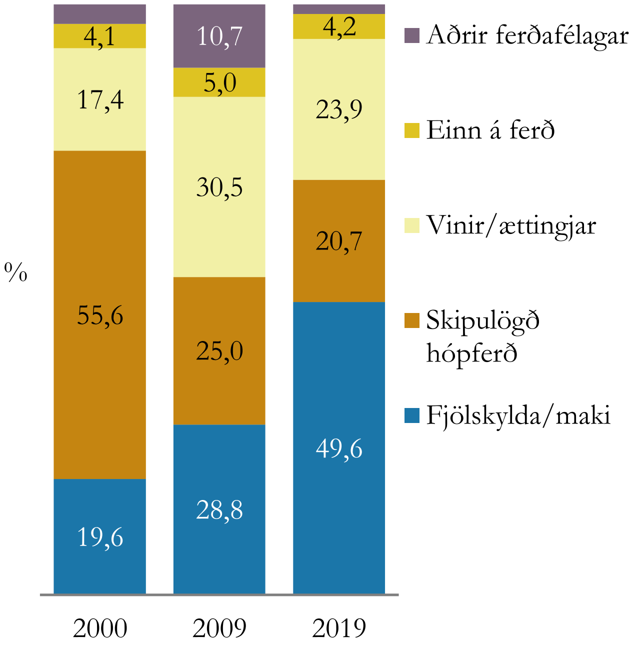

6. mynd. Ferðafélagar svarenda.

Árið 2000 höfðu 19% svarenda komið í Landmannalaugar áður, en 81% var í sinni fyrstu heimsókn þangað. Níu árum síðar höfðu 26% komið áður – en það ár var hlutfall Íslendinga í úrtakinu hátt, sem áður segir. Árið 2019 höfðu 22% þátttakenda komið í Landmannalaugar áður.

Hópur þeirra sem hefur komið margoft í Landmannalaugar hefur minnkað: Árin 2000 og 2009 höfðu um og yfir 30% þeirra sem höfðu komið áður í Landmannalaugar komið þangað oftar en 10 sinnum en einungis 3% árið 2019 (7. mynd). Aftur á móti var hópurinn sem hafði aðeins komið einu sinni áður á svæðið orðinn stærri í fyrri könnunum, eða 56% þeirra sem höfðu komið áður.

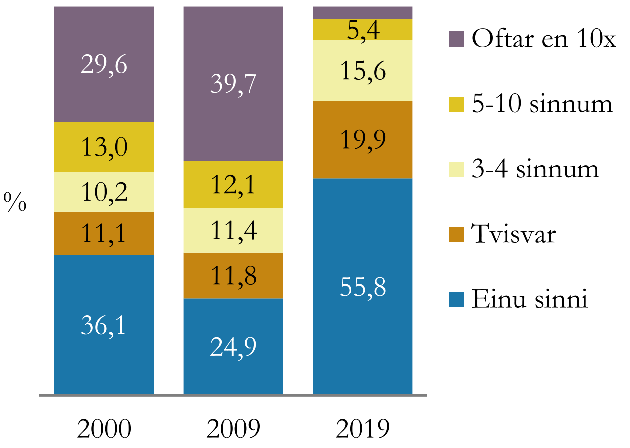

7. mynd. Fjöldi heimsókna (þeirra sem hafa komið áður).

Fleiri heimsækja nú Landmannalaugar í dagsferðum en áður og þar af leiðandi gistir lægra hlutfall gesta á staðnum. Árið 2000 var hlutfall næturgesta 66% og 76% 2009 en árið 2019 voru þeir sem gistu á svæðinu 62%. Þeir sem koma í dagsferð á svæðið dvelja hins vegar lengur en áður: Meðallengd dvalar á svæðinu í dagsferðum var á bilinu 3,8 til 3,9 klst. árin 2000 og 2009 en var 5,1 klst. 2019. Árin 2000 og 2009 dvöldu 40-41% svarenda stutt á svæðinu: tvær klukkustundir eða skemur (8. mynd). Næturgestir gista á hinn bóginn skemur á svæðinu en áður: Meðalfjöldi gistinátta á svæðinu var 2,1 árið 2000, 3,3 árið 2009 en 1,7 árið 2019. Árið 2009 gisti um fimmtungur svarenda í fimm eða fleiri nætur á svæðinu en hin árin mun færri (9. mynd). Árið 2019 gistu 58% næturgesta aðeins í eina nótt á svæðinu, en árin 2000 og 2009 gisti um þriðjungur næturgesta í eina nótt.

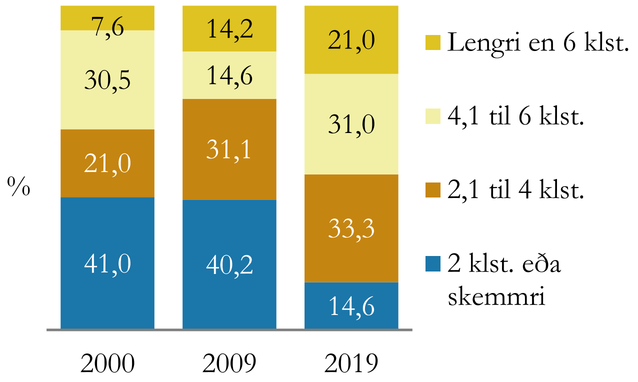

8. mynd. Dvalarlengd dagsgesta.

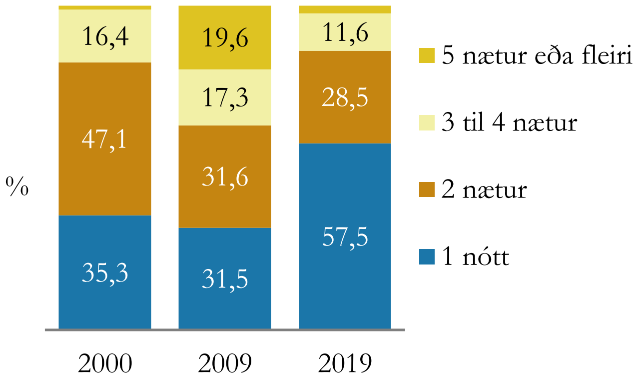

9. mynd. Dvalarlengd næturgesta.

Árið 2019 var spurt hvar svarendur hefðu gist nóttina áður og nóttina eftir að þeir svöruðu könnuninni (10. mynd). Rúmlega helmingur hafði gist í Landmannalaugum og tæp 12% ætluðu að gista þar nóttina á eftir. Um þriðjungur kvaðst hafa gist nóttina áður á Suðurlandi, eins og t.d. á Hellu og Selfossi eða Vík, og rúm 20% ætluðu að gista á því svæði nóttina á eftir. Um 29% voru að koma beint frá Reykjavík og um 13% voru á leiðinni þangað. Um 14% gistu í nágrenni Landmannalauga nóttina áður og 6% ætluðu að gista á nálægum slóðum nóttina á eftir. Þeir sem gistu í Landmannalaugum árið 2019 voru jafnframt spurðir að því hvaða gistimáta þeir nýttu. Um 67% gistu í tjaldi, 23% í gistiskála og 10% í húsbíl, hjólhýsi eða tjaldvagni (11. mynd).

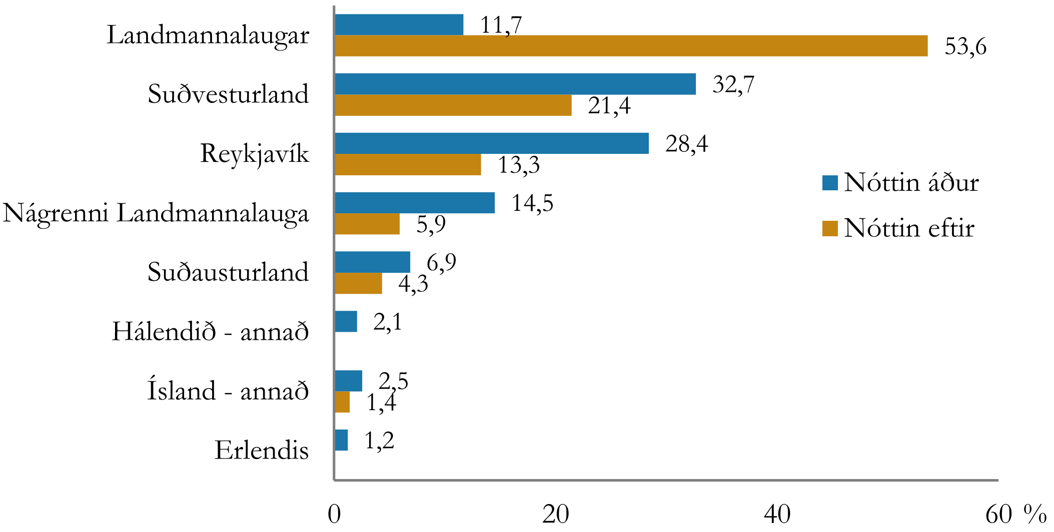

10. mynd. Náttstaður svarenda árið 2019.

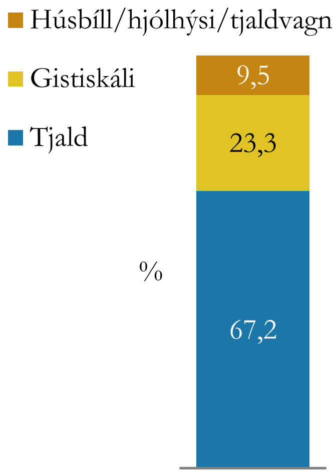

11. mynd. Gistimáti svarenda sem gistu í Landmannalaugum árið 2019.

Hlutfall gesta sem gengur um svæðið var hæst árið 2000, eða 94%, 86% árið 2009 og 90% árið 2019 (13. mynd). Þótt færri hafi gengið 2009 en hin árin var hlutfall svarenda í löngum gönguferðum (lengri en 6 klst.) hæst það ár, eða 44% þeirra sem gengu um svæðið (12. mynd). Árið 2009 var meðallengd gönguferða einnig lengst. Árið 2019 voru þátttakendur spurðir hvort þeir væru að ganga Laugaveginn. Um 48% þeirra sögðust vera að því og af þeim ætluðu 75% að ganga úr Landmannalaugum en 25% voru að koma úr Þórsmörk.

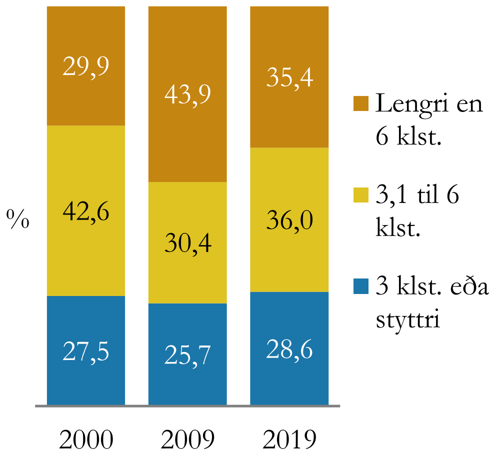

12. mynd. Lengd gönguferða.

Önnur afþreying sem gestir í Landmannalaugum stunda er ljósmyndun sem þrír af hverjum fjórum stunduðu öll þrjú árin (13. mynd). Einnig er algengt að gestir baði sig í heitu lauginni en þó var hlutfall svarenda sem sagðist fara í laugina lægra árið 2019 en árin á undan. Margir sögðust vera að skoða jarðfræðifyrirbæri – þó var það algengara árið 2000 en hin árin. Nokkuð algengt var að gestir segðust vera að skoða plöntur eða fugla, en hvort tveggja var algengara árið 2000 en hin árin. Árið 2009 sagðist rúmur fjórðungur ætla í ökuferð, en nokkuð færri árin 2000 og 2019. Hestamennska dróst nokkuð saman, því um 9% ætluðu á hestbak árið 2000, 7% árið 2009 og aðeins 2% árið 2019. Fáir voru á veiðum á svæðinu, en hæsta hlutfall þeirra sem ætluðu að veiða var árið 2009, eða 5%.

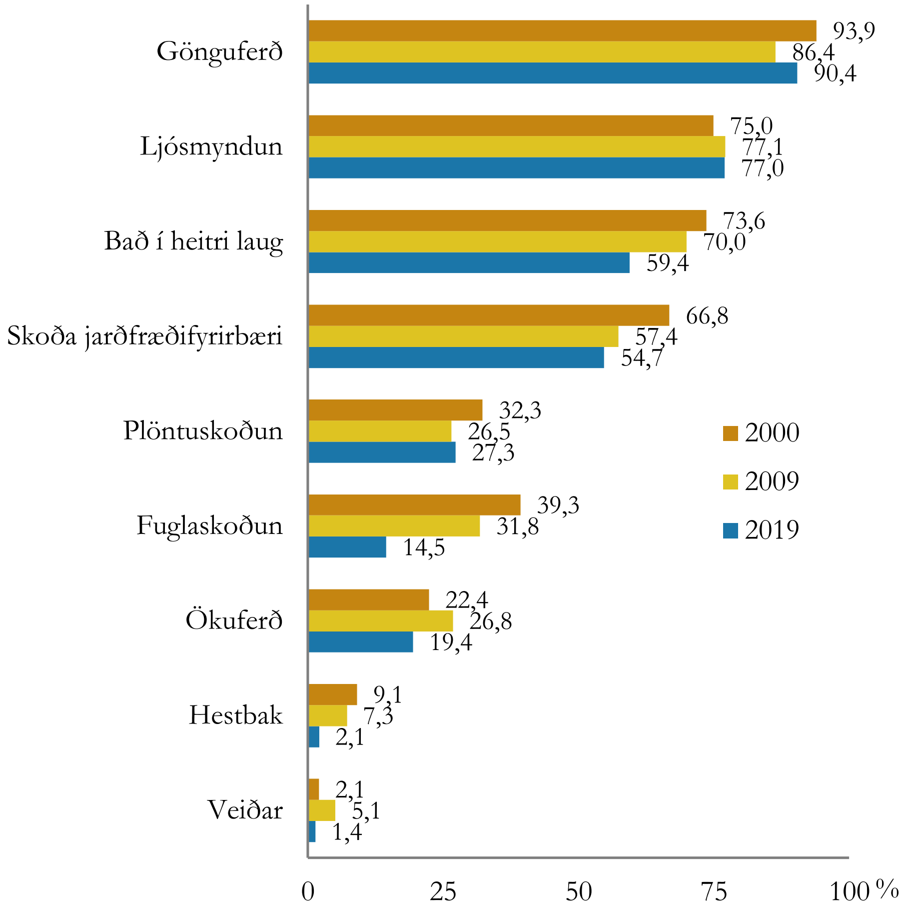

13. mynd. Afþreying svarenda.

5.2 Eiginleikar svæðisins

Svarendur voru beðnir að tilgreina hversu aðgengilegt, kyrrt, hreint, öruggt, náttúrulegt og fallegt þeim þætti svæðið með því að merkja við viðeigandi svarkost á fimm punkta kvarða. Svæðið þótti mjög fallegt, fremur hreint og fremur kyrrt öll árin, en það þótti mun öruggara og náttúrulegra árið 2019 en árin 2000 og 2009 (14. mynd). Svörin úr hverjum lið fyrir sig eru greind nánar hér á eftir.

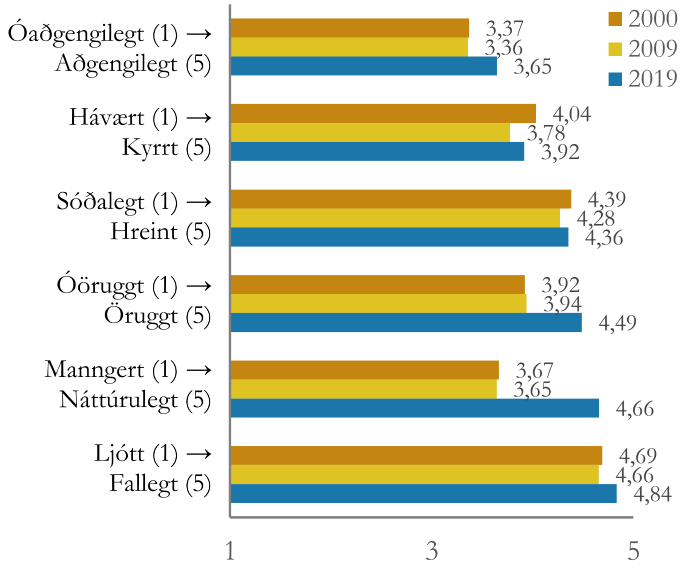

14. mynd. Eiginleikar svæðisins – yfirlit.

5.2.1 Aðgengilegt svæði

Árin 2000 og 2009 þótti á bilinu 26-27% svarenda Landmannalaugasvæðið vera fremur eða mjög afskekkt og um helmingi svarenda þótti það aðgengilegt (15. mynd). Árið 2019 fannst aðeins 18% svæðið vera afskekkt en 58% töldu það aðgengilegt. Meðaltal ársins 2019 er marktækt hærra en áranna 2000 og 2009 (ANOVA próf: $F = 324{,}766$; $p < 0{,}001$).

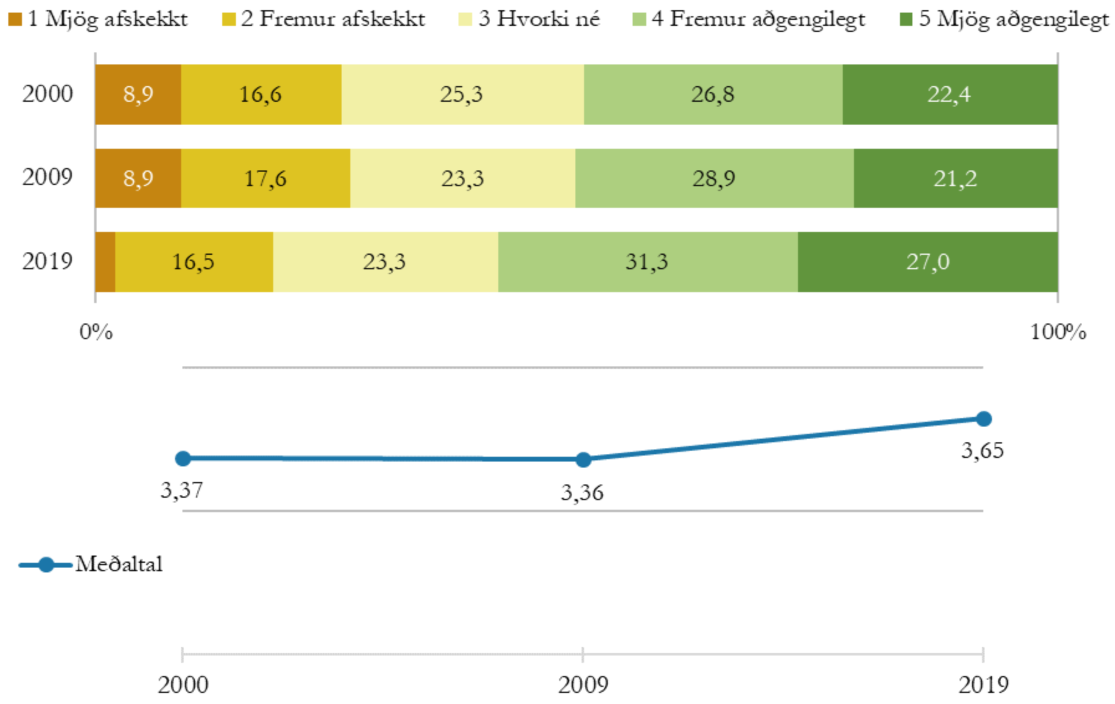

15. mynd. Aðgengilegt svæði – þróun milli ára.

Árið 2019 þótti konum svæðið aðgengilegra en körlum og svarendum yngri en 35 ára þótti það óaðgengilegra en þeim sem eldri voru (4. tafla). Íslendingum, Þjóðverjum og Norðurlandabúum þótti svæðið aðgengilegra en fólki af öðru þjóðerni, þeim sem voru einir á ferð eða í skipulagðri hópferð þótti svæðið aðgengilegra en þeim sem ferðuðust með fjölskyldu eða vinum. Þá þótti dagsgestum svæðið aðgengilegra en þeim sem gistu á svæðinu og þeim sem höfðu komið áður á svæðið þótti það aðgengilegra en þeim sem voru í sinni fyrstu heimsókn árið 2019.

4. tafla. Aðgengilegt svæði – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög afskekkt	2 Fremur afskekkt	3 Hvorki né	4 Fremur aðgengileg	5 Mjög aðgengileg	Meðaltal
	Alls	**1231**	**1,9%**	**16,5%**	**23,3%**	**31,3%**	**27,0%**	**3,65**
*	Kona	611		15,7	22,6	31,4	29,1	2
	Karl	606		17,2	24,4	31,0	24,6	7
*	Yngri en 25 ára	236	4,2	25,4	25,8	24,2	20,3	1
	25 til 34 ára	331		17,5	30,5	30,5	19,3	7
	35 til 44 ára	199		9,5	22,1	33,7	33,7	9
	45 til 54 ára	198		16,2	13,1	36,9	33,3	6
	55 til 64 ára	145		13,8	22,8	30,3	30,3	2
	65 ára eða eldri	47		10,6	14,9	42,6	31,9	6
*	Ísland	84		14,3	21,4	27,4	35,7	2
	Frakkland	237		20,3	24,5	27,4	26,6	8
	Þýskaland	188		13,3	19,1	30,9	36,7	1
	Belgía/Holland	169		16,6	24,3	36,7	20,1	6
	USA/Canada	97	3,1	16,5	22,7	32,0	25,8	1
	Sviss/Austurríki	95		13,7	28,4	34,7	21,1	9
	Ítalía/Spánn	77		19,5	27,3	29,9	22,1	2
	Visegrád-lönd	64		14,1	29,7	37,5	18,8	1
	Norðurlönd	56	3,6	7,1	17,9	42,9	28,6	6
	Önnur lönd	149	5,4	18,8	21,5	25,5	28,9	4
	Hópferðabíll	580		15,2	24,3	32,1	26,7	7
	Bílaleigubíll	336		17,3	24,7	29,2	27,1	3
	Eigin bíll	131		19,8	20,6	33,6	25,2	3
	Fótgangandi	89		20,2	23,6	23,6	30,3	0
	Annar ferðamáti	43	4,7	14,0	14,0	41,9	25,6	0
*	Fjölskylda/maki	587		18,7	23,2	32,4	23,9	8
	Vinir/ættingjar	279	2,5	16,5	27,2	25,1	28,7	1
	kipulögð hópferð	243		12,3	21,4	34,2	31,3	3
	Einn á ferð	50		8,0	24,0	30,0	36,0	0
*	Dagsgestur	448		14,1	22,5	31,0	31,3	7
	Næturgestur	741		17,4	23,9	31,4	24,7	8
*	Komið áður	261		11,5	19,5	36,0	31,8	6
	Ekki komið áður	963		17,7	24,4	30,0	25,8	0
	Engin ganga	43	7,0	16,3	20,9	27,9	27,9	3
	3 klst. eða styttri	293		13,7	22,5	33,8	28,3	3
	3,1 til 6 klst.	358		18,7	22,9	31,6	25,1	0
	Lengri en 6 klst	365		16,7	24,9	31,5	24,9	1

5.2.2 Kyrrt svæði

Almennt þótti ferðafólki kyrrð ríkja yfir Landmannalaugum en árin 2000 og 2019 fannst um 70% svarenda svæðið vera fremur eða mjög kyrrt. Árið 2009 voru þeir hins vegar mun færri sem töldu svo vera, eða um 60% (16. mynd). Meðaltal ársins 2009 er marktækt lægra en áranna 2000 og 2019 (ANOVA próf: F = 9,708; p < 0,001).

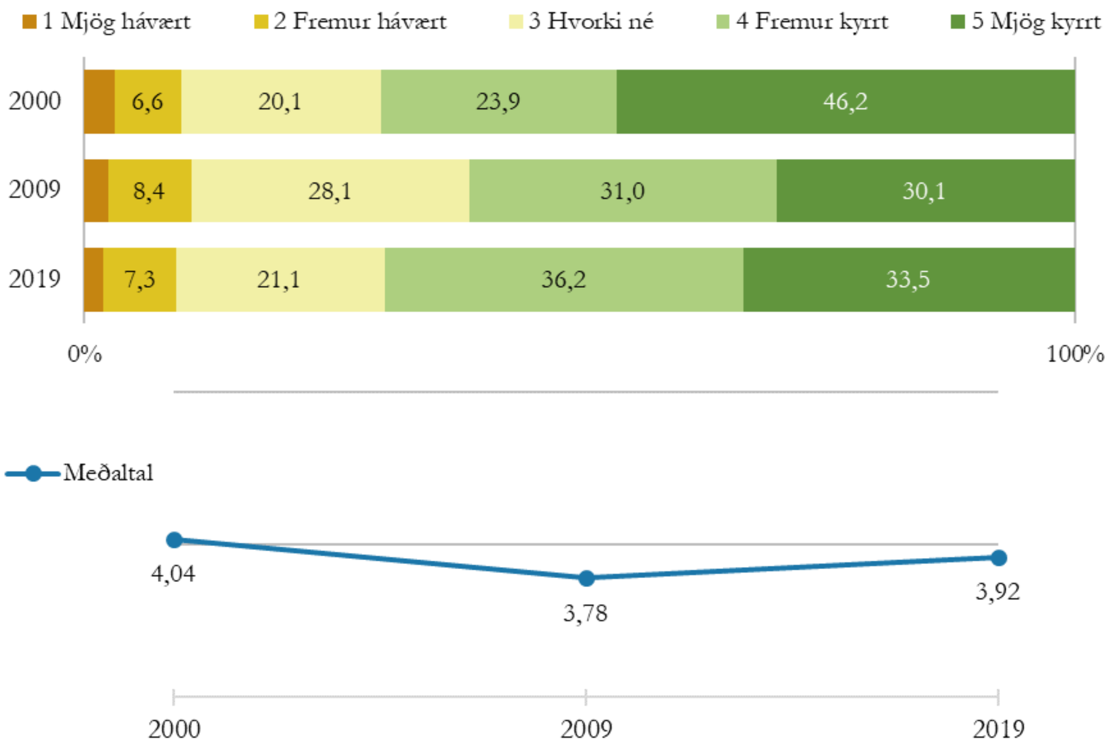

16. mynd. Kyrrt svæði – þróun milli ára.

Árið 2019 var marktækur munur á viðhorfi til þess hversu kyrrt svæðið er annars vegar eftir þjóðerni svarenda og hins vegar eftir því hvort þeir gistu eða ekki (5. tafla). Ítölum og Spánverjum, auk Frakka, þótti það helst vera kyrrt en Belgar og Hollendingar töldu það frekar hávært. Dagsgestum þótti svæðið jafnframt kyrrara en þeim sem höfðu þar næturdvöl.

5. tafla. Kyrrt svæði – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

	N	1 Mjög hávært	2 Fremur hávært	3 Hvorki né	4 Fremur kyrrt	5 Mjög kyrrt	Meðaltal
Alls	**1244**	**1,9%**	**7,3%**	**21,1%**	**36,2%**	**33,5%**	**3,92**
Kona	621		7,6	21,1	35,1	34,1	3,92
Karl	608		7,2	21,1	36,7	33,2	3,92
Yngri en 25 ára	238		8,0	22,3	39,1	28,2	3,82
25 til 34 ára	337		6,8	19,3	40,4	32,3	3,96
35 til 44 ára	196	3,1	9,2	18,4	34,2	35,2	3,89
45 til 54 ára	203	3,4	6,4	24,1	32,5	33,5	3,86
55 til 64 ára	146		6,8	22,6	34,9	35,6	3,99
65 ára eða eldri	48		6,3	22,9	31,3	37,5	3,96
Ísland	85		7,1	21,2	30,6	40,0	4,01
Frakkland	237		8,9	11,4	34,6	43,9	4,11
Þýskaland	189		7,4	23,8	43,4	23,3	3,78
Belgía/Holland	169		12,4	26,6	33,7	24,9	3,66
* USA/Canada	98	3,1	8,2	20,4	32,7	35,7	3,90
Sviss/Austurríki	95		3,2	18,9	51,6	24,2	3,93
Ítalía/Spánn	78		3,8	14,1	29,5	50,0	4,21
Visegrád-lönd	66		4,5	24,2	39,4	31,8	3,98
Norðurlönd	58	3,4	3,4	31,0	27,6	34,5	3,86
Önnur lönd	154		5,8	24,0	33,8	34,4	3,93
Hópferðabíll	585		7,5	19,8	35,7	34,5	3,92
Bílaleigubíll	338		6,2	20,4	37,3	35,2	4,00
Eigin bíll	132	3,0	8,3	18,9	40,2	29,5	3,85
Fótgangandi	92	3,3	7,6	33,7	29,3	26,1	3,67
Annar ferðamáti	42		9,5	26,2	33,3	31,0	3,86
Fjölskylda/maki	589		6,5	20,0	39,2	32,6	3,95
Vinir/ættingjar	284		4,9	23,9	34,2	35,6	3,98
Skipulögð hópferð	247	3,6	10,9	20,2	30,8	34,4	3,81
Einn á ferð	50		10,0	24,0	32,0	32,0	3,82
* Dagsgestur	457		5,7	19,0	35,0	39,4	4,06
Næturgestur	745		8,3	22,6	36,2	30,5	3,84
Komið áður	267		9,7	24,0	36,0	29,6	3,84
Ekki komið áður	969		6,6	20,3	36,4	34,4	3,94
Engin ganga	45		4,4	26,7	35,6	31,1	3,89
3 klst. eða styttri	295		5,8	19,7	36,6	36,6	4,01
3,1 til 6 klst.	362		7,5	19,1	39,8	32,6	3,95
Lengri en 6 klst	369		7,3	23,0	35,0	32,5	3,88

5.2.3 Hreint svæði

Svæðið þótti fremur hreint öll árin sem könnunin var gerð. Árið 2000 sögðu 60% að svæðið væri mjög hreint en talsvert lægra hlutfall árið 2009, eða 50% (17. mynd). Hlutfallið hafði aftur hækkað í 54% árið 2019. Munur milli ára hvað þetta varðar er naumlega marktækur (ANOVA próf: F = 3,202; p = 0,041).

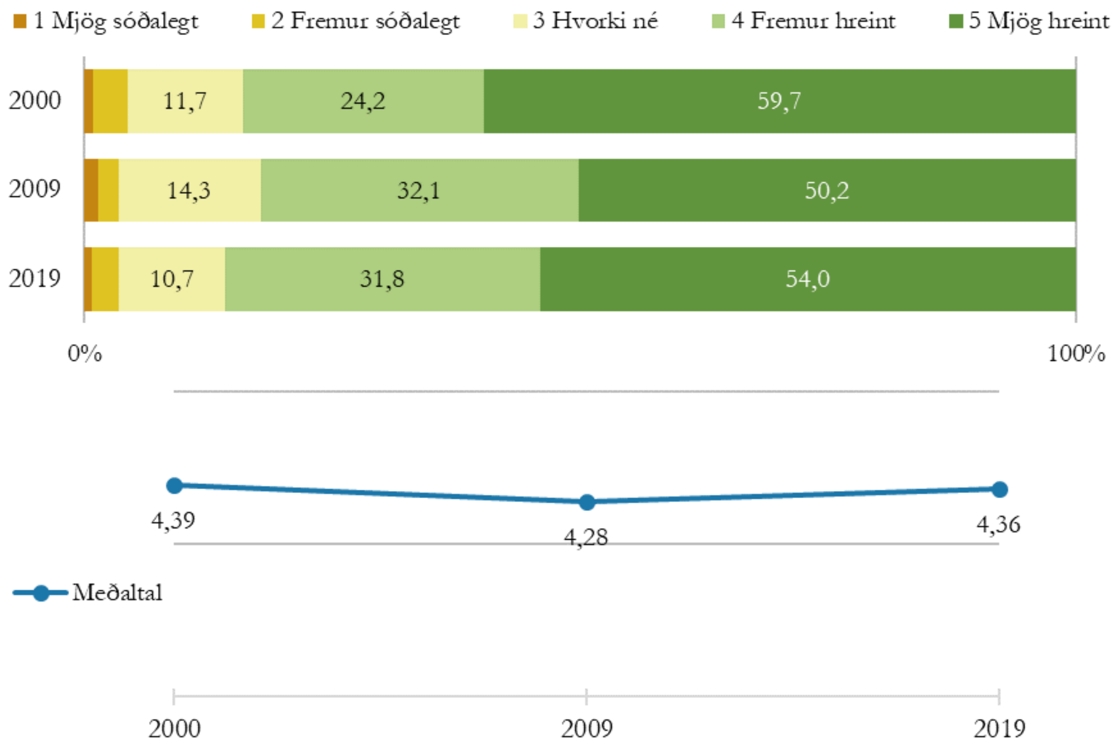

17. mynd. Hreint svæði – þróun milli ára.

Lítill munur var eftir hópum á því hversu hreint þeim þótti svæðið vera. Þeir sem ferðuðust með vinum eða ættingjum eða voru einir á ferð töldu svæðið hreinna en þeir sem voru í hópferðum eða ferðuðust með fjölskyldum sínum eða maka (6. tafla). Jafnframt þótti dagsgestum svæðið hreinna en þeim sem gistu.

6. tafla. Hreint svæði – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög sóðalegt	2 Fremur sóðalegt	3 Hvorki né	4 Fremur hreint	5 Mjög hreint	Meðaltal
	Alls	**1247**	**0,7%**	**2,7%**	**10,7%**	**31,8%**	**54,0%**	**4,36**
	Kona	620			11,8	27,3	57,9	4,39
	Karl	612		3,1	9,5	36,1	50,5	4,32
	Yngri en 25 ára	236		3,4	13,1	32,6	49,6	4,26
	25 til 34 ára	335			11,0	30,7	55,5	4,39
	35 til 44 ára	198			12,1	33,3	52,0	4,34
	45 til 54 ára	202			7,9	31,2	58,4	4,45
	55 til 64 ára	149		4,7	7,4	32,9	54,4	4,36
	65 ára eða eldri	51		3,9	11,8	27,5	56,9	4,37
	Ísland	85			12,9	27,1	58,8	4,44
	Frakkland	235			9,8	31,1	56,2	4,40
	Þýskaland	190			11,6	31,6	55,3	4,40
	Belgía/Holland	171		6,4	12,9	36,8	42,7	4,13
	USA/Canada	99			11,1	40,4	47,5	4,34
	Sviss/Austurríki	95			6,3	32,6	57,9	4,44
	Ítalía/Spánn	78			9,0	24,4	62,8	4,44
	Visegrád-lönd	66		4,5	4,5	31,8	57,6	4,39
	Norðurlönd	58			8,6	36,2	53,4	4,41
	Önnur lönd	155		3,9	12,9	24,5	58,7	4,38
	Hópferðabíll	589			8,0	32,3	56,7	4,42
	Bílaleigubíll	334		3,6	13,2	31,1	51,8	4,31
	Eigin bíll	133			12,0	36,1	48,1	4,27
	Fótgangandi	91			18,7	27,5	51,6	4,29
	Annar ferðamáti	43		4,7	9,3	30,2	55,8	4,37
	Fjölskylda/maki	590			11,0	35,6	50,7	4,34
*	Vinir/ættingjar	283			9,2	28,3	60,8	4,48
	Skipulögð hópferð	248		6,0	11,7	28,2	52,8	4,25
	Einn á ferð	50			10,0	20,0	70,0	4,60
*	Dagsgestur	456			7,2	26,3	64,7	4,53
	Næturgestur	747		3,7	12,9	35,2	47,4	4,25
	Komið áður	264		3,0	11,0	31,1	54,2	4,35
	Ekki komið áður	975			10,5	31,9	54,3	4,36
	Engin ganga	45			15,6	40,0	44,4	4,29
	3 klst. eða styttri	295			10,2	30,5	57,3	4,43
	3,1 til 6 klst.	363			9,1	29,8	57,3	4,39
	Lengri en 6 klst	368		3,8	11,1	34,8	49,5	4,28

5.2.4 Öruggt svæði

Árin 2000 og 2009 töldu 65-67% svæðið vera fremur eða mjög öruggt en árið 2019 hafði þeim fjölgað í 89% sem töldu svo vera (18. mynd). Meðaltal ársins 2019 er marktækt hærra en áranna 2000 og 2009 (ANOVA próf: $F = 114{,}457$; $p < 0{,}001$).

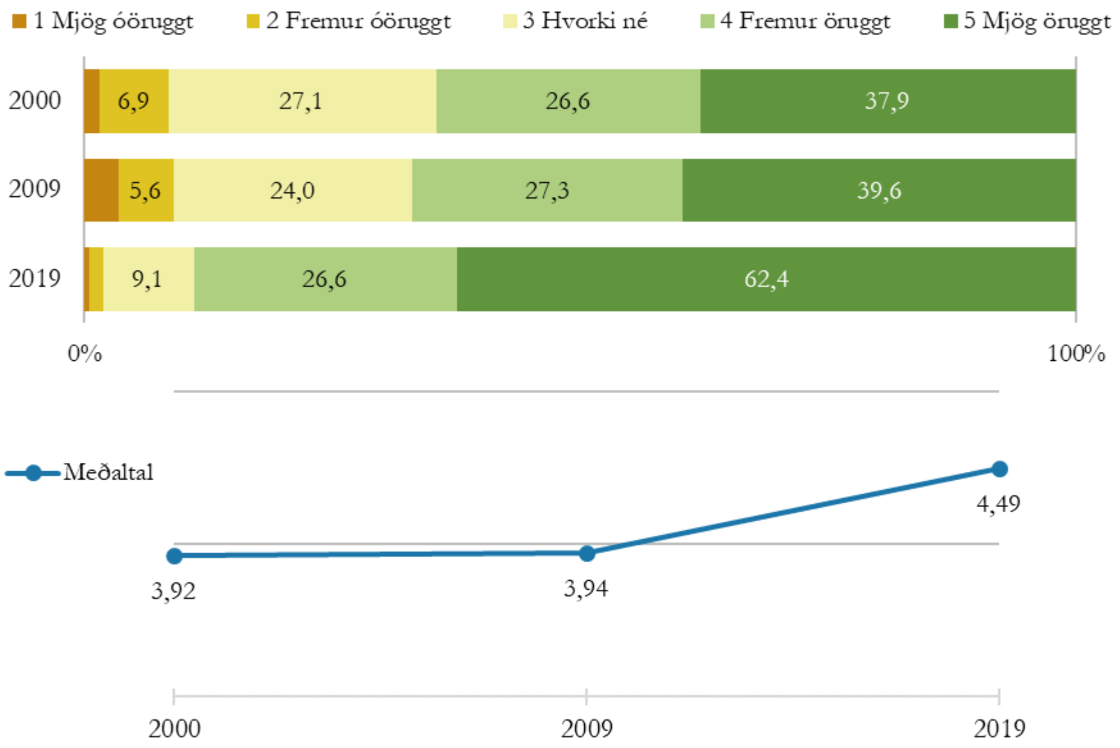

18. mynd. Öruggt svæði – þróun milli ára.

Svarendum yngri en 35 ára og eldri en 64 ára þótti svæðið síður öruggt en öðrum aldurshópum árið 2019 (7. tafla). Sömuleiðis þótti Þjóðverjum, Belgum/Hollendingum og Ítölum/Spánverjum svæðið ekki jafn öruggt og svarendum frá öðrum löndum. Þeir sem komu á svæðið á hópferðabíl eða fótgangandi töldu svæðið síður öruggt en þeim sem notuðu annan ferðamáta og þeir sem voru í sinni fyrstu heimsókn voru ekki jafn öruggir á svæðinu og þeir sem höfðu komið þangað áður.

7. tafla. Öruggt svæði – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óöruggt	2 Fremur óöruggt	3 Hvorki né	4 Fremur öruggt	5 Mjög öruggt	Meðaltal
	Alls	**1246**	**0,4%**	**1,5%**	**9,1%**	**26,6%**	**62,4%**	**4,49**
	Kona	621			9,3	27,2	62,0	4,50
	Karl	610			8,7	25,7	63,1	4,49
*	Yngri en 25 ára	237			15,6	25,3	56,1	4,33
*	25 til 34 ára	335			8,1	28,4	60,9	4,47
*	35 til 44 ára	198			6,6	28,8	64,6	4,58
*	45 til 54 ára	203			7,9	22,7	68,0	4,57
*	55 til 64 ára	148			6,1	27,7	65,5	4,58
*	65 ára eða eldri	51		3,9	9,8	23,5	62,7	4,45
*	Ísland	84				21,4	73,8	4,67
*	Frakkland	235			8,1	20,9	69,8	4,59
*	Þýskaland	190			11,1	31,1	54,7	4,37
*	Belgía/Holland	172			14,0	35,5	49,4	4,33
*	USA/Canada	99			6,1	21,2	72,7	4,67
*	Sviss/Austurríki	95			4,2	25,3	69,5	4,62
*	Ítalía/Spánn	77			15,6	32,5	50,6	4,31
*	Visegrád-lönd	66			4,5	19,7	74,2	4,67
*	Norðurlönd	59		3,4	6,8	27,1	62,7	4,49
*	Önnur lönd	156		3,2	10,3	24,4	61,5	4,43
*	Hópferðabíll	587			9,5	30,5	57,6	4,43
*	Bílaleigubíll	336			7,4	26,2	66,1	4,58
*	Eigin bíll	133		3,8	5,3	24,1	66,9	4,54
*	Fótgangandi	90			16,7	18,9	62,2	4,41
*	Annar ferðamáti	43			14,0	16,3	69,8	4,56
	Fjölskylda/maki	592			8,8	26,2	63,3	4,51
	Vinir/ættingjar	283			8,8	24,4	64,0	4,49
	Skipulögð hópferð	245			11,0	32,2	55,5	4,42
	Einn á ferð	51			5,9	19,6	72,5	4,63
	Dagsgestur	456			9,9	26,8	61,2	4,46
	Næturgestur	747			8,6	26,4	63,3	4,51
*	Komið áður	262			4,2	25,2	69,1	4,61
*	Ekki komið áður	976			10,2	26,8	60,9	4,46
	Engin ganga	44			22,7	25,0	50,0	4,23
	3 klst. eða styttri	296			9,8	26,7	61,5	4,47
	3,1 til 6 klst.	363			6,6	28,9	62,8	4,53
	Lengri en 6 klst	368			8,4	24,2	65,8	4,54

5.2.5 Náttúrulegt svæði

Árin 2000 og 2009 þótti á bilinu 58-59% svarenda svæðið vera fremur eða mjög náttúrulegt, en 20-22% töldu það vera mjög eða fremur manngert (19. mynd). Árið 2019 höfðu orðið miklar breytingar á þessu en þá þótti 95% svarenda svæðið vera fremur eða mjög náttúrulegt, þar af töldu rúm 74% það vera mjög náttúrulegt. Meðaltalið var því marktækt hærra 2019 en hin árin (ANOVA próf: $F = 324{,}766$; $p < 0{,}001$).

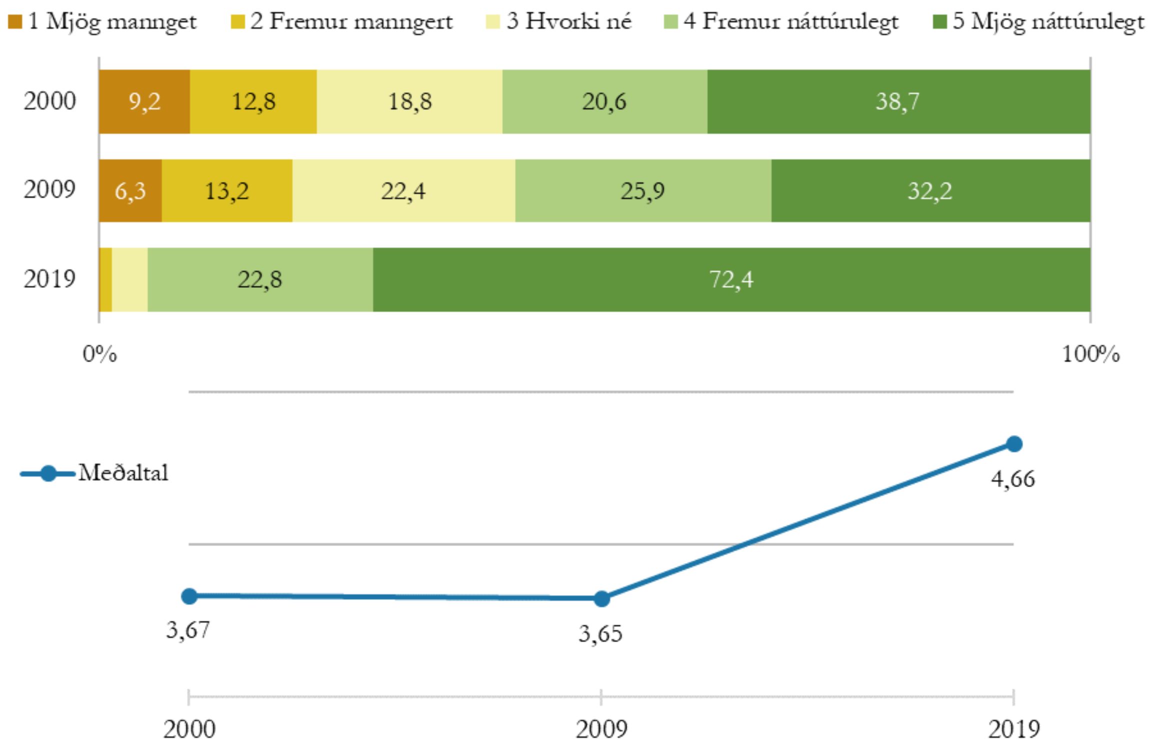

19. mynd. Náttúrulegt svæði – þróun milli ára.

Árið 2019 var lítill munur eftir hópum á því hversu náttúrulegt svarendum þótti svæðið vera. Gestum frá Visegrád-löndunum (Póllandi, Tékklandi, Slóvakíu og Ungverjalandi) þótti svæðið náttúrulegra en svarendum af öðru þjóðerni en aftur á móti töldu Belgar og Hollendingar það síst náttúrulegt (8. tafla). Þá þótti dagsgestum svæðið náttúrulegra en næturgestum.

8. tafla. Náttúrulegt svæði – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög manngert	2 Fremur manngert	3 Hvorki né	4 Fremur náttúrulegt	5 Mjög náttúrulegt	Meðaltal
	Alls	**1265**	**0,1%**	**1,2%**	**3,6%**	**22,8%**	**72,4%**	**4,66**
	Kona	627				22,0	74,2	4,69
	Karl	623			4,3	23,6	70,8	4,64
	Yngri en 25 ára	240				29,6	67,1	4,63
	25 til 34 ára	337			5,0	24,0	70,3	4,64
	35 til 44 ára	199			4,0	21,6	72,9	4,66
	45 til 54 ára	206			3,9	21,4	71,8	4,62
	55 til 64 ára	150			3,3	20,0	76,7	4,73
	65 ára eða eldri	56		3,6		8,9	83,9	4,70
	Ísland	84				19,0	77,4	4,73
	Frakkland	241				23,2	74,3	4,71
	Þýskaland	196				23,0	73,5	4,69
	Belgía/Holland	170			4,7	27,6	64,7	4,54
*	USA/Canada	100		3,0		29,0	65,0	4,56
	Sviss/Austurríki	97			4,1	24,7	70,1	4,64
	Ítalía/Spánn	77			5,2	20,8	74,0	4,69
	Visegrád-lönd	66			3,0	10,6	86,4	4,83
	Norðurlönd	62			11,3	17,7	69,4	4,55
	Önnur lönd	156				19,9	76,3	4,71
	Hópferðabíll	595			3,7	23,0	72,3	4,67
	Bílaleigubíll	343				21,0	75,8	4,72
	Eigin bíll	133			3,8	24,1	69,9	4,62
	Fótgangandi	91		3,3	7,7	18,7	70,3	4,56
	Annar ferðamáti	44			4,5	20,5	75,0	4,70
	Fjölskylda/maki	601			3,2	22,5	73,0	4,67
	Vinir/ættingjar	285				20,4	76,1	4,72
	Skipulögð hópferð	248			4,8	23,4	70,2	4,62
	Einn á ferð	52			5,8	23,1	71,2	4,65
*	Dagsgestur	461			3,0	18,2	78,3	4,74
	Næturgestur	760			3,9	25,1	69,3	4,62
	Komið áður	271			4,4	25,1	69,7	4,64
	Ekki komið áður	986			3,3	22,1	73,2	4,67
	Engin ganga	46			10,9	23,9	65,2	4,54
	3 klst. eða styttri	297				24,9	72,1	4,68
	3,1 til 6 klst.	371			3,0	20,2	76,0	4,71
	Lengri en 6 klst	371			3,5	24,3	70,6	4,64

5.2.6 Fallegt svæði

Svæðið þótti mjög fallegt öll árin sem könnunin var gerð. Árin 2000 og 2009 sögðu 91-92% að svæðið væri fremur eða mjög fallegt en hlutfallið hafði hækkað í rúm 98% árið 2019 (20. mynd). Marktækur munur var á meðaltali ársins 2019 og áranna 2000 og 2009 (ANOVA próf: F= 22,693; p < 0,001).

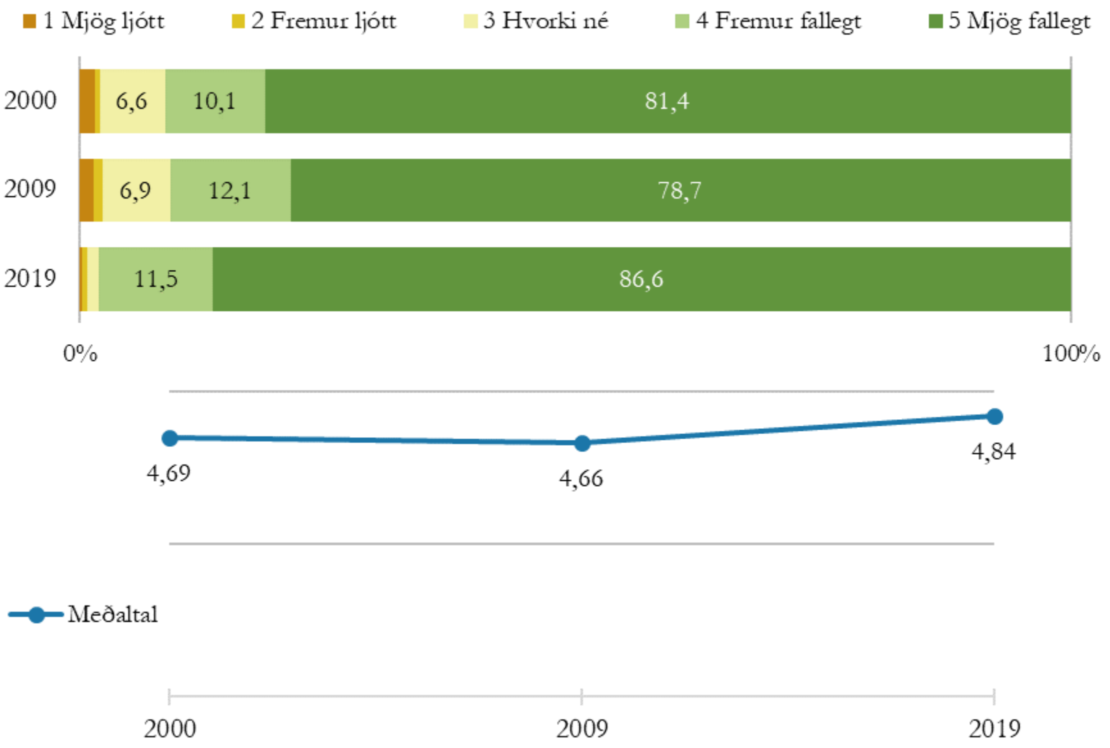

20. mynd. Fallegt svæði – þróun milli ára.

Ekki var mikill munur á viðhorfi eftir hópum árið 2019. Svarendum frá Visegrád-löndunum (Póllandi, Tékklandi, Slóvakíu og Ungverjalandi) þótti svæðið helst vera fallegt en Þjóðverjum og Belgum/Hollendingum síst (9. tafla). Þeir sem voru á eigin bíl eða tilheyrðu flokknum „annar ferðamáti“ (mótorhjól, reiðhjól o.fl.) voru líklegastir til að telja svæðið fallegt, en göngumenn ólíklegastir. Þeir sem höfðu komið á svæðið áður töldu svæðið fallegra en þeir sem voru í sinni fyrstu heimsókn í Landmannalaugar.

9. tafla. Fallegt svæði – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög ljótt	2 Fremur ljótt	3 Hvorki né	4 Fremur fallegt	5 Mjög fallegt	Meðaltal
	Alls	**1096**	**0,2%**	**0,5%**	**1,2%**	**11,5%**	**86,6%**	**4,84**
	Kona	631				10,5	88,0	4,86
	Karl	619				12,3	85,8	4,83
	Yngri en 25 ára	241				14,9	83,0	4,80
	25 til 34 ára	337				10,1	88,1	4,85
	35 til 44 ára	199				9,5	88,9	4,86
	45 til 54 ára	206				11,7	85,9	4,82
	55 til 64 ára	152				11,8	86,8	4,85
	65 ára eða eldri	55				10,9	85,5	4,78
	Ísland	85					95,3	4,92
	Frakkland	239				9,2	89,5	4,88
	Þýskaland	195				16,9	81,5	4,79
	Belgía/Holland	172				15,7	81,4	4,76
*	USA/Canada	102				5,9	92,2	4,87
	Sviss/Austurríki	97				10,3	87,6	4,86
	Ítalía/Spánn	79			3,8	16,5	78,5	4,71
	Visegrád-lönd	67				6,0	94,0	4,94
	Norðurlönd	59				13,6	84,7	4,83
	Önnur lönd	156				9,6	89,1	4,88
	Hópferðabíll	598				13,9	83,9	4,81
	Bílaleigubíll	342				10,5	88,3	4,87
*	Eigin bíll	134				5,2	93,3	4,91
	Fótgangandi	91				12,1	84,6	4,77
	Annar ferðamáti	43				7,0	93,0	4,93
	Fjölskylda/maki	602				12,0	85,9	4,83
	Vinir/ættingjar	286				8,4	90,2	4,87
	Skipulögð hópferð	251				14,3	83,7	4,80
	Einn á ferð	50				4,0	96,0	4,96
	Dagsgestur	466				9,7	88,2	4,84
	Næturgestur	756				12,2	86,1	4,84
*	Komið áður	270				9,3	90,4	4,90
	Ekki komið áður	988				11,9	85,7	4,82
	Engin ganga	47			4,3	21,3	74,5	4,70
	3 klst. eða styttri	302				11,6	87,1	4,85
	3,1 til 6 klst.	371				9,4	89,2	4,87
	Lengri en 6 klst	372				11,3	87,4	4,86

5.3 Aðdráttarafl svæðisins

Þátttakendur árið 2019 voru beðnir að tilgreina hvað þeim þætti aðalaðdráttarafl Landmannalaugasvæðisins vera. Spurningin var opin og svörin flokkuð eftir á. Rúmlega helmingur svarenda nefndi landslag, náttúru og útsýni og rúmur fimmtungur nefndi litríku fjöllin á svæðinu (21. mynd). Nokkuð var einnig um að gönguleiðir, náttúrulaugar og jarðhiti eða jarðfræði væri nefnt. Annað sem var nefnt voru litir í landslaginu, gönguleiðin um Laugaveginn, kyrrð og víðerni og innviðir og þjónusta.

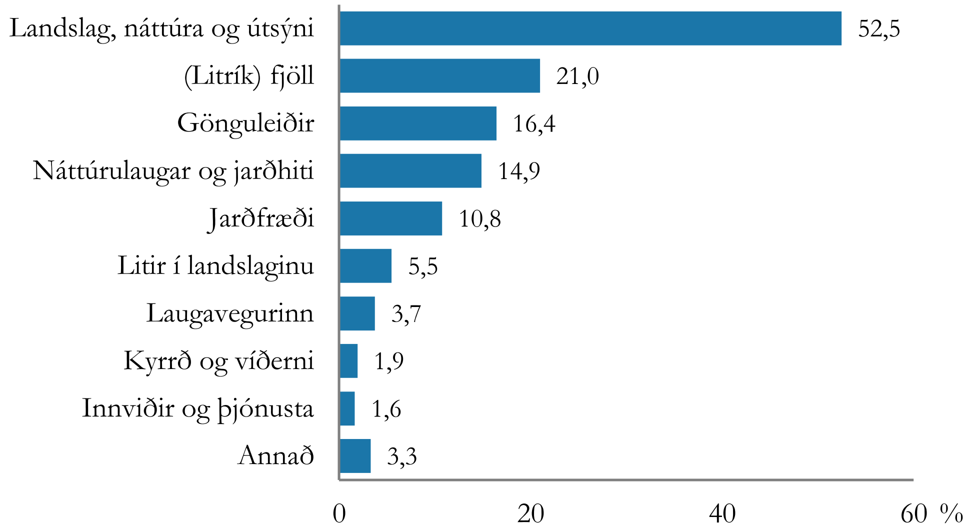

21. mynd. Aðalaðdráttarafl svæðisins að mati svarenda 2019.

Þessi viðhorf endurspegluðust vel í viðtölunum og voru viðmælendur sammála um að fjölbreytt og falleg náttúra væri helsta aðdráttarafl Landmannalauga. Kona frá Þýskalandi sagði t.d.:

> Ég kann vel við fjölbreytileika náttúrunna hér, líka á Laugaveginum. Maður er með nokkra jökla sér við hlið og getur gengið á ís, maður er með öræfi inn á milli. Það breytist mjög oft á svona fáum dögum. Maður getur upplifað mjög margt hér. Svo það er þess vegna sem ég held að ég kunni vel við það. Og svo er auðvitað frábært ef maður kemur fyrst hingað til að baða sig og fer síðan í göngu.

Karlmaður frá Noregi taldi landslagið einnig vera einstakt: „Það er mikið af landslagi hér sem maður kemur ekki til með að sjá í mörgum öðrum löndum í Evrópu.“ Ferðafélagi hans frá Belgíu gekk skrefinu lengra og sagði: „Maður fær svona landslag hvergi annar staðar.“ Margir viðmælendur voru búnir að skoða myndir af Landmannalaugum áður en þeir komu til Íslands og oft á tíðum voru það litríku fjöllin sem stóðu upp úr. Karlmaður frá Hollandi sagði til að mynda: „Við leituðum bara á Google og sáum myndir af litríku fjöllunum og það var nógu sannfærandi þannig að við vildum taka útúrdúr hingað.“

Fjölbreyttar og fallegar gönguleiðir voru að mati viðmælenda einnig mikilvægur hluti af aðdráttarafli Landmannalauga. Flestir nefndu að þeir væru að sækjast í að upplifa kyrrð og ró sem fengist með því að ganga um svæðið. Kona frá Slóvakíu sagði: „Til þess fer maður í gönguferðir. Að fara eitthvert þar sem er hljóðlátt og fallegt og það er kyrrð. Ég get bara gengið og hugsað um hluti og notið golunnar og þannig. Tími fyrir sjálfa mig

og mínar hugsanir.“ Kona frá Frakklandi greindi frá því að hún hefði komið til Íslands fyrst og fremst til þess að fara í gönguferðir og sagði það hafa legið beint við að fara í Landmannalaugar og ganga Laugaveginn:

> Það var augljóst út frá fólki sem hafði upplifað það, og út frá netinu og ferðabókum. Allir segja að þetta sé besta gönguleiðin á Íslandi og eitt fallegasta landslag í heiminum. Þannig að við sögðum, ef það er bara eitt sem við verðum að ákveða að við gerum, þá er það þetta.

Aðgengi hafði einnig áhrif á áform viðmælenda um að heimsækja Landmannalaugar. Kona frá Slóvakíu lýsti því að vinir hennar sem áður höfðu komið til Íslands hefðu mælt með að ferðast um hálendið:

> Þeir sögðu klárlega hálendið, það væri fallegasti partur Íslands. En mig langaði ekki að fara í fjögurra daga gönguna því að ég hef sennilega ekki getuna í það svo að ég spurði hvert ég gæti farið og þau sögðu mér að rútan færi í Þórsmörk og Landmannalaugar. […] Og gönguleiðirnar eru ekki svo erfiðar þannig að það er auðvelt fyrir börn og eldra fólk. Þannig að af hverju ekki?

Hún bætti síðan við:

> En þetta [vegirnir í Landmannalaugar] er smá sérstakt fyrir túristana af því að það getur ekki hver sem er komið hingað. Allt fólkið er á Gullna hringnum og hér er ekki svona mannmergð. Það er indælt.

Misjafnt var hvort að viðmælendur töldu aðgengi að Landmannalaugum gott eða slæmt. Þeir viðmælendur sem skynjuðu svæðið sem afskekkt töldu slæmt aðgengi og vonda vegi vera jákvætt fyrir upplifunina og fyrir svæðið. Karlmaður frá Frakklandi sagði t.d.: „Maður verður að fara grófa vegi og það bætir upplifunina.“ Almennt töldu viðmælendur það kost að það væru færri ferðamenn í Landmannalaugum en á áfangastöðum á láglendinu. Þetta er þó allt afstætt því að einn viðmælandi sem var nýkomin úr gönguferð á Hornströndum kom í Landmannalaugar og gekk Laugaveginn sérstaklega í þeim tilgangi að hitta aðra ferðamenn:

> Ég hafði áhuga á landslaginu og ég þarf ekki alltaf að vera í víðernum. Útsýnið heillaði mig og mig langaði reyndar að fara í gönguferð með aðeins fleira fólki. Ég er búin að fara í eina gönguferð um Hornstrandir þar sem ég mætti engu fólki. Í þetta skiptið var frekar indælt að spjalla við eitthvert fólk.

5.3.1 Víðernisupplifun

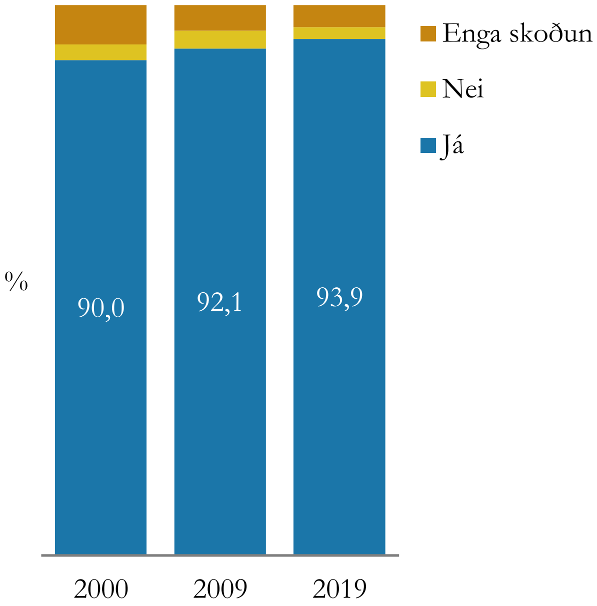

22. mynd. Víðerni hluti af aðdráttarafli svæðisins.

Ferðamennirnir voru sérstaklega spurðir hvort þeir teldu víðerni vera hluta af aðdráttarafli svæðisins. Hlutfall þeirra sem sögðu að víðerni væru hluti af aðdráttarafli svæðisins var 90% (eða hærra) öll árin en hlutfallið var hæst 94% árið 2019 (22. mynd). Hlutfall þeirra sem fannst víðerni ekki vera hluti af aðdráttaraflinu var um 3% árin 2000 og 2009 en 2% árið 2019. Árið 2000 sögðust 7% ekki hafa skoðun á þessu 5% árið 2009 og 4% árið 2019.

Árið 2019 sagði hærra hlutfall karla (95%) en kvenna (93%) að víðerni væru hluti af aðdráttarafli svæðisins (10. tafla). Færri úr hópi svarenda yngri en 35 ára og 65 ára eða eldri ára töldu víðerni hluta af aðdráttarafli staðarins en hópum á aldrinum 35 til 64 ára. Íbúum Visegrád-landanna (Póllandi, Tékkland, Slóvakíu og Ungverjalandi) og Íslendingum fundust víðerni síður hluti af aðdráttarafli staðarins en öðrum þjóðernum og þeir sem voru einir á ferð töldu síður að víðerni væru hluti af aðdráttaraflinu en þeir sem ferðuðust með öðrum. Jafnframt fannst þeim sem gengu ekki um svæðið mun síður að víðerni væru hluti af aðdráttarafli staðarins en þeim sem gengu um svæðið.

10. tafla. Víðerni hluti af aðdráttarafli svæðisins – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

	N	Já	Enga skoðun	Nei
Alls	**1176**	**93,9%**	**4,0%**	**2,1%**
Kona	584	93,2	4,5	
Karl	581	95,0		
Yngri en 25 ára	225	92,0	6,7	
25 til 34 ára	306	91,8	6,2	
35 til 44 ára	190	94,2		
45 til 54 ára	196	96,9		
55 til 64 ára	143	96,5		
65 ára eða eldri	50	92,0	4,0	
Ísland	80	87,5	10,0	
Frakkland	235	98,3		
Þýskaland	185	96,8		
Belgía/Holland	160	94,4		
USA/Canada	91	94,5		
Sviss/Austurríki	92	96,7		
Ítalía/Spánn	66	92,4	4,5	
Visegrád-lönd	56	83,9	12,5	
Norðurlönd	60	96,7		
Önnur lönd	136	89,0	8,1	
Hópferðabíll	581	95,5		
Bílaleigubíll	329	93,6	4,0	
Eigin bíll	129	90,7	7,0	
Fótgangandi	90	92,2	5,6	
Annar ferðamáti	42	90,5	7,1	
Fjölskylda/maki	579	94,3		
Vinir/ættingjar	281	94,7	4,6	
Skipulögð hópferð	243	93,4	4,1	
Einn á ferð	50	90,0	6,0	
Dagsgestur	416	92,5	4,8	
Næturgestur	721	94,3		
Komið áður	259	93,4		
Ekki komið áður	911	94,1	4,1	
Engin ganga	41	85,4	9,8	4,9
3 klst. eða styttri	268	94,0		
3,1 til 6 klst.	345	93,9	4,1	
Lengri en 6 klst	358	94,1		

5.3.2 Mannleg ummerki í víðernum

Í kjölfarið var spurt hvaða mannleg ummerki mættu vera til staðar án þess að hugtakið víðerni glataði merkingu sinni. Meirihluti svarenda öll árin taldi fjallaskála mega vera til staðar í víðernum, en hlutfall þeirra lækkaði þó úr 89% árin 2000 og 2009 í 70% árið (23. mynd). Flestum fannst einnig að stígar myndaðir af göngumönnum og sauðfé gætu verið til staðar í víðernum. Meirihluta svarenda fannst jafnframt lagðir göngustígar geta verið til staðar án þess að hugtakið víðerni glataði merkingu sinni. Á bilinu 69-70% töldu vegslóða mega vera til staðar í víðernum árin 2000 og 2009 en árið 2019 hafði hlutfallið lækkað mikið, eða í 31%. Það sem síst má vera til staðar í víðernum án þess að þau glati merkingu sinni eru hótel eða gistihús, ummerki um utanvegaakstur, stíflumannvirki og rafmagnslínur.

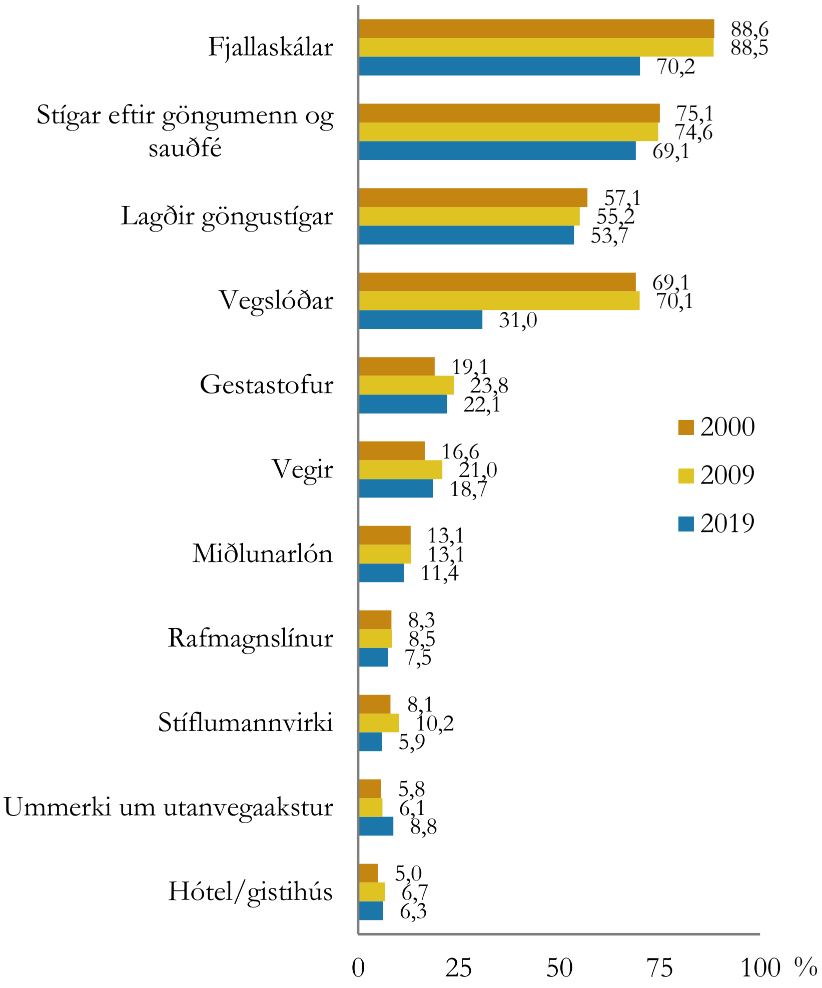

23. mynd. Mannleg ummerki sem geta verið til staðar án þess að víðerni glati merkingu sinni.

5.4 Viðhorf til fjölda ferðamanna og ökutækja

Í könnuninni árin 2000 og 2009 var spurt um viðhorf svarenda til fjölda ferðamanna almennt á svæðinu. Í könnuninni 2019 var þessi spurning endurtekin og fleiri þáttum bætt við: Viðhorfi til fjölda göngumanna, hestamanna, hópbifreiða og fólksbifreiða, auk mótorhjóla og fjórhjóla. Af þessum þáttum þótti fjöldi ferðamanna almennt helst vera of mikill en fjöldi fólksbifreiða og hópferðabifreiða þótti einnig heldur mikill (24. mynd). Fjöldi göngumanna og mótorhjóla eða fjórhjóla þótti hæfilegur og hestamenn þóttu heldur fáir á svæðinu.

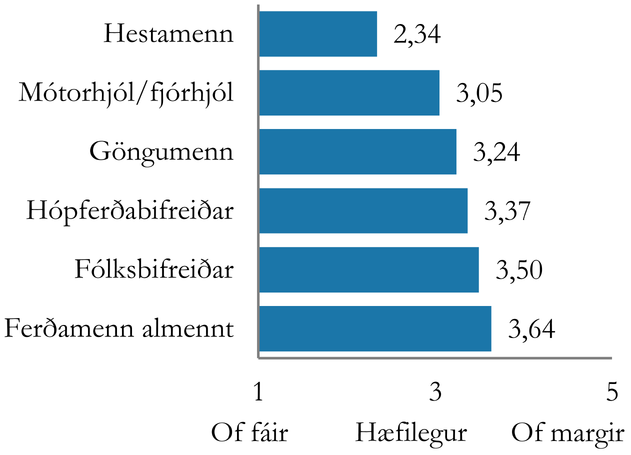

24. mynd. Viðhorf til fjölda ferðamanna og ökutækja 2019 – yfirlit.

5.4.1 Viðhorf til fjölda ferðamanna almennt

Sífellt fleiri telja of mikinn fjölda ferðamanna í Landmannalaugum. Hlutfall þeirra sem taldi fjölda ferðamanna heldur mikinn eða of mikinn árið 2000 var 22% árið 2000, 32% árið 2009 og 48% árið 2019 (25. mynd). Marktækur munur var á meðaltölum milli allra ára (ANOVA próf: F= 46,072; p < 0,001).

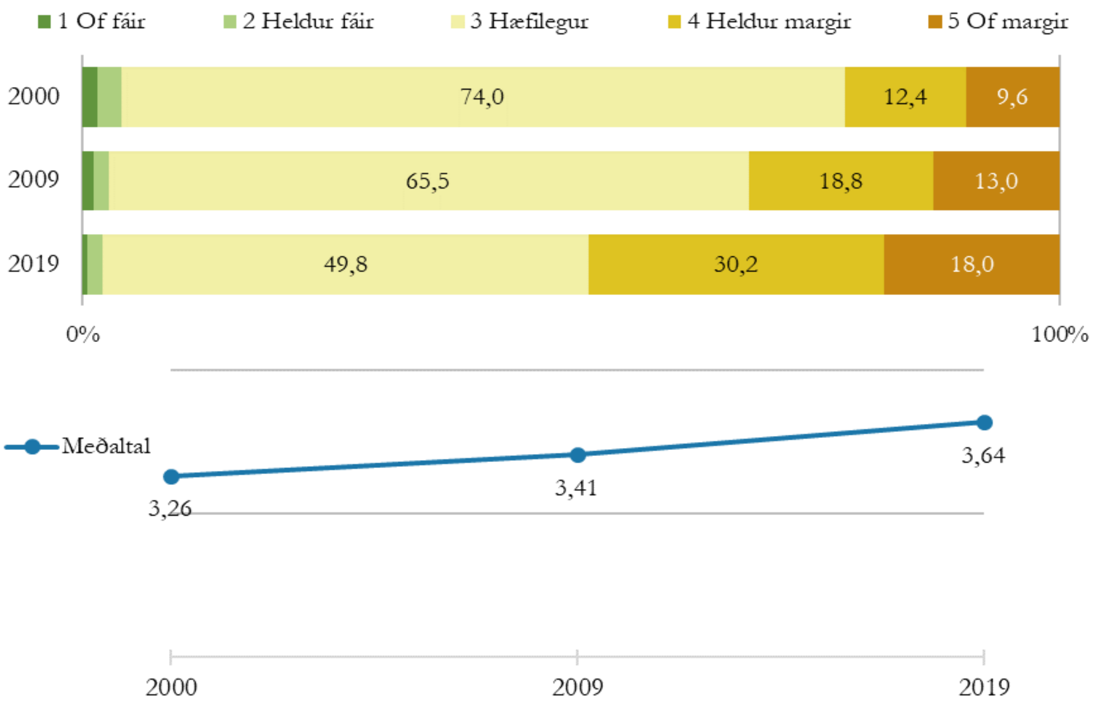

25. mynd. Viðhorf til fjölda ferðamanna almennt – þróun milli ára.

Svisslendingar og Austurríkismenn voru sá hópur árið 2019 sem helst fannst vera of margir ferðamenn í Landmannalaugum og þar næst Þjóðverjar (11. tafla). Þeim sem gistu á svæðinu fannst fjöldi ferðamanna frekar vera of mikill en þeim sem voru í dagsferðum og þeim sem höfðu komið á svæðið áður þótti fjöldinn frekar vera of mikill en þeim sem voru í sinni fyrstu heimsókn. Jafnframt þótti svarendum sem gengu ekki um svæðið fjöldi ferðamanna síður vera mikill en þeim sem gengu um svæðið.

11. tafla. Viðhorf til fjölda ferðamanna almennt – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Of fáir	2 Heldur fáir	3 Hæfilegur	4 Heldur margir	5 Of margir	Meðaltal
	Alls	**1247**	**0,4%**	**1,6%**	**49,8%**	**30,2%**	**18,0%**	**3,64**
	Kona	611			49,3	29,0	20,0	3,67
	Karl	620			50,0	31,9	16,0	3,61
	Yngri en 25 ára	237			45,1	39,2	14,8	3,68
	25 til 34 ára	330			53,6	28,5	15,5	3,57
	35 til 44 ára	198			49,0	28,3	20,7	3,68
	45 til 54 ára	203			47,3	29,6	21,7	3,71
	55 til 64 ára	150			51,3	27,3	18,7	3,60
	65 ára eða eldri	52			59,6	19,2	19,2	3,56
	Ísland	81			61,7	23,5	14,8	3,53
	Frakkland	239			50,6	30,5	17,2	3,63
	Þýskaland	192			41,7	29,2	27,6	3,83
	Belgía/Holland	171			49,7	32,2	17,0	3,65
*	USA/Canada	96			55,2	27,1	16,7	3,59
	Sviss/Austurríki	93			31,2	41,9	25,8	3,92
	Ítalía/Spánn	79		3,8	60,8	19,0	15,2	3,43
	Visegrád-lönd	65		6,2	53,8	29,2	10,8	3,45
	Norðurlönd	62			48,4	33,9	17,7	3,69
	Önnur lönd	152			55,9	30,3	10,5	3,47
	Hópferðabíll	595			50,3	30,3	17,0	3,61
	Bílaleigubíll	335			50,4	31,0	17,0	3,63
	Eigin bíll	131			49,6	26,7	22,9	3,72
	Fótgangandi	90		3,3	40,0	34,4	22,2	3,76
	Annar ferðamáti	43			53,5	27,9	18,6	3,65
	Fjölskylda/maki	595			53,4	28,6	17,0	3,62
	Vinir/ættingjar	281			50,5	30,2	16,7	3,61
	Skipulögð hópferð	248			43,1	32,7	20,6	3,69
	Einn á ferð	50			38,0	36,0	24,0	3,82
*	Dagsgestur	453			60,7	23,4	13,5	3,47
	Næturgestur	752			43,0	34,3	21,0	3,74
*	Komið áður	270			48,1	27,4	24,1	3,75
	Ekki komið áður	969			50,4	31,2	16,1	3,61
	Engin ganga	48		4,2	62,5	25,0	6,3	3,29
*	3 klst. eða styttri	284			55,6	26,1	15,8	3,55
	3,1 til 6 klst.	372			51,9	28,5	18,5	3,64
	Lengri en 6 klst	368			44,6	34,0	19,6	3,71

Í viðtölunum kom fram að flestum fannst ferðamenn í Landmannalaugum vera margir. Þrátt fyrir það fannst fæstum þeir þó vera of margir. Margir tóku fram að þeir hefðu vilja sjá færri ferðamenn á svæðinu en þeir sýndu fjöldanum skilning í ljósi þess hve þekkt og vinsælt svæðið væri. Viðmælendur gerðu sér margir hverjir grein fyrir því að þeir væru sjálfir ferðamenn á svæðinu og að erfitt væri að gagnrýna að það væru fleiri sem hefðu áhuga á að koma í Landmannalaugar. Nemi frá Austurríki sagði t.d.:

> Ég vil ekki hafa of marga ferðamenn en samt vil ég ekki banna fólki að koma hingað því að ég vil vera hér. Maður getur ekki sagt „Ég vil ekki hafa neitt fólk hér en *ég* vil vera hér“. Maður getur ekki verið svo sjálfhverfur.

Sumir viðmælendur voru undrandi yfir þeim fjölda ferðamanna sem mætti þeim í Landmannalaugum en sýndu því skilning í ljósi þess að Landmannalaugar er orðin þekktur og vinsæll ferðamannastaður. Karlmaður frá Indlandi sagði:

> Almennt þá er þetta frægur staður. Fólk kemur hingað til að tjalda og vera í skálanum og vera smástund í heitu lauginni. Það eru margar gönguleiðir í boði þannig að ég skil af hverju það er mannmergð hér, þetta er upphafið að gönguleiðinni. Það er hægt að keyra hingað og þá kemur fólk og það fer í göngur. En ég var smá – vá – rosa margt fólk hér.

Hins vegar voru einnig margir sem sögðust hafa búist við þessum fjölda. Pólsk kona sagði: „Við bjuggumst við fjölda fólks og það er einfaldlega staðreynd sem maður verður að sætta sig við. Þú kemur ekki til með að upplifa þetta svæði einn.“ Kona frá Belgíu var sammála og sagði: „Ég held að maður viti það. Maður þarf ekki að vera reiður. Maður veit að þegar maður kemur í Landmannalaugar að þá eru þar ferðamenn.“ Karlmaður frá Hollandi talaði um Landmannalaugar sem „túristalegan stað“ (e. *touristic spot*) og því væri augljóst að þar væru margir ferðamenn.

Nemi frá Austurríki benti á að mesti fjöldinn sé samankominn á þjónustusvæðinu: „Ég persónulega bjóst við meiri mannmergð. Ég meina, á svæðinu hér um kring og við heitu laugina eru margir. En þegar við gengum um svæðið, þá vorum við á köflum eina fólkið á ferðinni.“ Fleiri bentu á í viðtölunum að með því að yfirgefa þjónustusvæðið og fylgja gönguleiðunum væri hægt að forðast mannmergð og upplifa þá kyrrð og ró, sem margir af viðmælendunum voru að sækjast eftir. Pólsk kona var sammála: „Þú kemur á tjaldsvæðið og það virðist sem það sé hellingur af fólki en síðan velur þú einhverja gönguleið og fjöldinn hverfur, þú hittir bara nokkra einstaklinga. Það er enginn mannmergð.“ Karlmaður frá Indlandi tók í sama streng: „Þegar ég byrjaði að ganga þá sá ég varla fólk. Það var ekki fyrr en ég kom hingað [á þjónustusvæðið] sem það var gaman að sjá svona marga vera úti og njóta.“ Hann bætti við að fjöldinn hefði ekki truflað hann:

> Og þegar ég kom tilbaka sá ég að hópurinn hafði komið sér fyrir. Rútan var farin. En þau voru ekki mikið að trufla mig því að þau komu ekki í veg fyrir það sem mig langaði til að gera, því að salernin voru ekki upptekin. Salernin voru fín og hrein og viðhaldið gott. Móttakan var opin og tilbúin til að útskýra gönguleiðirnar fyrir mér. Þegar ég kom inn til þess að elda þá var laust í eldhúsinu. Það var engin röð. Þannig að nei, það truflaði mig ekki að hafa margt fólk. Það var pláss.

Tveir viðmælendur líktu stemningunni á þjónustusvæðinu við útihátíð. Annar þeirra var kona frá Finnlandi sem hafði gengið um Hornstrandir skömmu áður og var að ljúka göngu um Laugaveginn þar sem hún endaði í Landmannalaugum. Á Hornströndum hafði hún verið ein í marga daga og því fannst henni jákvætt að vera núna innan um fleiri ferðamenn. Hún sagði:

> Það er svona smá útihátíðarstemning hér. Það eru svo margir hérna og fullt af tjöldum, fólk er að drekka bjór og skemmta sér, en á jákvæðan hátt. Mér líður ekki eins og ég sé á einhverju náttúrusvæði heldur frekar á ferðamannastað (e. *holiday resort*).

Þótt viðmælendur hafi almennt séð verið mjög skilningsríkir gagnvart fjölda ferðamanna í Landmannalaugum hefðu flestir kosið að hafa færri ferðamenn á svæðinu. Til að mynda þá sagði kona frá Kanada að hún hefði verið rosalega ánægð með dvölina á svæðinu en bætir við: „Ég er að segja þér, bara tíu manns færri og það væri fínt.“ Sumir voru einnig ósammála því að það væru fáir ferðamenn á gönguleiðunum. Kona frá Hollandi sagði t.d.:

> Ég vil geta upplifað náttúruna alein og þess vegna finnst mér eiginlega að þetta svæði sé orðið of fullt. Ef þú ferð gönguleiðirnar þá verður þú að bíða eftir því að fólk gangi framhjá þér og mér finnst það ekki góð tilfinning. Ég vil bara vera alveg ein með sjálfri mér.

Auk þess greindu viðmælendur frá áhyggjum sínum um hvað kæmi til með að gerast ef ferðamönnum fjölgaði enn meira á svæðinu og efuðust um að innviðirnir gætu tekið á móti auknum gestafjölda.

5.4.2 Viðhorf til fjölda fólksbifreiða

Svarendum á aldrinum 25 til 34 ára og 65 ára og eldri þótti fjöldi fólksbifreiða á svæðinu síður of mikill en öðrum aldurshópum árið 2019 (12. tafla) Svisslendingar og Austurríkismenn voru líklegastir þjóðerna til að finnast fjöldi fólksbifreiða vera of mikill en Belgum og Hollendingum þótti hann einnig frekar mikill. Íbúum Visegrád-landanna (Póllands, Tékklands, Slóvakíu og Ungverjalands) ásamt Frökkum þótti fjöldinn síður vera mikill. Þeir sem voru á ferð með vinum eða ættingjum fundu síður fyrir of mörgum bifreiðum en þeir sem höfðu aðra ferðafélaga. Þar að auki voru þeir sem gistu á svæðinu líklegri til að finnast fjöldi fólksbifreiða of mikill en þeir sem voru í dagsferð.

12. tafla. Viðhorf til fjölda fólksbifreiða – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Of fáar	2 Heldur fáar	3 Hæfilegur	4 Heldur margar	5 Of margar	Meðaltal
	Alls	**1214**	**1,4%**	**4,0%**	**53,3%**	**26,0%**	**15,2%**	**3,50**
	Kona	599		3,3	55,8	24,7	15,0	3,49
	Karl	600		4,7	50,5	27,7	15,7	3,51
	Yngri en 25 ára	235		3,4	50,2	30,2	14,5	3,52
	25 til 34 ára	327		6,1	57,8	23,5	11,6	3,39
*	35 til 44 ára	193		4,7	50,3	27,5	16,6	3,54
	45 til 54 ára	198		3,0	52,0	24,2	19,2	3,57
	55 til 64 ára	142			49,3	26,8	21,1	3,64
	65 ára eða eldri	48		4,2	62,5	18,8	12,5	3,35
	Ísland	80		3,8	53,8	30,0	12,5	3,51
	Frakkland	236		5,1	53,8	28,4	10,2	3,39
	Þýskaland	181			55,8	20,4	21,0	3,59
	Belgía/Holland	168			48,8	29,8	19,0	3,65
*	USA/Canada	97			60,8	26,8	11,3	3,48
	Sviss/Austurríki	90			41,1	37,8	20,0	3,77
	Ítalía/Spánn	79	5,1	6,3	51,9	21,5	15,2	3,35
	Visegrád-lönd	64		15,6	54,7	15,6	12,5	3,22
	Norðurlönd	61			65,6	23,0	11,5	3,46
	Önnur lönd	145		6,2	52,4	24,1	14,5	3,41
	Hópferðabíll	575		4,2	55,7	23,5	14,6	3,44
	Bílaleigubíll	327			54,4	27,5	14,1	3,50
	Eigin bíll	130			49,2	31,5	16,2	3,60
	Fótgangandi	88		9,1	43,2	28,4	19,3	3,58
	Annar ferðamáti	42			50,0	26,2	23,8	3,74
	Fjölskylda/maki	578			54,7	27,2	14,2	3,51
*	Vinir/ættingjar	275		6,2	57,5	24,0	11,6	3,40
	Skipulögð hópferð	240		3,3	45,4	27,9	20,8	3,61
	Einn á ferð	49			53,1	22,4	22,4	3,63
*	Dagsgestur	439		3,4	66,1	17,8	11,6	3,35
	Næturgestur	733		4,4	45,4	31,0	17,6	3,59
	Komið áður	259		3,9	50,2	28,6	17,0	3,58
	Ekki komið áður	948		4,0	54,2	25,5	14,7	3,48
	Engin ganga	47		4,3	59,6	14,9	19,1	3,45
	3 klst. eða styttri	277			59,6	24,2	13,0	3,45
	3,1 til 6 klst.	365		3,6	57,0	25,5	12,6	3,44
	Lengri en 6 klst	365		6,0	45,5	29,3	17,8	3,56

5.4.3 Viðhorf til fjölda hópferðabifreiða

Árið 2019 voru svarendur á aldrinum 25 til 34 ára ólíklegri en aðrir aldurshópar til að finnast fjöldi hópferðabifreiða á svæðinu vera of mikill (13. tafla). Svarendum frá Visegrád-löndunum (Póllandi, Tékklandi, Slóvakíu og Ungverjaland) þótti fjöldi hópferðabifreiða mun síður vera mikill en öðrum þjóðernum, en Ítölum og Spánverjum, auk þeirra sem komu frá „öðrum löndum", fannst fjöldi hópferðabifreiða einnig hæfilegri en öðrum. Þeir sem komu á svæðið á eigin bíl eða með „öðrum ferðamáta", svo sem hjólandi eða á mótorhjóli, fannst fjöldi hópferðabíla frekar vera of mikill en þeim sem ferðuðust á svæðið með öðrum hætti. Jafnframt þótti þeim sem gistu á svæðinu hópferðabifreiðar frekar vera of margar en þeim sem voru í dagsferð.

13. tafla. Viðhorf til fjölda hópferðabifreiða – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Of fáar	2 Heldur fáar	3 Hæfilegur	4 Heldur margar	5 Of margar	Meðaltal
	Alls	**1219**	**2,3%**	**6,6%**	**55,7%**	**23,0%**	**12,5%**	**3,37**
	Kona	604		5,5	57,1	22,2	13,2	3,39
	Karl	600		7,5	54,2	23,8	12,0	3,35
	Yngri en 25 ára	236		6,4	52,5	28,0	11,0	3,39
	25 til 34 ára	327	3,4	9,5	57,2	21,4	8,6	3,22
*	35 til 44 ára	193		6,7	51,8	24,9	14,5	3,43
	45 til 54 ára	202		5,0	54,0	19,8	19,3	3,50
	55 til 64 ára	141		4,3	58,9	20,6	14,2	3,40
	65 ára eða eldri	47			74,5	14,9	8,5	3,30
	Ísland	80		6,3	57,5	25,0	11,3	3,41
	Frakkland	236		6,4	55,9	25,8	9,3	3,33
	Þýskaland	185		4,9	58,4	21,1	15,7	3,48
	Belgía/Holland	168		4,8	54,2	28,0	13,1	3,49
*	USA/Canada	96		4,2	62,5	17,7	14,6	3,41
	Sviss/Austurríki	91			51,6	29,7	15,4	3,56
	Ítalía/Spánn	79	3,8	10,1	55,7	22,8	7,6	3,20
	Visegrád-lönd	62	9,7	17,7	45,2	17,7	9,7	3,00
	Norðurlönd	62		3,2	58,1	17,7	21,0	3,56
	Önnur lönd	147	6,8	10,2	55,8	16,3	10,9	3,14
	Hópferðabíll	585		7,2	61,9	21,0	7,7	3,25
	Bílaleigubíll	324	3,1	5,2	52,8	22,2	16,7	3,44
*	Eigin bíll	127		4,7	44,9	28,3	20,5	3,61
	Fótgangandi	90		7,8	52,2	24,4	14,4	3,43
	Annar ferðamáti	42			54,8	28,6	16,7	3,62
	Fjölskylda/maki	580		5,5	56,4	22,2	14,3	3,42
*	Vinir/ættingjar	273		7,0	59,7	21,6	8,8	3,26
	Skipulögð hópferð	246		5,3	53,3	25,2	14,2	3,44
	Einn á ferð	49	4,1	10,2	59,2	24,5		3,10
*	Dagsgestur	445		5,6	67,4	16,2	9,0	3,25
	Næturgestur	733		7,4	48,4	26,5	15,0	3,44
	Komið áður	259	3,1	3,9	53,7	23,2	16,2	3,46
	Ekki komið áður	953		7,0	56,6	22,9	11,5	3,35
	Engin ganga	47		4,3	66,0	19,1	10,6	3,36
	3 klst. eða styttri	282		4,6	61,0	19,1	12,4	3,34
	3,1 til 6 klst.	363	3,3	5,8	55,1	23,7	12,1	3,36
	Lengri en 6 klst	366		9,0	49,5	25,7	14,2	3,42

Nokkrir viðmælendur furðuðu sig á þeim fjölda hópbifreiða sem var í Landmannalaugum. Kona frá Þýskalandi hafði búist við fjölda ferðamanna á svæðinu en fjöldi hópbifreiða kom henni á óvart: „Það eru svo margar rútur. Við vorum hissa að það séu svona margar rútur. Ekki yfir fjölda tjalda. Ekki yfir fólkinu sem gengur um svæðið. En svo margar rútur.“ Karlmaður frá Belgíu greindi frá því að fjöldi ferðamanna sem komu með hópbifreið hefði komið honum á óvart. Honum fannst Landmannalaugar vera „túristalegar“ (e. *touristy*) og nefndi í því

samhengi sérstaklega fjölda dagsferðamanna sem komu með hópbifreiðum: „Ég kannski bjóst ekki við því að það yrðu svona margir hér bara í dagsferðum. Ég hélt að það yrðu fleiri sem fara gönguleiðina í suðurátt.“

Einnig mátti merkja mun á viðhorfi til ferðamanna sem komu í Landmannalaugar með hópbifreið samanborið við þá sem komu á svæðið með öðrum hætti. Þýsk kona sem sjálf kom í hópbifreið og hafði áður verið í Landmannalaugum lýsti áhyggjum sínum af fjölgun ferðamanna sem komu í hópbifreiðum. Hún sagði:

> Auðvitað eiga allir að koma hingað og skoða af því að það er mjög indælt en samt þessar rosa stóru ferðamannarútur, ég er ekki viss ... hvort það eigi að vera þannig. Fólk sem bara kemur, tekur myndir og skilur eftir rusl og fer síðan aftur. Það er mjög mismunandi fólk að koma hingað. Það er fólk sem kemur bara til að upplifa náttúruna og fara í göngur og njóta. Og sumt fólk vill bara taka myndir.

Hún bætti við:

> Fólkið er í rauninni ekki virkilega áhugasamt um svæðið, það er bara einhver sem segir þeim 'Ó, við skulum líta hingað, það gæti verið indælt'. Af því, ég meina, ef þú hefur ekki áhuga á landinu [...] þá er ég ekki viss um að þú eigir að koma.

5.4.4 Viðhorf til fjölda göngumanna

Lítill munur var milli hópa hvað varðar viðhorf til fjölda göngumanna árið 2019. Svarendum frá Visegrád-löndunum (Póllandi, Tékklandi, Slóvakíu og Ungverjalandi) þóttu göngumenn síður of margir en svarendum frá öðrum löndum (14. tafla). Þjóðverjum og íbúum Sviss og Austurríkis þóttu aftur á móti frekar vera of mikið af göngumönnum. Þeir sem gengu ekki um svæðið fundu jafnframt síður fyrir því að fjöldi göngumanna á svæðinu væri of mikill en þeir sem gengu um svæðið.

14. tafla. Viðhorf til fjölda göngumanna – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

	N	1 Of fáir	2 Heldur fáir	3 Hæfilegur	4 Heldur margir	5 Of margir	Meðaltal
Alls	**1217**	**1,2%**	**4,2%**	**70,8%**	**17,1%**	**6,7%**	**3,24**
Kona	596		3,9	69,8	17,4	7,9	3,27
Karl	605		4,6	71,7	16,7	5,8	3,21
Yngri en 25 ára	234		6,4	70,1	15,8	5,6	3,16
25 til 34 ára	327		3,4	73,4	15,9	6,7	3,25
35 til 44 ára	192		5,2	70,3	15,6	8,3	3,26
45 til 54 ára	199		4,0	67,8	19,1	9,0	3,33
55 til 64 ára	144			68,8	20,8	6,3	3,28
65 ára eða eldri	47			89,4	8,5		3,13
Ísland	80			80,0	15,0		3,18
Frakkland	237		6,3	73,0	13,9	5,9	3,18
Þýskaland	188		4,3	66,0	20,2	9,6	3,35
Belgía/Holland	170			69,4	18,8	8,2	3,31
* USA/Canada	96			78,1	12,5	8,3	3,28
Sviss/Austurríki	89			67,4	24,7	6,7	3,37
Ítalía/Spánn	76	3,9	5,3	64,5	18,4	7,9	3,21
Visegrád-lönd	63	3,2	11,1	68,3	11,1	6,3	3,06
Norðurlönd	60			76,7	18,3	3,3	3,23
Önnur lönd	145	3,4	4,8	69,7	17,2	4,8	3,15
Hópferðabíll	571		4,2	69,7	18,0	7,0	3,26
Bílaleigubíll	332		3,3	74,7	14,8	6,3	3,22
Eigin bíll	128		4,7	74,2	14,8	5,5	3,20
Fótgangandi	88		3,4	63,6	28,4	4,5	3,34
Annar ferðamáti	44		4,5	72,7	6,8	13,6	3,23
Fjölskylda/maki	580			75,5	15,0	5,9	3,22
Vinir/ættingjar	277		5,1	69,0	18,8	6,9	3,27
Skipulögð hópferð	237		4,6	66,7	18,6	8,4	3,27
Einn á ferð	50	4,0	8,0	54,0	24,0	10,0	3,28
Dagsgestur	442			74,9	14,5	6,1	3,20
Næturgestur	734		4,9	68,4	18,5	7,5	3,27
Komið áður	265		4,2	73,6	17,0	4,5	3,20
Ekki komið áður	945		4,2	69,9	17,2	7,4	3,26
Engin ganga	42		7,1	78,6	11,9		3,00
* 3 klst. eða styttri	279		3,2	76,0	13,3	5,7	3,18
3,1 til 6 klst.	369		3,3	70,5	16,8	7,9	3,26
Lengri en 6 klst	363		6,1	66,7	19,8	7,2	3,28

Sumir viðmælendur voru jákvæðari gagnvart gönguferðamönnum en annarra ferðamanna á svæðinu og voru þeir taldir sýna náttúrunni meiri virðingu og ganga betur um svæðið en aðrir. Belgísk kona sem ætlaði að ganga Laugaveginn með fimmtíu manna hópi sagði til að mynda:

> Mér finnst allt í lagi ef það eru margir gönguferðamenn hér, það er minna í lagi ef það eru margir túristar. Fólk sem er ekki komið hingað til þess að sjá náttúruna en það eyðileggur staðinn, finnst mér. En gönguferðamenn, það er fullkomlega í lagi því að þeir eru allir hér náttúrunnar vegna.

Hún bætti við:

> Gönguferðamenn eru virkilega hér til þess að njóta náttúrunnar og túristar vilja bara taka myndir og þeim er alveg sama um ruslið sitt. Þeir bera ekki sömu virðingu fyrir náttúrunni.

5.4.5 Viðhorf til fjölda mótorhjóla og fjórhjóla

Flestum þótti fjöldi mótorhjóla og fjórhjóla í Landmannalaugum vera hæfilegur árið 2019. Svarendur á aldrinum 45 til 64 ára voru líklegri en aðrir aldurshópar til að finnast mótorhjól og fjórhjól vera of mörg á svæðinu (15. tafla). Svisslendingar og Austurríkismenn voru helst á því meðal þjóerna að þau væru of mörg en íbúar Visegrád-landanna (Póllands, Tékklands, Slóvakíu og Ungverjalands) síst. Þá þótti þeim sem gistu á svæðinu frekar að mótorhjól og fjórhjól væru of mörg en þeim sem voru í dagsferð.

15. tafla. Viðhorf til fjölda mótorhjóla/fjórhjóla – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Of fá	2 Heldur fá	3 Hæfilegur	4 Heldur mörg	5 Of mörg	Meðaltal
	Alls	**1146**	**6,9%**	**10,5%**	**61,8%**	**12,6%**	**8,3%**	**3,05**
	Kona	554	6,0	8,8	65,0	11,7	8,5	3,08
	Karl	578	7,8	11,9	58,5	13,5	8,3	3,03
	Yngri en 25 ára	233	8,6	10,7	63,9	11,2	5,6	2,94
	25 til 34 ára	315	6,7	13,0	61,9	11,7	6,7	2,99
*	35 til 44 ára	180	7,2	12,2	57,8	12,8	10,0	3,06
	45 til 54 ára	189	6,9	5,8	61,9	14,3	11,1	3,17
	55 til 64 ára	129	5,4	6,2	61,2	15,5	11,6	3,22
	65 ára eða eldri	38		10,5	76,3	10,5		3,05
	Ísland	74	9,5	9,5	70,3	10,8		2,82
	Frakkland	216	7,9	10,6	62,0	13,9	5,6	2,99
	Þýskaland	174		9,8	66,7	6,3	14,4	3,20
	Belgía/Holland	162	3,1	4,9	64,2	16,7	11,1	3,28
*	USA/Canada	89		11,2	68,5	11,2	6,7	3,09
	Sviss/Austurríki	85		10,6	48,2	24,7	14,1	3,38
	Ítalía/Spánn	72	15,3	15,3	52,8	6,9	9,7	2,81
	Visegrád-lönd	62	11,3	37,1	35,5	11,3	4,8	2,61
	Norðurlönd	61	3,3		77,0	13,1	4,9	3,15
	Önnur lönd	137	13,9	8,0	62,8	10,2	5,1	2,85
	Hópferðabíll	539	8,7	10,2	62,2	10,8	8,2	2,99
	Bílaleigubíll	315	4,8	11,1	61,0	15,2	7,9	3,10
	Eigin bíll	119	5,9	10,9	66,4	12,6	4,2	2,98
	Fótgangandi	86	5,8	9,3	58,1	11,6	15,1	3,21
	Annar ferðamáti	41		4,9	68,3	17,1	7,3	3,22
	Fjölskylda/maki	549	6,0	9,5	63,6	12,9	8,0	3,07
	Vinir/ættingjar	263	6,5	14,4	60,8	11,8	6,5	2,97
	Skipulögð hópferð	221	9,0	7,2	59,3	13,6	10,9	3,10
	Einn á ferð	48	6,3	10,4	66,7	8,3	8,3	3,02
*	Dagsgestur	400	7,3	11,5	68,5	7,0	5,8	2,93
	Næturgestur	708	6,8	9,7	58,3	15,1	10,0	3,12
	Komið áður	244	6,1	8,2	63,5	13,9	8,2	3,10
	Ekki komið áður	894	7,0	11,0	61,5	12,1	8,4	3,04
	Engin ganga	43		20,9	55,8	11,6	9,3	3,05
	3 klst. eða styttri	257	7,0	8,9	67,7	9,3	7,0	3,00
	3,1 til 6 klst.	345	7,0	12,8	60,6	12,8	7,0	3,00
	Lengri en 6 klst	350	7,4	8,6	60,3	14,3	9,4	3,10

5.4.6 Viðhorf til fjölda hestamanna

Almennt fannst svarendum árið 2019 ekki vera margir hestamenn á svæðinu. Yngri svarendum fannst frekar að hestamenn væru of fáir en þeim eldri (16. tafla). Ferðamönnum frá Visegrád-löndunum (Póllandi, Tékklandi, Slóvakíu og Ungverjalandi), Frakklandi og „öðrum löndum“ fannst frekar að hestamenn væru fáir en fólki af öðru þjóðerni. Íslendingum fannst aftur á móti frekar en öðrum þjóðum að þar væru of margir hestamenn. Svarendum sem voru á ferð með fjölskyldum sínum eða maka þótti frekar að hestamenn væru margir en þeim sem höfðu aðra ferðafélaga.

16. tafla. Viðhorf til fjölda hestamanna – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Of fáir	2 Heldur fáir	3 Hæfilegur	4 Heldur margir	5 Of margir	Meðaltal
	Alls	**1032**	**25,2%**	**18,9%**	**53,5%**	**1,3%**	**1,2%**	**2,34**
	Kona	499	25,5	21,6	50,7			2,30
	Karl	520	25,2	16,3	56,0			2,37
*	Yngri en 25 ára	220	29,1	24,5	43,2			2,22
	25 til 34 ára	306	28,4	18,3	52,6			2,26
	35 til 44 ára	168	25,6	13,7	58,9			2,38
	45 til 54 ára	157	21,0	15,3	60,5			2,48
	55 til 64 ára	94	17,0	18,1	59,6	3,2		2,56
	65 ára eða eldri	27	14,8	11,1	70,4	3,7		2,63
*	Ísland	73	16,4	8,2	67,1	5,5		2,70
	Frakkland	199	34,7	17,6	44,2			2,18
	Þýskaland	141	16,3	24,1	56,0			2,50
	Belgía/Holland	143	16,1	17,5	65,7			2,52
	USA/Canada	81	9,9	25,9	60,5			2,59
	Sviss/Austurríki	75	22,7	32,0	44,0			2,25
	Ítalía/Spánn	65	32,3	15,4	52,3			2,20
	Visegrád-lönd	59	50,8	20,3	28,8			1,78
	Norðurlönd	58	15,5	8,6	74,1			2,62
	Önnur lönd	128	35,9	17,2	46,1			2,13
	Hópferðabíll	470	24,9	19,1	54,0			2,33
	Bílaleigubíll	289	25,3	22,5	49,1			2,32
	Eigin bíll	112	25,9	11,6	58,9			2,42
	Fótgangandi	81	27,2	18,5	53,1			2,30
	Annar ferðamáti	40	22,5	7,5	67,5			2,53
*	Fjölskylda/maki	495	22,6	17,8	56,4			2,42
	Vinir/ættingjar	245	26,5	20,4	51,8			2,28
	Skipulögð hópferð	188	28,2	18,1	51,1			2,28
	Einn á ferð	45	31,1	17,8	51,1			2,20
	Dagsgestur	359	24,2	14,2	59,3			2,40
	Næturgestur	641	26,4	20,9	50,1			2,31
	Komið áður	221	26,2	16,3	53,8			2,36
	Ekki komið áður	804	25,0	19,7	53,4			2,34
	Engin ganga	37	18,9	21,6	51,4	8,1		2,49
	3 klst. eða styttri	232	25,0	18,1	53,0			2,39
	3,1 til 6 klst.	302	30,1	18,9	50,0			2,22
	Lengri en 6 klst	325	23,7	17,5	56,3			2,39

5.5 Rask vegna ferðamanna og umferðar

5.5.1 Truflun af völdum ferðamanna

Árið 2019 voru þátttakendur spurðir hvort ferðamenn hefðu truflað upplifun þeirra á svæðinu á einhvern hátt. Um 82% svöruðu neitandi en 18% játandi. Í kjölfarið kom opin spurning varðandi á hvaða hátt þeir hefðu truflað og flestir sem því svöruðu nefndu að ferðamenn væru of margir eða að hávaði vegna ferðamanna valdi truflun (26. mynd). Nokkrir svöruðu á þann veg að ferðamenn beri ekki virðingu fyrir náttúrunni eða valdi álagi á hana. Aðrir nefndu skerta víðernisupplifun, álag á innviði, virðingar- eða tillitsleysi við aðra ferðamenn og atriði tengd vélvæddri umferð.

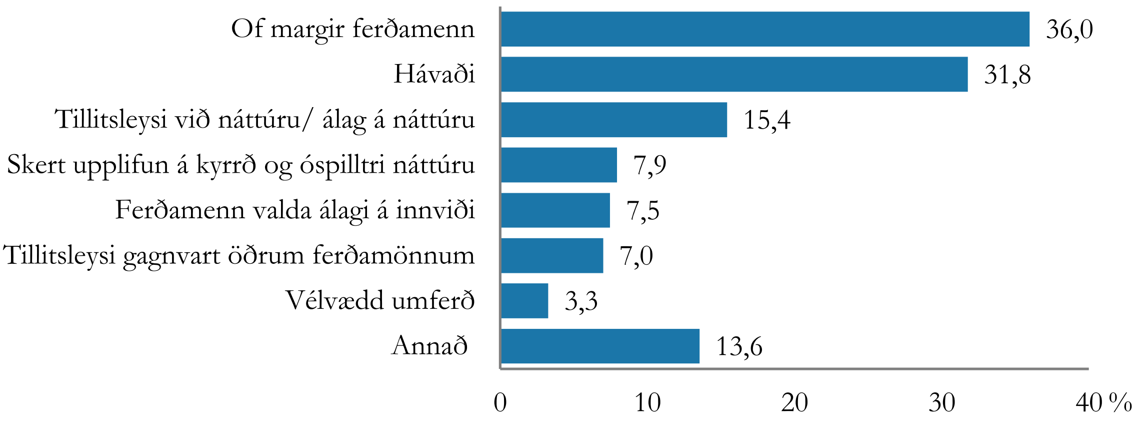

26. mynd. Truflun af völdum ferðamanna.

5.5.2 Skemmdir af völdum ferðamanna

Árið 2019 voru þátttakendur spurðir hvort þeir hefðu orðið varir við nokkrar gerðir skemmda eða ummerkja eftir ferðamenn. Almennt höfðu svarendur lítið orðið varir við slíkt, en helst höfðu þeir tekið eftir rofi úr göngustígum. Um 10% svarenda höfðu tekið eftir miklu eða mjög miklu rofi úr stígum og 24% nokkru en flestir höfðu lítið eða ekkert séð af slíku (27. mynd). Í kringum 6% tóku eftir miklum gróðurskemmdum og sama hlutfall sá mikið af ummerkjum um utanvegaakstur. Nokkru færri urðu varir við rusl á svæðinu og mjög fáir sáu skemmdir á jarðvegsmyndunum eða traðk vegna hestaferða.

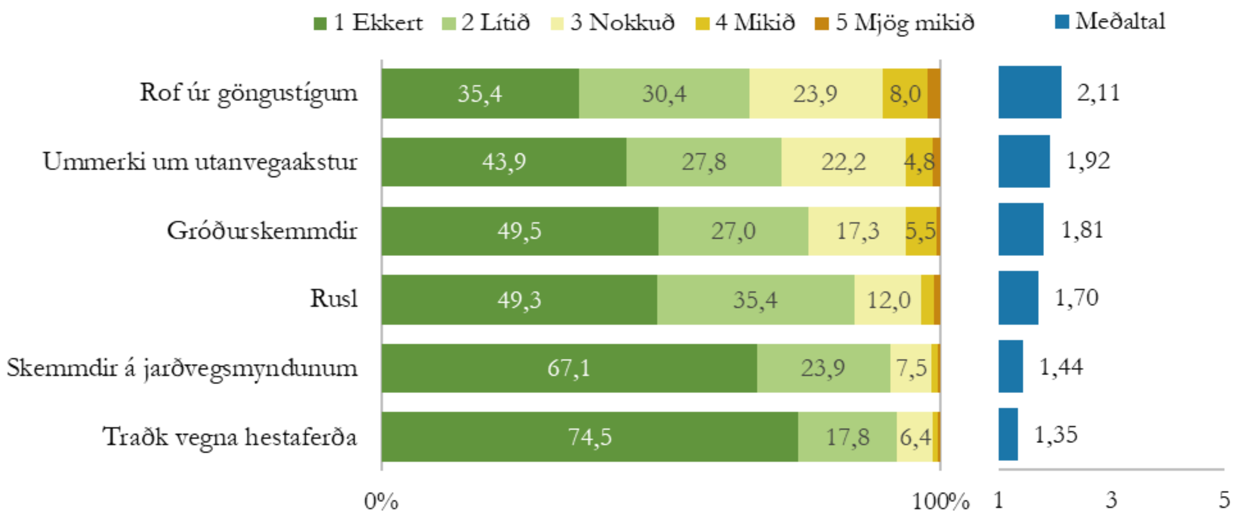

27. mynd. Skemmdir af völdum ferðamanna.

Nokkuð var um að viðmælendur kvörtuðu yfir neikvæðri hegðun ferðamanna. Karlmaður frá Austurríki útskýrði að viðvera og mikill fjöldi ferðamanna hefði í sjálfu sér ekki neikvæð áhrif á upplifun hans af svæðinu heldur væri það frekar ef ferðamenn eyðilegðu náttúruna eða trufluðu upplifun hans á annan hátt: „Ef ég sé [aðra ferðamenn] eða heyri í þeim, þá er mér alveg sama. En ef ég sé ruslið eftir þá þá er það slæmt." Kona frá Þýskalandi tók í sama streng: „Mér finnst gaman að sjá fólk hérna því að þetta er virkilega indæll staður sem allir geta notið. En það sem ég kann alls ekki við eru þessar ruslahrúgur og slíkt."

Viðmælendur höfðu einnig áhyggjur af því að ferðamenn gengu utan merktra gönguleiða. Kona frá Þýskalandi sagði:

> Það sem mér finnst hræðilegt er ef fólk fer út af merktum gönguleiðum til þess að taka myndir. Það eyðileggur náttúruna frekar mikið. Það er mjög pirrandi af því að ferðamennirnir skilja þetta ekki. Ef þú gengur á mosa eða graslendi þá getur maður enn þá séð fótsporin 20 árum seinna.

Önnur kona frá Þýskalandi hafði sömu áhyggjur og lýsti því að hún hefði orðið vitni að því þegar ferðamenn gengu utan merktra gönguleiða. Hún taldi það „ekki vera gott fyrir náttúruna" þar sem það myndi „eyðileggja mjög mikið af náttúrunni þegar [fólk] gengur utan merktra gönguleiða". Hún bætti síðan við að hún og maðurinn hennar héldu sig alltaf við merktar gönguleiðir. Almennt voru viðmælendur þó á því máli að traðk af völdum ferðamanna á svæðinu væri enn innan ásættanlegra marka. Karlmaður frá Hollandi sagði til að mynda:

> Mér finnst náttúran að mestu leyti vera óspillt. Það eru nokkur ummerki um að ferðamenn hafi farið eitthvert sem þeir áttu ekki að fara, en almennt, fyrir utan gönguleiðina, fær maður að sjá náttúruna eins og hún er. Mér finnst að það ætti líka að vera þannig.

Viðmælendur voru einnig spurðir um viðhorf þeirra til utanvegaaksturs. Þótt spurningakönnunin hafi leitt í ljós að margir svarendur hefðu tekið eftir utanvegaakstri, voru almennt fáir viðmælendur sem sögðust hafa séð slík ummerki. Kona frá Austurríki sagðist ekki hafa tekið eftir neinum hjólförum þegar hún tók rútuna í Landmannalaugar og bætti við: „Og þess vegna er mér alveg sama um [ummerki um utanvegaakstur]". Flestir sem tóku eftir einhverjum ummerkjum tóku í sama streng og sögðu hjólförin ekki haft neikvæð áhrif á þeirra

upplifun af svæðinu. Þó voru líka einhverjir viðmælendur sem kvörtuðu yfir utanvegaakstri, eins og karlmaður frá Indlandi sem sagði:

> Ég sá nokkuð um [utanvegaakstur] þegar ég var í rútunni á leiðinni hingað sem var einhvern veginn ... af hverju fer einhver þangað og keyrir? Verndum frekar náttúruna.

Karlmaður frá Frakklandi sem nú er búsettur á Íslandi óskaði eftir aukinni fræðslu til ferðamanna. Allir væru þeir komnir til þess að upplifa ósnortna náttúru en hegðun þeirra hefði oft á tíðum neikvæð áhrif á náttúruna. Þá vildi hann gjarnan sjá sektir fyrir skemmdir og truflanir af völdum ferðamanna:

> Mér finnst að það ættu að vera sektir og það ættu að vera skilti áður en maður kemur inn á svæði sem útskýra að það megi ekki henda neinu rusli. Þetta er almenn vitneskja fyrir marga, en því miður ekki fyrir alla.

5.5.3 Truflun af völdum flugumferðar

Árið 2019 var spurt hvort drónar, þyrlur eða flugvélar hefðu truflað ferðamennina. Almennt trufluðu þessi fljúgandi tæki svarendur lítið, en drónar þó helst (28. mynd). Um 7% svarenda fannst drónar hafa truflað sig mikið. Flugumferð truflaði næturgesti á meira en dagsgesti.

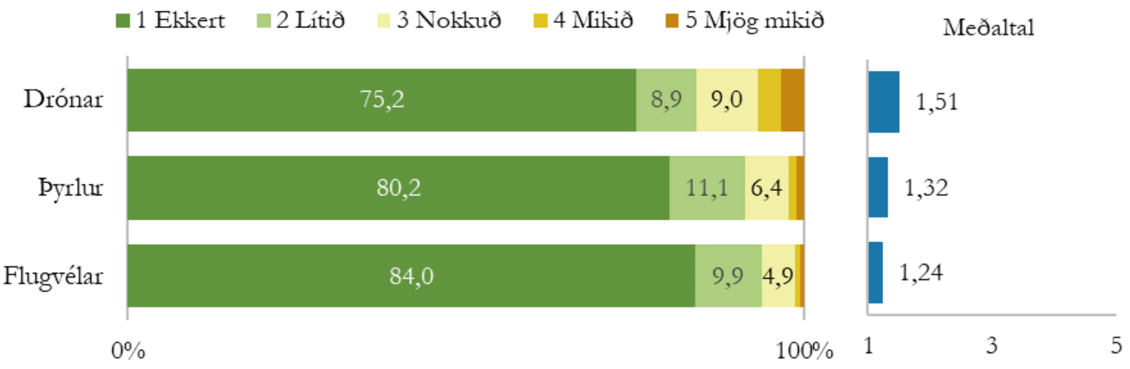

28. mynd. Truflun af völdum flugumferðar.

5.6 Væntingar ferðamanna, ánægja og vonbrigði

Í könnuninni árin 2000 og 2009 var spurt hversu ánægðir svarendur væru með dvöl sína á svæðinu. Í könnuninni 2019 var þessi spurning endurtekin og nokkrum þáttum bætt við. Þeir voru: ánægja með náttúruna, göngustígar, þjónusta, skilti og merkingar, salernisaðstaða, sturtuaðstöðu og gistiaðstaða. Þátttakendur voru ánægðastir með náttúru svæðisins og einnig mjög ánægðir með göngustíga (29. mynd). Ferðamennirnir voru fremur ánægðir með dvölina á svæðinu, skilti og merkingar og þjónustu. Þeir þættir sem minnst ánægja var með voru gistiaðstaða, salernisaðstaða og sturtur.

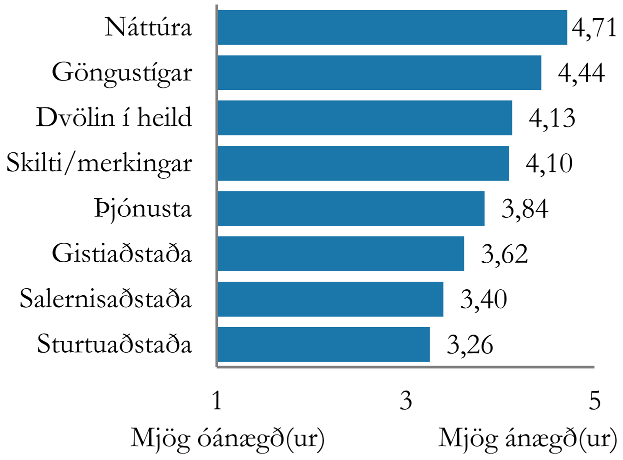

29. mynd. Ánægja með ýmsa þætti árið 2019.

5.6.1 Ánægja með dvölina á svæðinu

Þegar borin eru saman svör um ánægju með dvölina á svæðinu milli ára sést að ánægja var svipuð árin 2000 og 2009. Þau ár sögðust á bilinu 89-90% svarenda vera fremur eða mjög ánægðir með dvöl sína á svæðinu (30. mynd). Árið 2019 hafði hlutfall ánægðra lækkað í 77% og meðaltal þess árs er marktækt lægra en hinna áranna (ANOVA próf: $F = 19{,}905$; $p < 0{,}001$).

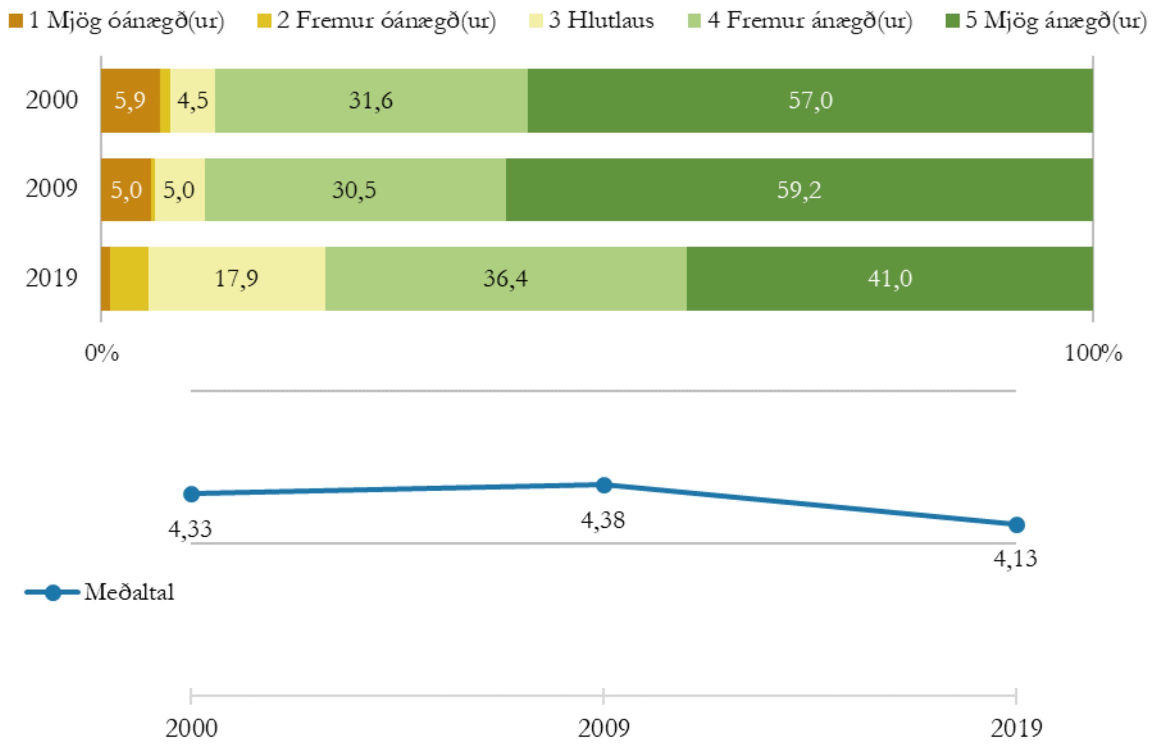

30. mynd. Ánægja með dvölina á svæðinu – þróun milli ára.

Talsverður munur var á ánægju með dvölina eftir þjóðerni árið 2019 (17. tafla). Íslendingar voru ánægðastir en Frakkar, Svisslendingar/Austurríkismenn og Norðurlandabúar voru einnig nokkuð ánægðir. Minnsta ánægjan var meðal Belga og Hollendinga. Þeir sem ferðuðust á eigin bíl voru ánægðari en þeir sem komu á svæðið á

annan hátt. Eins og áður segir, voru Íslendingar ánægðasti hópurinn og þeir voru jafnframt stærstur hluti þeirra sem komu á svæðið á eigin bílum. Þeir sem voru á ferð með fjölskyldu eða maka voru ánægðari en þeir sem höfðu aðra ferðafélaga, auk þess sem dagsgestir voru ánægðari með dvölina en næturgestir. Jafnframt voru þeir sem höfðu komið á svæðið áður ánægðari en þeir sem voru í sinni fyrstu heimsókn – stór hluti þess hóps voru einnig Íslendingar.

17. tafla. Ánægja með dvölina á svæðinu – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óánægð(ur)	2 Fremur óánægð(ur)	3 Hlutlaus	4 Fremur ánægð(ur)	5 Mjög ánægð(ur)	Meðaltal
	Alls	**1142**	**0,8%**	**3,9%**	**17,9%**	**36,4%**	**41,0%**	**4,13**
	Kona	559		3,9	18,2	33,8	43,5	4,16
	Karl	569		4,0	17,9	39,2	38,0	4,09
	Yngri en 25 ára	227			21,6	39,2	36,1	4,08
	25 til 34 ára	305		3,9	19,3	36,7	39,3	4,10
	35 til 44 ára	181		3,9	19,3	32,6	42,5	4,10
	45 til 54 ára	186		6,5	10,8	34,9	47,3	4,22
	55 til 64 ára	134		5,2	17,2	32,8	43,3	4,11
	65 ára eða eldri	43			9,3	48,8	41,9	4,33
	Ísland	80			11,3	18,8	68,8	4,55
	Frakkland	217			14,3	34,6	50,2	4,34
	Þýskaland	173			9,8	49,1	38,7	4,23
	Belgía/Holland	163		11,7	31,3	33,7	23,3	3,69
*	USA/Canada	82		4,9	23,2	35,4	35,4	3,99
	Sviss/Austurríki	90			12,2	37,8	47,8	4,30
	Ítalía/Spánn	71			23,9	29,6	40,8	4,03
	Visegrád-lönd	53			20,8	37,7	39,6	4,13
	Norðurlönd	58		5,2	10,3	36,2	48,3	4,28
	Önnur lönd	138		8,0	21,7	37,0	32,6	3,93
	Hópferðabíll	538		3,5	18,6	38,7	38,7	4,11
	Bílaleigubíll	316		5,1	17,4	33,9	42,4	4,11
*	Eigin bíll	121			11,6	37,2	50,4	4,37
	Fótgangandi	82		6,1	15,9	43,9	34,1	4,06
	Annar ferðamáti	41			24,4	34,1	39,0	4,10
	Fjölskylda/maki	546		3,3	15,6	35,7	45,2	4,23
*	Vinir/ættingjar	261		3,4	18,0	39,5	37,9	4,10
	Skipulögð hópferð	223		5,4	19,3	39,9	34,5	4,02
	Einn á ferð	49			24,5	22,4	49,0	4,14
*	Dagsgestur	387		3,1	17,6	25,1	53,7	4,28
	Næturgestur	716		4,5	18,0	42,3	34,2	4,04
*	Komið áður	250			13,2	38,8	45,6	4,27
	Ekki komið áður	884		4,4	19,2	35,7	39,7	4,09
	Engin ganga	42			19,0	42,9	35,7	4,12
	3 klst. eða styttri	254		3,9	16,5	36,6	42,1	4,15
	3,1 til 6 klst.	327			19,9	33,0	44,0	4,17
	Lengri en 6 klst	354		3,7	16,9	38,1	40,1	4,12

5.6.2 Sérstök ánægja

Þátttakendur árið 2019 voru beðnir að tilgreina allt að tvo þætti sem hefðu valdið þeim sérstakri ánægju í ferð þeirra í Landmannalaugum. Spurningin var opin og svörin flokkuð eftir á. Um 39% nefndu að landslag, útsýni eða allt svæðið hefði valdið sérstakri ánægju og var oftast talað um fegurð landslagsins. Um þriðjungur sagði að náttúran eða stök náttúrufyrirbæri hefðu valdið ánægju (31. mynd). Nokkuð var um að innviðir, þjónusta og skipulag væru nefnd og hrósuðu svarendur sérstaklega versluninni í gömlu rútunum, tjaldsvæðinu, skipulagi göngustíganna og hreinlæti á svæðinu, auk þess sem svarendur voru ánægðir með að gætt að því að halda svæðinu sem náttúrulegustu. Nokkuð margir voru einnig ánægðir með jarðhitann og þá sérstaklega með að geta baðað sig í heitu náttúrulauginni við þjónustukjarnann. Önnur atriði sem voru nefnd voru gönguleiðir, kyrrð og fámenni, vingjarnlegt fólk eða starfsmenn, litir í landslaginu og náttúrunni, óspillt náttúra og víðerni, veður, vegir og aðgengi, dýr og plöntur og jarðfræði.

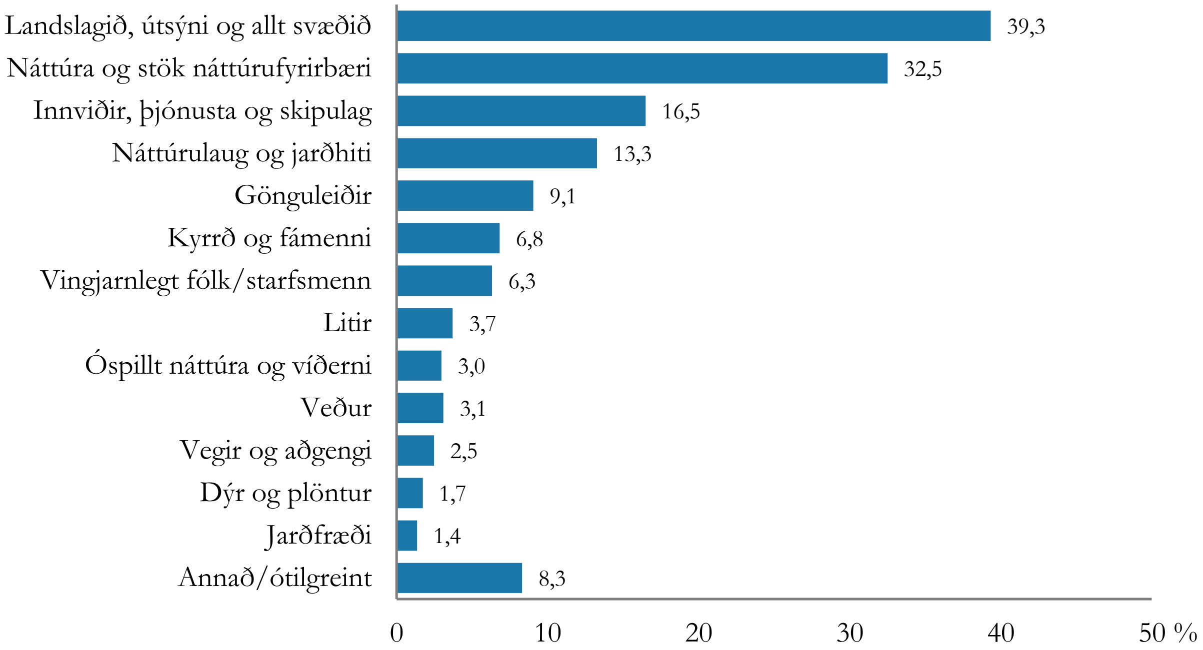

31. mynd. Þættir sem ollu sérstakri ánægju.

Í viðtölunum mátti merkja að viðmælendur voru almennt séð mjög ánægðir með dvölina í Landmannalaugum. Aðspurður um hvort að svæðið hefði uppfyllt væntingar hans svaraði karlmaður frá Frakklandi sem er nú búsettur á Íslandi:

> Ó já! Það var betra en við bjuggumst við, því að stundum er maður að horfa á myndir inn á Google og öllu hefur verið breytt í Photoshop eða einhverju og það er aldrei það sem maður heldur að það komi til með að vera, en hér er það akkúrat eins og það leit út. Það var meira að segja enn þá fallegra en á myndunum. Svo já, það er eins og við bjuggumst við og meira að segja meira en það.

Tveir karlmenn frá Belgíu og Noregi sem voru að ferðast saman voru sammála um að dvölin hafa farið fram úr væntingum þeirra. Annar þeirra útskýrði:

> Ég sá nokkrar myndir og hugsaði að þetta væri kúl. Förum og prófum þetta, en þegar maður er raunverulega kominn þangað þá er það bara vá! Þetta er meira en ég átti von á. Mjög ánægður með þetta.

Viðmælendur voru sérstaklega ánægðir með náttúruna, landslagið og útsýnið. Til að mynda þá sagði karlmaður frá Indlandi:

> Í dag fór ég í stutta gönguferð hér. Ég gekk á fjallið hér og útsýnið var stórkostlegt. Hinum megin er hægt að finna brennisteinslykt. Og útsýnið var stórkostlegt út af öllum þessum eldfjallaáhrifum og heitu hverirnir og litirnir í fjöllunum eru stórkostlegir. Ein hlíðin er svona græn og svo ert þú líka með gula og appelsínugula og rauða. Áhugavert landslag að sjá ofan frá.

Kona frá Póllandi sem var búin að ferðast um Ísland í þrjár vikur sagði að dvölin í Landmannalaugum hefði verið ánægjuleg:

> Við komum hingað og við vorum heltekin af útsýninu. Þetta er ekki eitthvað sem við höfum séð áður. [...] Maður byrjar á hrauninu, eða segjum hraungrjótinu, og svo fer maður áfram og með hverju skrefi fær maður annað stórbrotið útsýni. Ég myndi segja að þetta sé búið að vera alveg frábært.

Karlmaður frá Frakklandi sem var að ljúka við að ganga Laugaveginn var sammála um að náttúran væri mjög fjölbreytt:

> Þetta er mjög áhrifamikið og á einhverjum tímapunkti er maður bara að skipta um landslag, frá einu yfir í annað. Eftir það er maður bara með algjörlega öðruvísi landslag, það er bara sturlað. Það er þess virði að vera með öll kílóin á bakinu. Ég stoppaði allan tímann til þess að taka myndir og svona.

Auk náttúrunnar hrósuðu nokkrir viðmælendur einnig innviðunum, þjónustunni og skipulaginu í Landmannalaugum. Karlmaður frá Indlandi sagðist vera mjög ánægður með þjónustustigið:

> Ég er mjög ánægður með móttökuna og þekkinguna og hjálpsemina. Að fá að vita hvað gönguleiðirnar bjóða upp á og hvaða leið maður vill taka og að það sé sagt hvaða leið sé betri. Og aðstaðan í eldhúsinu er mjög viðeigandi og fólk heldur henni í góðu ástandi og hreinni. Sama með salernin líka. Það er vel haldið utan um þau. [...] Starfsfólkið stendur sig frábærlega. Það stendur sig vel í því að viðhalda hlutunum hérna og halda þeim hreinum.

Karlmaður frá Bandaríkjunum lýsti einnig ánægju sinni með þjónustuna í Landmannalaugum: „Hér er bara það sem er nauðsynlegt. Landvörðurinn var mjög hjálpsamur, hann svaraði öllum spurningum mínum. [...] Aðstaðan er mjög hrein. Það er afslappað andrúmsloft, skilur þú? Þannig að já, ég gef því fullt hús stiga“. Kona frá Slóvakíu var sérstaklega ánægð með verslunina því „þá getur maður fengið allt það nauðsynlega ef maður gleymdi einhverju“.

Þeir viðmælendur sem voru í Landmannalaugum í góðu veðri lýstu einnig ánægju sinni yfir veðrinu. Flestir höfðu búið sig undir slæmt veður og því gladdi það viðmælendur enn frekar þegar sólin lét sjá sig. Karlmaður frá Indlandi lýsti upplifun sinni af gönguferð með eftirfarandi hætti:

> Allt í allt þá leið mér rosalega vel, þetta var stórkostlegt. Útsýnið var frábært, veðrið var gott og sólríkt. [...] Ég reyni að halda væntingunum í skefjum, það hefði getað rignt. Veðrið var frábært. Það er búið að vera frábært.

Karlmaður frá Frakklandi vissi af öðrum Frökkum sem höfðu dvalið í Landmannalaugum í vondu veðri og sagði: „Það eru ekki allir jafn heppnir með veðrið og við.“ Þótt vont veður hefði almennt valdið viðmælendum vonbrigðum, var ein kona frá Frakklandi sem sá einnig kosti við slæmt veður. Hún sagði:

Í gær var veðrið skelfilegt þannig að við vorum alveg ein. Það var ógnvekjandi en frábært því þegar við komum, áður en við komum að stóru brekkunni, þá vorum við eina fólkið í heiminum. Maður gat tekið mynd án þess að hafa milljón manns á myndinni.

5.6.3 Sérstök vonbrigði

Svarendur árið 2019 voru einnig beðnir um að tilgreina allt að tvennt sem olli þeim sérstökum vonbrigðum á svæðinu. Spurningin var opin og svörin flokkuð eftir á. Um 30% nefndu að gæði þjónustu og innviða hefði valdið þeim vonbrigðum (32. mynd). Þar var sérstaklega talað um að hreinlæti á salernum og í sturtuaðstöðunni væri ábótavant, að vatnið í sturtunum væri kalt og að þröngt væri bæði í eldhúsinu og í svefnaðstöðunni. Aðrir nefndu að starfsfólk mætti sýna meiri þjónustulund og því að tjaldsvæðið væri grýtt og þar með óþægilegt að gista í tjaldi. Um 23% nefndu skort á þjónustu, innviðum eða upplýsingum og var þá helst óskað eftir fjölbreyttari veitingaþjónustu, aðgangi að rafmagni og aðstöðu til að þurrka blautan fatnað þegar veðrið var vont. Álíka margir nefndu að á svæðinu væru of margir ferðamenn. Verðlagning og veður voru einnig gjarnan nefnd, en önnur atriði sem ollu vonbrigðum voru umgengni ferðamanna, vélvædd umferð, hávaði, aðgengi og vegir, of miklir innviðir og gönguleiðirnar á svæðinu.

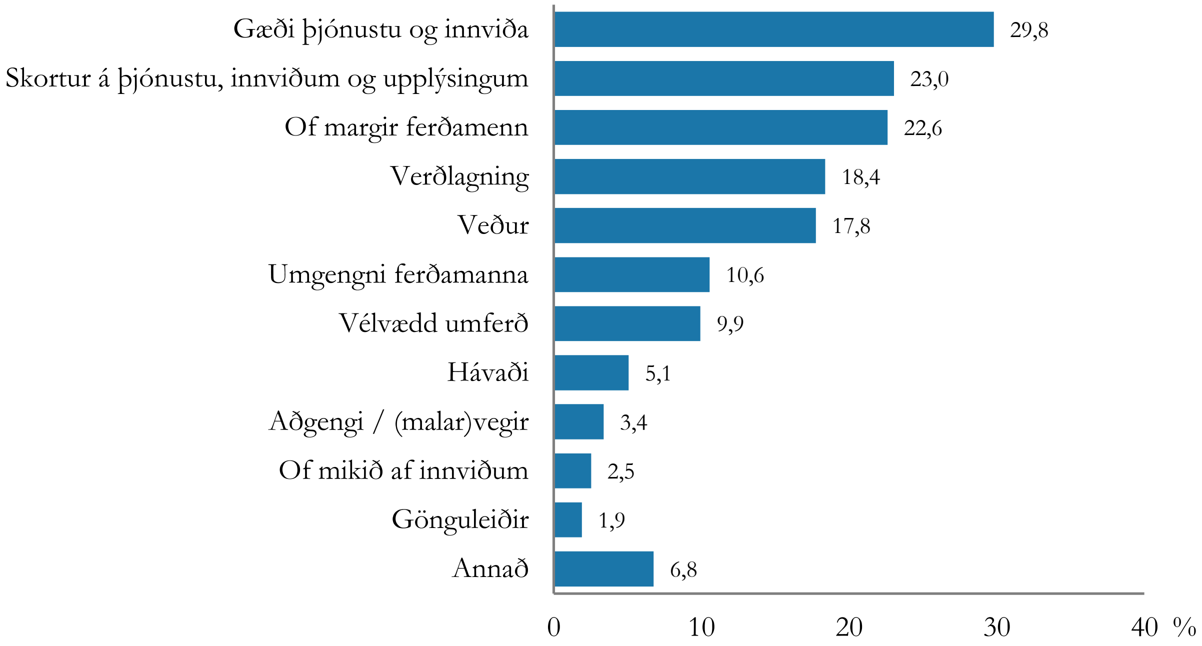

32. mynd. Þættir sem ollu sérstökum vonbrigðum árið 2019.

Í viðtölunum kom fram að það var fyrst og fremst veðrið sem olli vonbrigðum meðal viðmælenda. Margir voru almennt séð mjög ánægðir með dvölina en sögðu veðrið hafa skert upplifunina. Kona frá Hollandi sagði til að mynda: „Mér finnst umhverfið vera rosalega huggulegt, mér finnst virkilega fallegt hérna. Mér finnst gott að tjalda hér, hingað til hefur þetta verið gott. Fyrir utan veðrið." Ferðafélagi hennar bætti við: „Náttúran og umhverfið eru aðdráttarafl staðarins. Veðrið hefur mjög mikil áhrif á upplifunina. Þegar veðrið er gott getur maður notið þess allan daginn en ef það er rigning þá er það búið eftir einn til tvo tíma." Hann lýsti því að þau fóru í göngu upp að Brennisteinsöldu, en „það var virkilega skýjað og við sáum ekki neitt". Þau flýttu sér því

niður aftur og gátu ekki notið umhverfisins eins og þau höfðu vonast til. Hann sagði hins vegar: „Ef veðrið er betra þá er þetta virkilega einstakur staður til þess að fara í gönguferðir." Aðrir viðmælendur höfðu svipaða sögðu að segja. Annar karlmaður frá Hollandi sagði t.d.: „Það er mjög fallegt en það rigndi svo hryllilega að við gátum ekki beint notið umhverfisins, kalt, kalt, kalt."

Slæmt veður hafi einnig áhrif á það hvernig viðmælendur skynjuðu innviðina. Viðmælendur lýstu því að álag á þjónustusvæðið og innviðina væri meira í vondu veðri því þá leitaði fólk skjóls. Kona frá Þýskalandi lýsti því að það væri „mannmergð í sturtuhúsinu" þegar það rigndi, ekki vegna þess að fólk væri þá að fara í sturtu heldur væri það að leita þar skjóls. Karlmaður frá Hollandi sem var í Landmannalaugum í rigningu sagði: „Það er svo margt fólk hér að maður getur í rauninni ekki þurrkað fötin sín og maður getur ekki leitað skjóls þegar það er stormasamt." Ferðafélagi hans var sammála honum og sagðist óska eftir „smá meira skýli þegar það er rigning". Það voru einnig margir aðrir viðmælendur sem lentu í vandræðum með að þurrka fötin og skóna sína eftir að hafa lent í úrkomu og óskuðu eftir betri þurrkaðstöðu. Kona frá Kanada sagði:

> Til að vera alveg hreinskilin þá vorum við ekki með nóg pláss til þess að leggja fötin frá okkur því að það rigndi mikið í dag og við vorum alveg gegnumblaut. Mér finnst að það væri betra að hafa betri aðstöðu til þess.

Hún benti einnig á að álagið í eldhúsinu hafi verið mikið þegar það var leiðinlegt veður „þar sem það voru hópar sem komu og við höfðum engan stað til þess að fara með diskana okkar".

Einn viðmælandi frá Belgíu lýsti einnig yfir óánægju sinni vegna verðlags í Landmannalaugum. Hún var á ferðalagi með tveimur dætrum sínum og gisti í skálanum en henni þótti þjónustan heldur dýr miðað við þau þægindi sem fengust. Aðspurð um hvort að dvölin hefði verið í samræmi við væntingar hennar, svaraði hún:

> Já, fyrir utan það að maður borgar 9.000 krónur á mann fyrir hverja nótt. Ég bjóst ekki við því að við myndum þurfa að deila salernum hérna. Það er í lagi, en þá þarf líka að gera þetta meira þægilegt.

Sumir viðmælendur óskuðu eftir aukinni þjónustu. Kona frá Hollandi sem ferðaðist um Ísland á hjóli og tjaldaði í Landmannalaugum sagði t.d.: „Það væri gott fyrir okkur að hafa stærri búð, en ég held að flestum sé sama um það. Kannski væri gott að hafa fleiri staði til að sitja á eða eldhúsaðstöðu." Aðrir viðmælendur höfðu hins vegar vonast eftir því að þjónustustigið í Landmannalaugum væri lægra. Karlmaður frá Argentínu hefði til að mynda viljað sleppa því að hafa tjaldsvæði með tilheyrandi þjónustu á svæðinu og bætti við: „Mér finnst of mikið að hafa upplýsingamiðstöð fyrir ferðamenn, það er of mikið að hafa skrifstofu með fólki. Ég myndi bara hafa eldstæði. Klósett, með góðu viðhaldi, gætu verið þurrsalerni. Og það er allt og sumt." Tjaldsvæði væru „þægindaatriði", en þeim fylgdi alltaf önnur uppbygging sem væri ekki endilega æskileg. Hann varð fyrir vonbrigðum með að geta ekki tjaldað hvar sem er í Landmannalaugum:

> Mig langaði að geta tjaldað í óbyggðum en síðan sá ég að það er ekki hægt og það er í lagi. Ef það er mannmergð á staðnum, svona túristalega séð, þá fer fólk að eyðileggja plönturnar og ég skil að það sé bannað. Þannig að það er í lagi. En vanalega þá finnst mér gaman að tjalda í óbyggðum, bara að fara eitthvert og sofa, og taka alla þá ábyrgð sem við höfum sem tjaldmenn. Þú veist, reglan um að skilja ekkert eftir sig. [...] Þegar ég fyrst sá að það var ekki hægt að tjalda í óbyggðum þá var ég alveg „Ó svekkjandi ... mig langaði að gera það", en ég skil það. Það er í lagi.

Aðrir viðmælendur voru einnig svekktir en sýndu þjónustuframboðinu skilning í ljósi fjölda ferðamanna sem nýttu svæðið. Kona frá Finnlandi sagði til að mynda:

> Það er ljúft að tjalda hvar sem er. Mér finnst gaman að tjalda einhvers staðar í óbyggðum. En auðvitað skil ég að á svona svæði þar sem eru svona margir gestir þá verður að vera skilgreint tjaldsvæði. Annars væri algjört kaos, held ég.

Kona frá Póllandi sagði einnig: „Við gerum okkur grein fyrir því að tjaldsvæðið verður að vera hér og fyrst það er til staðar, þá er gott að hafa aðstöðu."

Annað sem olli viðmælendum óánægju í tengslum við innviði var hreinlæti, og var þá oftast nefnt að hreinlæti á salernunum og í sturtunum væri ábótavant. Kona frá Finnlandi sagði til að mynda: „Mér finnst kannski smá skítugt hérna, þ.e. klósettin, og maður getur kennt fólkinu um sem notar þau. Þannig að fólk er ekki að halda hlutunum eins hreinum og það gæti." Viðmælendur kvörtuðu einnig yfir því að þeir hefðu orðið varir við rusl sem aðrir ferðamenn skildu eftir sig, sem og aðra slæma umgengni af hálfu ferðamanna (sjá nánar kafla 5.5).

5.6.4 Ánægja með náttúru svæðisins

Flestir voru mjög ánægðir með náttúru svæðisins árið 2019 og lítill munur var á milli hópa (18. tafla). Þeir sem komu fótgangandi á svæðið voru þó síður ánægðir en þeir sem nýttu annan ferðamáta. Dagsgestir voru jafnframt ánægðari með náttúruna en þeir sem gistu á svæðinu.

18. tafla. Ánægja með náttúruna – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óánægð(ur)	2 Fremur óánægð(ur)	3 Hlutlaus	4 Fremur ánægð(ur)	5 Mjög ánægð(ur)	Meðaltal
	Alls	**1224**	**1,1%**	**1,5%**	**2,4%**	**15,1%**	**79,9%**	**4,71**
	Kona	605				12,6	82,8	4,74
	Karl	603				17,1	77,6	4,69
	Yngri en 25 ára	233				18,5	76,4	4,68
	25 til 34 ára	326				15,6	81,0	4,76
	35 til 44 ára	196			4,1	13,8	79,1	4,68
	45 til 54 ára	196				13,8	80,1	4,67
	55 til 64 ára	144		3,5		12,5	82,6	4,73
	65 ára eða eldri	52				15,4	82,7	4,77
	Ísland	81				9,9	86,4	4,78
	Frakkland	240				13,3	82,5	4,75
	Þýskaland	191				12,6	84,8	4,79
	Belgía/Holland	167		3,6		22,8	71,9	4,62
	USA/Canada	90			3,3	18,9	75,6	4,67
	Sviss/Austurríki	95				13,7	83,2	4,78
	Ítalía/Spánn	76				13,2	80,3	4,67
	Visegrád-lönd	61				11,5	86,9	4,84
	Norðurlönd	61		3,3	9,8	11,5	73,8	4,52
	Önnur lönd	148		3,4		16,9	77,7	4,69
	Hópferðabíll	578				14,9	81,3	4,75
	Bílaleigubíll	338				13,3	81,1	4,71
*	Eigin bíll	131				15,3	82,4	4,79
	Fótgangandi	85		4,7	4,7	21,2	68,2	4,51
	Annar ferðamáti	44				15,9	79,5	4,73
	Fjölskylda/maki	585				14,5	81,2	4,74
	Vinir/ættingjar	279				15,4	80,3	4,73
	Skipulögð hópferð	245				14,3	81,2	4,74
	Einn á ferð	48	6,3			16,7	72,9	4,48
*	Dagsgestur	438				11,0	85,4	4,79
	Næturgestur	744				17,2	77,4	4,68
	Komið áður	264				17,0	78,8	4,72
	Ekki komið áður	953				14,5	80,3	4,71
	Engin ganga	44			4,5	20,5	75,0	4,70
	3 klst. eða styttri	280				15,4	81,4	4,76
	3,1 til 6 klst.	364				13,2	82,7	4,75
	Lengri en 6 klst	368				14,9	80,2	4,71

5.6.5 Ánægja með göngustíga

Árið 2019 voru tæp 90% ánægð með göngustíga á svæðinu (19. tafla). Konur voru ánægðari með þá en karlar. Svarendur frá Visegrád-löndunum (Póllandi, Tékklandi, Slóvakíu og Ungverjalandi), auk Frakka, voru ánægðastir með göngustígana en einnig voru Norðurlandabúar, Bandaríkja- og Kanadamenn, auk Íslendinga, mjög ánægðir með stígana. Þeir sem síst voru ánægðir með göngustíga voru Belgar/Hollendingar og Spánverjar/Ítalir. Þeir sem höfðu komið áður á svæðið voru ánægðari með göngustígana en þeir sem voru í sinni fyrstu heimsókn. Margir þeirra sem ekki gengu um svæðið sögðust hlutlausir, en þeir voru samt sem áður líklegri til að vera óánægðari með göngustígana en þeir sem gengu um svæðið.

19. tafla. Ánægja með göngustíga – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óánægð(ur)	2 Fremur óánægð(ur)	3 Hlutlaus	4 Fremur ánægð(ur)	5 Mjög ánægð(ur)	Meðaltal
	Alls	**1182**	**0,8%**	**1,9%**	**8,5%**	**30,2%**	**58,5%**	**4,44**
*	Kona	578			8,0	27,3	62,3	4,49
	Karl	590			9,3	32,9	54,9	4,39
	Yngri en 25 ára	229			10,0	35,8	51,1	4,34
	25 til 34 ára	314			8,3	27,4	63,1	4,52
	35 til 44 ára	189			10,1	32,8	55,0	4,39
	45 til 54 ára	194		3,1	7,7	27,3	60,8	4,44
	55 til 64 ára	136		4,4	5,9	27,2	61,8	4,45
	65 ára eða eldri	45			8,9	46,7	44,4	4,36
*	Ísland	78			6,4	23,1	66,7	4,51
	Frakkland	234			3,4	25,2	70,1	4,63
	Þýskaland	182			8,2	38,5	51,1	4,38
	Belgía/Holland	164			14,6	39,0	43,3	4,22
	USA/Canada	87			12,6	23,0	64,4	4,52
	Sviss/Austurríki	91		3,3	6,6	35,2	53,8	4,37
	Ítalía/Spánn	75	4,0	4,0	9,3	28,0	54,7	4,25
	Visegrád-lönd	60			6,7	21,7	71,7	4,65
	Norðurlönd	59		3,4	6,8	22,0	67,8	4,54
	Önnur lönd	139			10,1	30,9	55,4	4,37
	Hópferðabíll	567			7,8	33,2	56,8	4,43
	Bílaleigubíll	326			7,1	24,5	64,7	4,49
	Eigin bíll	122			6,6	35,2	57,4	4,49
	Fótgangandi	84			17,9	26,2	53,6	4,31
	Annar ferðamáti	38			15,8	26,3	52,6	4,24
	Fjölskylda/maki	559			8,6	28,6	60,6	4,47
	Vinir/ættingjar	271		3,3	8,9	30,3	56,5	4,38
	Skipulögð hópferð	240			7,1	34,2	56,7	4,45
	Einn á ferð	48			8,3	20,8	68,8	4,56
	Dagsgestur	423			7,3	29,6	59,6	4,44
	Næturgestur	718			9,2	29,8	58,8	4,44
*	Komið áður	260			6,2	25,4	66,9	4,57
	Ekki komið áður	915			9,2	31,5	56,3	4,40
*	Engin ganga	39		5,1	15,4	35,9	41,0	4,08
	3 klst. eða styttri	269			8,6	31,2	58,0	4,44
	3,1 til 6 klst.	359			6,1	30,9	59,6	4,46
	Lengri en 6 klst	359			7,5	28,1	63,0	4,52

5.6.6 Ánægja með skilti og merkingar

Svarendur árið 2019 voru almennt ánægðir með skilti og merkingar á svæðinu en um 77% voru fremur eða mjög ánægð. Íslendingar, Norðurlandabúar, íbúar Visegrád-landanna (Póllands, Tékklands, Slóvakíu og Ungverjalands), Frakkar og Bandaríkja- og Kanadamenn voru ánægðastir með skilti og merkingar (20. tafla). Þeir sem höfðu áður komið á svæðið voru einnig ánægðari með þau en þeir sem voru í sinni fyrstu ferð í Landmannalaugar.

20. tafla. Ánægja með skilti og merkingar – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óánægð(ur)	2 Fremur óánægð(ur)	3 Hlutlaus	4 Fremur ánægð(ur)	5 Mjög ánægð(ur)	Meðaltal
	Alls	**1166**	**1,4%**	**4,9%**	**17,2%**	**35,8%**	**40,7%**	**4,10**
	Kona	570		4,6	16,5	33,3	44,4	4,15
	Karl	585		5,3	17,8	37,9	37,4	4,04
	Yngri en 25 ára	226	3,5	3,5	20,4	34,5	38,1	4,00
	25 til 34 ára	317		5,4	17,4	36,9	39,7	4,10
	35 til 44 ára	185		4,9	16,2	37,3	41,6	4,16
	45 til 54 ára	190		5,3	13,2	34,2	46,3	4,19
	55 til 64 ára	134		7,5	17,2	36,6	37,3	4,01
	65 ára eða eldri	43			18,6	37,2	39,5	4,09
	Ísland	79		3,8	11,4	29,1	54,4	4,32
	Frakkland	232		6,5	10,8	33,2	48,3	4,21
	Þýskaland	173		4,6	17,3	38,7	38,2	4,08
	Belgía/Holland	158			24,7	46,2	25,9	3,94
*	USA/Canada	90		4,4	16,7	33,3	45,6	4,20
	Sviss/Austurríki	88		5,7	13,6	44,3	34,1	4,02
	Ítalía/Spánn	72			30,6	26,4	37,5	3,93
	Visegrád-lönd	61		6,6	13,1	29,5	50,8	4,25
	Norðurlönd	58		5,2	13,8	27,6	53,4	4,29
	Önnur lönd	142	3,5	5,6	19,0	35,9	35,9	3,95
	Hópferðabíll	549		4,0	14,4	39,0	41,7	4,17
	Bílaleigubíll	324		4,9	20,7	32,4	39,8	4,03
	Eigin bíll	124		6,5	17,7	37,9	37,1	4,04
	Fótgangandi	82		6,1	20,7	30,5	41,5	4,05
	Annar ferðamáti	40		7,5	17,5	45,0	30,0	3,98
	Fjölskylda/maki	551		5,1	18,9	34,1	40,7	4,08
	Vinir/ættingjar	271		5,5	15,1	33,6	43,9	4,12
	Skipulögð hópferð	230		3,0	14,8	46,1	35,2	4,12
	Einn á ferð	49		6,1	16,3	26,5	51,0	4,22
	Dagsgestur	413		5,6	14,5	32,0	46,0	4,15
	Næturgestur	711		4,5	18,3	38,0	38,1	4,07
*	Komið áður	253		3,6	11,1	36,4	49,0	4,31
	Ekki komið áður	906		5,3	18,8	35,8	38,4	4,04
	Engin ganga	39		5,1	23,1	38,5	30,8	3,90
	3 klst. eða styttri	266		4,9	18,4	33,5	41,7	4,09
	3,1 til 6 klst.	349		5,2	16,6	37,2	39,0	4,06
	Lengri en 6 klst	357		4,5	14,8	36,1	43,4	4,16

5.6.7 Ánægja með þjónustu

Árið 2019 voru um 64% gesta fremur eða mjög ánægðir með þá þjónustu sem stendur til boða í Landmannalaugum (21. tafla). Konur voru ánægðari en karlar. Jafnframt var elsti hópur svarenda, þ.e. 65 ára og eldri, síður ánægður með þjónustuna en aðrir aldurshópar. Íslendingar voru mun ánægðari en Spánverjar/Ítalir, og Belgar/Hollendingar voru síst ánægðir. Þeir sem voru einir á ferð voru ánægðari með þjónustu á svæðinu en þeir sem ferðuðust með öðrum – sérstaklega þeir sem voru í skipulagðri hópferð. Þeir sem höfðu komið áður á svæðið voru jafnframt ánægðari með þjónustuna en þeir sem voru í sinni fyrstu heimsókn.

21. tafla. Ánægja með þjónustu – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óánægð(ur)	2 Fremur óánægð(ur)	3 Hlutlaus	4 Fremur ánægð(ur)	5 Mjög ánægð(ur)	Meðaltal
	Alls	**1156**	**1,7%**	**7,4%**	**26,6%**	**33,8%**	**30,4%**	**3,84**
*	Kona	570		7,2	24,2	32,6	34,4	3,91
	Karl	572		7,9	29,0	34,6	26,9	3,77
	Yngri en 25 ára	225		8,0	26,2	28,9	36,0	3,91
	25 til 34 ára	315		6,7	24,4	38,7	29,8	3,91
*	35 til 44 ára	182	3,8	5,5	28,0	31,3	31,3	3,81
	45 til 54 ára	189		7,9	28,0	25,4	36,5	3,86
	55 til 64 ára	132		9,1	25,0	43,9	19,7	3,70
	65 ára eða eldri	40	5,0	12,5	30,0	37,5	15,0	3,45
	Ísland	77			18,2	19,5	58,4	4,31
	Frakkland	232		7,8	23,3	37,1	30,2	3,86
	Þýskaland	170		8,8	26,5	38,8	25,3	3,79
	Belgía/Holland	159		9,4	36,5	39,0	13,8	3,55
*	USA/Canada	84		8,3	20,2	31,0	40,5	4,04
	Sviss/Austurríki	82		6,1	19,5	39,0	32,9	3,94
	Ítalía/Spánn	73		15,1	39,7	28,8	13,7	3,36
	Visegrád-lönd	61			29,5	29,5	37,7	4,00
	Norðurlönd	58			22,4	29,3	44,8	4,14
	Önnur lönd	146	4,1	6,8	26,0	30,1	32,9	3,81
	Hópferðabíll	548		7,8	26,3	33,2	30,7	3,83
	Bílaleigubíll	322		8,1	26,7	33,9	30,1	3,84
	Eigin bíll	118		4,2	22,9	29,7	41,5	4,05
	Fótgangandi	82		6,1	24,4	42,7	25,6	3,85
	Annar ferðamáti	43	4,7	11,6	18,6	41,9	23,3	3,67
	Fjölskylda/maki	549		6,6	25,5	33,2	33,7	3,92
*	Vinir/ættingjar	269		6,3	23,4	36,1	32,7	3,92
	Skipulögð hópferð	227	3,1	12,3	29,5	35,2	19,8	3,56
	Einn á ferð	50	4,0	4,0	14,0	24,0	54,0	4,20
	Dagsgestur	396		6,6	29,5	27,8	34,1	3,85
	Næturgestur	719		7,8	24,5	37,0	29,1	3,84
*	Komið áður	253		5,1	22,9	32,8	38,3	4,03
	Ekki komið áður	896		8,1	27,6	34,3	28,1	3,79
	Engin ganga	38			31,6	34,2	31,6	3,95
	3 klst. eða styttri	258	3,1	8,9	27,9	30,6	29,5	3,74
	3,1 til 6 klst.	340		7,9	28,2	32,9	30,0	3,83
	Lengri en 6 klst	361		5,8	24,4	37,4	31,3	3,92

5.6.8 Ánægja með gistiaðstöðu

Um 52% voru fremur eða mjög ánægð með gistiaðstöðuna í Landmannalaugum árið 2019, 40% voru hlutlaus og rúm 8% voru óánægð (22. tafla). Íslendingar voru ánægðastir og fylgdu Bandaríkja- og Kanadamenn, auk Norðurlandabúa, fast á eftir. Aftur á móti voru Ítalir og Spánverjar ásamt Belgum og Hollendingum voru síst ánægðir. Þeir sem voru einir á ferð voru ánægðari með gistiaðstöðuna en þeir sem höfðu ferðafélaga og þeir sem voru í lengri en sex klukkustunda gönguferðum voru ánægðari en þeir sem voru í styttri gönguferðum.

22. tafla. Ánægja með gistiaðstöðu – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óánægð(ur)	2 Fremur óánægð(ur)	3 Hlutlaus	4 Fremur ánægð(ur)	5 Mjög ánægð(ur)	Meðaltal
	Alls	**976**	**1,7%**	**6,7%**	**39,9%**	**31,1%**	**20,6%**	**3,62**
	Kona	468		5,3	41,9	29,1	22,0	3,64
	Karl	497		7,8	38,2	33,0	19,1	3,60
	Yngri en 25 ára	200		3,0	38,5	33,5	23,0	3,73
	25 til 34 ára	282		6,4	39,7	30,9	21,6	3,65
	35 til 44 ára	153		7,8	43,8	27,5	19,0	3,54
	45 til 54 ára	148		6,1	39,2	33,1	19,6	3,62
	55 til 64 ára	112		12,5	39,3	26,8	19,6	3,50
	65 ára eða eldri	24		4,2	41,7	33,3	20,8	3,71
	Ísland	69		4,3	31,9	30,4	33,3	3,93
	Frakkland	190		4,7	37,9	34,2	22,1	3,72
	Þýskaland	117		5,1	41,9	32,5	18,8	3,62
	Belgía/Holland	153		13,1	41,2	32,7	10,5	3,35
*	USA/Canada	81		6,2	30,9	34,6	27,2	3,80
	Sviss/Austurríki	64	3,1	4,7	43,8	29,7	18,8	3,56
	Ítalía/Spánn	62	4,8	9,7	50,0	17,7	17,7	3,34
	Visegrád-lönd	49		4,1	46,9	24,5	22,4	3,61
	Norðurlönd	51		5,9	37,3	29,4	27,5	3,78
	Önnur lönd	129		6,2	38,8	32,6	20,9	3,65
	Hópferðabíll	454		8,6	35,0	35,0	20,3	3,65
	Bílaleigubíll	277		4,7	46,6	26,0	20,2	3,57
	Eigin bíll	95			45,3	30,5	20,0	3,64
	Fótgangandi	80		7,5	32,5	35,0	23,8	3,73
	Annar ferðamáti	36			52,8	30,6	11,1	3,44
	Fjölskylda/maki	460		5,0	43,5	30,9	18,9	3,60
*	Vinir/ættingjar	238		4,2	37,4	34,5	22,3	3,71
	Skipulögð hópferð	185		13,0	35,7	30,3	18,9	3,51
	Einn á ferð	42		4,8	31,0	28,6	35,7	3,95
	Dagsgestur	269		5,2	48,7	24,2	20,4	3,57
	Næturgestur	674		7,4	36,2	33,7	20,8	3,64
	Komið áður	212			39,2	33,0	23,1	3,73
	Ekki komið áður	758		7,7	40,1	30,7	19,8	3,59
	Engin ganga	30	3,3	3,3	46,7	23,3	23,3	3,60
*	3 klst. eða styttri	202	3,0	3,0	44,6	32,2	17,3	3,58
	3,1 til 6 klst.	266	3,4	7,5	43,2	26,3	19,5	3,51
	Lengri en 6 klst	331		6,0	35,6	36,0	22,4	3,75

5.6.9 Ánægja með salernisaðstöðu

Rúmlega helmingur gesta var fremur eða mjög ánægður með salernisaðstöðu í Landmannalaugum árið 2019 en um fjórðungur var óánægður með hana (23. tafla). Ítalir og Spánverjar voru óánægðastir með salerni og þarnæst Belgar og Hollendingar. Norðurlandabúar, Bandaríkja- og Kanadamenn, Íslendingar og Frakkar voru fremur ánægðir með salernisaðstöðuna. Þeir sem voru á ferð með fjölskyldum sínum eða maka og þeir sem voru í skipulögðum hópferðum voru óánægðari með salernisaðstöðu en þeir sem ferðuðust einir eða með vinum og ættingjum. Þeir sem höfðu komið á svæðið áður voru ánægðari með salernin en þeir sem ekki höfðu komið áður í Landmannalaugar.

23. tafla. Ánægja með salernisaðstöðu – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óánægð(ur)	2 Fremur óánægð(ur)	3 Hlutlaus	4 Fremur ánægð(ur)	5 Mjög ánægð(ur)	Meðaltal
	Alls	**1193**	**8,5%**	**17,3%**	**21,4%**	**31,4%**	**21,5%**	**3,40**
	Kona	595	9,2	17,3	20,7	30,3	22,5	3,39
	Karl	583	7,9	16,8	21,8	32,9	20,6	3,42
	Yngri en 25 ára	229	7,9	17,5	21,8	30,1	22,7	3,42
	25 til 34 ára	320	7,2	14,1	22,8	34,1	21,9	3,49
	35 til 44 ára	187	9,1	18,2	24,1	27,8	20,9	3,33
	45 til 54 ára	198	8,6	19,2	17,7	31,3	23,2	3,41
	55 til 64 ára	138	8,7	21,0	19,6	31,9	18,8	3,31
	65 ára eða eldri	45	13,3	17,8	17,8	24,4	26,7	3,33
*	Ísland	76	7,9	13,2	17,1	27,6	34,2	3,67
	Frakkland	234	5,1	13,7	20,9	35,9	24,4	3,61
	Þýskaland	182	5,5	22,5	28,0	31,3	12,6	3,23
	Belgía/Holland	166	11,4	24,1	25,3	30,7	8,4	3,01
	USA/Canada	90	5,6	12,2	17,8	36,7	27,8	3,69
	Sviss/Austurríki	89	11,2	15,7	15,7	29,2	28,1	3,47
	Ítalía/Spánn	73	21,9	23,3	19,2	21,9	13,7	2,82
	Visegrád-lönd	61	9,8	14,8	18,0	29,5	27,9	3,51
	Norðurlönd	59	5,1	10,2	20,3	32,2	32,2	3,76
	Önnur lönd	149	9,4	14,8	18,1	31,5	26,2	3,50
	Hópferðabíll	572	7,3	18,5	19,4	31,6	23,1	3,45
	Bílaleigubíll	328	10,7	16,8	22,9	29,3	20,4	3,32
	Eigin bíll	123	8,9	16,3	20,3	36,6	17,9	3,38
	Fótgangandi	81	4,9	16,0	23,5	27,2	28,4	3,58
	Annar ferðamáti	42	7,1	14,3	28,6	40,5	9,5	3,31
*	Fjölskylda/maki	570	9,5	16,7	21,2	32,6	20,0	3,37
	Vinir/ættingjar	270	4,4	11,5	22,2	34,8	27,0	3,69
	Skipulögð hópferð	237	9,7	27,0	20,3	26,2	16,9	3,14
	Einn á ferð	50	8,0	10,0	20,0	24,0	38,0	3,74
	Dagsgestur	418	8,9	16,3	23,4	30,1	21,3	3,39
	Næturgestur	735	8,2	17,8	20,5	32,0	21,5	3,41
*	Komið áður	257	6,2	14,8	19,1	35,4	24,5	3,57
	Ekki komið áður	929	9,0	18,1	22,0	30,2	20,7	3,35
	Engin ganga	43	4,7	20,9	30,2	32,6	11,6	3,26
	3 klst. eða styttri	269	10,4	14,9	23,0	30,9	20,8	3,37
	3,1 til 6 klst.	354	10,5	17,5	23,4	28,5	20,1	3,30
	Lengri en 6 klst	362	4,7	17,7	19,1	36,7	21,8	3,53

5.6.10 Ánægja með sturtuaðstöðu

Um 40% voru fremur eða mjög ánægð með sturtuaðstöðuna en tæplega fjórðungur óánægður (24. tafla). Líkt og með salernisaðstöðu voru Spánverjar og Ítalir óánægðastir með sturtuaðstöðu á svæðinu ásamt Belgum og Hollendingum en Íslendingar, Norðurlandabúar og Bandaríkja- og Kanadamenn voru aftur á móti ánægðastir. Þeir sem voru einir á ferð voru ánægðari með sturtuaðstöðuna en þeir sem höfðu ferðafélaga, þeir sem höfðu komið áður á svæðið voru ánægðari en þeir sem voru í sinni fyrstu heimsókn og þeir sem voru í meðallöngum gönguferðum (3,1 til 6 klst.) voru óánægðari en þeir sem gengu styttra eða lengra.

24. tafla. Ánægja með sturtuaðstöðu – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óánægð(ur)	2 Fremur óánægð(ur)	3 Hlutlaus	4 Fremur ánægð(ur)	5 Mjög ánægð(ur)	Meðaltal
	Alls	**1009**	**8,2%**	**15,3%**	**35,6%**	**24,3%**	**16,7%**	**3,26**
	Kona	484	8,9	16,7	34,7	21,3	18,4	3,24
	Karl	514	7,8	13,6	36,4	27,2	15,0	3,28
	Yngri en 25 ára	210	8,1	17,6	30,5	28,6	15,2	3,25
	25 til 34 ára	284	8,5	13,4	38,4	22,9	16,9	3,26
	35 til 44 ára	154	11,0	16,9	39,6	15,6	16,9	3,10
	45 til 54 ára	160	5,6	16,3	28,8	28,1	21,3	3,43
	55 til 64 ára	109	8,3	14,7	40,4	21,1	15,6	3,21
	65 ára eða eldri	26	7,7	7,7	50,0	19,2	15,4	3,27
	Ísland	64	3,1	3,1	37,5	26,6	29,7	3,77
	Frakkland	205	4,9	16,6	30,2	32,2	16,1	3,38
	Þýskaland	134	6,0	18,7	41,0	20,9	13,4	3,17
	Belgía/Holland	150	10,7	20,7	36,7	25,3	6,7	2,97
*	USA/Canada	77	5,2	6,5	37,7	28,6	22,1	3,56
	Sviss/Austurríki	60	15,0	13,3	36,7	15,0	20,0	3,12
	Ítalía/Spánn	64	14,1	18,8	45,3	14,1	7,8	2,83
	Visegrád-lönd	54	16,7	13,0	29,6	18,5	22,2	3,17
	Norðurlönd	56	7,1	8,9	28,6	32,1	23,2	3,55
	Önnur lönd	134	9,0	17,9	32,8	19,4	20,9	3,25
	Hópferðabíll	469	6,8	16,8	33,7	24,9	17,7	3,30
	Bílaleigubíll	279	10,4	17,2	36,2	21,5	14,7	3,13
	Eigin bíll	105	9,5	5,7	35,2	33,3	16,2	3,41
	Fótgangandi	81	8,6	13,6	37,0	19,8	21,0	3,31
	Annar ferðamáti	36	8,3	11,1	44,4	27,8	8,3	3,17
	Fjölskylda/maki	474	9,3	13,9	37,3	24,1	15,4	3,22
*	Vinir/ættingjar	240	3,3	13,3	37,1	28,8	17,5	3,44
	Skipulögð hópferð	193	11,4	23,8	28,5	21,8	14,5	3,04
	Einn á ferð	45	6,7		35,6	17,8	37,8	3,78
*	Dagsgestur	291	5,5	8,9	44,0	21,6	19,9	3,42
	Næturgestur	686	9,6	17,6	32,2	25,2	15,3	3,19
*	Komið áður	224	4,9	11,6	31,7	30,4	21,4	3,52
	Ekki komið áður	779	9,0	16,4	36,6	22,7	15,3	3,19
	Engin ganga	31		12,9	48,4	29,0	9,7	3,35
*	3 klst. eða styttri	209	11,0	4,3	40,7	23,4	20,6	3,38
	3,1 til 6 klst.	283	11,3	15,9	38,9	20,8	13,1	3,08
	Lengri en 6 klst	338	5,3	20,4	31,7	27,5	15,1	3,27

5.7 Flokkun ferðamanna með hliðsjón af viðhorfskvarðanum

Í kafla 3.4 er sagt frá viðhorfskvarðanum (e. *the purist scale*) og skiptingu ferðamanna í hópana eindregna náttúrusinna (e. *strong purists*), náttúrusinna (e. *moderate purists*), almenna ferðamenn (e. *neutralists*) og þjónustusinna (e. *non purists*) með hliðsjón af óskum þeirra um umhverfisgæði, uppbyggingu og þjónustu. Með hliðsjón af viðhorfskvarðanum virðist sem ferðamenn í Landmannalaugum verði einsleitari hópur með árunum. Árið 2000 var jöfnust skipting í flokka viðhorfskvarðans: Um 29% flokkuðust ferðamanna sem náttúrusinnar, 47% almennir ferðamenn og 25% þjónustusinnar. Árin 2009 og 2019 fjölgaði þeim sem flokkuðust sem almennir ferðamenn en hlutfall þjónustu- og náttúrsinna var lægra (33. mynd).

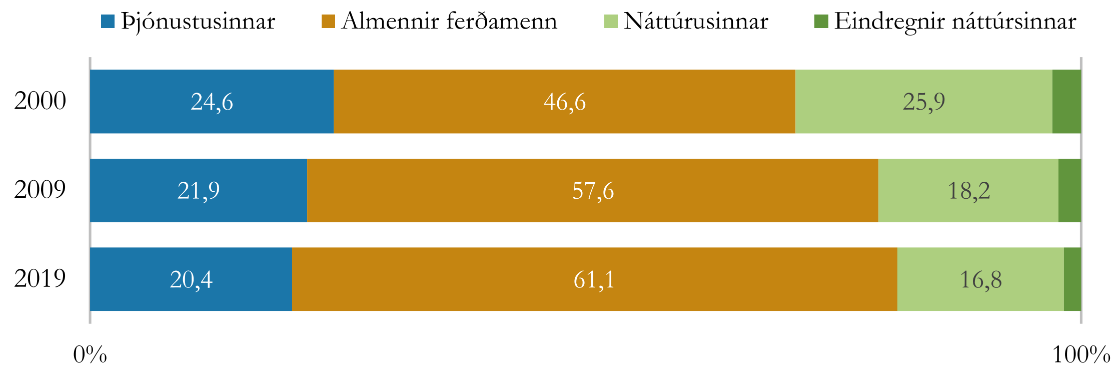

33. mynd. Flokkun ferðamanna eftir viðhorfskvarða – þróun milli ára.

Af þeim fjórtán þáttum sem eru á viðhorfskvarðanum þótti það að upplifa óraskaða náttúru sá mikilvægasti öll árin en þar næst komu kyrrð og ró (34. mynd). Merktar gönguleiðir, að ganga án þess að sjá mannvirki (önnur en fjallaskála), skipulögð tjaldsvæði, að sjá engin ummerki um utanvegaakstur og að skoðunarverðir staðir séu merktir þóttu einnig fremur mikilvæg atriði öll árin. Síst mikilvægir þóttu áningarstaðir (bekkir og borð), að geta tjaldað án þess að sjá aðra ferðamenn og að mega tjalda hvar sem er innan svæðisins. Árið 2019 hafði orðið mikil breyting á nokkrum þáttum, en þá voru merktar gönguleiðir, lagðir göngustígar, göngubrýr og áningarstaðir álitin mikilvægari en áður. Jafnframt þótti það að sjá fáa aðrir ferðamenn mun mikilvægara en áður.

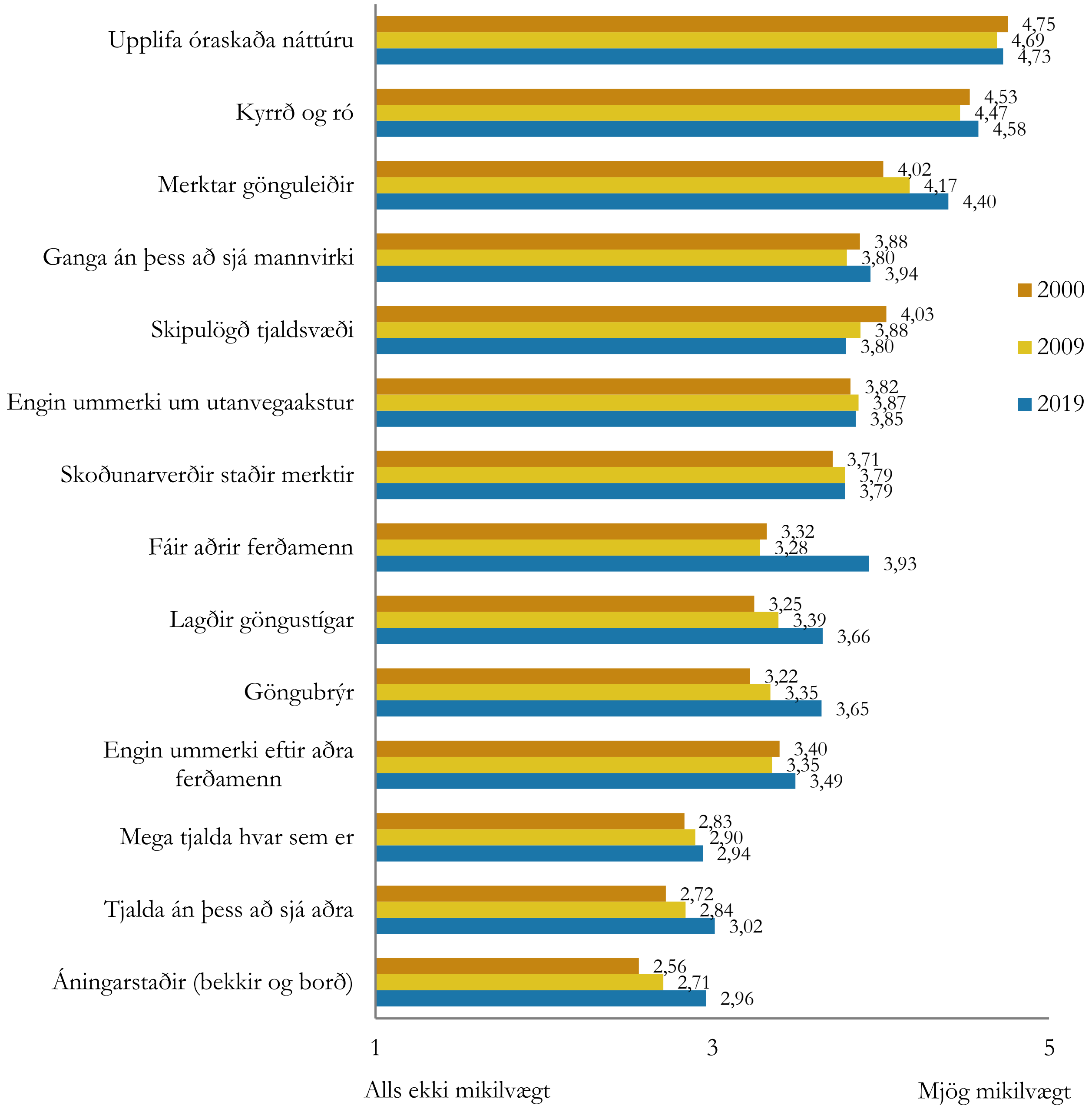

34. mynd. Mikilvægi allra þátta viðhorfskvarðans – yfirlit.

5.7.1 Að upplifa óraskaða náttúru

Yfir 90% svarenda öll árin þótti mikilvægt að upplifa óraskaða náttúru og ekki var marktækur munur á meðaltali eftir árum (ANOVA próf: F= 1,810; p = 0,164).

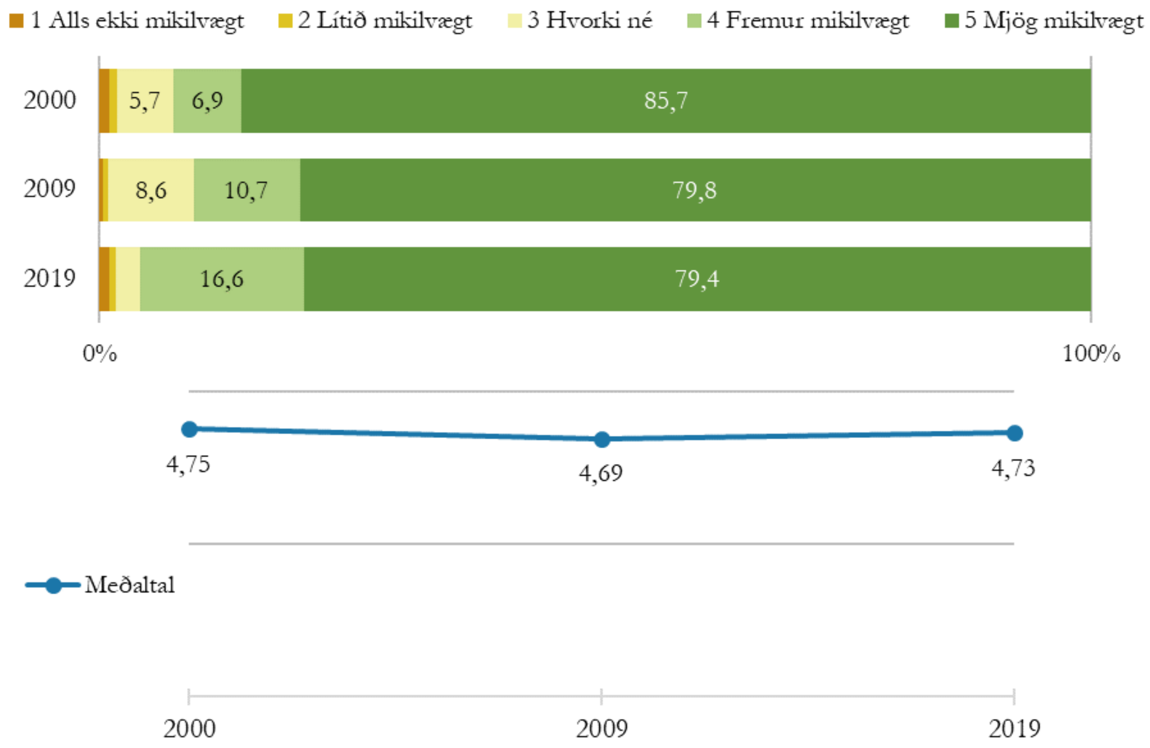

35. mynd. Mikilvægi þess að upplifa óraskaða náttúru – þróun milli ára.

Árið 2019 var ekki mikill munur milli hópa hvað varðar mikilvægi þess að upplifa óraskaða náttúru en þó þótti þeim sem notuðu „annan ferðamáta“, t.d. reiðhjól og mótorhjól, það ekki jafn mikilvægt og þeim sem komu með bifreiðum eða fótgangandi (25. tafla). Þá fannst þeim sem gengu ekki um svæðið síður mikilvægt að upplifa óraskaða náttúru en þeim sem gengu um það.

25. tafla. Mikilvægi þess að upplifa óraskaða náttúru – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

	N	1 Alls ekki mikilvægt	2 Lítið mikilvægt	3 Hvorki né	4 Fremur mikilvægt	5 Mjög mikilvægt	Meðaltal
Alls	**1206**	**0,9%**	**0,7%**	**2,5%**	**16,6%**	**79,4%**	**4,73**
Kona	599				15,0	81,3	4,75
Karl	593				17,7	78,1	4,72
Yngri en 25 ára	231			4,3	16,5	77,5	4,69
25 til 34 ára	314				16,2	80,9	4,77
35 til 44 ára	198				19,2	75,8	4,66
45 til 54 ára	197				17,8	78,2	4,73
55 til 64 ára	146				19,2	76,7	4,68
65 ára eða eldri	50				14,0	84,0	4,82
Ísland	83				22,9	75,9	4,75
Frakkland	235				13,2	85,1	4,81
Þýskaland	187				15,5	80,2	4,73
Belgía/Holland	167				21,0	76,6	4,73
USA/Canada	94				14,9	83,0	4,81
Sviss/Austurríki	93			5,4	19,4	72,0	4,58
Ítalía/Spánn	73			4,1	26,0	68,5	4,62
Visegrád-lönd	58				15,5	81,0	4,74
Norðurlönd	60			5,0	11,7	80,0	4,65
Önnur lönd	141			5,0	12,8	80,1	4,70
Hópferðabíll	587				15,2	81,6	4,75
Bílaleigubíll	334				18,3	77,8	4,72
* Eigin bíll	134				18,7	77,6	4,73
Fótgangandi	91				14,3	80,2	4,73
Annar ferðamáti	44	4,5		6,8	25,0	63,6	4,43
Fjölskylda/maki	595				18,3	77,1	4,70
Vinir/ættingjar	282				13,1	83,3	4,78
Skipulögð hópferð	243				16,9	80,7	4,76
Einn á ferð	50				18,0	80,0	4,74
Dagsgestur	425				19,3	76,5	4,68
Næturgestur	741				15,1	81,1	4,75
Komið áður	260				16,2	81,5	4,77
Ekki komið áður	939				16,8	78,6	4,71
Engin ganga	43	7,0		9,3	18,6	65,1	4,35
* 3 klst. eða styttri	276			4,0	19,9	75,0	4,68
3,1 til 6 klst.	356				18,3	78,7	4,72
Lengri en 6 klst	362				12,7	84,0	4,79

5.7.2 Kyrrð og ró

Ferðamönnunum öll árin þótti mikilvægt að hafa kyrrð og ró á ferðum sínum um svæðið. Hærra hlutfalli svarenda þótti þetta atriði mikilvægt árið 2019 en árin á undan (36. mynd). Munur á meðaltölum áranna 2009 og 2019 er marktækur (ANOVA próf: F= 4,941; p = 0,007).

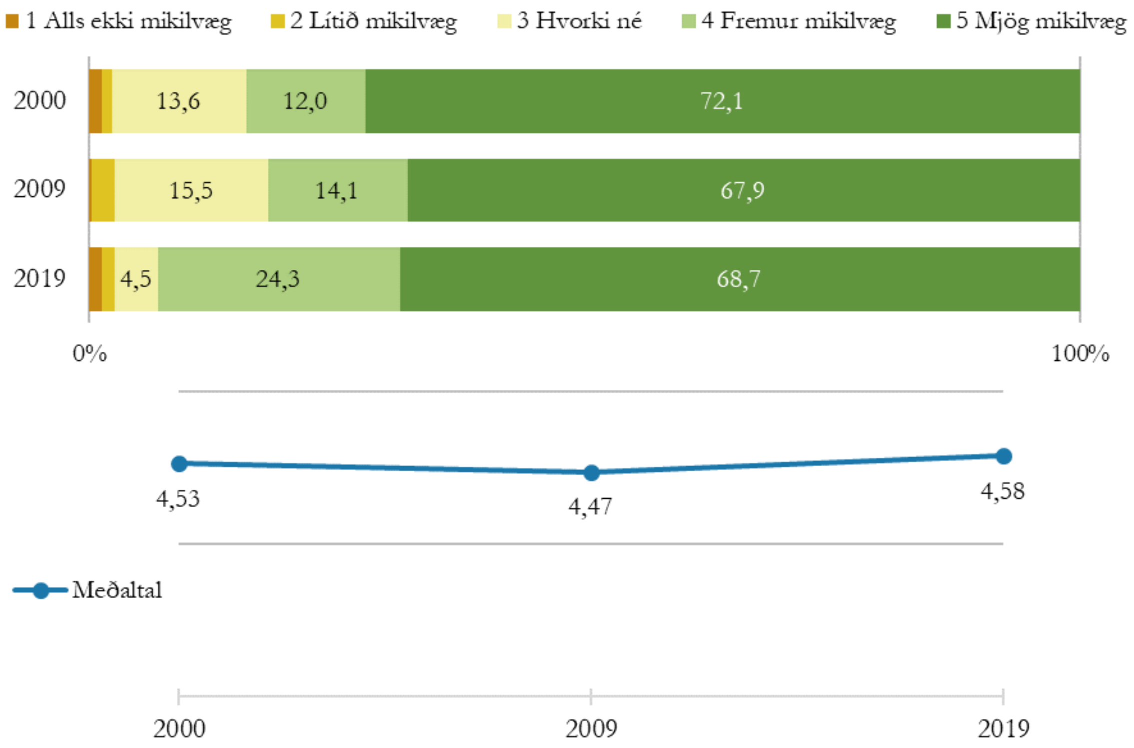

36. mynd. Mikilvægi þess að hafa kyrrð og ró – þróun milli ára.

Árið 2019 þótti konum mikilvægara en körlum að hafa kyrrð og ró á ferðum sínum um svæðið og tveimur aldurshópum, 25-34 ára og 45-54 ára þótti það mikilvægara en öðrum (26. tafla). Þeir sem notuðu „annan ferðamáta“, t.d. reiðhjól eða fjórhjól, töldu síður mikilvægt að hafa kyrrð og ró en þeir sem ferðuðust með öðrum hætti. Þeir sem gengu ekki um svæðið lögðu jafnframt minni áherslu á að hafa kyrrð og ró en hinum sem gengu um það.

26. tafla. Mikilvægi þess að hafa kyrrð og ró – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Alls ekki mikilvægt	2 Lítið mikilvægt	3 Hvorki né	4 Fremur mikilvægt	5 Mjög mikilvægt	Meðaltal
	Alls	**1208**	**1,2%**	**1,2%**	**4,5%**	**24,3%**	**68,7%**	**4,58**
*	Kona	597				20,1	74,7	4,66
	Karl	597			6,0	28,3	63,1	4,51
	Yngri en 25 ára	230			6,1	25,7	65,2	4,52
	25 til 34 ára	316				23,7	71,2	4,65
*	35 til 44 ára	200			5,5	25,5	65,0	4,49
	45 til 54 ára	196				25,5	70,9	4,65
	55 til 64 ára	144				27,1	66,7	4,56
	65 ára eða eldri	49			10,2	24,5	61,2	4,41
	Ísland	84				28,6	65,5	4,55
	Frakkland	236				18,2	78,4	4,74
	Þýskaland	186			4,8	27,4	64,0	4,49
	Belgía/Holland	167			6,0	34,1	58,7	4,50
*	USA/Canada	94				22,3	74,5	4,71
	Sviss/Austurríki	91			5,5	30,8	61,5	4,49
	Ítalía/Spánn	74			6,8	20,3	70,3	4,58
	Visegrád-lönd	59		5,1		18,6	72,9	4,56
	Norðurlönd	60	5,0		8,3	16,7	66,7	4,37
	Önnur lönd	141			4,3	22,0	71,6	4,62
	Hópferðabíll	587				23,9	71,2	4,63
	Bílaleigubíll	336			6,0	24,7	67,0	4,55
*	Eigin bíll	133				25,6	66,9	4,54
	Fótgangandi	92			5,4	26,1	67,4	4,60
	Annar ferðamáti	44	9,1		11,4	22,7	56,8	4,18
	Fjölskylda/maki	594			5,1	25,6	66,7	4,55
	Vinir/ættingjar	283				22,6	70,3	4,59
	Skipulögð hópferð	244				23,8	71,7	4,65
	Einn á ferð	51				19,6	74,5	4,65
	Dagsgestur	426			4,0	25,4	67,1	4,54
	Næturgestur	741			4,9	23,5	69,8	4,60
	Komið áður	261			4,6	24,1	69,0	4,58
	Ekki komið áður	939			4,4	24,5	68,6	4,58
	Engin ganga	44	9,1		15,9	13,6	59,1	4,11
*	3 klst. eða styttri	274			4,7	25,9	65,7	4,53
	3,1 til 6 klst.	355			4,2	27,3	66,2	4,56
	Lengri en 6 klst	365				21,6	73,2	4,66

5.7.3 Merktar gönguleiðir

Mikilvægi merktra gönguleiða jókst mikið milli mælinga, en árið 2000 voru þær mikilvægar fyrir 62% svarenda, 2009 70% og árið 2019 þótti 86% þær vera mikilvægar (37. mynd). Munur á meðaltölum allra ára er marktækur (ANOVA próf: F= 27,073; p < 0,001).

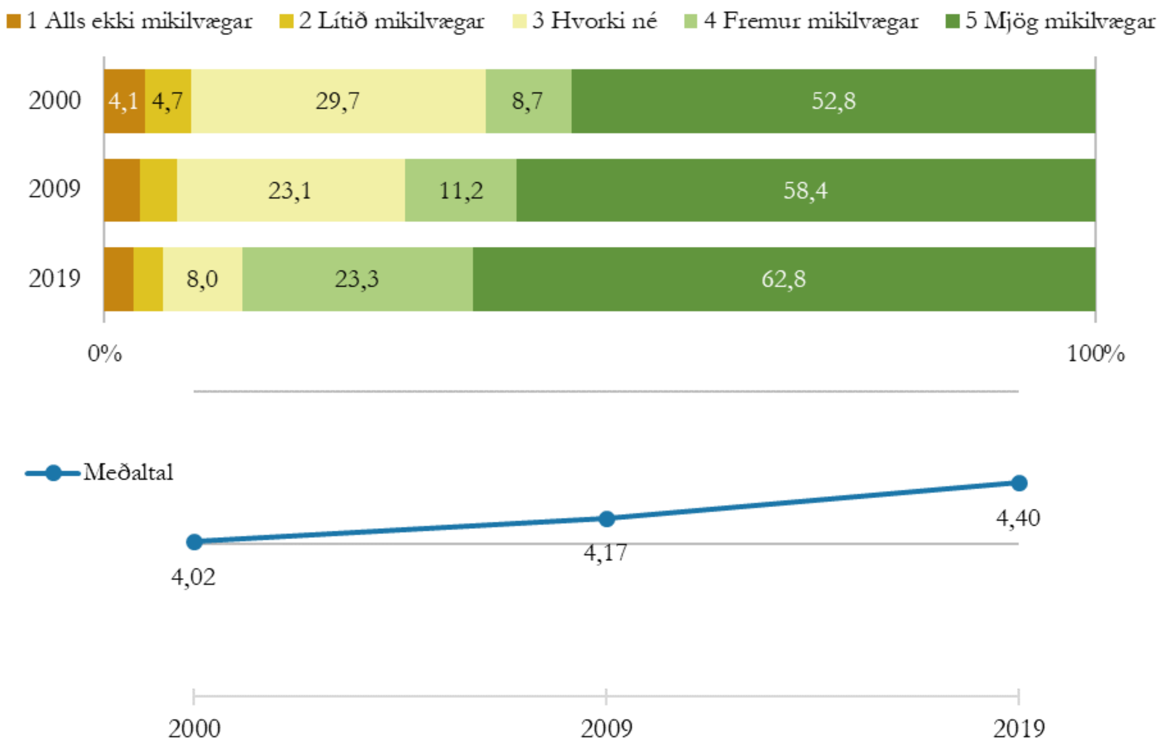

37. mynd. Mikilvægi merktra gönguleiða – þróun milli ára.

Árið 2019 þótti konum merktar gönguleiðir mikilvægari en körlum og svarendum yngri en 25 ára fannst þær síður mikilvægar en öðrum aldurshópum (27. tafla). Norðurlandabúum þóttu merktar gönguleiðir síður mikilvægar en svarendum af flestu öðru þjóðerni og Svisslendingum og Austurríkismönnum þóttu þær ekki heldur jafn mikilvægar og öðrum. Þeir sem notuðu „annan ferðamáta“, t.d. reiðhjól eða mótorhjól, töldu síður mikilvægt að gönguleiðir væru merktar en þeir sem ferðuðust á annan hátt. Jafnframt þótti þeim sem ekki gengu um svæðið merktar gönguleiðir síður vera mikilvægar en þeim sem gengu um svæðið.

27. tafla. Mikilvægi merktra gönguleiða – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Alls ekki mikilvægar	2 Lítið mikilvægar	3 Hvorki né	4 Fremur mikilvægar	5 Mjög mikilvægar	Meðaltal
	Alls	**1218**	**2,9%**	**3,0%**	**8,0%**	**23,3%**	**62,8%**	**4,40**
*	Kona	604			4,1	20,0	71,2	4,55
	Karl	600			12,0	26,5	54,5	4,25
	Yngri en 25 ára	232		4,3	10,8	28,9	52,6	4,23
	25 til 34 ára	317			8,8	24,0	64,0	4,48
*	35 til 44 ára	201	4,5		5,5	25,9	61,2	4,36
	45 til 54 ára	200			9,5	20,0	65,0	4,43
	55 til 64 ára	146	4,8		4,1	21,9	67,8	4,47
	65 ára eða eldri	51			9,8	9,8	74,5	4,51
	Ísland	84			7,1	22,6	64,3	4,42
	Frakkland	237			9,3	22,4	64,1	4,44
	Þýskaland	188			5,3	22,9	66,5	4,49
	Belgía/Holland	167			6,0	33,5	56,3	4,39
*	USA/Canada	96			6,3	19,8	70,8	4,58
	Sviss/Austurríki	95	5,3	6,3	10,5	17,9	60,0	4,21
	Ítalía/Spánn	74				21,6	74,3	4,69
	Visegrád-lönd	59			5,1	25,4	66,1	4,53
	Norðurlönd	60	8,3	5,0	18,3	30,0	38,3	3,85
	Önnur lönd	142	4,9		12,0	16,2	64,1	4,32
	Hópferðabíll	593			6,7	22,8	66,6	4,51
	Bílaleigubíll	339			7,7	24,8	62,2	4,42
*	Eigin bíll	134	5,2		12,7	20,9	59,0	4,26
	Fótgangandi	91		7,7	7,7	29,7	52,7	4,23
	Annar ferðamáti	45	15,6	4,4	11,1	20,0	48,9	3,82
	Fjölskylda/maki	600			7,3	24,0	63,5	4,44
	Vinir/ættingjar	285			9,5	23,2	61,4	4,38
	Skipulögð hópferð	245	4,5		7,3	22,9	63,7	4,40
	Einn á ferð	52			5,8	25,0	61,5	4,37
	Dagsgestur	432			6,9	19,2	68,1	4,46
	Næturgestur	743			9,2	25,0	59,8	4,36
	Komið áður	263			9,9	24,3	58,9	4,32
	Ekki komið áður	947			7,5	22,9	64,1	4,43
	Engin ganga	43	14,0	4,7	14,0	16,3	51,2	3,86
*	3 klst. eða styttri	281			8,5	20,3	66,5	4,46
	3,1 til 6 klst.	359			5,8	26,2	61,8	4,41
	Lengri en 6 klst	366			8,7	23,2	64,2	4,46

5.7.4 Að ganga án þess að sjá mannvirki (önnur en fjallaskála)

Svarendum þótti öll árin mikilvægt að geta gengið án þess að sjá mannvirki önnur en fjallaskála. Árið 2019 var hlutfall þeirra sem töldu mikilvægt að geta gengið án þess að sjá mannvirki hæst, eða 69% (38. mynd). Árið 2000 fannst 64% það mikilvægt en 62% árið 2009. Marktækur munur var á meðaltölum áranna 2009 og 2019 (ANOVA próf: F = 3,656; p = 0,026).

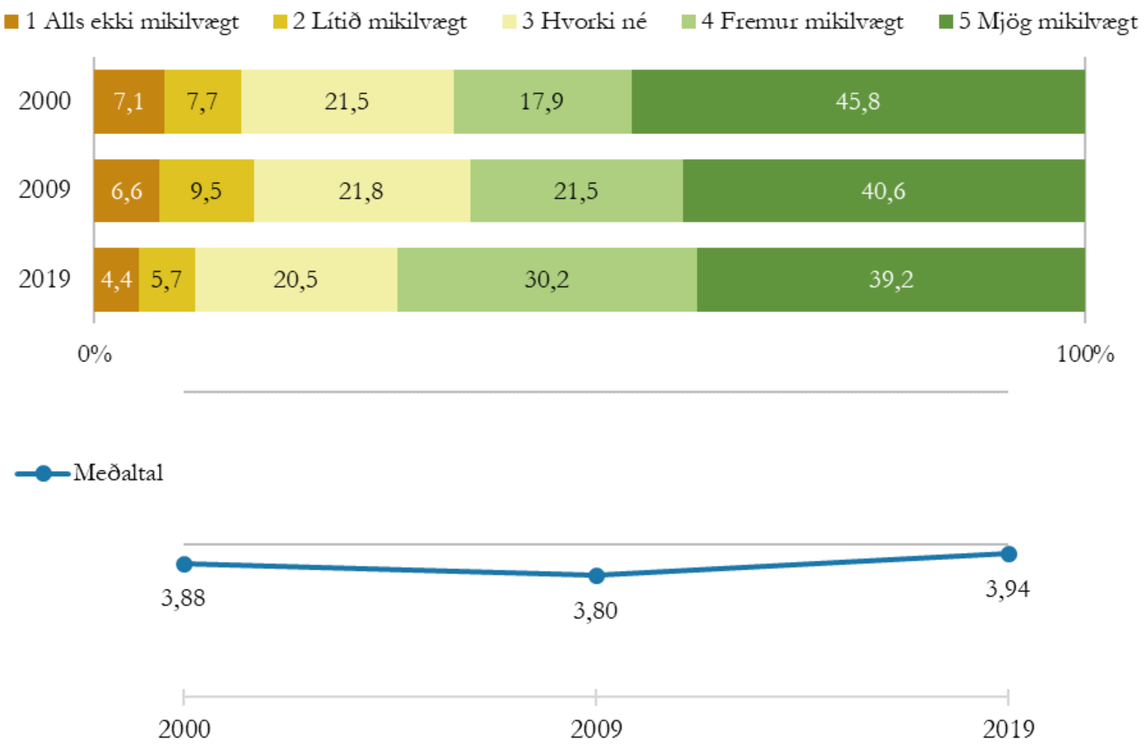

38. mynd. Mikilvægi þess að ganga án þess að sjá mannvirki – þróun milli ára.

Árið 2019 þótti Frökkum mikilvægara en öðrum þjóðernum að geta gengið um svæðið án þess að sjá mannvirki, en gestum frá Visegrád-löndunum (Póllandi, Tékklandi, Slóvakíu og Ungverjaland) þótti það síst mikilvægt (28. tafla). Þeir sem ferðuðust fótgangandi töldu mikilvægara að geta gengið um svæðið án þess að sjá mannvirki en þeir sem notuðu annan ferðamáta. Þeir sem gistu á svæðinu töldu mikilvægara að geta gengið án þess að sjá mannvirki en þeir sem voru í dagsferð. Þá fannst þeim sem gengu um svæðið mikilvægara að geta gengið án þess að sjá mannvirki en þeim sem gengu ekki.

28. tafla. Mikilvægi þess að ganga án þess að sjá mannvirki – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Alls ekki mikilvægt	2 Lítið mikilvægt	3 Hvorki né	4 Fremur mikilvægt	5 Mjög mikilvægt	Meðaltal
	Alls	**1195**	**4,4%**	**5,7%**	**20,5%**	**30,2%**	**39,2%**	**3,94**
	Kona	590		4,1	21,4	28,5	42,2	4,01
	Karl	593	4,7	7,1	19,7	31,9	36,6	3,89
	Yngri en 25 ára	231	6,5	6,9	25,1	27,7	33,8	3,75
	25 til 34 ára	315		6,3	17,8	32,4	39,7	3,98
	35 til 44 ára	193	6,2	5,2	19,2	30,6	38,9	3,91
	45 til 54 ára	198		7,1	18,2	31,8	40,4	4,01
	55 til 64 ára	141			24,8	31,2	38,3	3,99
	65 ára eða eldri	48		10,4	29,2	27,1	31,3	3,75
	Ísland	84		4,8	25,0	29,8	36,9	3,92
	Frakkland	236			9,3	30,5	53,8	4,29
	Þýskaland	186	5,9	5,9	24,7	28,0	35,5	3,81
	Belgía/Holland	167		6,6	29,3	31,7	30,5	3,83
*	USA/Canada	94		5,3	12,8	36,2	42,6	4,10
	Sviss/Austurríki	91	5,5	7,7	18,7	31,9	36,3	3,86
	Ítalía/Spánn	71		4,2	22,5	25,4	45,1	4,06
	Visegrád-lönd	57	8,8	10,5	17,5	33,3	29,8	3,65
	Norðurlönd	59	8,5		20,3	25,4	42,4	3,90
	Önnur lönd	136	5,9	7,4	25,7	27,9	33,1	3,75
	Hópferðabíll	579	4,0	6,6	19,3	31,3	38,9	3,94
	Bílaleigubíll	332	5,1	5,7	23,5	28,0	37,7	3,87
*	Eigin bíll	133		6,0	21,8	30,8	37,6	3,92
	Fótgangandi	92			15,2	34,8	47,8	4,27
	Annar ferðamáti	44	13,6		20,5	22,7	40,9	3,75
	Fjölskylda/maki	592		6,3	20,6	29,2	40,5	3,97
	Vinir/ættingjar	279	5,4	5,0	19,4	28,7	41,6	3,96
	Skipulögð hópferð	238	4,6	5,5	22,7	34,0	33,2	3,86
	Einn á ferð	51	7,8		11,8	35,3	43,1	4,04
*	Dagsgestur	416	6,0	6,7	22,8	27,6	36,8	3,82
	Næturgestur	737		5,4	18,7	31,6	40,8	4,01
	Komið áður	260		6,2	18,5	27,7	44,6	4,05
	Ekki komið áður	928	4,7	5,6	21,0	30,8	37,8	3,91
	Engin ganga	43	16,3	4,7	30,2	32,6	16,3	3,28
*	3 klst. eða styttri	273	4,8	7,7	26,4	26,7	34,4	3,78
	3,1 til 6 klst.	350	4,9	4,6	17,7	32,6	40,3	3,99
	Lengri en 6 klst	361		5,0	16,9	32,1	42,7	4,06

5.7.5 Skipulögð tjaldsvæði

Öll árin töldu á bilinu 63-66% að skipulögð tjaldsvæði væru fremur eða mjög mikilvæg. Þeim fækkaði þó sem töldu þau mjög mikilvæg, úr tæpum helmingi árið 2000 í um þriðjung árið 2019 (39. mynd). Marktækur munur var á meðaltali áranna 2000 og 2019 (ANOVA próf: F = 7,357; p = 0,001).

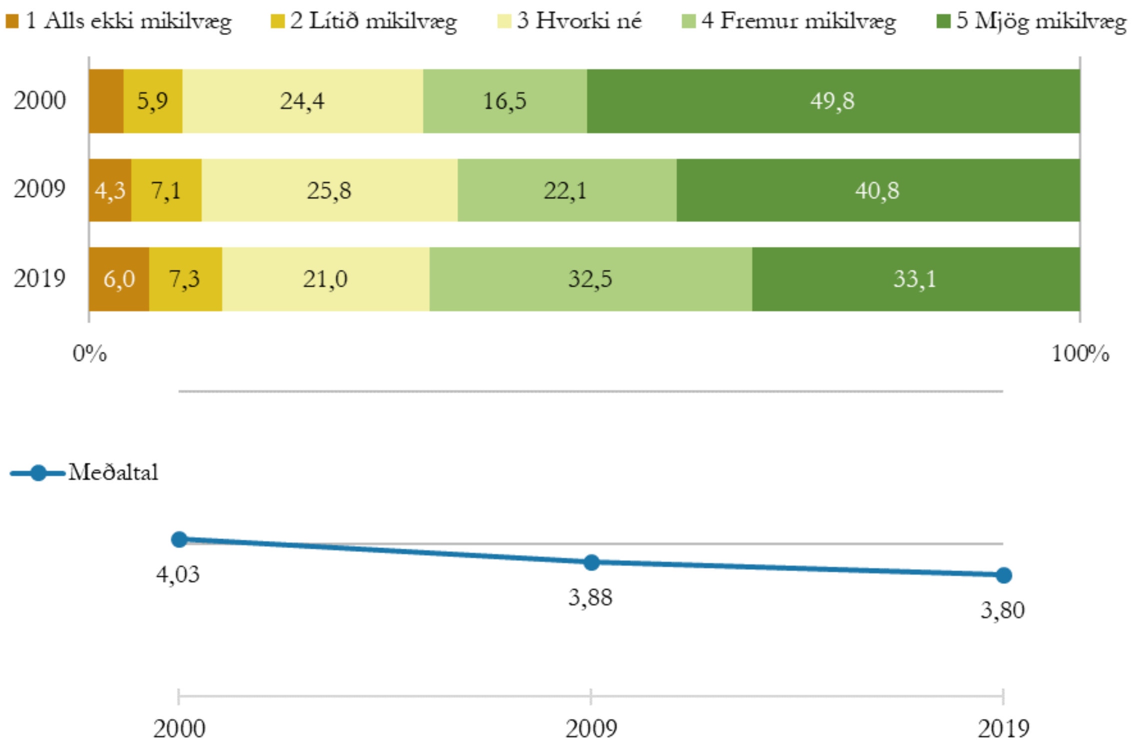

39. mynd. Mikilvægi skipulagðra tjaldsvæða – þróun milli ára.

Árið 2019 þótti konum skipulögð tjaldsvæði mikilvægari en körlum (29. tafla). Þremur þjóðum, Íslendingum, Frökkum og Þjóðverjum, þóttu skipulögð tjaldsvæði mikilvægari en svarendum af öðru þjóðerni og næturgestum þóttu þau mun mikilvægari en dagsgestum. Þeir sem höfðu komið á svæðið áður töldu skipulögð tjaldsvæði mikilvægari en þeir sem voru í sinni fyrstu ferð og þeim sem voru í langri gönguferð (6 klst. eða lengri) fundust þau mikilvægari en þeim sem gengu styttra eða gengu ekki.

29. tafla. Mikilvægi skipulagðra tjaldsvæða – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Alls ekki mikilvæg	2 Lítið mikilvæg	3 Hvorki né	4 Fremur mikilvæg	5 Mjög mikilvæg	Meðaltal
	Alls	**1186**	**6,0%**	**7,3%**	**21,0%**	**32,5%**	**33,1%**	**3,80**
*	Kona	591	6,1	6,9	17,9	31,6	37,4	3,87
	Karl	583	5,5	7,9	24,0	33,1	29,5	3,73
	Yngri en 25 ára	228	5,3	5,7	22,8	28,5	37,7	3,88
	25 til 34 ára	311		8,4	17,4	38,6	32,2	3,87
	35 til 44 ára	195	6,7	8,7	24,6	34,9	25,1	3,63
	45 til 54 ára	197	6,6	8,1	25,4	31,5	28,4	3,67
	55 til 64 ára	138	8,7	5,1	18,8	31,2	36,2	3,81
	65 ára eða eldri	47	12,8	6,4	19,1	21,3	40,4	3,70
	Ísland	82	4,9		15,9	37,8	37,8	4,00
	Frakkland	233	5,2	6,4	16,3	30,0	42,1	3,97
	Þýskaland	183	6,0		20,8	30,6	39,9	3,96
	Belgía/Holland	162	5,6	11,1	25,9	34,0	23,5	3,59
*	USA/Canada	95	5,3	13,7	17,9	37,9	25,3	3,64
	Sviss/Austurríki	92	5,4	7,6	22,8	30,4	33,7	3,79
	Ítalía/Spánn	72	5,6	12,5	20,8	30,6	30,6	3,68
	Visegrád-lönd	58	6,9		24,1	36,2	29,3	3,78
	Norðurlönd	60	11,7	5,0	28,3	36,7	18,3	3,45
	Önnur lönd	134	6,7	6,7	20,9	32,1	33,6	3,79
	Hópferðabíll	578	6,4	9,3	19,4	34,3	30,6	3,73
	Bílaleigubíll	328	5,5	6,4	19,8	29,3	39,0	3,90
	Eigin bíll	132	5,3		23,5	32,6	34,8	3,88
	Fótgangandi	91		4,4	29,7	36,3	26,4	3,78
	Annar ferðamáti	43	11,6	7,0	27,9	30,2	23,3	3,47
	Fjölskylda/maki	585	5,6	7,7	20,3	32,1	34,2	3,82
	Vinir/ættingjar	278	4,7	7,6	23,0	34,2	30,6	3,78
	Skipulögð hópferð	239	7,1	7,1	19,7	33,1	33,1	3,78
	Einn á ferð	50	12,0	6,0	26,0	28,0	28,0	3,54
*	Dagsgestur	413	11,1	8,0	24,9	29,1	26,9	3,53
	Næturgestur	731		7,0	18,7	34,5	36,7	3,95
*	Komið áður	255	5,1	4,7	16,5	35,7	38,0	3,97
	Ekki komið áður	924	6,2	8,1	22,3	31,5	31,9	3,75
	Engin ganga	42	14,3	4,8	21,4	21,4	38,1	3,64
*	3 klst. eða styttri	269	6,7	7,1	24,9	30,9	30,5	3,71
	3,1 til 6 klst.	348	7,2	9,2	20,4	30,2	33,0	3,73
	Lengri en 6 klst	360		7,2	18,6	37,5	34,2	3,94

5.7.6 Engin ummerki um utanvegaakstur

Öll árin þótti á bilinu 60-65% svarenda fremur eða mjög mikilvægt að sjá ekki ummerki um utanvegaakstur á svæðinu (40. mynd). Munur á meðaltölum milli ára var ekki marktækur (ANOVA próf: F = 0,220; p = 0,803).

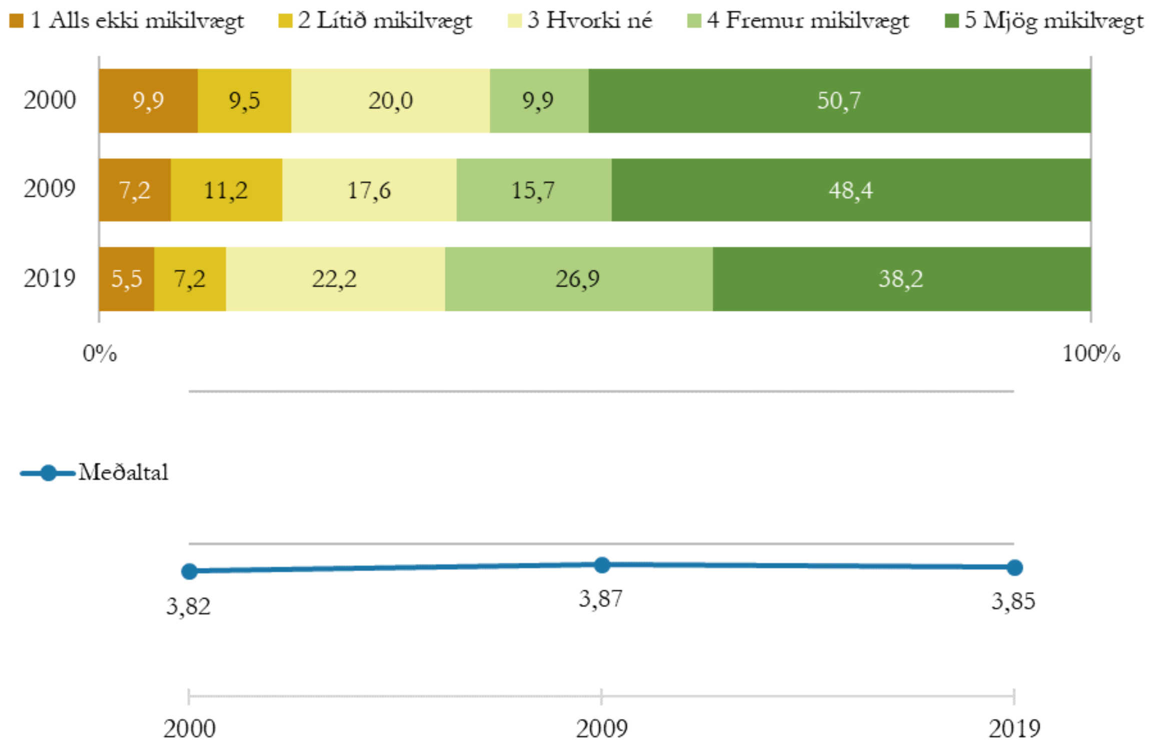

40. mynd. Mikilvægi þess að sjá ekki ummerki um utanvegaakstur – þróun milli ára.

Árið 2019 fannst konum mikilvægara en körlum að sjá ekki ummerki eftir utanvegaakstur, en svarendum yngri en 35 ára þótti það síður mikilvægt en eldri hópum (30. tafla). Íslendingum þótti mikilvægast þjóða að sjá ekki ummerki um utanvegaakstur en gestum frá Visegrád-löndunum (Póllandi, Tékklandi, Slóvakíu og Ungverjalandi) þótti það síst mikilvægt. Þá töldu þeir sem voru á eigin bíl það mikilvægara en þeir sem nýttu annan ferðamáta og þeir sem höfðu komið áður á svæðið töldu það mikilvægara en þeir sem voru að heimsækja Landmannalaugar í fyrsta sinn.

30. tafla. Mikilvægi þess að sjá ekki ummerki um utanvegaakstur – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Alls ekki mikilvægt	2 Lítið mikilvægt	3 Hvorki né	4 Fremur mikilvægt	5 Mjög mikilvægt	Meðaltal
	Alls	**1199**	**5,5%**	**7,2%**	**22,2%**	**26,9%**	**38,2%**	**3,85**
*	Kona	591	4,7	6,1	22,2	24,9	42,1	3,94
	Karl	596	5,9	8,1	22,1	29,0	34,9	3,79
	Yngri en 25 ára	232	9,1	7,8	25,4	26,7	31,0	3,63
	25 til 34 ára	313	4,2	11,8	26,2	28,8	29,1	3,67
*	35 til 44 ára	195	4,1	8,2	21,0	24,6	42,1	3,92
	45 til 54 ára	199	6,5		16,1	29,1	46,2	4,07
	55 til 64 ára	141	4,3		21,3	27,7	43,3	4,02
	65 ára eða eldri	49	4,1	6,1	16,3	18,4	55,1	4,14
	Ísland	84			11,9	21,4	63,1	4,42
	Frakkland	236	6,4	6,4	19,5	25,4	42,4	3,91
	Þýskaland	184		6,5	19,0	27,7	44,6	4,06
	Belgía/Holland	166	5,4	9,0	32,5	26,5	26,5	3,60
*	USA/Canada	94	7,4	5,3	20,2	37,2	29,8	3,77
	Sviss/Austurríki	94	8,5		19,1	26,6	42,6	3,91
	Ítalía/Spánn	73		6,8	23,3	30,1	38,4	3,97
	Visegrád-lönd	57	7,0	17,5	36,8	7,0	31,6	3,39
	Norðurlönd	59	5,1		22,0	37,3	32,2	3,88
	Önnur lönd	137	8,8	11,7	19,0	29,2	31,4	3,63
	Hópferðabíll	581	5,9	7,6	21,5	30,3	34,8	3,81
	Bílaleigubíll	334	6,6	7,8	24,9	23,1	37,7	3,78
*	Eigin bíll	133			16,5	22,6	55,6	4,27
	Fótgangandi	92		7,6	26,1	25,0	38,0	3,87
	Annar ferðamáti	44	9,1	6,8	22,7	27,3	34,1	3,70
	Fjölskylda/maki	595	4,9	6,7	20,7	26,2	41,5	3,93
	Vinir/ættingjar	281	5,0	7,5	26,3	29,2	32,0	3,76
	Skipulögð hópferð	238	6,7	6,7	21,4	26,5	38,7	3,84
	Einn á ferð	50	6,0	12,0	18,0	26,0	38,0	3,78
	Dagsgestur	418	5,7	6,9	23,2	25,6	38,5	3,84
	Næturgestur	739	5,4	7,4	21,7	27,7	37,8	3,85
*	Komið áður	261	4,6	6,1	20,3	23,0	46,0	4,00
	Ekki komið áður	932	5,7	7,4	22,7	28,0	36,2	3,82
	Engin ganga	42	9,5	4,8	26,2	21,4	38,1	3,74
	3 klst. eða styttri	274	4,4	6,9	20,8	32,5	35,4	3,88
	3,1 til 6 klst.	353	5,7	7,1	22,7	27,5	37,1	3,83
	Lengri en 6 klst	363	5,5	8,0	20,1	26,2	40,2	3,88

5.7.7 Skoðunarverðir staðir merktir

Á bilinu 54-66% þótti fremur eða mjög mikilvægt öll árin sem könnunin fór fram að skoðunarverðir staðir væru merktir (41. mynd). Ekki var marktækur munur á þessum þætti milli ára (ANOVA próf: F = 0,916; p = 0,400).

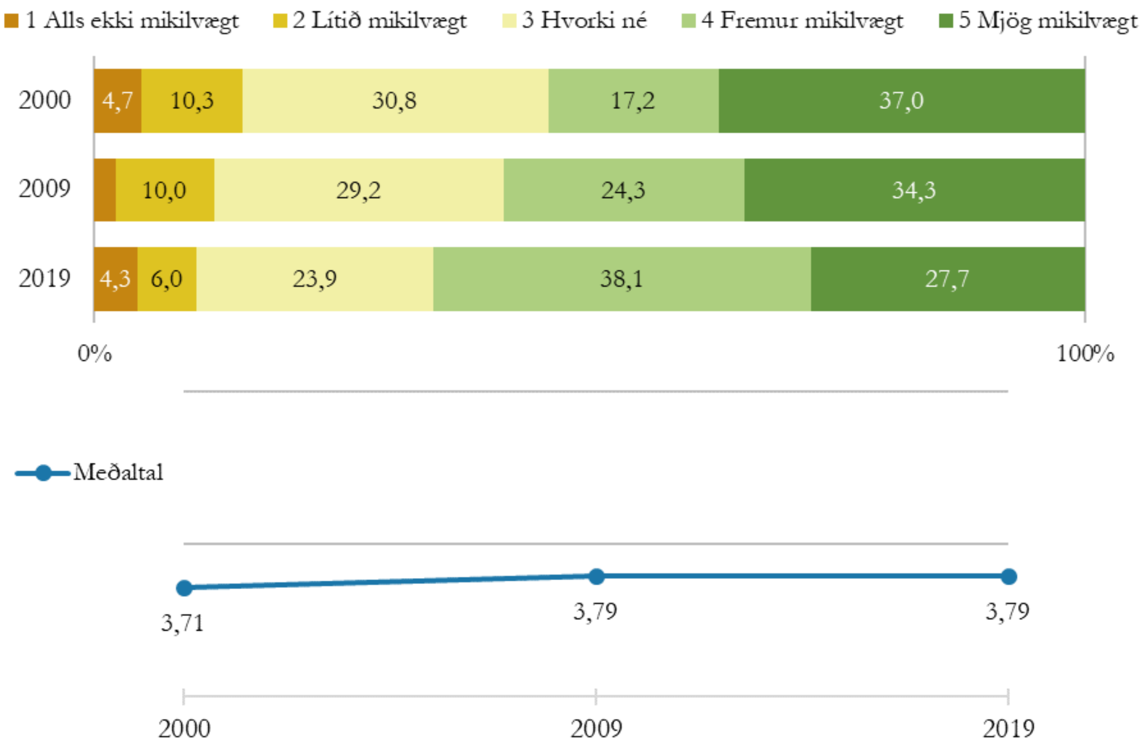

41. mynd. Mikilvægi þess að skoðunarverðir staðir séu merktir – þróun milli ára.

Þótt lítill munur væri eftir árum var talsverður munur milli hópa árið 2019 hvað varðar mikilvægi þess að skoðunarverðir staðir væru merktir. Konum þótti mikilvægara en körlum að þeir væru merktir og tveir elstu hópar svarenda töldu það mikilvægara en þeir yngri (31. tafla). Íslendingum, Þjóðverjum og Frökkum, ásamt Ítölum og Spánverjum, þótti mikilvægast þjóða að skoðunarverðir staðir væru merktir og þeir sem voru á ferð í fólksbílum töldu það mikilvægara en þeir sem notuðu annan ferðamáta. Dagsgestum þótti mikilvægara en næsturgestum að skoðunarverðir staðir væru merktir og þeir sem gengu ekki um svæðið eða ætluðu að ganga í þrjár klukkustundir eða minna töldu það mikilvægara en þeir sem gengu lengra.

31. tafla. Mikilvægi þess að skoðunarverðir staðir séu merktir – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Alls ekki mikilvægt	2 Lítið mikilvægt	3 Hvorki né	4 Fremur mikilvægt	5 Mjög mikilvægt	Meðaltal
	Alls	**1192**	**4,3%**	**6,0%**	**23,9%**	**38,1%**	**27,7%**	**3,79**
*	Kona	596		6,0	19,6	37,4	33,1	3,90
	Karl	585	4,6	5,8	28,2	39,0	22,4	3,69
	Yngri en 25 ára	227	4,0	7,9	28,2	36,6	23,3	3,67
	25 til 34 ára	312		7,1	24,7	40,7	24,4	3,76
*	35 til 44 ára	195	5,6	6,2	25,6	35,9	26,7	3,72
	45 til 54 ára	199	4,5	6,0	24,6	37,2	27,6	3,77
	55 til 64 ára	138	5,8		18,1	40,6	32,6	3,91
	65 ára eða eldri	49	4,1		14,3	40,8	40,8	4,14
	Ísland	84		6,0	21,4	25,0	46,4	4,10
	Frakkland	233		5,6	25,8	29,6	37,3	3,95
	Þýskaland	184		4,9	13,0	48,4	30,4	3,98
	Belgía/Holland	162	6,8	7,4	32,1	42,6	11,1	3,44
*	USA/Canada	95	5,3	7,4	23,2	36,8	27,4	3,74
	Sviss/Austurríki	93	7,5	8,6	20,4	37,6	25,8	3,66
	Ítalía/Spánn	73	4,1		16,4	43,8	32,9	3,99
	Visegrád-lönd	59	10,2		25,4	49,2	11,9	3,49
	Norðurlönd	59	5,1		47,5	35,6	10,2	3,44
	Önnur lönd	135		8,9	22,2	35,6	30,4	3,81
	Hópferðabíll	575	5,0	7,1	25,0	37,9	24,9	3,70
	Bílaleigubíll	335			22,7	39,7	31,0	3,92
*	Eigin bíll	133			19,5	34,6	39,1	4,03
	Fótgangandi	90		10,0	34,4	36,7	16,7	3,56
	Annar ferðamáti	44	13,6	11,4	11,4	34,1	29,5	3,55
	Fjölskylda/maki	593		6,2	23,8	38,3	28,2	3,81
	Vinir/ættingjar	280	4,3	6,8	22,5	40,4	26,1	3,77
	Skipulögð hópferð	233	4,7	5,6	26,2	33,9	29,6	3,78
	Einn á ferð	51	9,8		21,6	39,2	29,4	3,78
*	Dagsgestur	418		6,0	17,5	39,2	33,7	3,94
	Næturgestur	733	4,8	5,9	28,0	37,0	24,4	3,70
	Komið áður	259	4,2	5,4	22,8	37,5	30,1	3,84
	Ekki komið áður	926	4,2	6,3	24,2	38,1	27,2	3,78
	Engin ganga	42	4,8		16,7	31,0	45,2	4,10
*	3 klst. eða styttri	274		6,2	19,3	37,6	34,7	3,96
	3,1 til 6 klst.	353	6,5	4,5	23,5	41,1	24,4	3,72
	Lengri en 6 klst	357		7,0	28,3	35,6	25,8	3,73

5.7.8 Fáir aðrir ferðamenn

Mikilvægi þess að sjá fáa aðra ferðamenn jókst mikið frá 2009 til 2019 (42. mynd). Árin 2000 og 2009 þótti 43-44% svarenda mikilvægt að sjá fáa aðra ferðamenn en 69% árið 2019. Meðaltal ársins 2019 er marktækt hærra en áranna 2000 og 2009 (ANOVA próf: F = 92,193; p < 0,001).

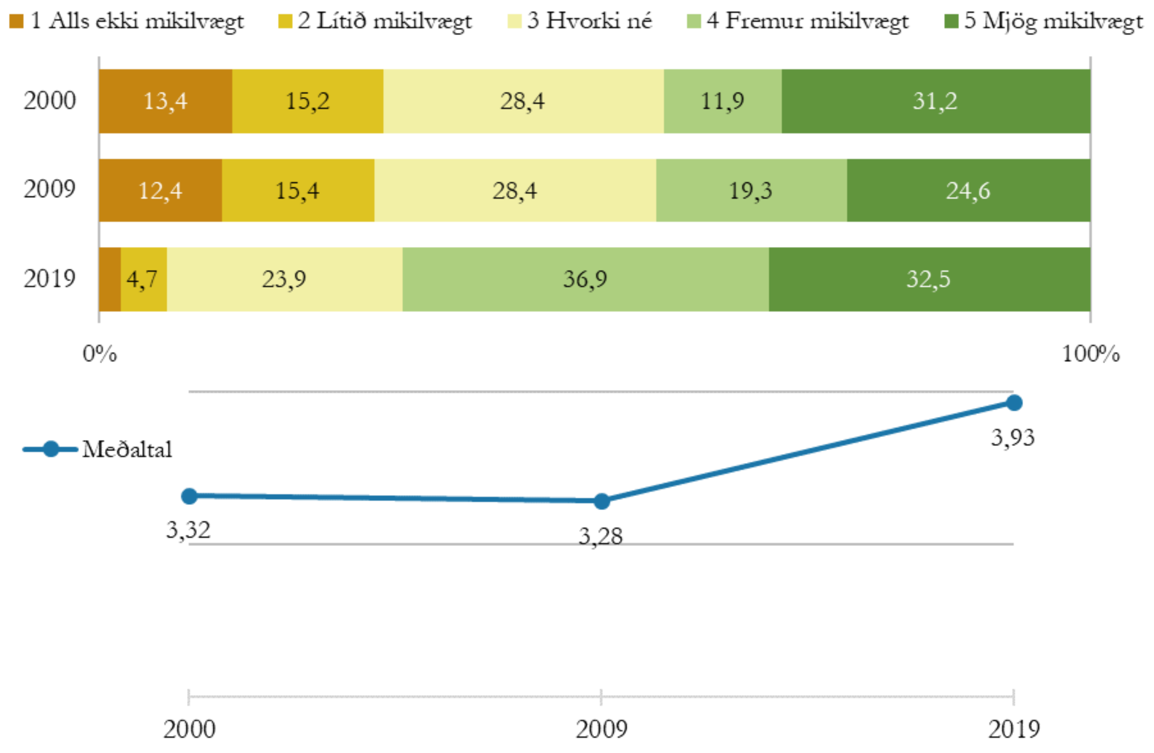

42. mynd. Mikilvægi þess að sjá fáa aðra ferðamenn – þróun milli ára.

Árið 2019 þótti konum mikilvægara en körlum að sjá fáa aðra ferðamenn og elsta hóp svarenda þótti það síður mikilvægt en þeim sem voru yngri en 64 ára (32. tafla). Spánverjum og Ítölum þótti mikilvægara en svarendum af öðru þjóðerni að sjá fáa aðra ferðamenn en Íslendingum og þeim sem tilheyrðu hópnum „önnur lönd" þótti það síst mikilvægt. Þá þótti næturgestum mikilvægara en dagsgestum að sjá fáa aðra ferðamenn og mikilvægi þess varð meira eftir því sem svarendur ætluðu að ganga lengur um svæðið.

32. tafla. Mikilvægi þess að sjá fáa aðra ferðamenn – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Alls ekki mikilvægt	2 Lítið mikilvægt	3 Hvorki né	4 Fremur mikilvægt	5 Mjög mikilvægt	Meðaltal
	Alls	**1203**	**2,1%**	**4,7%**	**23,9%**	**36,9%**	**32,5%**	**3,93**
*	Kona	595		5,2	19,3	38,5	35,0	3,99
	Karl	594			28,6	35,2	30,3	3,88
*	Yngri en 25 ára	231		4,8	27,3	31,6	33,3	3,87
	25 til 34 ára	316		4,1	19,9	39,2	35,1	4,02
	35 til 44 ára	199		5,0	21,6	42,7	29,6	3,95
	45 til 54 ára	198		6,6	24,7	34,8	32,3	3,90
	55 til 64 ára	139			23,0	43,2	29,5	3,96
	65 ára eða eldri	49	6,1	10,2	42,9	20,4	20,4	3,39
*	Ísland	83		6,0	32,5	39,8	20,5	3,72
	Frakkland	236			21,6	32,2	40,7	4,06
	Þýskaland	183		6,0	27,3	39,9	26,8	3,87
	Belgía/Holland	166			21,7	44,6	30,7	4,02
	USA/Canada	94		6,4	23,4	41,5	25,5	3,80
	Sviss/Austurríki	90		4,4	34,4	31,1	28,9	3,82
	Ítalía/Spánn	74			16,2	33,8	45,9	4,20
	Visegrád-lönd	59		6,8	20,3	32,2	39,0	4,00
	Norðurlönd	60	5,0		18,3	33,3	41,7	4,05
	Önnur lönd	143	6,3	6,3	23,1	35,0	29,4	3,75
	Hópferðabíll	584		5,3	24,0	36,6	32,0	3,91
	Bílaleigubíll	337			23,1	38,3	33,2	3,97
	Eigin bíll	130		6,9	26,2	36,2	29,2	3,85
	Fótgangandi	92		4,3	17,4	39,1	37,0	4,04
	Annar ferðamáti	44			29,5	29,5	36,4	3,95
	Fjölskylda/maki	590		5,3	24,7	38,3	29,8	3,89
	Vinir/ættingjar	286		4,5	22,7	35,0	36,4	4,00
	Skipulögð hópferð	240			22,1	37,5	35,0	4,00
	Einn á ferð	52			23,1	34,6	36,5	4,00
*	Dagsgestur	417		6,2	29,0	34,1	28,5	3,81
	Næturgestur	743		4,0	20,5	39,0	34,5	4,00
	Komið áður	256		5,9	25,4	37,9	28,9	3,86
	Ekki komið áður	939		4,4	23,5	36,5	33,5	3,95
*	Engin ganga	42	4,8		33,3	40,5	19,0	3,67
	3 klst. eða styttri	272		5,5	27,9	35,7	27,6	3,79
	3,1 til 6 klst.	356			24,2	38,5	32,3	3,97
	Lengri en 6 klst	363		4,1	20,4	38,0	35,5	4,01

5.7.9 Lagðir göngustígar

Mikilvægi lagðra göngustíga jókst í hugum ferðamanna milli ára. Árið 2000 fannst um 41% svarenda þeir mikilvægir, 45% árið 2009 en 60% árið 2019 (43. mynd). Meðaltal ársins 2019 er marktækt hærra en áranna 2000 og 2009 (ANOVA próf: $F = 20{,}061$; $p < 0{,}001$).

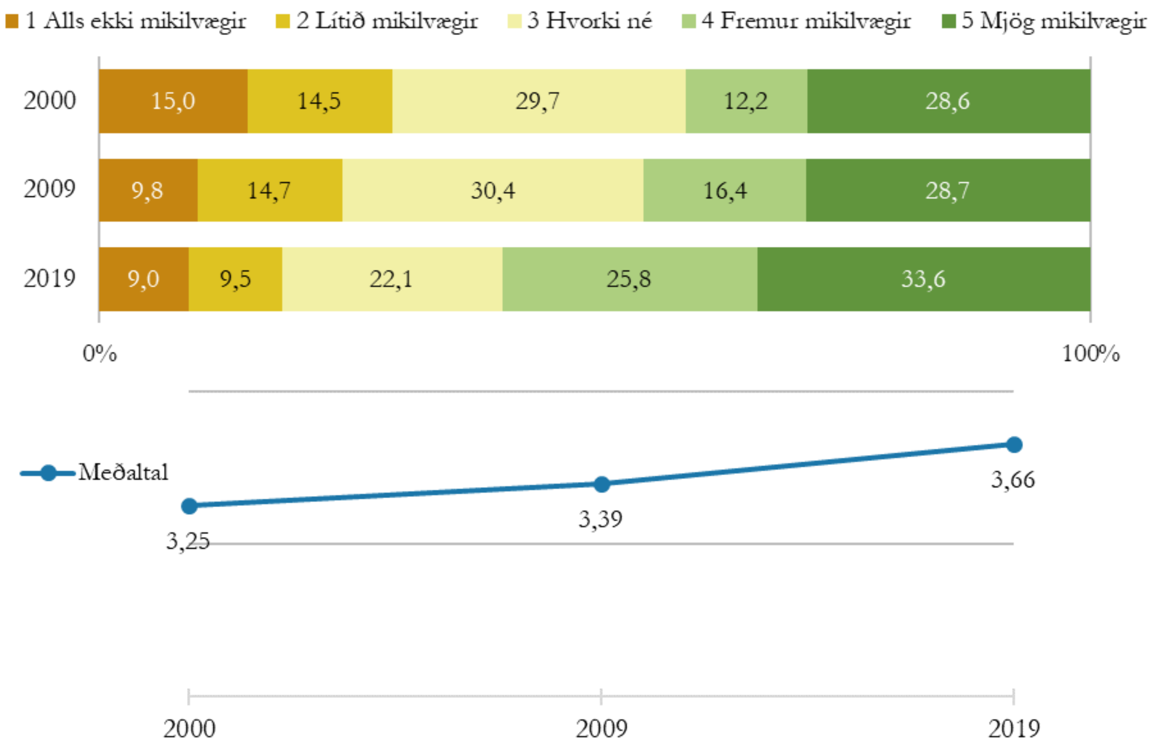

43. mynd. Mikilvægi lagðra göngustíga – þróun milli ára.

Árið 2019 þótti konum lagðir göngustígar mikilvægari en körlum og elsta hópi svarenda þóttu þeir mun mikilvægari en yngra fólki (33. tafla). Mikill munur var á þjóðernum hvað mikilvægi lagðra göngustíga varðar en Ítölum og Spánverjum þóttu þeir lang mikilvægastir þótt Bandaríkja- og Kanadamenn teldu þá einnig fremur mikilvæga. Norðurlandabúar, ásamt Belgum og Hollendum, voru minna fyrir lagða göngustíga en svarendur frá öðrum löndum. Athyglisvert er að þeir sem ferðuðust fótgangandi voru síður á því en þeir sem komu með bifreiðum að lagðir göngustígar væru mikilvægir. Þá þótti dagsgestum lagðir göngustígar mikilvægari en næturgestum og þeir sem voru í stuttum gönguferðum töldu þá mikilvægari en þeir sem gengu ekki eða gengu lengur en þrjár klukkustundir.

33. tafla. Mikilvægi lagðra göngustíga – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Alls ekki mikilvægir	2 Lítið mikilvægir	3 Hvorki né	4 Fremur mikilvægir	5 Mjög mikilvægir	Meðaltal
	Alls	**1202**	**9,0%**	**9,5%**	**22,1%**	**25,8%**	**33,6%**	**3,66**
*	Kona	597	7,2	9,7	19,9	25,1	38,0	3,77
	Karl	591	10,5	9,5	24,7	26,2	29,1	3,54
	Yngri en 25 ára	229	7,9	11,8	20,5	31,0	28,8	3,61
	25 til 34 ára	314	8,0	7,6	24,2	31,8	28,3	3,65
*	35 til 44 ára	197	10,7	13,2	19,8	24,4	32,0	3,54
	45 til 54 ára	198	12,1	9,1	28,3	17,7	32,8	3,50
	55 til 64 ára	144	7,6	7,6	20,1	25,7	38,9	3,81
	65 ára eða eldri	49	6,1	6,1	8,2	16,3	63,3	4,24
	Ísland	83	6,0	6,0	20,5	26,5	41,0	3,90
	Frakkland	232	8,2	9,9	28,4	24,1	29,3	3,56
	Þýskaland	188	8,0	10,6	19,7	25,0	36,7	3,72
	Belgía/Holland	165	14,5	15,8	27,3	22,4	20,0	3,18
*	USA/Canada	95	4,2	5,3	17,9	21,1	51,6	4,11
	Sviss/Austurríki	93	8,6	6,5	24,7	32,3	28,0	3,65
	Ítalía/Spánn	72	5,6		11,1	30,6	52,8	4,31
	Visegrád-lönd	59	15,3	6,8	23,7	23,7	30,5	3,47
	Norðurlönd	60	20,0	15,0	26,7	16,7	21,7	3,05
	Önnur lönd	139	7,2	7,2	15,8	32,4	37,4	3,86
	Hópferðabíll	584	7,0	8,7	21,4	26,7	36,1	3,76
	Bílaleigubíll	337	9,5	9,2	22,8	27,3	31,2	3,61
*	Eigin bíll	132	9,8	9,1	21,2	22,7	37,1	3,68
	Fótgangandi	90	13,3	15,6	24,4	22,2	24,4	3,29
	Annar ferðamáti	44	20,5	9,1	20,5	18,2	31,8	3,32
	Fjölskylda/maki	594	8,8	9,3	24,2	23,6	34,2	3,65
	Vinir/ættingjar	279	10,0	10,4	22,9	27,2	29,4	3,56
	Skipulögð hópferð	244	7,8	9,0	15,2	29,5	38,5	3,82
	Einn á ferð	50	14,0	6,0	22,0	24,0	34,0	3,58
*	Dagsgestur	426	8,0	7,5	18,5	23,5	42,5	3,85
	Næturgestur	736	9,6	10,9	23,9	27,0	28,5	3,54
	Komið áður	259	10,0	9,3	27,4	23,2	30,1	3,54
	Ekki komið áður	935	8,7	9,5	20,6	26,6	34,5	3,69
	Engin ganga	43	14,0	9,3	18,6	20,9	37,2	3,58
*	3 klst. eða styttri	277	6,5	6,5	17,0	27,1	43,0	3,94
	3,1 til 6 klst.	356	9,6	11,0	21,3	27,0	31,2	3,59
	Lengri en 6 klst	361	6,9	11,4	27,4	24,4	29,9	3,59

5.7.10 Göngubrýr

Göngubrýr voru ekki mikilvægar fyrir svarendur árið 2000 en 2019 þótti svarendum þær frekar mikilvægar. Hlutfall þeirra sem taldi göngubrýr mikilvægar var um 41% árin 2000 og 2009 en var orðið 60% árið 2019 (44. mynd). Meðaltal ársins 2019 var marktækt hærra en áranna 2000 og 2009 (ANOVA próf: F = 25,647; p < 0,001).

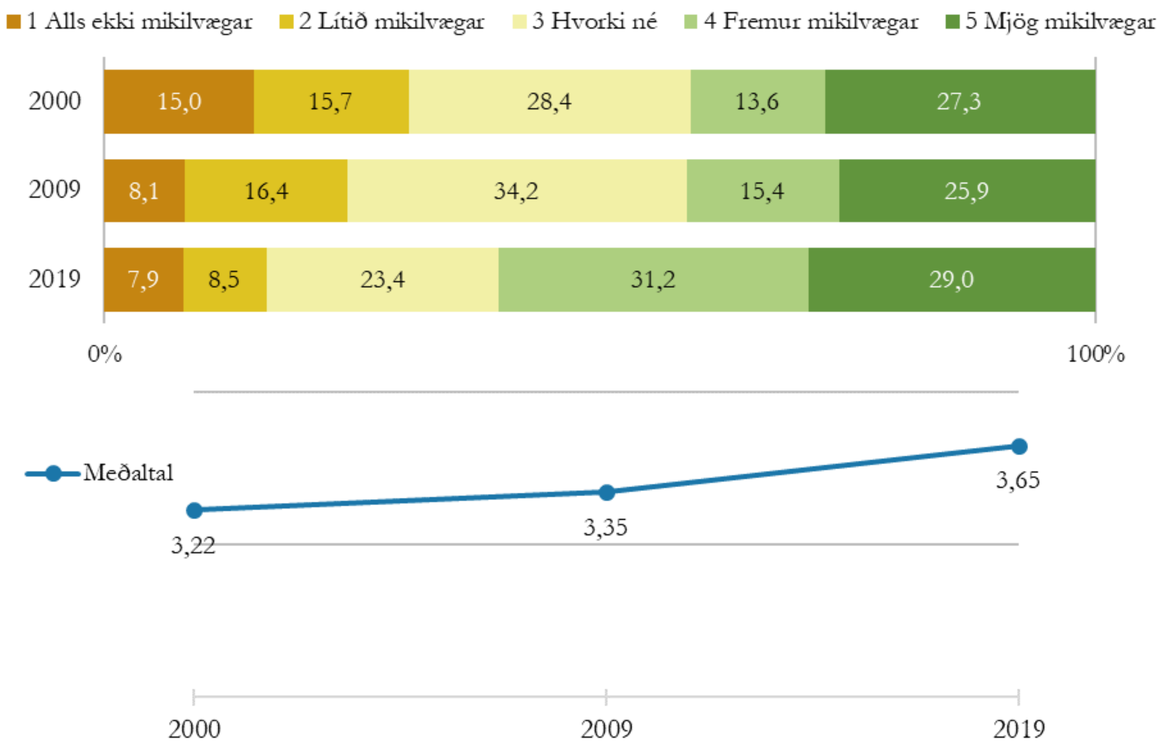

44. mynd. Mikilvægi göngubrúa – þróun milli ára.

Konum þóttu göngubrýr mikilvægari en körlum árið 2019 og svarendum 55 ára og eldri þóttu þær mikilvægari en þeim yngri (34. tafla). Göngubrýr voru mikilvægari fyrir Spánverja og Ítali en aðrar þjóðir en síst mikilvægar fyrir Norðurlandabúa. Þeim sem voru í skipulagðri hópferð þóttu göngubrýr mikilvægari en þeim sem höfðu aðra ferðafélaga og dagsgestum þóttu þær mikilvægari en þeim sem gistu á svæðinu. Jafnframt voru göngubrýr mikilvægari fyrir þá sem voru í sinni fyrstu heimsókn en þá sem höfðu komið á svæðið áður og þeir sem voru í stuttum gönguferðum um svæðið töldu þær mikilvægari en þeir sem gengu ekki eða gengu lengur en þrjár klukkustundir.

34. tafla. Mikilvægi göngubrúa – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Alls ekki mikilvægar	2 Lítið mikilvægar	3 Hvorki né	4 Fremur mikilvægar	5 Mjög mikilvægar	Meðaltal
	Alls	**1191**	**7,9%**	**8,5%**	**23,4%**	**31,2%**	**29,0%**	**3,65**
*	Kona	585	6,2	7,9	20,7	31,8	33,5	3,79
	Karl	593	9,3	9,3	26,5	30,7	24,3	3,51
	Yngri en 25 ára	232	5,2	11,2	24,6	35,3	23,7	3,61
	25 til 34 ára	313	7,3	8,3	25,2	37,1	22,0	3,58
*	35 til 44 ára	199	10,1	13,1	25,6	25,1	26,1	3,44
	45 til 54 ára	194	10,8	6,2	26,8	23,7	32,5	3,61
	55 til 64 ára	138	5,8	4,3	16,7	34,8	38,4	3,96
	65 ára eða eldri	47	4,3		10,6	25,5	57,4	4,30
	Ísland	82	8,5	4,9	20,7	32,9	32,9	3,77
	Frakkland	235	6,8	8,9	25,5	32,3	26,4	3,63
	Þýskaland	184	8,2	9,2	22,3	33,2	27,2	3,62
	Belgía/Holland	164	11,6	13,4	29,3	28,7	17,1	3,26
*	USA/Canada	92	6,5	7,6	22,8	29,3	33,7	3,76
	Sviss/Austurríki	88	5,7	6,8	27,3	38,6	21,6	3,64
	Ítalía/Spánn	73			13,7	31,5	50,7	4,27
	Visegrád-lönd	59	5,1	8,5	22,0	30,5	33,9	3,80
	Norðurlönd	59	20,3	10,2	32,2	22,0	15,3	3,02
	Önnur lönd	140	5,0	7,1	17,9	28,6	41,4	3,94
	Hópferðabíll	577	6,6	9,5	22,9	30,3	30,7	3,69
	Bílaleigubíll	333	8,1	7,5	21,0	32,7	30,6	3,70
	Eigin bíll	132	9,1	9,1	24,2	32,6	25,0	3,55
	Fótgangandi	91	8,8	6,6	31,9	34,1	18,7	3,47
	Annar ferðamáti	44	20,5	4,5	27,3	22,7	25,0	3,27
	Fjölskylda/maki	587	8,5	9,4	25,4	28,3	28,4	3,59
*	Vinir/ættingjar	282	7,4	8,2	24,5	34,4	25,5	3,62
	Skipulögð hópferð	238	6,3	6,3	16,8	34,9	35,7	3,87
	Einn á ferð	49	10,2	10,2	22,4	34,7	22,4	3,49
*	Dagsgestur	416	7,9	6,7	18,0	28,8	38,5	3,83
	Næturgestur	735	8,0	9,5	26,7	32,0	23,8	3,54
*	Komið áður	258	10,5	12,8	22,1	32,2	22,5	3,43
	Ekki komið áður	926	7,2	7,2	23,8	31,0	30,8	3,71
	Engin ganga	42	9,5		28,6	28,6	31,0	3,69
*	3 klst. eða styttri	272	7,4	6,6	16,9	30,5	38,6	3,86
	3,1 til 6 klst.	351	8,3	8,0	23,4	33,3	27,1	3,63
	Lengri en 6 klst	360	6,4	10,6	26,4	30,6	26,1	3,59

5.7.11 Engin ummerki eftir aðra ferðamenn

Öll árin sem rannsóknin fór fram þótti fleiri svarendum en ekki mikilvægt að sjá engin ummerki eftir aðra ferðamenn. Árið 2019 voru þó heldur fleiri en fyrri ár sem töldu það mikilvægt, eða 51% (45. mynd). Árin á undan hafði hlutfallið verið 47-49%. Marktækur munur er á meðaltölum áranna 2009 og 2019 (ANOVA próf: F = 3,096; p = 0,045).

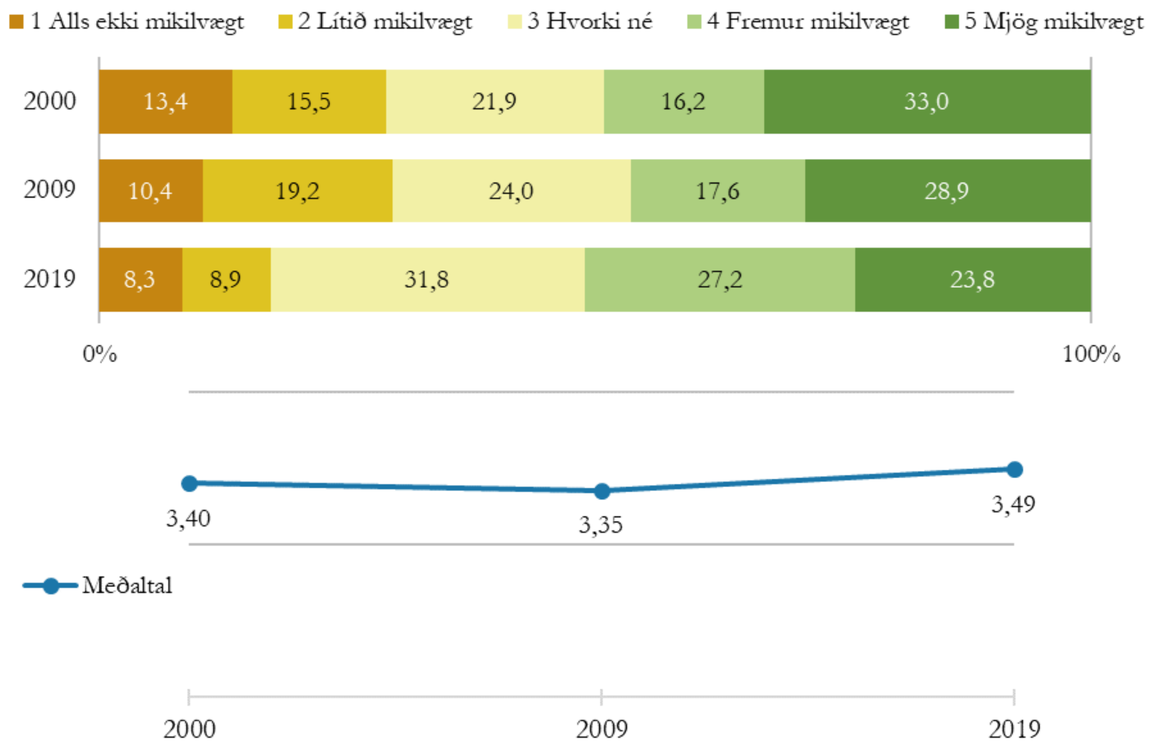

45. mynd. Mikilvægi þess að ekki sjáist ummerki eftir aðra ferðamenn – þróun milli ára.

Árið 2019 fannst konum mikilvægara en körlum að sjá ekki ummerki eftir aðra ferðamenn (35. tafla). Svarendum yngri en 25 ára og 65 ára og eldri fannst það síður mikilvægt en þeim sem voru á öðrum aldri. Íslendingum og Bandaríkja- og Kanadamönnum fannst mikilvægara en gestum frá öðrum löndum að sjá ekki ummerki eftir aðra ferðamenn en það var síst mikilvægt fyrir svarendur frá Visegrád-löndunum (Póllandi, Tékkland, Slóvakíu og Ungverjalandi). Þá fannst þeim sem ekki gengu um svæðið það mun síður mikilvægt en þeim sem gengu um svæðið.

35. tafla. Mikilvægi þess að ekki sjáist ummerki eftir aðra ferðamenn – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Alls ekki mikilvægt	2 Lítið mikilvægt	3 Hvorki né	4 Fremur mikilvægt	5 Mjög mikilvægt	Meðaltal
	Alls	**1180**	**8,3%**	**8,9%**	**31,8%**	**27,2%**	**23,8%**	**3,49**
*	Kona	584	6,7	7,5	30,5	27,9	27,4	3,62
	Karl	584	9,8	10,1	33,0	26,5	20,5	3,38
*	Yngri en 25 ára	228	12,7	12,3	32,0	21,9	21,1	3,26
	25 til 34 ára	312	9,0	8,3	31,4	26,6	24,7	3,50
	35 til 44 ára	194	7,7	9,3	33,5	23,7	25,8	3,51
	45 til 54 ára	197	5,6	7,1	27,9	35,0	24,4	3,65
	55 til 64 ára	136	5,9	5,1	33,8	31,6	23,5	3,62
	65 ára eða eldri	48	6,3	16,7	41,7	20,8	14,6	3,21
*	Ísland	82	6,1	6,1	24,4	24,4	39,0	3,84
	Frakkland	235	12,8	10,6	24,3	26,8	25,5	3,42
	Þýskaland	174	6,3	8,6	42,5	27,0	15,5	3,37
	Belgía/Holland	165	5,5	10,3	37,6	30,3	16,4	3,42
	USA/Canada	95	7,4	5,3	21,1	32,6	33,7	3,80
	Sviss/Austurríki	90	8,9	7,8	44,4	22,2	16,7	3,30
	Ítalía/Spánn	73	5,5	8,2	27,4	31,5	27,4	3,67
	Visegrád-lönd	59	10,2	20,3	32,2	16,9	20,3	3,17
	Norðurlönd	60	5,0	5,0	36,7	26,7	26,7	3,65
	Önnur lönd	134	9,7	7,5	26,9	26,1	29,9	3,59
	Hópferðabíll	573	8,4	8,2	31,8	28,4	23,2	3,50
	Bílaleigubíll	329	10,6	9,4	30,7	27,4	21,9	3,40
	Eigin bíll	131	6,1	9,2	30,5	26,7	27,5	3,60
	Fótgangandi	90		10,0	36,7	25,6	24,4	3,58
	Annar ferðamáti	42	7,1	14,3	33,3	16,7	28,6	3,45
	Fjölskylda/maki	586	7,7	10,1	30,4	27,0	24,9	3,51
	Vinir/ættingjar	275	10,2	10,2	31,3	25,1	23,3	3,41
	Skipulögð hópferð	232	8,2	6,0	33,2	31,5	21,1	3,51
	Einn á ferð	52			38,5	28,8	25,0	3,67
	Dagsgestur	412	9,5	9,7	30,6	28,4	21,8	3,43
	Næturgestur	726	8,0	8,3	32,2	26,4	25,1	3,52
	Komið áður	255	9,4	6,7	29,8	28,2	25,9	3,55
	Ekki komið áður	918	8,1	9,5	32,5	26,8	23,2	3,48
*	Engin ganga	41	26,8	4,9	31,7	24,4	12,2	2,90
	3 klst. eða styttri	271	7,7	9,6	35,1	28,0	19,6	3,42
	3,1 til 6 klst.	348	7,5	7,8	30,2	26,4	28,2	3,60
	Lengri en 6 klst	358	7,3	9,2	31,8	28,5	23,2	3,51

5.7.12 Að mega tjalda hvar sem er innan svæðisins

Gestir Landmannalauga lögðu ekki mikla áherslu á að mega tjalda hvar sem er. Árin 2000 og 2009 töldu um 43-45% það lítið eða alls ekki mikilvægt og árið 2019 fannst 36% lítið eða ekki mikilvægt að mega tjalda hvar sem er innan svæðisins (46. mynd). Ekki var þó marktækur munur á meðaltali milli ára hvað þetta varðar (ANOVA próf: F = 0,949; p = 0,387).

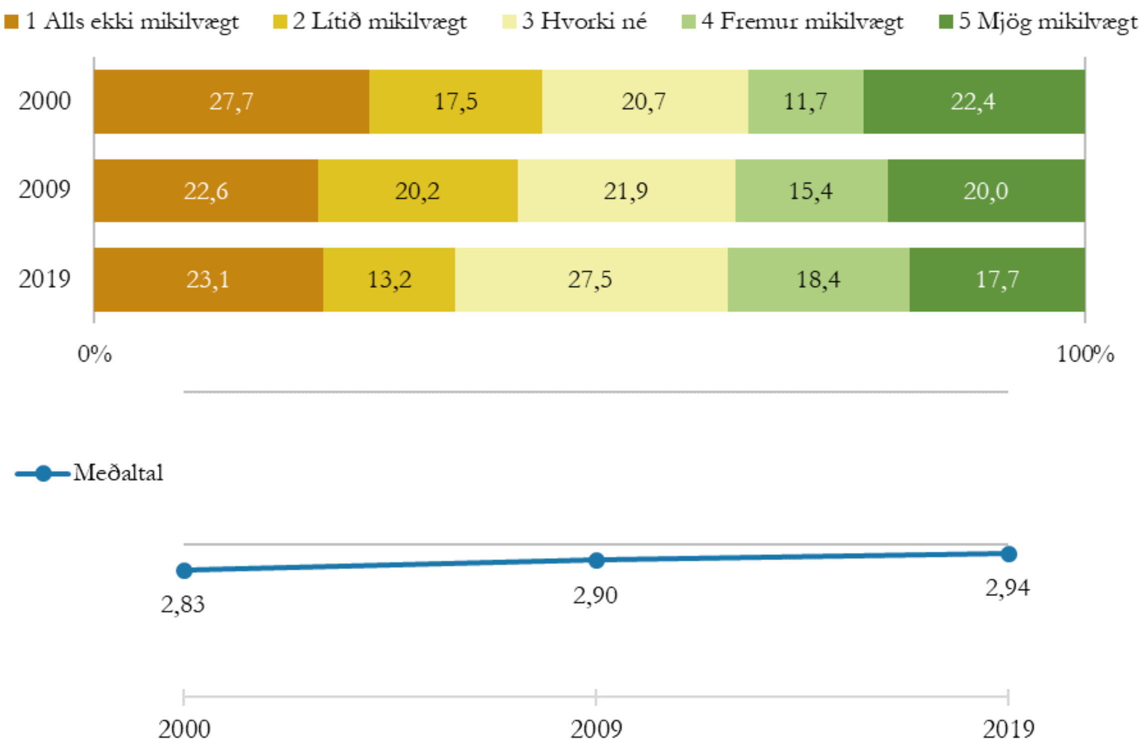

46. mynd. Mikilvægi þess að mega tjalda hvar sem er innan svæðisins – þróun milli ára.

Talsverður munur var milli hópa árið 2019. Körlum þótti mikilvægara en konum að geta tjaldað hvar sem er innan svæðisins og yngra fólki þótti það mikilvægara en eldra fólki. Belgum og Hollendingum, ásamt Svisslendingum og Austurríkismönnum, þótti síst mikilvægt af þjóðernum að mega tjalda hvar sem er en þeim sem ferðuðust fótgangandi þótti það mun mikilvægara en þeim sem notuðu annan ferðamáta. Þeir sem voru á ferð með vinum eða ættingjum fannst mikilvægara en þeim sem höfðu aðra ferðafélaga að geta tjaldað hvar sem er og þeim sem gistu á svæðinu fannst það mikilvægara en dagsgestum. Mikilvægi þess jókst jafnframt eftir því sem svarendur voru í lengri gönguferðum.

36. tafla. Mikilvægi þess að mega tjalda hvar sem er innan svæðisins – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Alls ekki mikilvægt	2 Lítið mikilvægt	3 Hvorki né	4 Fremur mikilvægt	5 Mjög mikilvægt	Meðaltal
	Alls	**1185**	**23,1%**	**13,2%**	**27,5%**	**18,4%**	**17,7%**	**2,94**
*	Kona	585	26,0	13,2	30,1	14,7	16,1	2,82
	Karl	588	20,2	12,9	24,8	22,3	19,7	3,08
*	Yngri en 25 ára	231	14,7	10,8	28,1	20,8	25,5	3,32
	25 til 34 ára	314	15,6	13,1	27,7	22,6	21,0	3,20
	35 til 44 ára	197	29,9	12,2	26,9	13,2	17,8	2,77
	45 til 54 ára	194	30,4	13,9	25,8	18,6	11,3	2,66
	55 til 64 ára	137	31,4	19,7	27,0	12,4	9,5	2,49
	65 ára eða eldri	44	43,2	13,6	25,0	9,1	9,1	2,27
*	Ísland	83	25,3	8,4	31,3	19,3	15,7	2,92
	Frakkland	231	20,3	13,9	26,4	17,3	22,1	3,07
	Þýskaland	182	25,8	18,1	20,9	18,1	17,0	2,82
	Belgía/Holland	165	31,5	19,4	23,6	15,8	9,7	2,53
	USA/Canada	95	18,9	13,7	34,7	21,1	11,6	2,93
	Sviss/Austurríki	89	29,2	12,4	33,7	15,7	9,0	2,63
	Ítalía/Spánn	70	17,1	7,1	37,1	12,9	25,7	3,23
	Visegrád-lönd	59	23,7	6,8	23,7	18,6	27,1	3,19
	Norðurlönd	60	18,3	10,0	21,7	30,0	20,0	3,23
	Önnur lönd	136	16,9	8,1	30,1	22,1	22,8	3,26
*	Hópferðabíll	573	25,1	15,0	26,5	17,8	15,5	2,84
	Bílaleigubíll	331	19,3	15,4	27,5	17,2	20,5	3,04
	Eigin bíll	131	30,5	6,9	31,3	19,8	11,5	2,75
	Fótgangandi	92	10,9	4,3	28,3	26,1	30,4	3,61
	Annar ferðamáti	43	25,6	14,0	27,9	16,3	16,3	2,84
*	Fjölskylda/maki	586	23,4	13,7	28,5	18,8	15,7	2,90
	Vinir/ættingjar	281	17,8	9,6	24,6	23,5	24,6	3,27
	Skipulögð hópferð	233	28,3	18,5	27,9	11,2	14,2	2,64
	Einn á ferð	50	24,0	10,0	30,0	16,0	20,0	2,98
*	Dagsgestur	405	32,6	10,9	29,1	12,6	14,8	2,66
	Næturgestur	738	18,0	14,6	27,0	21,3	19,1	3,09
	Komið áður	257	22,6	10,9	26,1	20,6	19,8	3,04
	Ekki komið áður	921	23,2	13,9	27,8	17,9	17,2	2,92
*	Engin ganga	41	34,1	7,3	34,1	17,1	7,3	2,56
	3 klst. eða styttri	266	29,3	10,9	33,5	13,2	13,2	2,70
	3,1 til 6 klst.	348	24,7	14,7	25,9	17,2	17,5	2,88
	Lengri en 6 klst	362	20,2	14,9	23,5	23,5	18,0	3,04

5.7.13 Að geta tjaldað án þess að verða var við aðra

Þótt það þyki almennt ekki mikilvægt að geta tjaldað án þess að verða var við aðra hefur hlutfall þeirra sem finnst það mikilvægt aukist lítillega milli kannana. Árið 2000 fannst 28% það fremur eða mjög mikilvægt, 32% árið 2009 og 37% árið 2019 (47. mynd). Meðaltal ársins 2019 var marktækt hærra en áranna 2000 og 2009 (ANOVA próf: $F = 8{,}351$; $p < 0{,}001$).

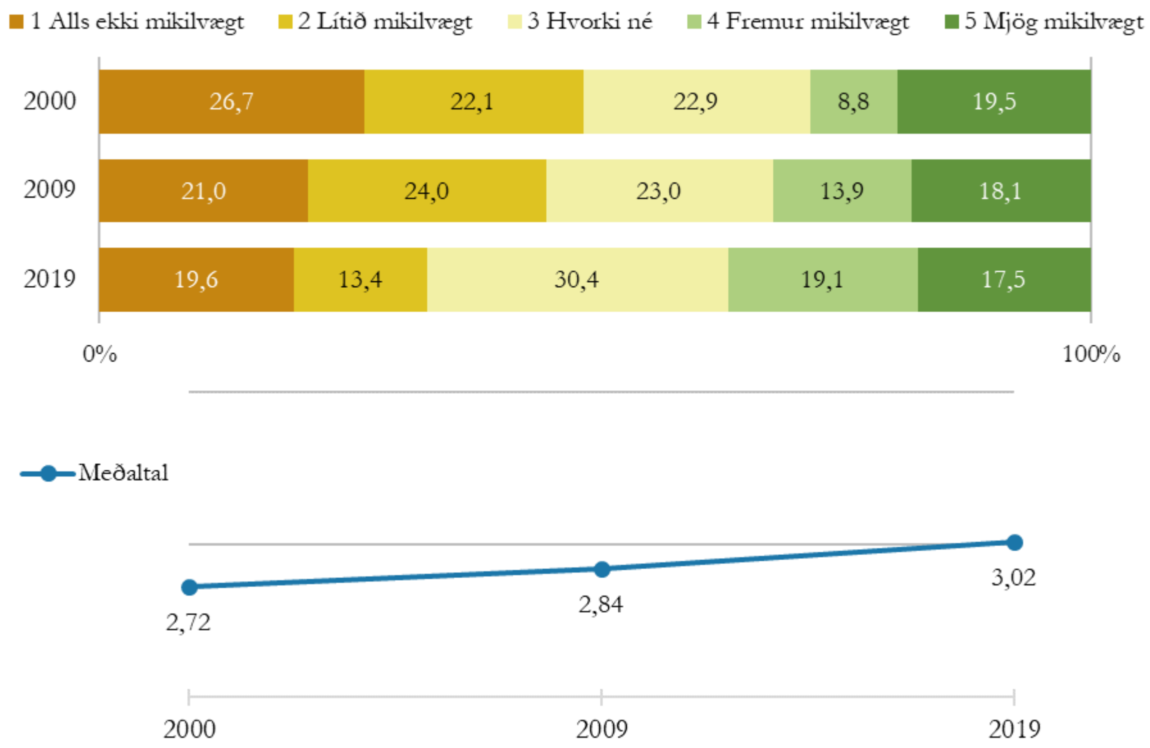

47. mynd. Mikilvægi þess að geta tjaldað án þess að verða var við aðra – þróun milli ára.

Árið 2019 þótti körlum mikilvægara en konum að geta tjaldað án þess að verða varir við aðra og svarendur yngri en 35 ára töldu það mikilvægra en þeir sem voru eldri – sérstaklega þeir sem voru 65 ára eða eldri (37. tafla). Svisslendingum og Austurríkismönnum þótti það lang síst mikilvægt af öllum þjóðernum en Norðurlandabúum fannst það helst mikilvægt. Þeim sem ferðuðust fótgangandi þótti mikilvægara en þeim sem notuðu annan ferðamáta að geta tjaldað án þess að verða varir við aðra. Þeir sem voru á ferð með vinum og ættingjum þótti það mikilvægara en þeim sem höfðu aðra félaga og þeim sem voru í skipulagðri hópferð fannst það síst mikilvægt. Þeir sem gistu á svæðinu voru líklegri en dagsgestir til að finnast mikilvægt að geta tjaldað án þess að verða var við aðra og þeir sem ætluðu að ganga stutt um svæðið töldu það síður mikilvægt en þeir sem ætluðu að ganga lengur en þrjár klukkustundir eða sleppa því að ganga.

37. tafla. Mikilvægi þess að geta tjaldað án þess að verða var við aðra – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Alls ekki mikilvægt	2 Lítið mikilvægt	3 Hvorki né	4 Fremur mikilvægt	5 Mjög mikilvægt	Meðaltal
	Alls	**1182**	**19,6%**	**13,4%**	**30,4%**	**19,1%**	**17,5%**	**3,02**
*	Kona	584	21,6	14,6	29,8	17,6	16,4	2,93
	Karl	586	17,7	12,1	30,4	20,8	18,9	3,11
*	Yngri en 25 ára	231	19,5	12,6	26,8	19,5	21,6	3,11
	25 til 34 ára	314	13,1	13,4	30,6	22,0	21,0	3,25
	35 til 44 ára	197	17,3	16,8	31,0	16,8	18,3	3,02
	45 til 54 ára	195	26,2	12,3	29,7	21,0	10,8	2,78
	55 til 64 ára	138	23,2	15,9	30,4	18,1	12,3	2,80
	65 ára eða eldri	42	38,1	14,3	28,6	9,5	9,5	2,38
*	Ísland	83	20,5	9,6	27,7	24,1	18,1	3,10
	Frakkland	229	23,1	14,0	24,9	15,7	22,3	3,00
	Þýskaland	182	23,1	13,7	34,6	12,6	15,9	2,85
	Belgía/Holland	165	21,2	15,2	31,5	20,6	11,5	2,86
	USA/Canada	94	11,7	12,8	40,4	23,4	11,7	3,11
	Sviss/Austurríki	89	28,1	18,0	29,2	19,1	5,6	2,56
	Ítalía/Spánn	70	18,6	10,0	27,1	18,6	25,7	3,23
	Visegrád-lönd	59	13,6	16,9	25,4	20,3	23,7	3,24
	Norðurlönd	60	10,0	6,7	33,3	30,0	20,0	3,43
	Önnur lönd	136	14,7	12,5	30,1	20,6	22,1	3,23
*	Hópferðabíll	573	21,3	15,2	28,3	19,4	15,9	2,93
	Bílaleigubíll	330	19,1	13,0	30,9	16,7	20,3	3,06
	Eigin bíll	130	20,8	8,5	33,8	23,8	13,1	3,00
	Fótgangandi	92	9,8	9,8	32,6	23,9	23,9	3,42
	Annar ferðamáti	42	19,0	19,0	38,1	11,9	11,9	2,79
*	Fjölskylda/maki	585	19,1	14,0	31,3	19,3	16,2	2,99
	Vinir/ættingjar	280	18,6	9,6	27,9	21,4	22,5	3,20
	Skipulögð hópferð	232	22,8	16,4	30,6	16,4	13,8	2,82
	Einn á ferð	50	14,0	14,0	38,0	18,0	16,0	3,08
*	Dagsgestur	404	30,0	12,1	30,2	14,9	12,9	2,69
	Næturgestur	736	14,3	13,9	30,6	21,6	19,7	3,19
	Komið áður	259	19,7	9,3	30,9	18,9	21,2	3,13
	Ekki komið áður	916	19,5	14,6	30,1	19,2	16,5	2,98
*	Engin ganga	42	23,8	7,1	38,1	14,3	16,7	2,93
	3 klst. eða styttri	264	25,8	13,3	36,0	12,5	12,5	2,73
	3,1 til 6 klst.	347	21,6	13,5	27,7	20,2	17,0	2,97
	Lengri en 6 klst	361	15,8	15,5	28,3	21,9	18,6	3,12

5.7.14 Áningarstaðir (bekkir og borð)

Þó að svarendum öll árin þættu áningarstaðir (bekkir og borð) ekki mikilvægir hækkaði samt hlutfall þeirra sem fannst svo vera. Árin 2000 og 2009 fannst 24-27% svarenda áningarstaðir mikilvægir en 37% árið 2019 (48. mynd). Meðaltal ársins 2019 var marktækt hærra en hinna áranna (ANOVA próf: F = 19,399; p < 0,001).

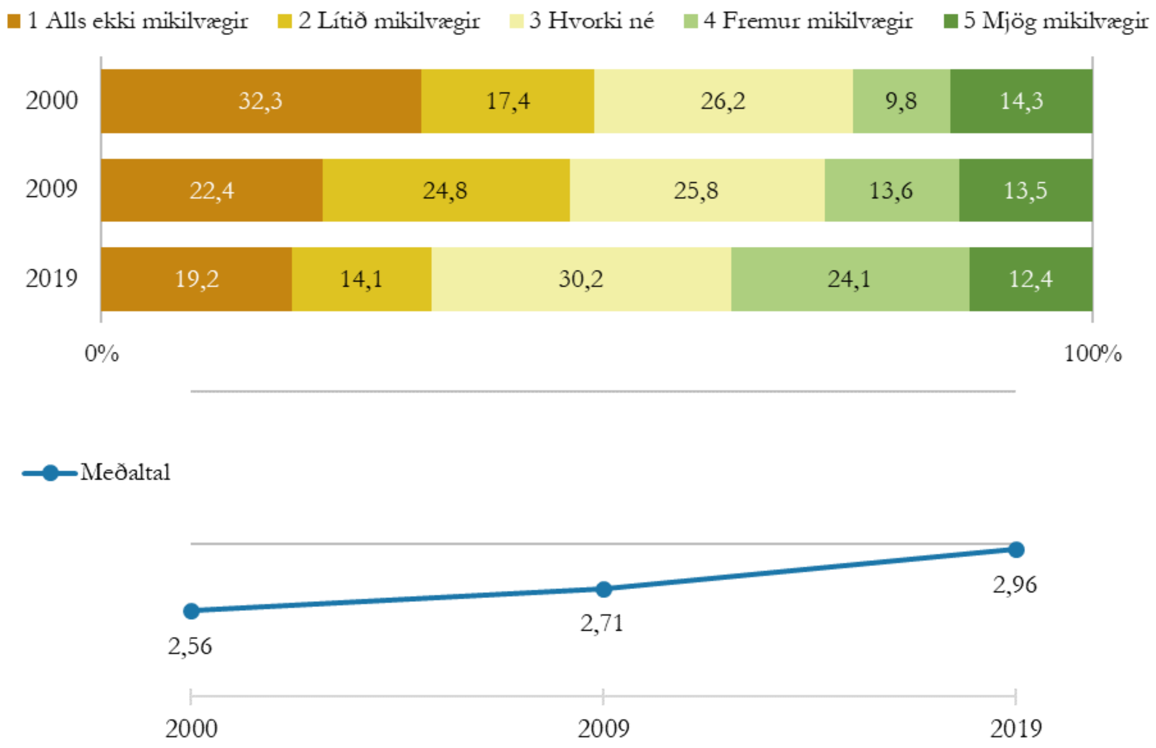

48. mynd. Mikilvægi áningarstaða – þróun milli ára.

Svarendum 55 ára og eldri fannst áningarstaðir mikilvægari en yngri gestum árið 2019. Íslendingar og hópurinn „önnur þjóðerni“ töldu áningarstaði mun mikilvægari en fólk annars staðar að (38. tafla). Norðurlandabúar töldu áningarstaði hins vegar síst mikilvæga. Áningarstaðir voru mikilvægari fyrir þá sem komu á svæðið á fólksbílum en þá sem ferðuðust á annan hátt og þeir voru mun síður mikilvægir fyrir þá sem ferðuðust einir en þá sem höfðu ferðafélaga. Dagsgestum þóttu áningarstaðir mikilvægari en þeim sem gistu á svæðinu og þeir voru mikilvægari fyrir þá sem gengu stutt eða ekkert en fyrir þá sem ætluðu í lengri en þriggja klukkustunda göngu.

38. tafla. Mikilvægi áningarstaða – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Alls ekki mikilvægir	2 Lítið mikilvægir	3 Hvorki né	4 Fremur mikilvægir	5 Mjög mikilvægir	Meðaltal
	Alls	**1197**	**19,2%**	**14,1%**	**30,2%**	**24,1%**	**12,4%**	**2,96**
	Kona	592	19,1	14,4	28,2	23,8	14,5	3,00
	Karl	591	19,1	13,7	32,1	24,5	10,5	2,94
	Yngri en 25 ára	230	15,2	11,7	37,0	24,3	11,7	3,06
	25 til 34 ára	315	19,0	17,5	28,9	26,3	8,3	2,87
*	35 til 44 ára	196	21,4	14,8	30,1	20,9	12,8	2,89
	45 til 54 ára	197	26,9	14,7	25,9	21,3	11,2	2,75
	55 til 64 ára	141	15,6	14,2	28,4	28,4	13,5	3,10
	65 ára eða eldri	48	12,5	8,3	29,2	22,9	27,1	3,44
	Ísland	84	11,9	9,5	34,5	19,0	25,0	3,36
	Frakkland	230	22,6	14,8	27,8	24,3	10,4	2,85
	Þýskaland	187	21,4	15,5	30,5	20,3	12,3	2,87
	Belgía/Holland	164	20,1	13,4	35,4	22,6	8,5	2,86
*	USA/Canada	94	17,0	12,8	37,2	26,6	6,4	2,93
	Sviss/Austurríki	91	18,7	20,9	24,2	25,3	11,0	2,89
	Ítalía/Spánn	74	12,2	17,6	29,7	21,6	18,9	3,18
	Visegrád-lönd	58	19,0	17,2	29,3	27,6	6,9	2,86
	Norðurlönd	60	31,7	15,0	36,7	15,0		2,40
	Önnur lönd	140	14,3	5,7	22,9	35,0	22,1	3,45
	Hópferðabíll	586	21,2	14,8	29,7	23,0	11,3	2,88
	Bílaleigubíll	329	16,1	16,4	26,4	27,1	14,0	3,06
*	Eigin bíll	133	15,0	7,5	36,1	24,8	16,5	3,20
	Fótgangandi	90	26,7	11,1	30,0	25,6	6,7	2,74
	Annar ferðamáti	44	20,5	13,6	43,2	11,4	11,4	2,80
	Fjölskylda/maki	587	20,1	13,1	29,8	25,2	11,8	2,95
*	Vinir/ættingjar	283	21,6	14,8	30,0	22,6	11,0	2,87
	Skipulögð hópferð	241	14,5	15,4	29,5	24,5	16,2	3,12
	Einn á ferð	51	23,5	17,6	37,3	15,7	5,9	2,63
*	Dagsgestur	421	17,3	13,8	25,9	25,2	17,8	3,12
	Næturgestur	734	20,8	14,4	32,6	22,8	9,4	2,85
	Komið áður	257	22,6	9,3	29,6	25,3	13,2	2,97
	Ekki komið áður	933	18,3	15,3	30,3	23,8	12,2	2,96
	Engin ganga	42	11,9	7,1	26,2	26,2	28,6	3,52
*	3 klst. eða styttri	274	13,9	14,6	26,6	24,8	20,1	3,23
	3,1 til 6 klst.	354	17,2	15,3	34,7	23,4	9,3	2,92
	Lengri en 6 klst	360	23,3	14,4	29,7	23,3	9,2	2,81

5.8 Viðhorf til uppbyggingar og aðstöðu

Töluverð breyting varð á viðhorfum ferðamanna til mannvirkja í Landmannalaugum á þessu 19 ára tímabili sem könnunin var gerð á. Almennt þóttu svarendum flestar gerðir mannvirkja æskilegri árið 2009 en hin árin, en óæskilegastar árið 2019 (49. mynd). Fjallaskálar voru eina gerð mannvirkja sem almennt þótti æskileg en virkjunarmannvirki þóttu óæskilegust að mati ferðamannanna. Hótel/gistiheimili og bensínstöðvar þóttu ekki heldur æskileg, sérstaklega ekki árið 2019. Nánar verður fjallað um hvert þessara atriða fyrir sig hér á eftir.

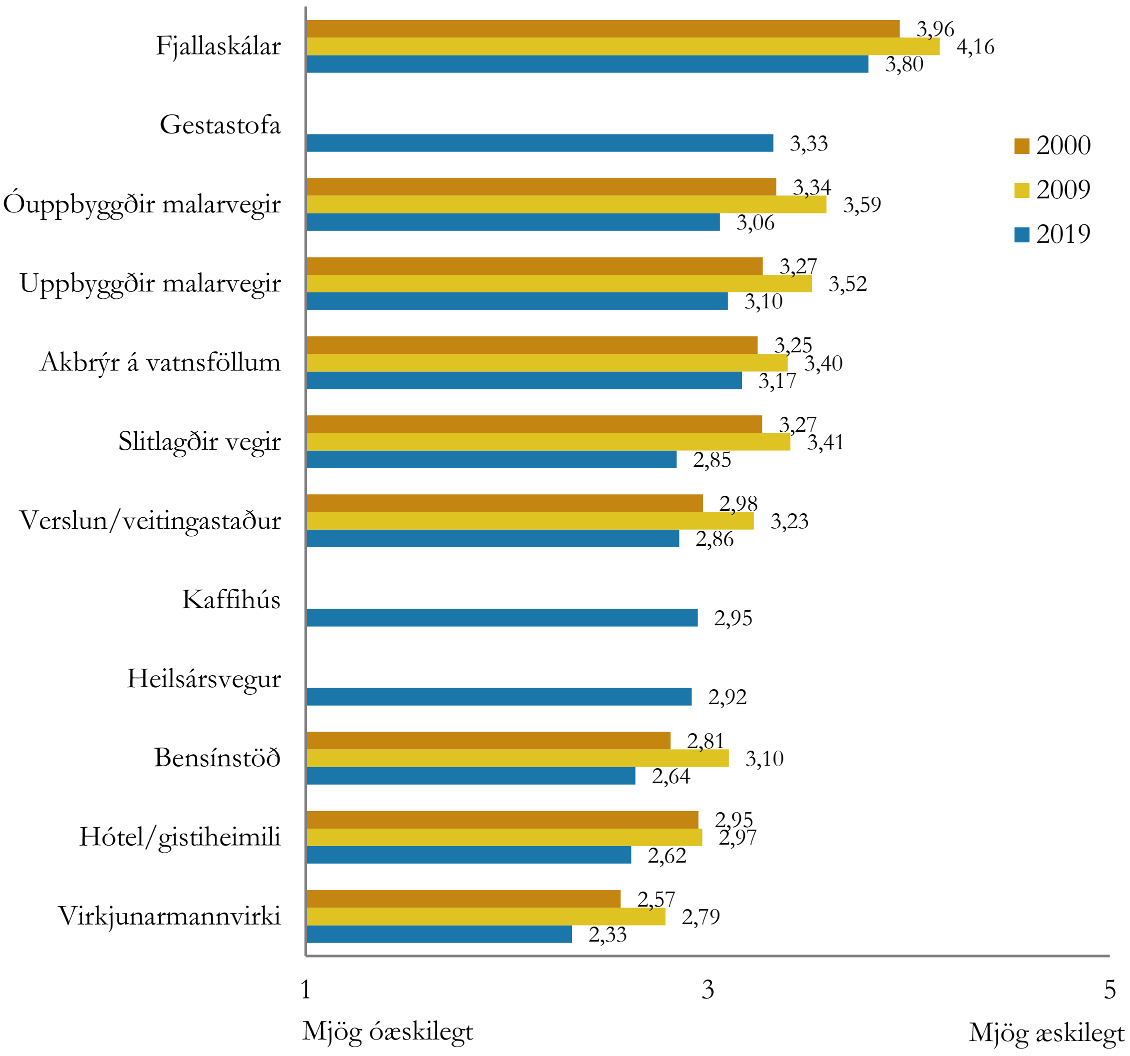

49. mynd. Viðhorf til mannvirkja á svæðinu – yfirlit.

Nokkrir viðmælendur greindu frá því að þeir væru jákvæðir í garð aukinnar uppbyggingar í Landmannalaugum. Karlmenn frá Belgíu og Noregi sem höfðu gengið Laugaveginn saman sáu t.d. kosti þess að vera með veitingastað í Landmannalaugum. Þeir höfðu verið ánægðir með veitingarnar í Þórsmörk og lögðu til að það væri einnig hægt að fá „alvörumat“ í Landmannalaugum, sérstaklega eftir langa og þreytandi göngu. Kona frá Slóvakíu óskaði eftir fleiri skálum þar sem hún taldi eftirspurnina mun meiri en framboðið:

> Ef maður vill virkilega fá pláss í skálanum þá verður maður að bóka það fyrirfram. Ég reyndi að bóka hér en það var ekkert pláss en síðan skrifuðu þeir mér til baka og sögðu að það væru nokkur pláss þannig að við vorum rosa heppin.

Viðmælendur tóku margir hverjir fram að þeir vildu ekki sjá hótel í Landmannalaugum, en viðhorf til fjallaskála var jákvæðara. Fjallaskálar voru taldir falla betur að umhverfinu og staðnum sem slíkum, eins og kona frá Hollandi sagði: „Fjallaskálar eru í lagi. Það passar að hafa þá, en engar aðrar byggingar."

Flestir viðmælendur voru hins vegar efins um að aukin uppbygging væri jákvæð fyrir svæðið. Margir töldu að bætt aðgengi með betri vegum og aukin þjónusta myndu auka álag á náttúruna. Til að mynda hafði frönsk kona áhyggjur af því hvað myndi gerast ef aðgengi yrði bætt enn frekar en orðið er:

> Við erum frekar heppin að geta komið hingað. Auðvitað væri það frábært ef margt fólk gæti séð þennan stað en ef það koma margir bílar og rútur á hverjum degi þá myndi það kannski skemma náttúruna og þá yrði hún mjög ... skemmd. Það væri ekki gott.

Kona frá Póllandi var á sama máli:

> Á einhverjum tímapunkti langar mann að gera svæðið aðgengilegra til þess að fleira fólk geti notið þess en hugmyndin bak við þetta svæði, eitthvað sem dregur fólkið á þennan stað, er að staðurinn er afskekktur og það er erfitt að komast hingað. Þú verður að hafa fyrir því að komast hingað og geta notið þess án fjölda fólks og án þess að hafa lagðar tröppur alls staðar. Þessi staður ætti áfram að vera látlaus og að það þurfi áfram að vera á fjórhjóladrifnum bílum til að komast hingað. [...] Hingað til hefur það verið mín upplifun að það er borin mikil virðing fyrir náttúrunni á Íslandi og að afskiptin séu eins lítil og mögulegt er og það er frábært. Mig langar að það verði áfram þannig.

Karlmaður frá Bandaríkjunum var einnig þeirra skoðunar að náttúran í Landmannalaugum ætti að vera eins ósnortin og mögulegt er:

> Mér finnst ekki að það ætti að byggja svæðið [Landmannalaugar] upp. Mér finnst að það ætti að leyfa því að vera upprunalegt, leyfa því að vera eins og það er. Mér finnst það fullkomið. Það er margt fólk hérna en mér finnst svæðið samt vera afskekkt. Mér finnst ég enn eins og ég sé í íslenskri náttúru. Mér finnst það fullkomið. Það er akkúrat það sem ég var að leita að.

Nokkrir viðmælendur tóku þó fram að ákveðin uppbygging væri nauðsynleg í þeim tilgangi að vernda náttúruna frá ágangi ferðamanna. Til að mynda töldu nokkuð margir viðmælendur að tjaldsvæði með aðstöðu og merktar gönguleiðir myndu stýra fólki og koma þar með í veg fyrir að ferðamenn dreifðust um allt svæðið. Kona frá Slóvakíu sagði að viss mannvirki væru nauðsynleg: „Náttúran er falleg án þeirra, en ég skil að við þurfum á þeim að halda. [...] Án þeirra myndi fólk ganga út um allt og eyðileggja allt." Þá kom einnig fram það sjónarhorn að uppbygging frekari mannvirkja við þjónustusvæðið væri ásættanleg en að gönguleiðirnar og náttúran í kringum þær ættu að vera laus við frekari inngrip. Til dæmis sagði karlmaður frá Noregi: „Við tjaldsvæðið er í lagi að hafa smávegis *innviði svo lengi* framarlega sem það tengist gönguferðum. [...] Mér finnst ekki passa að hafa þannig meðfram gönguleiðunum."

5.8.1 Fjallaskálar

Árið 2000 fannst um 66% svarenda fjallaskálar æskilegir á svæðinu en talsvert fleiri árið 2009, eða 72% (50. mynd). Hlutfallið hafði lækkað í 58% árið 2019. Hlutfall þeirra sem töldu fjallaskála óæskilega var hins vegar hæst árið 2000, eða 15%. Meðaltal ársins 2009 var marktækt hærra en áranna 2000 og 2019 (ANOVA próf: F = 24,022; p < 0,001).

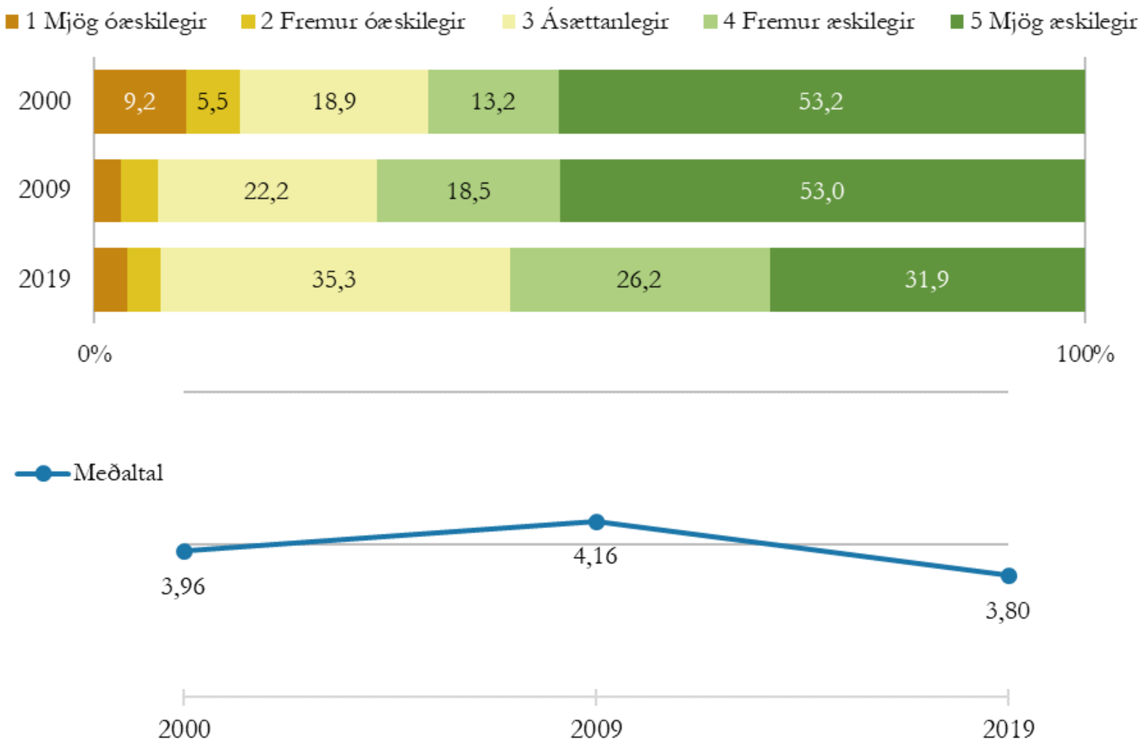

50. mynd. Viðhorf til fjallaskála – þróun milli ára.

Konum þóttu fjallaskálar æskilegri en körlum árið 2019 og fólki á aldrinum 45-54 ára þóttu þeir æskilegri en öðrum aldurshópum (39. tafla). Íslendingum þóttu fjallaskálar æskilegri en öðrum þjóðum, en Bandaríkja- og Kanadamönnum fannst þeir einnig æskilegir. Belgum og Hollendingum þóttu þeir hins vegar síst æskilegir. Jafnframt þótti þeim sem höfðu komið í Landmannalaugar áður fjallaskálar æskilegri en þeim sem voru í sinni fyrstu heimsókn.

39. tafla. Viðhorf til fjallaskála – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óæskilegir	2 Fremur óæskilegir	3 Hvorki né	4 Fremur æskilegir	5 Mjög æskilegir	Meðaltal
	Alls	**1117**	**3,3%**	**3,3%**	**35,3%**	**26,2%**	**31,9%**	**3,80**
*	Kona	543			32,6	25,6	35,4	3,87
	Karl	563			38,2	27,0	28,4	3,74
	Yngri en 25 ára	221	4,5	5,0	32,1	28,1	30,3	3,75
	25 til 34 ára	305			37,0	27,9	29,2	3,78
*	35 til 44 ára	188	4,3		38,8	21,8	31,9	3,74
	45 til 54 ára	177			28,2	28,2	40,1	4,04
	55 til 64 ára	122			40,2	26,2	27,0	3,70
	65 ára eða eldri	41	7,3		31,7	29,3	31,7	3,78
	Ísland	82			19,5	24,4	54,9	4,32
	Frakkland	204			41,7	26,5	27,0	3,73
	Þýskaland	171	4,7		31,6	29,8	30,4	3,78
	Belgía/Holland	152		5,9	43,4	28,3	20,4	3,59
*	USA/Canada	91			25,3	28,6	42,9	4,09
	Sviss/Austurríki	83		6,0	30,1	28,9	32,5	3,83
	Ítalía/Spánn	64	4,7	4,7	34,4	28,1	28,1	3,70
	Visegrád-lönd	58	5,2		41,4	22,4	29,3	3,69
	Norðurlönd	59	5,1		35,6	25,4	30,5	3,73
	Önnur lönd	137			38,0	19,7	35,0	3,79
	Hópferðabíll	537			32,8	27,2	32,8	3,82
	Bílaleigubíll	314			41,7	24,5	27,7	3,70
	Eigin bíll	125			28,8	28,8	38,4	4,01
	Fótgangandi	88			33,0	26,1	34,1	3,84
	Annar ferðamáti	40			50,0	17,5	27,5	3,65
	Fjölskylda/maki	547			36,9	26,1	31,8	3,82
	Vinir/ættingjar	267			33,3	24,7	35,2	3,85
	Skipulögð hópferð	222		5,4	35,6	27,0	28,4	3,71
	Einn á ferð	49	6,1		24,5	30,6	36,7	3,90
	Dagsgestur	374			39,0	24,1	31,0	3,76
	Næturgestur	705		4,0	32,6	27,5	32,9	3,83
*	Komið áður	248			29,4	30,2	36,7	3,99
	Ekki komið áður	862			36,9	25,2	30,6	3,75
	Engin ganga	38	7,9	7,9	34,2	15,8	34,2	3,61
	3 klst. eða styttri	252	4,0		38,9	24,2	31,7	3,79
	3,1 til 6 klst.	329		4,3	36,2	28,3	28,6	3,76
	Lengri en 6 klst	347			34,3	27,4	33,1	3,86

5.8.2 Gestastofa

Um 44% svarenda þótti gestastofa fremur eða mjög æskileg á svæðinu en 36% töldu hvorki æskilegt né óæskilegt að hafa gestastofu í Landmannalaugum (40. tafla). Frökkum, ásamt Svisslendingum og Austurríkismönnum, þótti gestastofa æskilegri en svarendum frá öðrum löndum en Þjóðverjum og Norðurlandabúum þótti gestastofa síst æskileg. Þeim sem komu á svæðið með bifreiðum fannst gestastofa æskilegri en þeim sem komu fótgangandi eða notuðu annan ferðamáta. Jafnframt þótti dagsgestum gestastofa æskilegri en þeim sem gistu á svæðinu.

40. tafla. Viðhorf til gestastofu – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óæskileg	2 Fremur óæskileg	3 Hvorki né	4 Fremur æskileg	5 Mjög æskileg	Meðaltal
	Alls	**1097**	**7,8%**	**12,8%**	**35,7%**	**26,3%**	**17,4%**	**3,33**
	Kona	533	7,9	13,5	33,2	25,9	19,5	3,36
	Karl	554	7,6	11,9	38,1	26,9	15,5	3,31
	Yngri en 25 ára	214	6,5	16,4	37,9	25,2	14,0	3,24
	25 til 34 ára	306	7,8	13,1	38,6	24,5	16,0	3,28
	35 til 44 ára	182	4,9	7,7	37,9	29,7	19,8	3,52
	45 til 54 ára	174	12,6	15,5	27,0	27,0	17,8	3,22
	55 til 64 ára	123	4,1	14,6	37,4	24,4	19,5	3,41
	65 ára eða eldri	41	12,2	9,8	34,1	26,8	17,1	3,27
	Ísland	81	11,1	8,6	24,7	34,6	21,0	3,46
	Frakkland	187		7,0	43,3	26,2	21,9	3,60
	Þýskaland	175	14,9	17,1	31,4	24,6	12,0	3,02
	Belgía/Holland	151	4,6	11,3	47,7	27,2	9,3	3,25
*	USA/Canada	89	6,7	15,7	33,7	24,7	19,1	3,34
	Sviss/Austurríki	81	6,2	7,4	34,6	30,9	21,0	3,53
	Ítalía/Spánn	64	9,4	14,1	31,3	29,7	15,6	3,28
	Visegrád-lönd	58	13,8	13,8	31,0	24,1	17,2	3,17
	Norðurlönd	58	12,1	19,0	34,5	24,1	10,3	3,02
	Önnur lönd	138	5,8	15,2	31,9	21,7	25,4	3,46
	Hópferðabíll	533	7,5	12,2	34,9	28,0	17,4	3,36
	Bílaleigubíll	308	7,1	12,3	37,3	24,4	18,8	3,35
*	Eigin bíll	120	6,7	8,3	33,3	27,5	24,2	3,54
	Fótgangandi	86	12,8	20,9	34,9	23,3	8,1	2,93
	Annar ferðamáti	40	12,5	12,5	47,5	22,5	5,0	2,95
	Fjölskylda/maki	542	8,3	12,2	36,2	25,6	17,7	3,32
	Vinir/ættingjar	259	6,2	14,7	33,6	27,0	18,5	3,37
	Skipulögð hópferð	216	8,8	11,1	38,0	28,2	13,9	3,27
	Einn á ferð	50	10,0	14,0	32,0	18,0	26,0	3,36
*	Dagsgestur	382	8,1	9,9	32,5	28,3	21,2	3,45
	Næturgestur	678	7,7	14,3	37,2	25,7	15,2	3,26
	Komið áður	244	6,1	11,1	36,9	25,8	20,1	3,43
	Ekki komið áður	846	8,4	13,2	35,3	26,5	16,5	3,30
	Engin ganga	38	5,3	13,2	34,2	26,3	21,1	3,45
	3 klst. eða styttri	249	5,2	10,0	36,1	27,7	20,9	3,49
	3,1 til 6 klst.	326	8,6	13,8	35,6	24,5	17,5	3,29
	Lengri en 6 klst	333	8,1	12,9	38,7	24,9	15,3	3,26

5.8.3 Óuppbyggðir malarvegir

Viðhorf svarenda til þess hve æskilegir óuppbyggðir malarvegir eru á svæðinu breyttist talsvert á tímabilinu. Árið 2000 fannst um 37% þátttakenda óuppbyggðir malarvegir æskilegir, 47% árið 2009 en 34% árið 2019 (51. mynd). Fleiri svarendum þóttu óuppbyggðir malarvegir óæskilegir árið 2019 en árin á undan, eða 26% þeirra. Marktækur munur var á meðaltali allra áranna sem könnunin fór fram (ANOVA próf: F = 50,970; p < 0,001).

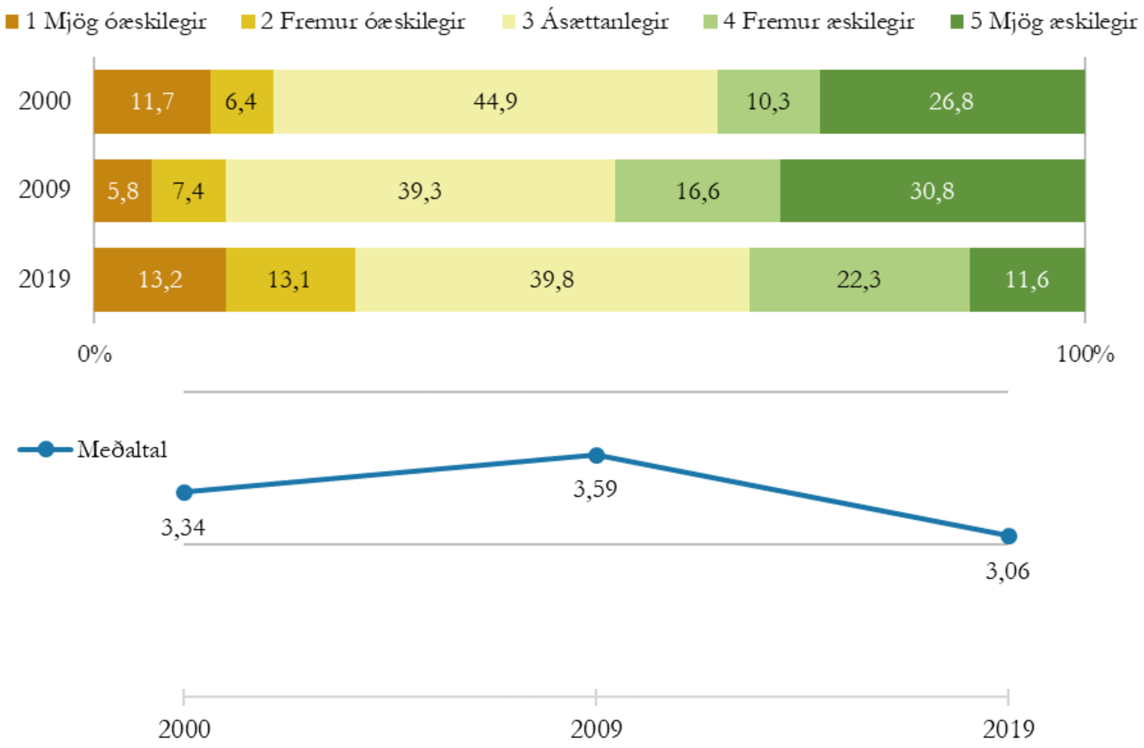

51. mynd. Viðhorf til óuppbyggðra malarvega – þróun milli ára.

Íslendingum og Frökkum, auk Svisslendinga og Austurríkismanna, þóttu óuppbyggðir malarvegir æskilegri en svarendum frá öðrum löndum árið 2019 (41. tafla). Þeim sem komu fótgangandi í Landmannalaugar þóttu óuppbyggðir malarvegir mun óæskilegri en þeim ferðuðust með öðrum hætti. Þeim sem höfðu komið áður á svæðið þóttu óuppbyggðir malarvegir æskilegri en þeim sem voru í Landmannalaugum í fyrsta sinn.

41. tafla. Viðhorf til óuppbyggðra malarvega – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óæskilegir	2 Fremur óæskilegir	3 Hvorki né	4 Fremur æskilegir	5 Mjög æskilegir	Meðaltal
	Alls	**1111**	**13,2%**	**13,1%**	**39,8%**	**22,3%**	**11,6%**	**3,06**
	Kona	539	13,7	13,5	37,5	22,4	12,8	3,07
	Karl	561	12,3	12,7	42,6	22,1	10,3	3,06
	Yngri en 25 ára	215	11,2	11,2	46,0	23,7	7,9	3,06
	25 til 34 ára	299	13,0	14,4	41,1	22,4	9,0	3,00
	35 til 44 ára	180	14,4	12,8	42,8	16,7	13,3	3,02
	45 til 54 ára	181	12,2	12,7	33,7	27,6	13,8	3,18
	55 til 64 ára	132	15,2	13,6	35,6	20,5	15,2	3,07
	65 ára eða eldri	41	19,5	12,2	36,6	17,1	14,6	2,95
	Ísland	81	8,6	7,4	27,2	28,4	28,4	3,60
	Frakkland	204	4,4	6,4	35,8	38,2	15,2	3,53
	Þýskaland	174	19,5	10,3	32,2	23,6	14,4	3,03
	Belgía/Holland	155	11,6	14,8	58,7	12,3		2,79
*	USA/Canada	85	21,2	25,9	35,3	9,4	8,2	2,58
	Sviss/Austurríki	88	6,8	3,4	46,6	29,5	13,6	3,40
	Ítalía/Spánn	61	13,1	21,3	29,5	23,0	13,1	3,02
	Visegrád-lönd	56	17,9	17,9	50,0	10,7		2,64
	Norðurlönd	59	13,6	25,4	47,5	10,2		2,64
	Önnur lönd	133	19,5	14,3	39,8	16,5	9,8	2,83
	Hópferðabíll	527	15,9	15,4	41,6	17,8	9,3	2,89
	Bílaleigubíll	320	6,9	11,3	37,2	29,1	15,6	3,35
*	Eigin bíll	128	7,8	7,8	34,4	31,3	18,8	3,45
	Fótgangandi	88	27,3	14,8	46,6	10,2		2,43
	Annar ferðamáti	39	17,9	7,7	38,5	25,6	10,3	3,03
	Fjölskylda/maki	551	12,7	12,0	38,8	22,0	14,5	3,14
	Vinir/ættingjar	261	13,0	13,4	42,5	22,2	8,8	3,00
	Skipulögð hópferð	228	13,6	14,5	39,5	23,7	8,8	3,00
	Einn á ferð	45	15,6	20,0	33,3	22,2	8,9	2,89
	Dagsgestur	380	15,8	10,3	36,3	24,5	13,2	3,09
	Næturgestur	694	12,1	14,7	41,1	21,5	10,7	3,04
*	Komið áður	245	10,6	11,0	34,3	30,2	13,9	3,26
	Ekki komið áður	860	13,7	13,6	41,6	20,1	10,9	3,01
	Engin ganga	39	12,8	7,7	51,3	25,6		2,97
	3 klst. eða styttri	251	10,8	9,2	41,4	24,7	13,9	3,22
	3,1 til 6 klst.	331	11,8	14,5	37,5	24,8	11,5	3,10
	Lengri en 6 klst	343	14,0	14,0	41,1	19,8	11,1	3,00

5.8.4 Uppbyggðir malarvegir

Hlutfall svarenda sem þóttu uppbyggðir malarvegir fremur eða mjög æskilegir var um 37% árið 2000 en það hafði hækkað í 48% árið 2009 en árið 2019 var það aftur um 36% (52. mynd). Fleirum þóttu uppbyggðir malarvegir óæskilegir árið 2019 en árin á undan. Marktækur munur var á meðaltölum allra áranna (ANOVA próf. F = 32,289; p < 0,001).

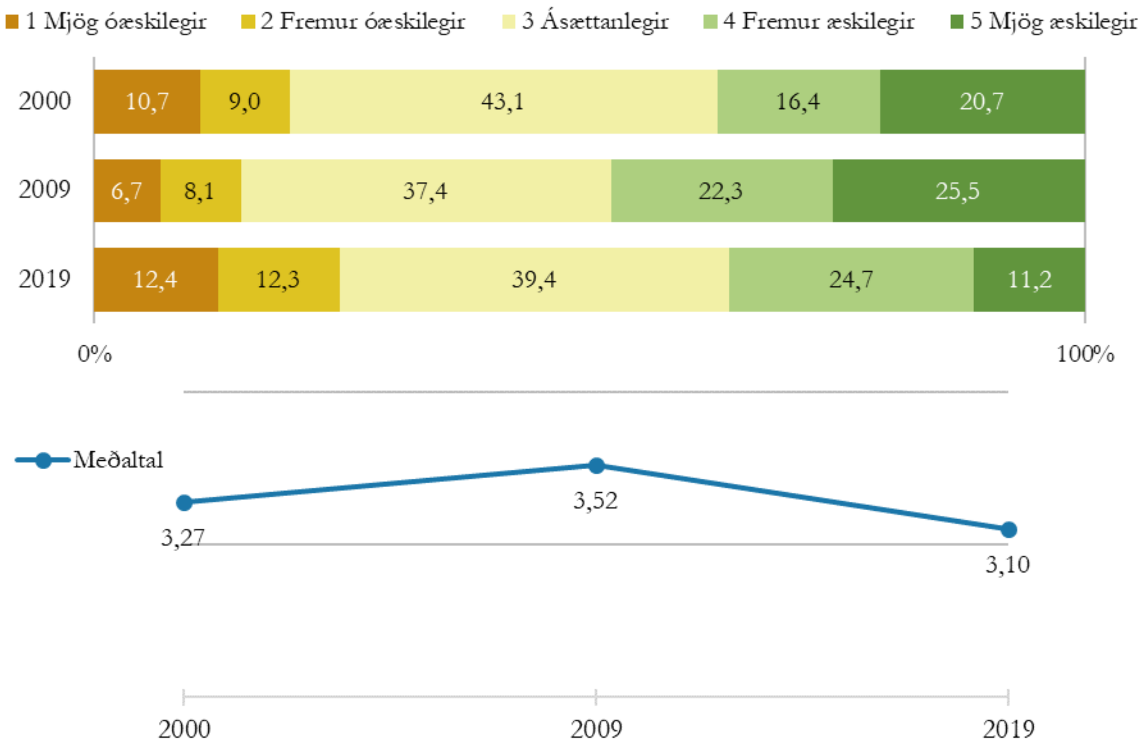

52. mynd. Viðhorf til uppbyggðra malarvega – þróun milli ára.

Árið 2019 voru Þjóðverjar sú þjóð sem þóttu uppbyggðir malarvegir síst æskilegir í Landmannalaugum en Frökkum, ásamt Svisslendingum og Austurríkismönnum, þóttu þeir æskilegastir (42. tafla). Þeim sem ferðuðust fótgangandi fundust uppbyggðir malarvegir mun óæskilegri en þeim sem ferðuðust með öðrum hætti. Jafnframt þótti þeim sem ferðuðust með fjölskyldu sinni eða maka þeir æskilegri en þeim sem höfðu aðra ferðafélaga.

42. tafla. Viðhorf til uppbyggðra malarvega – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óæskilegir	2 Fremur óæskilegir	3 Hvorki né	4 Fremur æskilegir	5 Mjög æskilegir	Meðaltal
	Alls	**1095**	**12,4%**	**12,3%**	**39,4%**	**24,7%**	**11,2%**	**3,10**
	Kona	537	13,8	11,7	37,6	24,8	12,1	3,10
	Karl	547	10,8	12,8	41,5	24,5	10,4	3,11
	Yngri en 25 ára	219	13,7	11,9	44,3	19,6	10,5	3,01
	25 til 34 ára	293	9,9	15,0	42,0	24,2	8,9	3,07
	35 til 44 ára	182	13,2	11,5	38,5	23,1	13,7	3,13
	45 til 54 ára	177	14,7	8,5	36,2	29,4	11,3	3,14
	55 til 64 ára	126	10,3	14,3	35,7	26,2	13,5	3,18
	65 ára eða eldri	39	10,3	10,3	46,2	25,6	7,7	3,10
	Ísland	82	23,2	8,5	24,4	26,8	17,1	3,06
	Frakkland	193	4,7	4,7	43,0	33,7	14,0	3,48
	Þýskaland	172	20,3	16,9	36,0	20,3	6,4	2,76
	Belgía/Holland	152	9,9	11,8	50,7	20,4	7,2	3,03
*	USA/Canada	87	10,3	16,1	40,2	23,0	10,3	3,07
	Sviss/Austurríki	88	6,8	6,8	42,0	30,7	13,6	3,38
	Ítalía/Spánn	61	13,1	19,7	24,6	29,5	13,1	3,10
	Visegrád-lönd	55	14,5	14,5	40,0	25,5	5,5	2,93
	Norðurlönd	57	14,0	12,3	45,6	19,3	8,8	2,96
	Önnur lönd	133	13,5	14,3	38,3	18,8	15,0	3,08
	Hópferðabíll	526	14,3	12,9	42,6	22,1	8,2	2,97
	Bílaleigubíll	310	8,1	11,0	34,5	28,7	17,7	3,37
*	Eigin bíll	125	12,8	9,6	32,0	32,8	12,8	3,23
	Fótgangandi	86	22,1	15,1	43,0	15,1	4,7	2,65
	Annar ferðamáti	40		15,0	45,0	27,5	10,0	3,28
	Fjölskylda/maki	541	10,9	11,6	35,9	27,9	13,7	3,22
*	Vinir/ættingjar	258	12,0	12,0	47,3	19,4	9,3	3,02
	Skipulögð hópferð	223	13,9	15,2	39,0	24,7	7,2	2,96
	Einn á ferð	48	22,9	10,4	33,3	20,8	12,5	2,90
	Dagsgestur	380	13,7	10,0	35,5	29,5	11,3	3,15
	Næturgestur	678	11,7	13,4	41,6	22,1	11,2	3,08
	Komið áður	244	12,7	14,3	36,9	24,6	11,5	3,08
	Ekki komið áður	846	12,2	11,7	40,3	24,7	11,1	3,11
	Engin ganga	38	10,5	15,8	36,8	28,9	7,9	3,08
	3 klst. eða styttri	251	12,4	8,8	39,4	27,9	11,6	3,18
	3,1 til 6 klst.	322	10,9	11,5	42,5	23,9	11,2	3,13
	Lengri en 6 klst	341	13,2	12,6	38,1	23,2	12,9	3,10

5.8.5 Akbrýr á vatnsföllum

Um það bil fjórðungi svarenda þóttu akbrýr á vatnsföllum fremur eða mjög óæskilegar öll árin sem rannsóknin fór fram, en hlutfall þeirra sem þóttu þær æskilegar breyttist milli ára. Árið 2000 þótti um 43% þátttakenda akbrýr æskilegar en 49% árið 2009 (53. mynd). Hlutfall þeirra sem þóttu þær æskilegar lækkaði aftur árið 2019, eða í 41%. Marktækur munur var á meðaltölum áranna 2009 og 2019 (ANOVA próf: F = 7,811; p < 0,001).

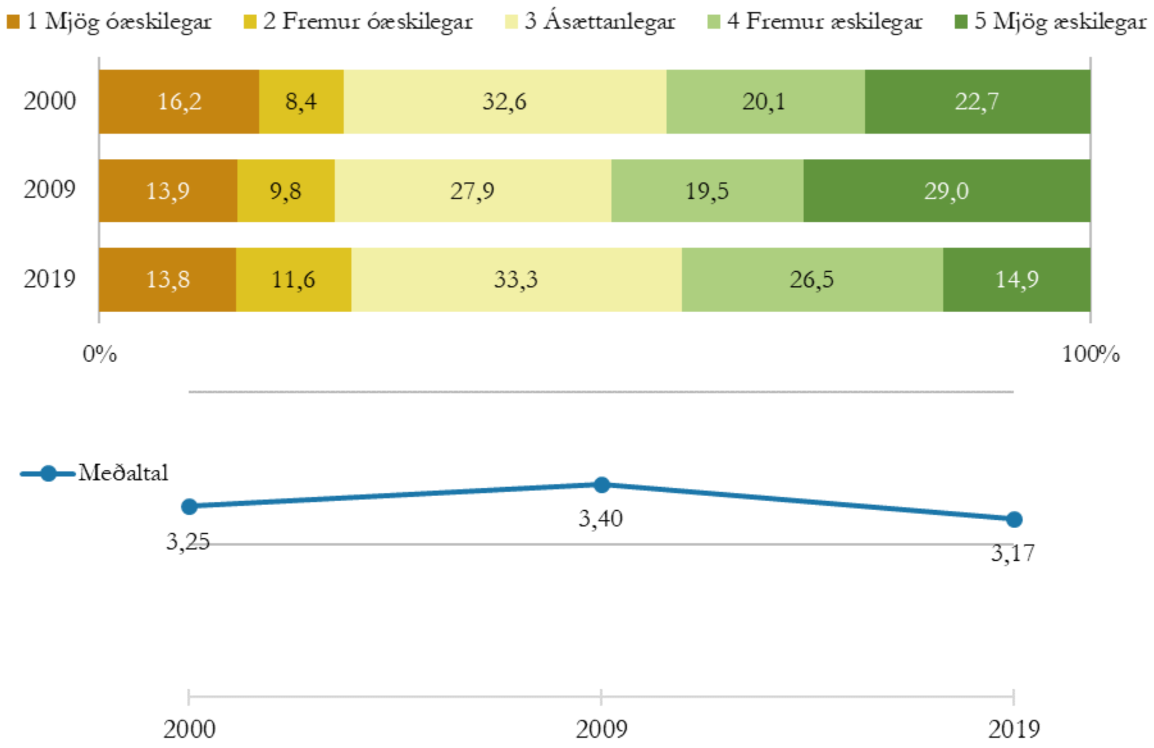

53. mynd. Viðhorf til akbrúa á vatnsföllum – þróun milli ára.

Viðhorf Þjóðverja skar sig frá öðrum þjóðum með afgerandi hætti þar sem um 53% þeirra þóttu akbrýr yfir vatnsföll fremur eða mjög óæskilegar árið 2019. Einnig þóttu Íslendingum akbrýr frekar óæskilegar en æskilegar (43. tafla). Þeim sem tilheyrðu hópnum „önnur lönd“ þóttu akbrýr hins vegar æskilegastar. Jafnframt fannst næturgestum akbrýr æskilegri en þeim sem voru í dagsferðum á svæðinu.

43. tafla. Viðhorf til akbrúa á vatnsföllum – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óæskilegar	2 Fremur óæskilegar	3 Hvorki né	4 Fremur æskilegar	5 Mjög æskilegar	Meðaltal
	Alls	**1111**	**13,8%**	**11,6%**	**33,3%**	**26,5%**	**14,9%**	**3,17**
	Kona	543	13,3	13,4	30,6	24,9	17,9	3,21
	Karl	557	14,0	9,9	36,4	27,6	12,0	3,14
	Yngri en 25 ára	218	11,9	12,8	32,1	24,3	18,8	3,25
	25 til 34 ára	303	8,9	12,5	34,0	27,7	16,8	3,31
	35 til 44 ára	184	19,6	13,0	29,3	25,0	13,0	2,99
	45 til 54 ára	178	15,7	9,6	34,8	27,5	12,4	3,11
	55 til 64 ára	127	14,2	11,8	34,6	29,1	10,2	3,09
	65 ára eða eldri	40	15,0		50,0	17,5	15,0	3,15
	Ísland	82	25,6	15,9	22,0	20,7	15,9	2,85
	Frakkland	198		11,6	38,4	29,3	18,7	3,51
	Þýskaland	173	38,7	13,9	28,3	15,0	4,0	2,32
	Belgía/Holland	152	8,6	9,2	46,1	25,7	10,5	3,20
*	USA/Canada	86	10,5	7,0	34,9	27,9	19,8	3,40
	Sviss/Austurríki	87	14,9	12,6	28,7	31,0	12,6	3,14
	Ítalía/Spánn	64	6,3	15,6	31,3	28,1	18,8	3,38
	Visegrád-lönd	58	8,6	17,2	34,5	27,6	12,1	3,17
	Norðurlönd	59	8,5	11,9	37,3	30,5	11,9	3,25
	Önnur lönd	136	6,6	5,9	26,5	36,0	25,0	3,67
	Hópferðabíll	533	14,6	9,2	35,1	26,5	14,6	3,17
	Bílaleigubíll	315	9,5	16,8	27,0	27,3	19,4	3,30
	Eigin bíll	126	19,0	12,7	31,0	27,8	9,5	2,96
	Fótgangandi	89	15,7	6,7	43,8	23,6	10,1	3,06
	Annar ferðamáti	39	15,4	10,3	43,6	20,5	10,3	3,00
	Fjölskylda/maki	546	13,2	14,3	32,4	24,2	15,9	3,15
	Vinir/ættingjar	263	12,5	11,4	33,5	26,6	16,0	3,22
	Skipulögð hópferð	225	17,3	5,3	37,8	32,0	7,6	3,07
	Einn á ferð	50	14,0	14,0	24,0	24,0	24,0	3,30
*	Dagsgestur	383	17,8	11,0	33,7	22,7	14,9	3,06
	Næturgestur	690	11,9	12,0	33,2	28,3	14,6	3,22
	Komið áður	246	16,7	10,6	32,5	28,9	11,4	3,08
	Ekki komið áður	858	12,9	11,9	33,6	25,8	15,9	3,20
	Engin ganga	38	13,2	13,2	42,1	23,7	7,9	3,00
	3 klst. eða styttri	254	17,3	9,4	29,9	27,2	16,1	3,15
	3,1 til 6 klst.	331	12,4	11,5	34,4	26,0	15,7	3,21
	Lengri en 6 klst	343	11,4	12,0	35,0	26,8	14,9	3,22

5.8.6 Vegir bundnir slitlagi

Bundið slitlag á vegum þótti frekar æskilegt en óæskilegt árin 2000 og 2009, en árið 2019 þótti fleiri svarendum það óæskilegt en æskilegt. Hlutfall svarenda sem fundust vegir bundnir slitlagi fremur eða mjög æskilegir var 45% árið 2000, 49% árið 2009 en aðeins 30% árið 2019 (54. mynd). Meðaltal ársins 2019 var því marktækt lægra en áranna á undan (ANOVA próf: $F = 44{,}137$; $p < 0{,}001$).

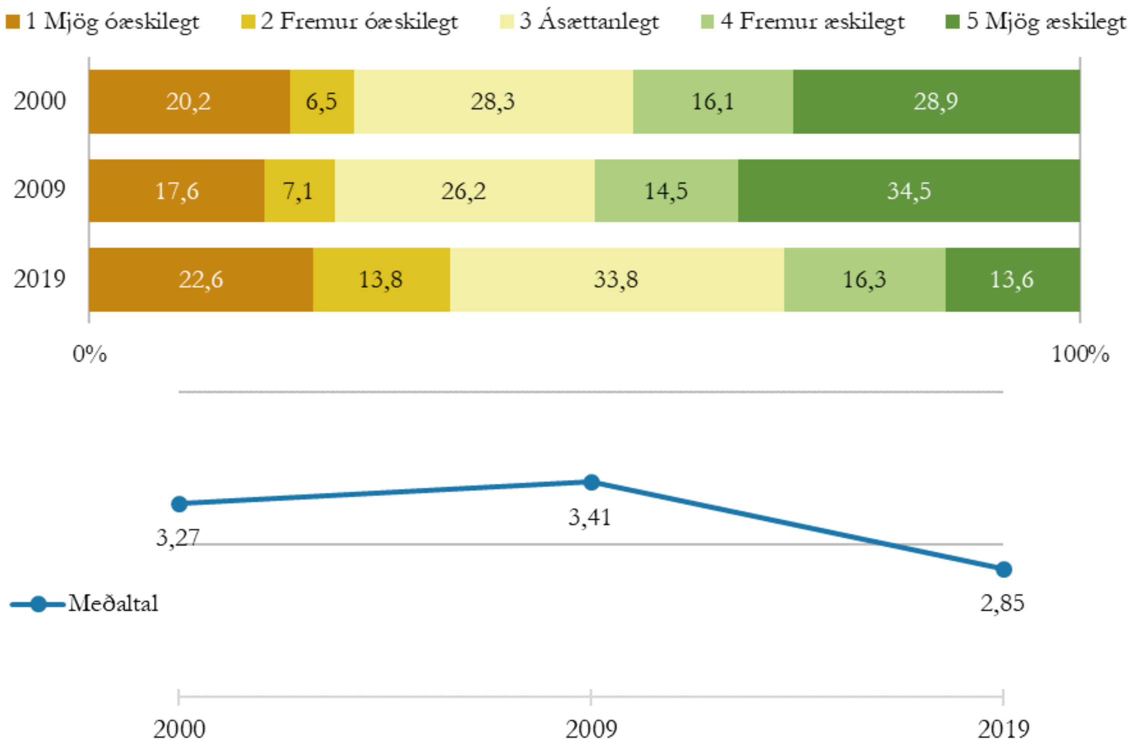

54. mynd. Viðhorf til slitlagðra vega – þróun milli ára.

Árið 2019 þótti svarendum á aldrinum 55-64 ára vegir lagðir bundnu slitlagi æskilegri en öðrum aldurshópum og Frökkum þóttu þeir mun æskilegri en öðrum þjóðum (44. tafla). Þeir sem komu á svæðið á bílaleigubílum töldu vegi með bundnu slitlagi æskilegri en þeir sem ferðuðust með öðrum hætti og þeim sem ferðuðust með fjölskyldu eða maka og vinum eða ættingjum fundust slíkir vegir æskilegri en þeir sem ferðuðust einir eða í skipulögðum hópferðum.

44. tafla. Viðhorf til vega með bundnu slitlagi – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óæskilegt	2 Fremur óæskilegt	3 Hvorki né	4 Fremur æskilegt	5 Mjög æskilegt	Meðaltal
	Alls	**1111**	**22,6%**	**13,8%**	**33,8%**	**16,3%**	**13,6%**	**2,85**
	Kona	542	24,0	13,5	32,7	16,8	13,1	2,82
	Karl	558	21,1	14,0	35,1	15,8	14,0	2,87
	Yngri en 25 ára	217	19,4	12,4	41,0	12,9	14,3	2,90
	25 til 34 ára	301	18,6	14,0	36,9	18,9	11,6	2,91
*	35 til 44 ára	184	27,2	17,4	27,2	16,3	12,0	2,68
	45 til 54 ára	182	28,6	12,6	33,0	17,6	8,2	2,64
	55 til 64 ára	126	22,2	9,5	30,2	17,5	20,6	3,05
	65 ára eða eldri	40	22,5	20,0	32,5	7,5	17,5	2,78
	Ísland	81	34,6	11,1	27,2	16,0	11,1	2,58
	Frakkland	204	7,8		29,9	27,0	32,8	3,75
	Þýskaland	174	39,1	16,7	23,6	14,9	5,7	2,32
	Belgía/Holland	153	16,3	18,3	48,4	11,8	5,2	2,71
*	USA/Canada	87	20,7	20,7	35,6	11,5	11,5	2,72
	Sviss/Austurríki	86	23,3	12,8	29,1	16,3	18,6	2,94
	Ítalía/Spánn	65	16,9	23,1	26,2	23,1	10,8	2,88
	Visegrád-lönd	57	29,8	8,8	40,4	17,5		2,56
	Norðurlönd	58	29,3	17,2	48,3			2,31
	Önnur lönd	130	21,5	13,8	37,7	13,1	13,8	2,84
	Hópferðabíll	530	23,4	15,8	35,7	15,5	9,6	2,72
	Bílaleigubíll	322	17,4	9,0	28,3	21,1	24,2	3,26
*	Eigin bíll	126	24,6	11,9	34,9	15,9	12,7	2,80
	Fótgangandi	86	31,4	20,9	37,2	8,1		2,29
	Annar ferðamáti	39	28,2	15,4	41,0	10,3	5,1	2,49
	Fjölskylda/maki	552	20,5	14,5	30,8	18,3	15,9	2,95
*	Vinir/ættingjar	263	20,5	14,4	37,6	14,8	12,5	2,84
	Skipulögð hópferð	222	27,5	11,7	37,8	15,8	7,2	2,64
	Einn á ferð	49	30,6	14,3	26,5	10,2	18,4	2,71
	Dagsgestur	385	22,3	14,0	29,4	20,3	14,0	2,90
	Næturgestur	688	23,1	13,7	36,5	13,5	13,2	2,80
	Komið áður	247	27,1	12,6	26,3	17,4	16,6	2,84
	Ekki komið áður	857	21,4	14,1	36,1	15,9	12,6	2,84
	Engin ganga	39	20,5	7,7	38,5	15,4	17,9	3,03
	3 klst. eða styttri	253	19,0	14,2	33,2	20,2	13,4	2,95
	3,1 til 6 klst.	332	21,1	16,0	31,9	15,7	15,4	2,88
	Lengri en 6 klst	341	24,6	11,4	34,3	15,8	13,8	2,83

5.8.7 Verslun / veitingastaður

Skoðanir ferðamannanna til verslunar eða veitingastaðar í Landmannalaugum skiptast í nokkuð jafna hópa þótt nokkur breyting hafi orðið á tímabilinu. Árið 2000 þótti álíka mörgum, eða um þriðjungi svarenda, æskilegt og óæskilegt að hafa verslun eða veitingastað á svæðinu (55. mynd). Árið 2009 fjölgaði þeim sem þótti verslun eða veitingastaður æskileg í 42% en árið 2019 fækkaði þeim í 28%. Meðaltal ársins 2009 var marktækt hærra en áranna 2000 og 2019 (ANOVA próf: F = 23,546; p < 0,001).

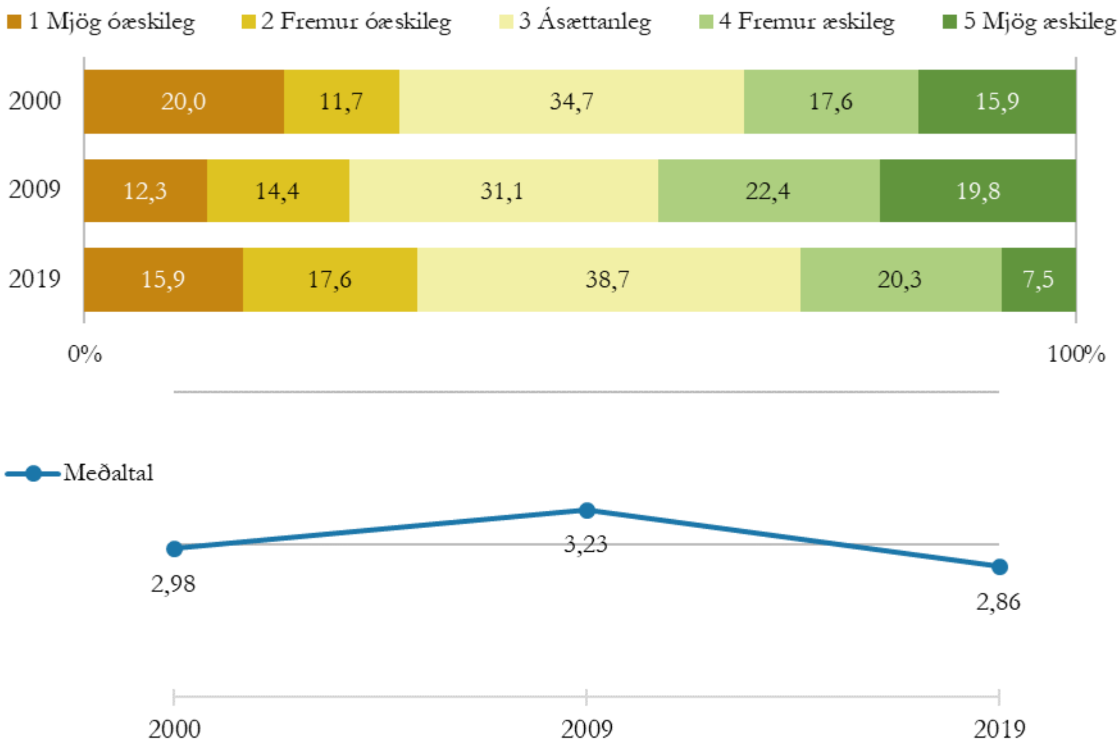

55. mynd. Viðhorf til verslunar / veitingastaðar – þróun milli ára.

Í könnuninni 2019 var spurningunni skipt í tvennt og viðhorf könnuð annars vegar til verslunar og hins vegar veitingastaðar. Örlitlu munaði á meðaltölum þessara tveggja þátta, en nokkuð fleiri töldu verslun fremur eða mjög æskilega (30%) en veitingastað (27%).

Íslendingar og Frakkar voru lang jákvæðastir þjóða fyrir því að hafa verslun í Landmannalaugum en Þjóðverjar taldi verslun síst æskilega (45. tafla). Þeim sem komu á staðinn á eigin bílum þótti verslun æskilegri en þeim sem ferðuðust með öðrum hætti. Þá þótti þeim sem höfðu komið áður í Landmannalaugar verslun æskilegri en þeim sem voru í sinni fyrstu ferð þangað.

45. tafla. Viðhorf til verslunar – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óæskileg	2 Fremur óæskileg	3 Hvorki né	4 Fremur æskileg	5 Mjög æskileg	Meðaltal
	Alls	**1100**	**19,4%**	**14,9%**	**35,6%**	**20,5%**	**9,5%**	**2,86**
	Kona	536	21,8	14,6	33,0	20,3	10,3	2,83
	Karl	553	16,5	15,4	38,5	20,8	8,9	2,90
	Yngri en 25 ára	216	15,3	15,7	36,1	22,7	10,2	2,97
	25 til 34 ára	302	18,2	15,2	36,8	19,9	9,9	2,88
	35 til 44 ára	184	19,0	13,6	36,4	24,5	6,5	2,86
	45 til 54 ára	176	26,1	17,6	26,1	19,3	10,8	2,71
	55 til 64 ára	121	19,8	12,4	40,5	19,8	7,4	2,83
	65 ára eða eldri	42	28,6	11,9	38,1	11,9	9,5	2,62
	Ísland	82	15,9	9,8	23,2	35,4	15,9	3,26
	Frakkland	191	6,3	5,8	55,0	18,8	14,1	3,29
	Þýskaland	175	34,9	20,6	21,7	18,9	4,0	2,37
	Belgía/Holland	153	18,3	12,4	41,8	20,9	6,5	2,85
*	USA/Canada	88	21,6	15,9	30,7	18,2	13,6	2,86
	Sviss/Austurríki	81	11,1	14,8	37,0	28,4	8,6	3,09
	Ítalía/Spánn	64	18,8	29,7	28,1	9,4	14,1	2,70
	Visegrád-lönd	58	25,9	15,5	27,6	17,2	13,8	2,78
	Norðurlönd	57	19,3	17,5	38,6	22,8		2,70
	Önnur lönd	136	22,1	16,2	36,8	19,1	5,9	2,71
	Hópferðabíll	533	18,8	16,1	32,6	22,0	10,5	2,89
	Bílaleigubíll	308	19,2	14,3	40,6	17,9	8,1	2,81
*	Eigin bíll	124	14,5	12,1	34,7	26,6	12,1	3,10
	Fótgangandi	88	27,3	9,1	40,9	15,9	6,8	2,66
	Annar ferðamáti	38	26,3	21,1	31,6	15,8	5,3	2,53
	Fjölskylda/maki	542	20,1	14,9	34,7	19,9	10,3	2,85
	Vinir/ættingjar	261	16,1	11,9	41,8	19,5	10,7	2,97
	Skipulögð hópferð	220	20,9	17,3	34,1	20,9	6,8	2,75
	Einn á ferð	49	26,5	16,3	24,5	24,5	8,2	2,71
	Dagsgestur	384	20,3	12,8	35,4	18,5	13,0	2,91
	Næturgestur	678	18,9	15,6	36,1	21,7	7,7	2,84
*	Komið áður	244	16,8	13,1	33,2	24,2	12,7	3,03
	Ekki komið áður	849	20,3	15,4	36,3	19,7	8,4	2,80
	Engin ganga	38	13,2	13,2	36,8	21,1	15,8	3,13
	3 klst. eða styttri	252	19,0	11,9	36,1	22,6	10,3	2,93
	3,1 til 6 klst.	324	19,4	17,6	34,0	18,8	10,2	2,83
	Lengri en 6 klst	337	20,5	14,8	38,6	18,7	7,4	2,78

Svisslendingum og Austurríkismönnum, auk Frakka, þótti æskilegast að hafa veitingastað í Landmannalaugum en Norðurlandabúum og Þjóðverjum þótti það óæskilegast (46. tafla). Dagsgestum þótti veitingastaður æskilegri en þeim sem gistu á svæðinu og þeir sem ætluðu ekki að ganga um svæðið voru jákvæðari fyrir veitingastað en þeir sem gengu. Eftir því sem svarendur voru í lengri gönguferð þótti þeim veitingastaður óæskilegri.

46. tafla. Viðhorf til veitingastaðar – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óæskilegur	2 Fremur óæskilegur	3 Hvorki né	4 Fremur æskilegur	5 Mjög æskilegur	Meðaltal
	Alls	**1094**	**19,3%**	**14,2%**	**40,0%**	**17,4%**	**9,1%**	**2,83**
	Kona	530	20,4	13,4	38,3	18,5	9,4	2,83
	Karl	553	17,9	14,8	42,0	16,5	8,9	2,84
	Yngri en 25 ára	213	15,0	16,0	40,4	18,8	9,9	2,92
	25 til 34 ára	302	18,9	15,2	42,4	15,6	7,9	2,78
	35 til 44 ára	180	20,0	12,2	42,8	19,4	5,6	2,78
	45 til 54 ára	176	26,1	17,0	33,5	14,2	9,1	2,63
	55 til 64 ára	122	15,6	10,7	44,3	18,0	11,5	2,99
	65 ára eða eldri	43	20,9	9,3	39,5	16,3	14,0	2,93
	Ísland	82	24,4	12,2	30,5	23,2	9,8	2,82
	Frakkland	184	4,9	6,5	58,7	17,9	12,0	3,26
	Þýskaland	174	29,3	21,3	28,7	12,6	8,0	2,49
	Belgía/Holland	152	15,8	13,2	46,7	16,4	7,9	2,88
*	USA/Canada	86	22,1	16,3	36,0	18,6	7,0	2,72
	Sviss/Austurríki	85	9,4	10,6	36,5	28,2	15,3	3,29
	Ítalía/Spánn	65	16,9	18,5	36,9	15,4	12,3	2,88
	Visegrád-lönd	57	22,8	12,3	38,6	17,5	8,8	2,77
	Norðurlönd	59	27,1	20,3	42,4	8,5		2,37
	Önnur lönd	136	27,2	14,0	36,0	16,9	5,9	2,60
	Hópferðabíll	532	18,4	14,8	38,7	18,2	9,8	2,86
	Bílaleigubíll	303	17,2	13,5	43,6	15,8	9,9	2,88
	Eigin bíll	122	20,5	12,3	38,5	18,9	9,8	2,85
	Fótgangandi	87	26,4	14,9	40,2	13,8	4,6	2,55
	Annar ferðamáti	39	30,8	12,8	38,5	15,4		2,46
	Fjölskylda/maki	533	20,1	15,4	40,2	16,1	8,3	2,77
	Vinir/ættingjar	262	17,2	12,6	41,6	17,2	11,5	2,93
	Skipulögð hópferð	220	20,5	12,3	38,2	19,5	9,5	2,85
	Einn á ferð	49	22,4	18,4	38,8	14,3	6,1	2,63
*	Dagsgestur	384	17,4	11,2	34,4	22,1	14,8	3,06
	Næturgestur	673	20,7	15,5	43,2	14,9	5,8	2,70
	Komið áður	240	21,7	13,8	38,3	15,8	10,4	2,80
	Ekki komið áður	847	18,8	14,3	40,5	17,8	8,6	2,83
	Engin ganga	37	5,4	13,5	45,9	21,6	13,5	3,24
*	3 klst. eða styttri	252	16,3	11,9	38,1	21,0	12,7	3,02
	3,1 til 6 klst.	323	18,6	13,9	40,6	15,5	11,5	2,87
	Lengri en 6 klst	336	23,2	14,6	42,6	14,9	4,8	2,63

5.8.8 Kaffihús

Árið 2019 var spurt um viðhorf til kaffihúss í Landmannalaugum, en sá liður var ekki í könnunum 2000 og 2009. Frökkum þótti kaffihús æskilegast þjóða en Norðurlandabúum þótti það óæskilegast. Dagsgestum þótti kaffihús mun æskilegra en þeim sem gistu á svæðinu og það þótti jafnframt æskilegra eftir því sem gestir gengu styttra um svæðið.

47. tafla. Viðhorf til verslunar – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óæskilegt	2 Fremur óæskilegt	3 Hvorki né	4 Fremur æskilegt	5 Mjög æskilegt	Meðaltal
	Alls	**1090**	**16,3%**	**15,0%**	**36,3%**	**21,7%**	**10,6%**	**2,95**
	Kona	532	16,5	14,3	33,5	25,4	10,3	2,99
	Karl	548	15,7	15,7	39,6	18,1	10,9	2,93
	Yngri en 25 ára	214	12,1	15,0	42,5	21,0	9,3	3,00
	25 til 34 ára	301	18,9	15,3	39,2	18,3	8,3	2,82
	35 til 44 ára	182	17,0	15,4	34,6	24,2	8,8	2,92
	45 til 54 ára	173	18,5	16,8	26,6	24,9	13,3	2,98
	55 til 64 ára	122	14,8	11,5	41,8	21,3	10,7	3,02
	65 ára eða eldri	42	21,4	14,3	28,6	16,7	19,0	2,98
	Ísland	82	19,5	14,6	23,2	30,5	12,2	3,01
	Frakkland	186	5,4	4,8	51,6	24,2	14,0	3,37
	Þýskaland	171	21,1	17,5	29,8	22,8	8,8	2,81
	Belgía/Holland	153	15,0	13,7	44,4	21,6	5,2	2,88
*	USA/Canada	87	25,3	10,3	35,6	16,1	12,6	2,80
	Sviss/Austurríki	81	9,9	17,3	29,6	30,9	12,3	3,19
	Ítalía/Spánn	64	10,9	25,0	32,8	14,1	17,2	3,02
	Visegrád-lönd	58	22,4	19,0	36,2	8,6	13,8	2,72
	Norðurlönd	57	28,1	19,3	36,8	10,5	5,3	2,46
	Önnur lönd	137	17,5	19,7	30,7	24,8	7,3	2,85
	Hópferðabíll	523	15,9	16,3	33,8	23,1	10,9	2,97
	Bílaleigubíll	305	17,0	14,8	36,4	21,3	10,5	2,93
	Eigin bíll	125	14,4	12,8	39,2	20,0	13,6	3,06
	Fótgangandi	88	21,6	12,5	47,7	12,5	5,7	2,68
	Annar ferðamáti	40	15,0	12,5	37,5	27,5	7,5	3,00
	Fjölskylda/maki	540	17,4	15,2	34,6	22,0	10,7	2,94
	Vinir/ættingjar	259	15,1	13,1	42,9	16,6	12,4	2,98
	Skipulögð hópferð	215	14,9	17,2	36,3	24,2	7,4	2,92
	Einn á ferð	48	22,9	12,5	22,9	27,1	14,6	2,98
*	Dagsgestur	385	13,0	13,0	32,5	24,7	16,9	3,19
	Næturgestur	668	18,7	15,6	38,5	20,2	7,0	2,81
	Komið áður	242	17,4	10,7	35,1	24,8	12,0	3,03
	Ekki komið áður	841	16,2	16,3	36,6	20,8	10,1	2,92
	Engin ganga	39	10,3	5,1	46,2	23,1	15,4	3,28
*	3 klst. eða styttri	251	14,3	11,6	37,8	21,5	14,7	3,11
	3,1 til 6 klst.	321	16,8	15,6	32,4	23,1	12,1	2,98
	Lengri en 6 klst	334	18,3	17,7	38,9	18,6	6,6	2,78

5.8.9 Heilsársvegur

Árið 2019 þótti fleiri svarendum heilsársvegur á svæðinu óæskilegur en æskilegur, en viðhorf til þessa þáttar voru ekki könnuð árin 2000 og 2009. Svarendur sem voru 65 ára eða eldri voru neikvæðari gagnvart heilsársvegi en þeir sem voru á öðrum aldri, en fólki á aldrinum 35-54 ára þótti heilsársvegur einnig óæskilegri en þeim sem voru yngri en 35 eða 55-64 ára (48. tafla). Frökkum þótti heilsársvegur æskilegri en öðrum þjóðum en Þjóðverjum, Íslendingum og Norðurlandabúum þótti hann síst æskilegur. Þeir sem ferðuðust á bílaleigubílum

voru hlynntari heilsársvegi en þeir sem ferðuðust á annan hátt en þeim sem voru fótgangandi fannst heilsársvegur óæskilegastur. Þá fannst þeim sem höfðu komið áður á svæðið heilsársvegur óæskilegri en þeim sem voru í sinni fyrstu heimsókn á svæðið.

48. tafla. Viðhorf til heilsársvegar – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óæskilegur	2 Fremur óæskilegur	3 Hvorki né	4 Fremur æskilegur	5 Mjög æskilegur	Meðaltal
	Alls	**1086**	**18,2%**	**12,1%**	**41,1%**	**16,7%**	**12,0%**	**2,92**
	Kona	528	19,7	13,3	37,7	16,3	13,1	2,90
	Karl	547	16,6	11,0	44,4	17,2	10,8	2,95
	Yngri en 25 ára	215	14,4	8,4	42,8	19,1	15,3	3,13
	25 til 34 ára	296	11,8	13,2	46,6	16,9	11,5	3,03
*	35 til 44 ára	182	21,4	14,8	37,9	16,5	9,3	2,77
	45 til 54 ára	175	24,6	14,9	36,0	14,9	9,7	2,70
	55 til 64 ára	120	20,0	10,8	38,3	18,3	12,5	2,93
	65 ára eða eldri	41	39,0	4,9	39,0	7,3	9,8	2,44
	Ísland	81	35,8	8,6	28,4	14,8	12,3	2,59
	Frakkland	190	6,3		44,7	25,8	19,5	3,48
	Þýskaland	173	37,0	13,9	30,6	11,6	6,9	2,38
	Belgía/Holland	151	13,9	11,9	49,0	19,2	6,0	2,91
*	USA/Canada	86	10,5	25,6	43,0	7,0	14,0	2,88
	Sviss/Austurríki	81	17,3	8,6	43,2	16,0	14,8	3,02
	Ítalía/Spánn	62	12,9	17,7	37,1	19,4	12,9	3,02
	Visegrád-lönd	56	21,4	16,1	41,1	10,7	10,7	2,73
	Norðurlönd	58	22,4	6,9	63,8	6,9		2,55
	Önnur lönd	132	9,1	14,4	40,2	20,5	15,9	3,20
	Hópferðabíll	521	18,4	13,8	41,7	16,3	9,8	2,85
	Bílaleigubíll	305	13,4	8,9	40,3	20,3	17,0	3,19
*	Eigin bíll	127	23,6	9,4	35,4	15,0	16,5	2,91
	Fótgangandi	85	25,9	16,5	48,2	7,1		2,44
	Annar ferðamáti	40	20,0	15,0	40,0	20,0	5,0	2,75
	Fjölskylda/maki	535	17,8	10,7	40,9	17,0	13,6	2,98
	Vinir/ættingjar	259	15,4	13,5	47,9	13,5	9,7	2,88
	Skipulögð hópferð	218	21,1	14,2	35,3	20,2	9,2	2,82
	Einn á ferð	49	24,5	14,3	32,7	14,3	14,3	2,80
	Dagsgestur	375	23,2	9,9	35,2	18,1	13,6	2,89
	Næturgestur	674	15,9	13,2	44,4	15,7	10,8	2,92
*	Komið áður	238	26,5	12,6	33,2	14,3	13,4	2,76
	Ekki komið áður	841	15,9	11,9	43,3	17,4	11,5	2,97
	Engin ganga	38	18,4	7,9	31,6	23,7	18,4	3,16
	3 klst. eða styttri	249	15,3	11,2	42,6	18,1	12,9	3,02
	3,1 til 6 klst.	320	18,4	12,2	40,0	16,6	12,8	2,93
	Lengri en 6 klst	333	18,0	11,4	42,9	16,5	11,1	2,91

5.8.10 Bensínstöð

Árið 2000 töldu um 39% svarenda bensínstöð vera fremur eða mjög óæskilega í Landmannalaugum. Þeim fækkaði í 33% árið 2009 en fjölgaði aftur árið 2019 og var þá 41% svarenda á því að bensínstöð væri óæskileg í Landmannalaugum. Meðaltal ársins 2009 var marktækt hærra en áranna á undan (ANOVA próf: $F = 25{,}123$; $p < 0{,}001$).

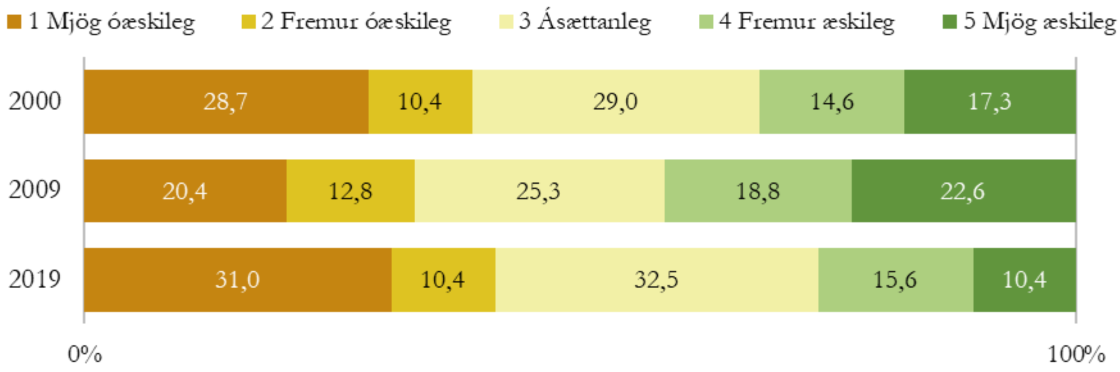

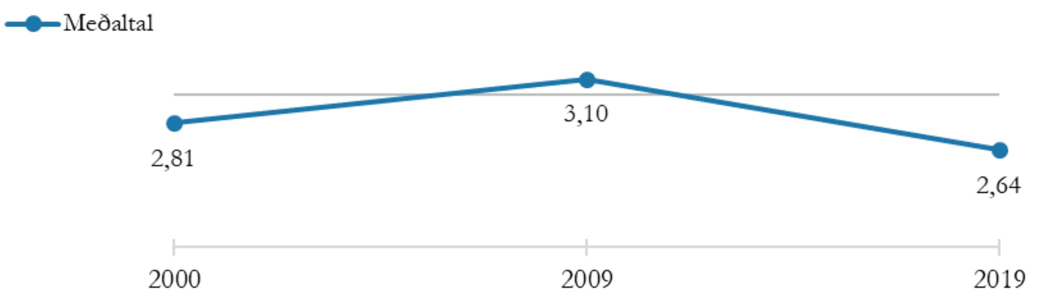

56. mynd. Viðhorf til bensínstöðvar – þróun milli ára.

Árið 2019 fannst Frökkum bensínstöð mun æskilegri en ferðamönnum annars staðar frá og þeim sem ferðuðust á fólksbifreiðum þótti hún æskilegri en þeim sem ferðuðust með öðrum hætti (49. tafla). Að öðru leyti var lítill munur milli hópa hvað þetta varðar.

49. tafla. Viðhorf til bensínstöðvar – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óæskileg	2 Fremur óæskileg	3 Hvorki né	4 Fremur æskileg	5 Mjög æskileg	Meðaltal
	Alls	**1094**	**31,0%**	**10,4%**	**32,5%**	**15,6%**	**10,4%**	**2,64**
	Kona	534	32,2	10,1	29,0	17,4	11,2	2,65
	Karl	549	29,9	10,7	36,2	13,5	9,7	2,62
	Yngri en 25 ára	216	24,5	11,6	37,5	15,7	10,6	2,76
	25 til 34 ára	300	27,7	10,3	36,7	14,3	11,0	2,71
	35 til 44 ára	182	36,3	12,6	25,8	17,6	7,7	2,48
	45 til 54 ára	172	37,2	11,6	27,9	16,9	6,4	2,44
	55 til 64 ára	124	31,5	7,3	35,5	12,9	12,9	2,69
	65 ára eða eldri	40	45,0	5,0	25,0	12,5	12,5	2,43
	Ísland	81	51,9	6,2	21,0	9,9	11,1	2,22
	Frakkland	199	7,5	5,0	42,2	27,6	17,6	3,43
	Þýskaland	169	45,0	10,7	25,4	11,8	7,1	2,25
	Belgía/Holland	151	31,1	8,6	43,0	12,6	4,6	2,51
*	USA/Canada	86	37,2	14,0	26,7	11,6	10,5	2,44
	Sviss/Austurríki	81	23,5	17,3	27,2	22,2	9,9	2,78
	Ítalía/Spánn	60	25,0	20,0	23,3	20,0	11,7	2,73
	Visegrád-lönd	57	33,3	10,5	31,6	10,5	14,0	2,61
	Norðurlönd	59	40,7	10,2	33,9	11,9		2,27
	Önnur lönd	136	33,1	11,0	34,6	11,0	10,3	2,54
	Hópferðabíll	518	34,7	10,0	32,8	13,3	9,1	2,52
	Bílaleigubíll	316	20,9	12,7	32,0	22,2	12,3	2,92
*	Eigin bíll	128	35,9	7,8	24,2	17,2	14,8	2,67
	Fótgangandi	86	36,0	10,5	43,0	5,8	4,7	2,33
	Annar ferðamáti	39	41,0	7,7	33,3	10,3	7,7	2,36
	Fjölskylda/maki	543	31,1	11,2	29,7	17,5	10,5	2,65
	Vinir/ættingjar	263	26,2	10,3	37,6	14,1	11,8	2,75
	Skipulögð hópferð	215	34,9	8,8	36,3	12,6	7,4	2,49
	Einn á ferð	47	38,3	8,5	25,5	14,9	12,8	2,55
	Dagsgestur	378	32,0	10,1	29,4	15,9	12,7	2,67
	Næturgestur	679	30,6	10,3	34,3	15,6	9,1	2,62
	Komið áður	243	36,2	7,0	30,0	16,5	10,3	2,58
	Ekki komið áður	844	29,5	11,4	33,2	15,5	10,4	2,66
	Engin ganga	38	21,1	5,3	39,5	18,4	15,8	3,03
	3 klst. eða styttri	248	30,6	12,1	30,2	14,5	12,5	2,66
	3,1 til 6 klst.	327	30,3	10,4	29,4	18,0	11,9	2,71
	Lengri en 6 klst	336	32,7	9,2	35,4	14,9	7,7	2,56

5.8.11 Hótel / gistiheimili

Árin 2000 og 2009 var svipaður fjöldi svarenda sem taldi hótel eða gistiheimili æskilegt og óæskilegt, en 2019 þótti mun fleirum það óæskilegt en æskilegt. Það ár þótti um 40% þátttakenda hótel eða gistiheimili fremur eða mjög óæskilegt en um 21% það vera fremur eða mjög æskilegt (57. mynd). Meðaltal ársins 2019 var marktækt lægra en áranna 2000 og 2009 (ANOVA próf: F = 18,880; p < 0,001).

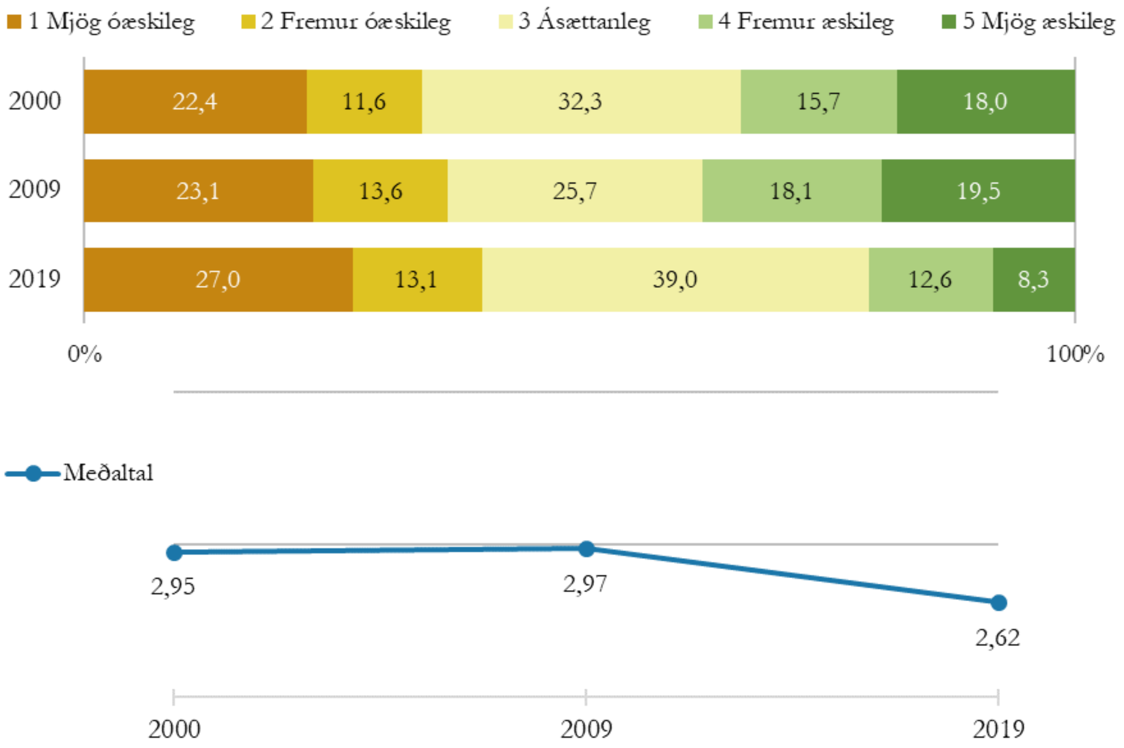

57. mynd. Viðhorf til hótels/gistiheimilis – þróun milli ára.

Árið 2019 þótti Frökkum helst að hótel eða gistiheimili væri æskilegt í Landmannalaugum en Þjóðverjum síst (50. tafla). Þeim sem ferðuðust á bílaleigubílum þótti hótel eða gistiheimili æskilegra en þeim sem ferðuðust með öðrum hætti. Dagsgestum þótt hótel eða gistiheimili einnig æskilegra en þeim sem gistu á svæðinu.

50. tafla. Viðhorf til hótels/gistiheimilis – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óæskilegt	2 Fremur óæskilegt	3 Hvorki né	4 Fremur æskilegt	5 Mjög æskilegt	Meðaltal
	Alls	**1087**	**27,0%**	**13,1%**	**39,0%**	**12,6%**	**8,3%**	**2,62**
	Kona	531	28,4	14,1	36,5	12,6	8,3	2,58
	Karl	545	25,5	12,1	41,8	12,3	8,3	2,66
	Yngri en 25 ára	216	20,8	15,3	42,1	14,8	6,9	2,72
	25 til 34 ára	299	27,4	12,0	40,5	12,0	8,0	2,61
	35 til 44 ára	181	29,3	13,3	42,5	9,4	5,5	2,49
	45 til 54 ára	174	31,6	16,7	32,2	11,5	8,0	2,48
	55 til 64 ára	121	29,8	8,3	35,5	16,5	9,9	2,69
	65 ára eða eldri	40	30,0	5,0	40,0	10,0	15,0	2,75
	Ísland	81	43,2	11,1	28,4	9,9	7,4	2,27
	Frakkland	185	7,0		56,8	18,9	14,1	3,30
	Þýskaland	168	47,0	14,3	28,0	7,7		2,05
	Belgía/Holland	153	23,5	13,1	48,4	11,1		2,59
*	USA/Canada	86	29,1	18,6	32,6	9,3	10,5	2,53
	Sviss/Austurríki	84	25,0	13,1	23,8	26,2	11,9	2,87
	Ítalía/Spánn	64	14,1	23,4	37,5	14,1	10,9	2,84
	Visegrád-lönd	57	36,8	12,3	35,1	7,0	8,8	2,39
	Norðurlönd	59	35,6	11,9	44,1	6,8		2,27
	Önnur lönd	136	22,8	17,6	39,0	11,8	8,8	2,66
	Hópferðabíll	527	28,8	14,4	35,7	13,1	8,0	2,57
	Bílaleigubíll	302	19,2	11,9	44,0	14,9	9,9	2,84
*	Eigin bíll	124	36,3	8,1	36,3	10,5	8,9	2,48
	Fótgangandi	87	33,3	10,3	46,0	5,7	4,6	2,38
	Annar ferðamáti	38	23,7	18,4	42,1	10,5	5,3	2,55
	Fjölskylda/maki	537	28,3	12,3	39,9	11,4	8,2	2,59
	Vinir/ættingjar	257	24,1	11,7	42,0	12,5	9,7	2,72
	Skipulögð hópferð	218	27,1	15,1	34,4	15,1	8,3	2,62
	Einn á ferð	48	33,3	14,6	35,4	14,6		2,38
*	Dagsgestur	378	24,3	13,5	35,4	14,8	11,9	2,76
	Næturgestur	673	28,8	12,3	41,0	11,3	6,5	2,54
	Komið áður	239	31,8	12,6	36,0	8,8	10,9	2,54
	Ekki komið áður	841	25,8	13,2	39,8	13,7	7,5	2,64
	Engin ganga	37	10,8	13,5	45,9	21,6	8,1	3,03
	3 klst. eða styttri	248	21,8	13,7	41,5	15,3	7,7	2,73
	3,1 til 6 klst.	322	29,5	13,7	35,4	12,1	9,3	2,58
	Lengri en 6 klst	333	28,2	10,8	44,1	9,0	7,8	2,57

5.8.12 Virkjunarmannvirki

Ferðamennirnir í könnuninni telja virkjunarmannvirki frekar óæskileg en á bilinu 40-49% töldu virkjunarmannvirki vera fremur eða mjög óæskileg. Viðhorfin breyttust nokkuð milli áranna sem könnunin var gerð og var hlutfall þeirra sem þóttu virkjunarmannvirki fremur eða mjög óæskileg lægst árið 2009 en hæst árið 2019. Marktækur munur var á meðaltölum allra áranna (ANOVA próf: F = 26,836; p < 0,001).

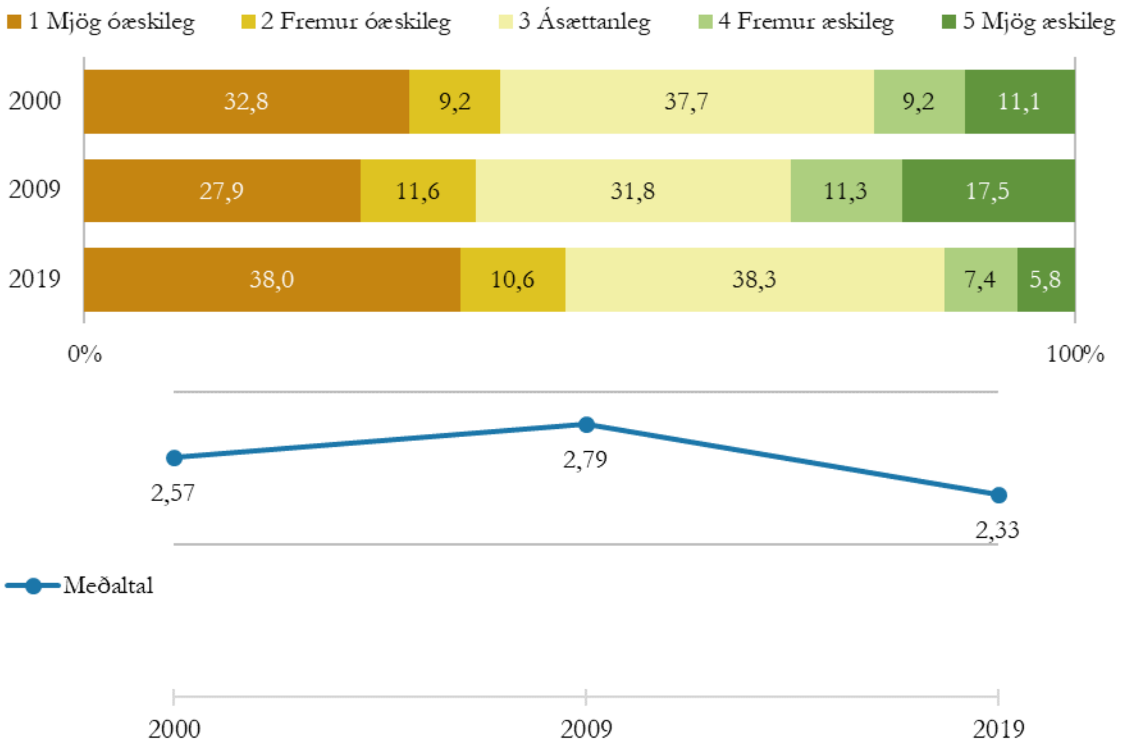

58. mynd. Viðhorf til virkjunarmannvirkja – þróun milli ára.

Elsta hópi svarenda, 65 ára og eldri, þóttu virkjunarmannvirki óæskilegust á svæðinu en ferðamönnum yngri en 35 ára þóttu þau síst óæskileg (51. tafla). Þjóðverjum og Íslendingum þóttu virkjunarmannvirki óæskilegust en Frökkum þótti þau síst óæskileg. Þá voru þeir sem komu á svæðið á bílaleigubílum síst neikvæðir gagnvart virkjunarmannvirkjum.

51. tafla. Viðhorf til virkjunarmannvirkja – niðurstöður 2019 greindar eftir bakgrunnsbreytum.

		N	1 Mjög óæskileg	2 Fremur óæskileg	3 Hvorki né	4 Fremur æskileg	5 Mjög æskileg	Meðaltal
	Alls	**1061**	**38,0%**	**10,6%**	**38,3%**	**7,4%**	**5,8%**	**2,33**
	Kona	511	41,1	10,2	35,4	8,0	5,3	2,26
	Karl	540	35,0	11,1	41,1	6,3	6,5	2,38
	Yngri en 25 ára	216	31,0	13,4	41,7	6,5	7,4	2,46
	25 til 34 ára	289	35,6	10,0	37,0	10,0	7,3	2,43
*	35 til 44 ára	179	45,3	9,5	35,8	6,1		2,13
	45 til 54 ára	168	42,3	13,1	35,1	4,8	4,8	2,17
	55 til 64 ára	117	36,8	5,1	47,0	6,0	5,1	2,38
	65 ára eða eldri	36	52,8	5,6	33,3		5,6	2,03
	Ísland	81	58,0	7,4	25,9		6,2	1,91
	Frakkland	177	5,6	8,5	67,2	11,3	7,3	3,06
	Þýskaland	170	63,5	10,0	20,0	4,1		1,72
	Belgía/Holland	147	36,1	10,9	45,6	4,8		2,27
*	USA/Canada	86	46,5	14,0	25,6	5,8	8,1	2,15
	Sviss/Austurríki	78	34,6	11,5	32,1	12,8	9,0	2,50
	Ítalía/Spánn	60	26,7	13,3	38,3	11,7	10,0	2,65
	Visegrád-lönd	57	38,6	10,5	33,3	7,0	10,5	2,40
	Norðurlönd	58	37,9	15,5	41,4	5,2		2,14
	Önnur lönd	132	40,2	7,6	37,9	8,3	6,1	2,33
	Hópferðabíll	512	42,4	12,3	32,8	6,6	5,9	2,21
	Bílaleigubíll	298	26,5	11,7	44,3	10,7	6,7	2,59
*	Eigin bíll	119	44,5	5,0	39,5		7,6	2,24
	Fótgangandi	86	37,2	5,8	48,8	5,8		2,30
	Annar ferðamáti	38	47,4	5,3	39,5	5,3		2,11
	Fjölskylda/maki	524	37,4	11,5	40,3	6,1	4,8	2,29
	Vinir/ættingjar	254	34,3	9,1	39,4	9,4	7,9	2,48
	Skipulögð hópferð	212	44,3	10,8	33,5	6,1	5,2	2,17
	Einn á ferð	45	35,6	6,7	40,0	11,1	6,7	2,47
	Dagsgestur	368	41,0	9,5	35,3	6,3	7,9	2,30
	Næturgestur	656	36,6	11,0	39,9	7,6	4,9	2,33
	Komið áður	238	38,2	7,6	39,9	5,9	8,4	2,39
	Ekki komið áður	816	38,2	11,2	37,6	7,8	5,1	2,31
	Engin ganga	36	33,3	8,3	44,4	8,3	5,6	2,44
	3 klst. eða styttri	243	38,3	10,3	37,0	7,4	7,0	2,35
	3,1 til 6 klst.	313	38,7	10,9	35,8	7,3	7,3	2,34
	Lengri en 6 klst	329	37,1	9,1	41,6	8,5		2,33

6 Umræður

Niðurstöður þessarar rannsóknar sýna að samsetning ferðamanna í Landmannalaugum hefur breyst töluvert á rannsóknartímabilinu. Árið 2000 voru rúmlega 90% ferðamannanna sem þangað komu frá Íslandi, Frakklandi, Þýskalandi, Belgíu/Hollandi, Sviss/Austurríki og Norðurlöndunum. Hlutfall þessara gesta hefur aftur á móti smám saman lækkað og var komið í 68% árið 2019. Á sama tíma hefur hlutfall gesta frá Bandaríkjunum/Kanada og Spáni/Ítalíu hækkað. Dagsgestum hefur fjölgað en þeir dvelja aftur á móti lengur á svæðinu en árin 2000 og 2009. Með hliðsjón af viðhorfskvarðanum má sjá að viðhorf ferðamanna í Landmannalaugum hafa breyst og þau hafa orðið einsleitari með árunum. Þjónustusinnum og náttúrusinnum hefur fækkað á meðan almennum ferðamönnum hefur fjölgað.

Meirihluti gesta er ánægður með dvölina í Landmannalaugum og ljóst er að náttúran spilar lykilhlutverk í að skapa jákvæða upplifun af svæðinu. Náttúra, landslag, útsýni og víðerni eru helsta aðdráttarafl Landmannalauga,auk þess sem svæðið þykir fremur kyrrt og hreint Svarendur eru einnig ánægðir með göngustíga og fremur ánægðir með skilti og merkingar, sem og þjónustu.

Þó að svarendur séu almennt ánægðir, benda niðurstöðurnar til þess að ánægja ferðamanna í Landmannalaugum sé að dvína. Á árunum 2000 og 2009 sögðust u.þ.b. 90% svarenda vera fremur eða mjög ánægðir með dvöl sína á svæðinu, en árið 2019 hafði það hlutfall lækkað í 77%. Ánægjan var mismikil árið 2019 eftir mismunandi breytum sem niðurstöðurnar voru greindar eftir. Íslendingar voru ánægðastir með dvölina en Belgar og Hollendingar síst. Dagsgestir, þeir sem ferðuðust á eigin bíl, með fjölskyldu eða maka og þeir sem höfðu komið á svæðið áður voru einnig ánægðari með dvölina en aðrir. Þegar spurt var um hvað olli gestum vonbrigðum árið 2019 voru það ekki síst atriði tengd innviðum, skipulagi og þjónustu, eins og t.d. ófullnægjandi hreinlæti á salernum og í sturtum, að þjónusta væri ekki nægilega góð eða mikil og skortur væri á tiltekinni aðstöðu. Einhverjir óskuðu eftir fjölbreyttari veitingaþjónustu, aðgangi að rafmagni og aðstöðu til að þurrka blautan fatnað þegar veðrið væri vont. Hitt atriðið sem olli ferðamönnunum vonbrigðum og óánægju var hversu margir ferðamenn væru á svæðinu og finnst sífellt fleiri svarendum þeir vera of margir. Hlutfall þeirra sem telja fjölda ferðamanna heldur eða of mikinn jókst úr 22% árið 2000, í 32% árið 2009 og nú síðast í 48% árið 2019. Þó svo að ekki séu til fullkomin gögn sem sýna þróun á fjölda ferðamanna í Landmannalaugum er ljóst að þeim hefur fjölgað mikið á rannsóknartímabilinu. Í viðtölunum árið 2019 kom í ljós að margir sýndu fjöldanum engu að síður skilning í ljósi þess að Landmannalaugar eru vinsæll áfangastaður. Árið 2019 kom jafnframt fram að töluvert breytilegt er hvort svarendum finnst of margir ferðamenn vera á svæðinu eftir breytunum sem niðurstöðurnar eru greindar eftir. Svisslendingar, Austurríkismenn og Þjóðverjar voru viðkvæmastir fyrir fjöldanum, auk þeirra sem gistu, þeirra sem höfðu komið á svæðið áður og þeirra sem gengu um svæðið. Svarendum þótti einnig fólksbifreiðar og hópferðabifreiðar heldur of margar. Fjölgun ferðamanna og bifreiða skapar hávaða og raskar þar með kyrrðinni sem margir gestir svæðisins vonuðust eftir að upplifa. Viðtölin leiddu einnig í ljós mismunandi viðhorf svarenda til (annarra) ferðamanna á svæðinu eftir því hvaða ferðamáta þeir notuðu. Sumir viðmælendur töldu gönguferðamenn henta svæðinu betur og bera meiri virðingu fyrir náttúrunni en aðrir ferðamenn. Jafnframt mátti greina meðal sumra viðmælenda neikvæðara viðhorf í garð dagsgesta og

ferðamanna í skipulögðum ferðum og hópferðabifreiðum en annarra gesta. Þrátt fyrir mikinn fjölda ferðamanna í Landamannalaugum verða gestir engu að síður lítið varir við neikvæð áhrif þeirra á umhverfið og skynja jafnvel svæðið náttúrulega nú en áður.

Árið 2019 voru um 64% gesta fremur eða mjög ánægð með þá þjónustu sem stendur til boða í Landmannalaugum. Þeir sem eru eldri voru síður ánægðir með þjónustuna en aðrir, auk þess sem Íslendingar voru mun ánægðari en aðrir. Þeir sem ferðustust á eigin vegum voru jafnframt ánægðari með þjónustu á svæðinu en hópferðamenn. Þeir sem höfðu komið áður á svæðið voru auk þess ánægðari en þeir sem voru í sinni fyrstu heimsókn. Með hliðsjón af þessu voru skiptar skoðanir varðandi það hvort að auka ætti við þjónustu í Landmannalaugum. Sumir voru mjög ánægðir með framboð þjónustu, aðrir óskuðu eftir auknu þjónustuframboði og enn aðrir óskuðu eftir því að þjónustustigið í Landmannalaugum væri lægra. Ferðamennirnir vilja jafnframt almennt hafa sem fæst mannvirki á svæðinu og voru fjallaskálar það eina sem þótti æskilegt en önnur mannvirki, sér í lagi virkjunarmannvirki, hótel og bensínstöðvar þóttu aftur á móti ekki æskileg. Á nítján ára rannsóknartímabili hafði viðhorf ferðamanna þróast í þá átt að þeir vilja enn síður mannvirki á svæðinu árið 2019 en hin árin.

Samkvæmt landsskipulagsstefnu 2015-2026 (Skipulagsstofnun, 2016) eru Landmannalaugar skilgreindar sem *skálasvæði* í flokkun ferðaþjónustustaða á miðhálendinu. Er þar fylgt stefnu svæðisskipulags miðhálendisins sem var staðfest árið 1999 (Umhverfisráðuneytið og Skipulagsstofnun, 1999). Þar var mörkuð sú stefna að takmarka uppbyggingu ferðaþjónustu á hálendinu og megináhersla lögð á uppbyggingu ferðaþjónustu á jaðarsvæðum þess og á afmörkuðum svæðum í nánd við aðalvegi hálendisins. Þar er jafnframt skilgreindur fjöldi og staðsetning þeirra staða sem eiga að bjóða upp á þjónustu fyrir ferðamenn[1] (Skipulagsstofnun, 2016). Skálasvæðið í Landmannahelli er það þjónustusvæði sem er næst Landmannalaugum og er í um 11 km fjarlægð.

Friðland að Fjallabaki er innan marka sveitarfélagsins Rangárþings ytra sem fer með skipulagsvald á svæðinu. Sveitarfélagið áformar nú að hefja uppbyggingu á þjónustu fyrir ferðamenn um 2,5 km norðaustur frá Landmannalaugum, sunnan við og í Norðurnámshrauni með það að markmiði „að styrkja ímynd Landmannalauga sem stórbrotið náttúrusvæði og þannig raska sem minnst náttúru og lífríki svæðisins“ (Landmótun, 2019, bls. 7). Með því yrði hins vegar farið með mannvirki inn á svæði sem hingað til hefur verið óraskað. Náttúrufræðistofnun Íslands bendir á að fyrirhugað byggingarsvæði einkennist af ósnortinni náttúru með afar hátt verndargildi vegna jarðfræðilegra eiginleika, bæði á lands- og alþjóðavísu. Að mati stofnunarinnar myndi tilflutningur þjónustusvæðisins auka áhrif ferðamennsku á friðlandið án þess að hægt sé að tryggja að álagið á núverandi þjónustusvæði í Landmannalaugum minnki (Náttúrufræðistofnun Íslands, 2017). Mennta- og menningarmálaráðuneytið hefur einnig látið í ljósi áhyggjur sínar af áformum sveitarfélagsins um að byggja á nýjum ósnortnum svæðum, þar sem það gæti haft áhrif á möguleika Torfajökulssvæðisins (1. mynd) til að komast á heimsminjaskrá UNESCO en það ferli hefur verið í gangi á vegum ráðuneytisins undanfarin ár. Fyrirhugað byggingarsvæði er vissulega ekki víðerni samkvæmt lagalegri skilgreiningu hugtaksins þar sem Fjallabaksleið nyrðri liggur við jaðar Norðurnámshrauns. Niðurstöður langtímarannsóknarinnar sem hér eru

[1] Skilgreindir eru fjórir flokkar ferðaþjónustustaða (jaðarmiðstöðvar, hálendismiðstöðvar, skálasvæði og fjallasel) og er skilgreindur fjöldi og staðsetning þriggja fyrstnefndu flokkanna.

kynntar sýna hins vegar mikilvægi þess að gæta mikillar varkárni ef fara á í aukna uppbyggingu í Landmannalaugum og nágrenni. Núverandi byggingar í Landmannalaugum eru afmarkaðar á þjónustusvæðinu þannig að víðerniseiginleikar Fjallabakssvæðisins blasa við ferðamönnunum þótt þeir séu ekki komnir nema stuttan spöl frá svæðinu. Ljóst er að víðerni og einstök náttúra eru helsta aðdráttarafl svæðisins og aukin uppbygging á fleiri svæðum innan friðlandsins gengur á þau verðmæti. Í ljósi þess er brýnt að hafa alla uppbyggingu á takmörkuðu svæði en ekki dreifa henni víðar um friðlandið. Ferðamenn í Landmannalaugum vilja ekki sjá mikla uppbyggingu á svæðinu til viðbótar. Núverandi inniviði og þjónustu má vissulega bæta en það er hægt að gera án þess að raska ósnortnum svæðum.

Þjónustusvæði á nýjum stað myndi jafnframt væntanlega stuðla að því að enn fleiri ferðamenn myndu heimsækja Landmannalaugar, sem aftur myndi ýta undir neikvæð áhrif á upplifun og ánægju ferðamanna. Eins og áður segir upplifir tæplega helmingur þeirra ferðamanna sem koma í Landmannalaugar að þar séu of margir ferðamenn og ætti því að stefna að því að draga úr þeirri tilfinningu en ekki auka hana enn frekar.

Hálendi Íslands og þá sér í lagi víðerni þess eru mjög viðkvæm auðlind og verður að fara mjög varlega í að nýta hana frekar fyrir ferðamennsku og útivist. Á þessa auðlind hefur gengið mjög hratt undanfarna áratugi og mun væntanlega verða svo áfram um næstu framtíð ef ekki er spornað við. Mikilvægt er því að hægja á og grípa inn í þróunina áður en auðlindin er gengin til þurrðar. Í landsskipulagsstefnu 2015-2026 (Skipulagsstofnun, 2016) er lögð áhersla á að styrkja vernd víðerna og að raska þeim sem minnst, eða eins og segir í stefnunni: „Viðhaldið verði sérkennum og náttúrugæðum miðhálendisins með áherslu á verndun víðerna hálendisins, landslagsheilda, mikilvægra vistgerða og gróðurlenda og verðmætra menningarminja“ (bls. 13).

Heimildir

Anna Dóra Sæþórsdóttir. (2012). *Ferðamennska á miðhálendi Íslands: Staða og spá um framtíðarhorfur*. Reykjavík: Land- og ferðamálafræðistofa, Líf- og umhverfisvísindadeild Háskóla Íslands.

Auglýsing um friðland að Fjallabaki. (1979). *Stjórnartíðindi B-deild, nr. 354/1979*.

Butler, R. W. (1980). The concept of a tourism area cycle of evolution: Implications for management of resources. *Canadian Geographer, 24*, 5-12. doi:10.1111/j.1541-0064.1980.tb00970

Butler, R. W. (2018). Sustainable tourism in sensitive environments: A wolf in sheep's clothing? *Sustainability, 10*(6), 1789. Sótt af https://www.mdpi.com/2071-1050/10/6/1789

Choe, Y., Schuett, M. A., og Sim, K.-W. (2017). An analysis of first-time and repeat visitors to Korean national parks from 2007 and 2013. *Journal of Mountain Science, 14*(12), 2527-2539. doi:10.1007/s11629-017-4387-y

Csikszentmihalyi, M. (1988). The flow experience and its significance of human psycology. Í M. Csikszentmihalyi og I. S. Csikszentmihalyi (ritstj.), *Optimal Experience: Psychological Studies of Flow in Consciousness* (bls. 15-35). New York, NY, US: Cambridge University Press.

Dwyer, L. (2005). Trends underpinning global tourism in the coming decade. Í W. F. Theobald (ritstj.), *Global Tourism* (3. útg.) (bls. 529-545). Boston: Butterworth-Heinemann. doi:https://doi.org/10.1016/B978-0-7506-7789-9.50037-6

Ferðamálastofa. (2020). *Fjöldi ferðamanna: Ferðamenn um Keflavíkurflugvöll.* Sótt af http://www.ferdamalastofa.is/is/tolur-og-utgafur/fjoldi-ferdamanna/talningar-ferdamalastofu-i-flugstod-leifs-eirikssonar

Fredman, P., og Emmelin, L. (2001). Wilderness purism, willingness to pay and management preferences: A study of Swedish mountain tourists. *Tourism Economics, 7*, 5-20. doi:10.5367/000000001101297702

Freimund, W. A., og Cole, D. N. (2001). *Visitor Use Density and Wilderness Experience: Proceedings: Missoula, Montana*. Ogden, UT: U.S. Dept. of Agriculture, Forest Service, Rocky Mountain Research Station. Sótt af http://www.fs.fed.us/rm/pubs/rmrs%5Fp20.pdf

Hall, T. E., og Cole, D. N. (2000). A longitudinal study of visitors to two wildernesses in the Cascade Mountains of Oregon. Í D. N. Cole, S. F. McCool, W. T. Borrie og J. O'Loughlin (ritstj.), *Wilderness Science in a Time of Change Conference* (bls. 113-121). Ogden, UT: U.S. Department of Agriculture, Forest Service, Rocky Mountain Research Station.

Haraldsson, H. V., og Ólafsdóttir, R. (2018). Evolution of tourism in natural destinations and dynamic sustainable thresholds over time. *Sustainability, 10*(12). doi:10.3390/su10124788

Haukeland, J. V., Veisten, K., Grue, B., og Vistad, O. I. (2013). Visitors' acceptance of negative ecological impacts in national parks: Comparing the explanatory power of psychographic scales in a Norwegian mountain setting. *Journal of Sustainable Tourism, 21*(2), 291-313. doi:10.1080/09669582.2012.692685

Heberlein, T. A., og Vaske, J. J. (1977). *Crowding and Visitor Conflict on the Bois Brule River.* Madison, WI: University of Wisconsin Water Resources Center.

Hendee, J. C., Catton Jr., W. R., Marlow, L. D., og Brockman, C. F. (1968). Wilderness users in the Pacific Northwest: Their characteristics, values, and management preferences, *Research Paper PNW.* Portland, Oregon: Pacific Northwest Forest and Range Experiment Station.

Hendee, J. C., Stankey, G. H., og Lucas, R. C. (1990). *Wilderness Management* (2. útg.). Golden, Colorado: North American Press.

Higham, J. E. S. (1998). *Sustaining wilderness in New Zealand in the third millennium: Wilderness policy developments and the increasing pressures of international tourist demand for wilderness in New Zealand.* Sótt af http://divcom.otago.ac.nz/tourism/research/electronicpubs/sustainingwilderness/

Janke, M., Davey, A., og Kleiber, D. (2006). Modeling change in older adults' leisure activities. *Leisure Sciences, 28*(3), 285-303. doi:10.1080/01490400600598145

Kim, S. O., og Shelby, B. (2008). Norm stability in Jirisan National Park: Effects of time, existing conditions, and background characteristics. *Environmental Management, 41*(4), 566-572. doi:10.1007/s00267-007-9062-6

Kotler, P., Bowen, J., og Makens, J. (2009). *Marketing for Hospitality and Tourism* (5. útg.). Inc. Upper Saddle River: Prentice Hall.

Kuentzel, W. F., og Heberlein, T. A. (2003). More visitors, less crowding: Change and stability of norms over time at the Apostle Islands. *Journal of Leisure Research, 35*(4), 349-371. doi:10.1080/00222216.2003.11950001

Kuss, F. R., Graefe, A. R., og Vaske, J. J. (1990). *Visitor impact management: A review of research* (1. bindi). Washington, D.C: National Parks and Conservation Association.

Landmótun. (2019). *Þjónustumiðstöð í Landmannalaugum: Drög að tillögu að matsáætlun*. Sótt af http://www.landmotun.is/wp-content/uploads/2019/11/SU1901-Landmannalaugar-UMF_2019_.pdf

Lawson, S., og Manning, R. E. (2001). Solitude versus access: A study of tradeoffs in outdoor recreation using indifference curve analysis. *Leisure Sciences, 23*(3), 179-191.

Légaré, A.-M., og Haider, W. (2008). Trend analysis of motivation-based clusters at the Chilkoot trail national historic site of Canada. *Leisure Sciences, 30*(2), 158-176. doi:10.1080/01490400701881465

Lög um náttúruvernd (nr. 60/2013).

Manning, R. E., Valliere, W. A., og Wang, B. (1999). Crowding norms: Alternative measurement approaches. *Leisure Sciences, 21*(2), 219-229. doi:10.1080/014904099273174

Markaðs- og miðlarannsóknir ehf. (2012). *Könnun meðal erlendra ferðamanna á Íslandi sumarið 2011*. Reykjavík. Sótt af http://ferdamalastofa.is/upload/files/K%C3%B6nnun%20me%C3%B0al%20erlendra%20fer%C3%B0amanna%20%C3%A1%20%C3%8Dslandi%20sumari%C3%B0%202011_final_from_Oddny_new.pdf

Markaðs- og miðlarannsóknir ehf. (á.á.). *Ferðalög Íslendinga: Niðurstöður úr könnunum Ferðamálastofu*. Sótt af https://mmr.is/files/fms.html

Marshall, R. (1930/1998). The problem of the wilderness. Í J. B. Callicott og M. P. Nelson (ritstj.), *The Great New Wilderness Debate* (bls. 85-96). Athens: The University of Georgia Press.

Marušić, Z. (2017). Identifying trends in tourism demand using longitudinal survey. Í Z. Marušić, I. Sever og S. Čorak (ritstj.), *Evolution of Destination Planning and Strategy: The Rise of Tourism in Croatia* (bls. 221-243): Palgrave Macmillan, Cham. doi:10.1007/978-3-319-42246-6_11

Maskína. (2014). *Ferðamálastofa – Icelandic Tourist Board: Erlendir ferðamenn á Íslandi, sumar 2014* [International Visitors in Iceland, Summer 2014]. Sótt af https://www.ferdamalastofa.is/static/research/files/2014-12-17_ferdamalastofa_erlendirferdamenn_an_vaka_maskinuskyrsla_islenska-pdf

Maskína. (2016). *Ferðamálastofa – Icelandic Tourist Board: International Visitors in Iceland, Summer 2016*. Sótt af http://www.ferdamalastofa.is/static/files/ferdamalastofa/Frettamyndir/2017/januar/sunarkonnun/sumar-2016-islensk.pdf

McIntyre, N., og Boag, A. (1995). The measurement of crowding in nature-based tourism venues. *Tourism Recreation Research, 20*(1), 37-42. doi:10.1080/02508281.1995.11014731

Menard, S. (1991). *Longitudinal Research*. Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc.

Meng, F., og Uysal, M. (2008). Effects of gender differences on perceptions of destination attributes, motivations, and travel values: An examination of a nature-based resort destination. *Journal of Sustainable Tourism, 16*(4), 445-466. doi:10.1080/09669580802154231

Náttúrufræðistofnun Íslands. (2017). *Tillaga að deiliskipulagi fyrir Landmannalaugar í Rangárþingi ytra: Umsögn*. 24 mars 2017. Garðabær: Náttúrufræðistofnun Íslands.

Nelson, M. P. (1998). An amalgamation of wilderness preservation arguments. Í J. B. Callicott og M. P. Nelson (ritstj.), *The Great New Wilderness Debate* (bls. 154-198). Athens: The University of Georgia Press.

Oddný Þóra Óladóttir. (2019). *Erlendir ferðamenn á Íslandi 2018: Lýðfræði, ferðahegðun og viðhorf*. Reykjavík: Ferðamálastofa. Sótt af https://www.ferdamalastofa.is/static/files/konnun2018/konnun-18-2.pdf

Oklevik, O., Gössling, S., Hall, C. M., Steen Jacobsen, J. K., Grøtte, I. P., og McCabe, S. (2019). Overtourism, optimisation, and destination performance indicators: A case study of activities in Fjord Norway. *Journal of Sustainable Tourism, 27*(12), 1804-1824. doi:10.1080/09669582.2018.1533020

Olafsdottir, G., Cloke, P., og Vögele, C. (2017). Place, green exercise and stress: An exploration of lived experience and restorative effects. *Health and Place, 46*, 358-365. doi:https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2017.02.006

Olson, S. (1938/1998). Why wilderness? Í J. B. Callicott og M. P. Nelson (ritstj.), *The Great New Wilderness Debate* (bls. 154-198). Athens: The University of Georgia Press.

Ólafsdóttir, R., og Runnström, M. C. (2013). Assessing hiking trails condition in two popular tourist destinations in the Icelandic highlands. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism, 3-4*, 57-67. doi:10.1016/j.jort.2013.09.004

Ólafsdóttir, R., Sæþórsdóttir, A. D., og Runnström, M. (2016). Purism scale approach for wilderness mapping in Iceland. Í S. Carver og S. Fritz (ritstj.), *Mapping Wilderness: Concepts, techniques and applications* (bls. 157-176). London: Springer.

Ólafur Örn Haraldsson. (2010). *Friðland að Fjallabaki: Árbók Ferðafélags Íslands*. Reykjavík: Ferðafélag Íslands.

Patterson, M., og Hammitt, W. (1990). Backcountry encounter norms, actual reported encounters, and their relationship to wilderness solitude. *Journal of Leisure Research, 22*(3), 259-275.

Ryan, C. (2002). Equity, management, power sharing and sustainability: Issues of the 'new tourism'. *Tourism management, 23*, 17-26.

Ryan, C., og Cessford, G. (2003). Developing a visitor satisfaction monitoring methodology: Quality gaps, crowding and some results. *Current Issues in Tourism, 6*(6), 457-507. doi:10.1080/13683500308667966

Ryan, C., og Trauer, B. (2005). Aging populations: Trends and the emergence of the nomad tourist. Í W. F. Theobald (ritstj.), *Global Tourism* (3. útg.) (bls. 510-528). Boston: Butterworth-Heinemann. doi:https://doi.org/10.1016/B978-0-7506-7789-9.50036-4

Rögnvaldur Guðmundsson. (2018). Ferðamenn í Rangárþingi ytra 2008-2017. Hafnarfjörður: Rannsóknir og ráðgjöf ferðaþjónustunnar.

Rögnvaldur Ólafsson og Gyða Þórhallsdóttir. (2019). Óbirt gögn fengin með tölvupósti: Sólvangur_v19-23_2019.pdf.

Schoenfeld, C., og Hendee, J. C. (1978). *Wildlife Management in Wilderness*. Pacific Grove, Calif.: Boxwood Press.

Schreyer, R., Roggenbuch, J. W., McCool, S. F., Royer, L. E., og Miller, J. (1976). *The Dinosaur National Monument Whitewater River Recreation Study*. Logan, UT: Utah state university & Institute of outdoor recreation and tourism.

Shelby, B., og Heberlein, T. A. (1986). *Carrying Capacity in Recreation Settings*. Corvallis: Oregon State University Press.

Shelby, B., og Vaske, J. J. (1991). Using normative data to develop evaluative standards for resource management: A comment on three recent papers. *Journal of Leisure Research, 23*, 173-187.

Shelby, B., Vaske, J. J., og Donnelly, M. (1996). Norms, standards and natural resources. *Leisure Sciences, 18*, 103-123.

Skipulagsstofnun. (2016). *Landsskipulagsstefna 2015-2026 ásamt greinargerð*. Sótt af https://www.landsskipulag.is/media/pdf-skjol/Landsskipulagsstefna2015-2026_asamt_greinargerd.pdf

Stankey, G. H. (1973). *Visitor Perception of Wilderness Recreation Carrying Capacity* (USDA Forest Service Research Paper INT-142. bindi). Ogden, Utah: Intermountain Forest & Range Experiment Station, Forest Service, U.S. Dept. of Agriculture.

Stankey, G. H., og Schreyer, R. (1987). *Attitudes Towards Wilderness and Factors Affecting Visitor Behavior: A State-of-Knowledge Review.* Proceedings-National Wilderness Research Conference: Issues, State-of-Knowledge, Future Directions. Fort Collins, CO.

Stewart, W. P., og Cole, D. N. (2001). Number of encounters and experience quality in Grand Canyon backcountry: Consistently negative and weak relationships. *Journal of Leisure Research, 33*(1), 106. Sótt af http://proquest.umi.com/pqdweb?index=0&did=74074325&SrchMode=1&sid=1&Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1239747954&clientId=58117

Sæþórsdóttir, A. D. (2010). Planning nature tourism in Iceland based on tourist attitudes. *Tourism Geographies, 12*(1), 25-52. doi:10.1080/14616680903493639

Sæþórsdóttir, A. D. (2014). Preserving wilderness at an emerging tourist destination. *Journal of Management and Sustainability, 4*(3), 65-78. doi:10.5539/jms.v4n3p65

Tonge, J., og Moore, S. A. (2007). Importance-satisfaction analysis for marine-park hinterlands: A Western Australian case study. *Tourism Management, 28*(3), 768-776. doi:https://doi.org/10.1016/j.tourman.2006.05.007

Tuan, Y.-F. (1990). *Topophilia: A Study of Environmental Perception, Attitudes, and Values* (Morningside-útgáfa). New York, NY: Columbia University Press.

Tung, V. W. S., og Ritchie, J. R. B. (2011). Exploring the essence of memorable tourism experiences. *Annals of Tourism Research, 38*(4), 1367-1386. doi:https://doi.org/10.1016/j.annals.2011.03.009

Umhverfisráðuneytið og Skipulagsstofnun. (1999). Miðhálendi Íslands: Svæðisskipulag 2015, greinargerð. Reykjavík: Umhverfisráðuneytið og Skipulagsstofnun.

Umhverfisstofnun. (2010). *Ástand friðlýstra svæða: Yfirlit til umhverfisráðuneytisins*. Reykjavík: Umhverfisstofnun.

Vistad, O. I. (1995). *I skogen og i skolten: Ein analyse av friluftsliv, miljöoppleving, påverknad og forvaltning i Fremundsmarka, med jamföringar til Rogen og Långfjället*. Trondheim: Universitetet i Trondheim.

Vistad, O. I., og Vorkinn, M. (2012). The Wilderness Purism Construct: Experiences from Norway with a simplified version of the purism scale. *Forest Policy and Economics, 19*, 39-47. doi:10.1016/j.forpol.2011.12.009

Wall-Reinius, S., og Bäck, L. (2011). Changes in visitor demand: Inter-year comparisons of Swedish hikers' characteristics, preferences and experiences. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism, 11*(1), 38-53. doi:https://doi.org/10.1080/15022250.2011.638207

Wallsten, P. (1988). *Rekreation i Rogen: Tillämpning av en planeringsmetod för friluftsliv*. Trondheim: Komitéen for miljøvern – KOMMIT, Universitetet i Trondheim.

Whittaker, D., og Shelby, B. (1988). Types of norms for recreation impacts: Extending the social norms concept. *Journal of Leisure Research, 20*(4), 261-273. doi:10.1080/00222216.1988.11969780

Williams, D. R., Roggenbuck, J. W., og Bange, S. (1991). The effect of norm-encounter compatibility on crowding perceptions, experience, and behaviour in river recreation settings. *Journal of Leisure Research, 23*(2), 154-172.

Williams, R. (1980). Ideas of nature. Í R. Williams (ritstj.), *Problems of Materialism and Culture* (bls. 67-85). London: Verso.